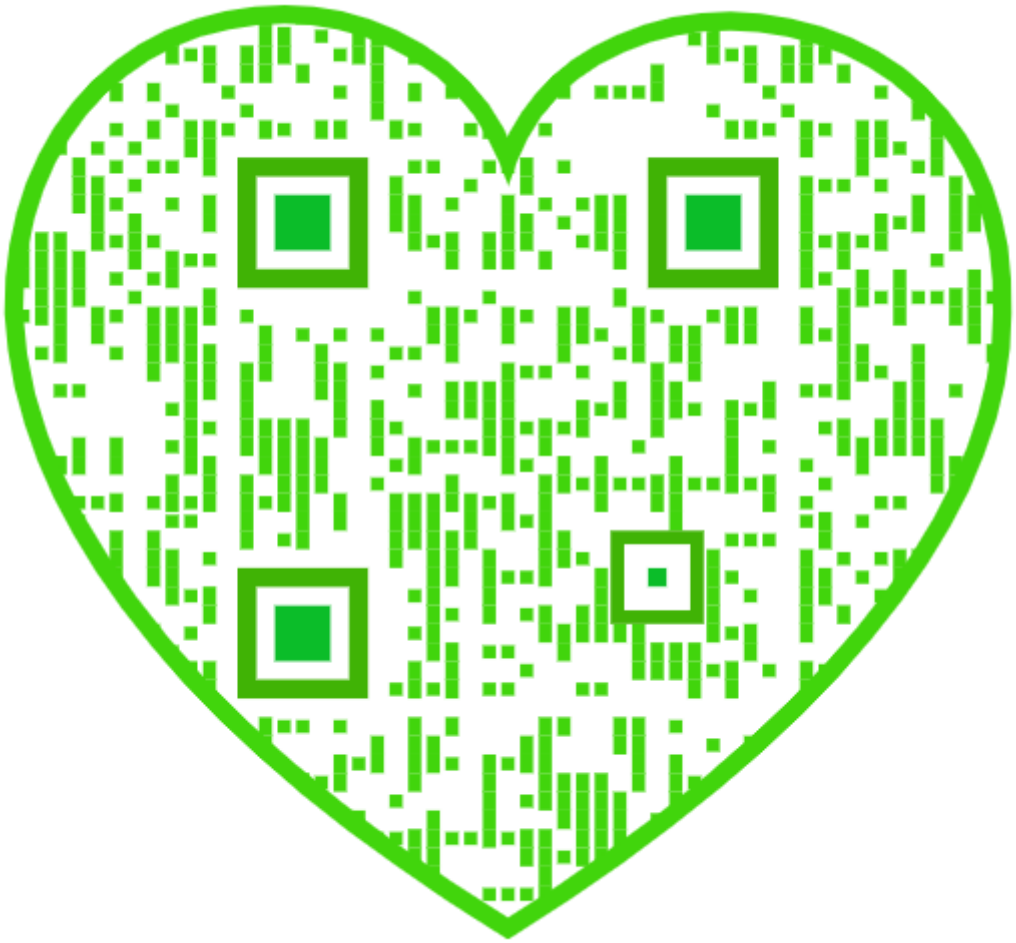
VAK- & KUNSTWOORDEN.

Nr 6.1

AMBACHT

VAN DEN

LOODGIETER & ZINKBEWERKER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE VOOR TAAL- & LETTERKUNDE
Afdeeling : Nieuwere Taal- en Letterkunde.

VAK- & KUNSTWOORDEN.

Nr 6.

AMBACHT

VAN DEN

LOODGIETER EN ZINKBEWERKER

BEZORGD DOOR

ALFONS VAN HOUCKE

BOUWKUNDIG-INGENIEUR,
EERSTAANWEZEND BOUWMEESTER BIJ HET MINISTERIE VAN SPOORWEGEN,
POSTERIJEN EN TELEGRAFEN.

Bekroond door de Koninklijke Vlaàmsche Academie voor Taal- en Letterkunde.

GENT
A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1901

EEN WOORD VOORAF.

Aan de Heeren leden van den Keurraad.

WELEDELE HEEREN,

Het valt niet te ontkennen dat het samenstellen van eene kunst- en vakwoordenlijst van het ambacht van den loodgieter en van den zinkbewerker met groote moeilijkheden gepaard gaat.

Zooals bij de andere ambachten die met de metaalnijverheid in betrekking staan, wordt het zinrijke Vlaamsche woord door de werklieden zooniet verstooten, dan toch door uitheemsche en verbasterde uitdrukkingen vervangen.

Misschien is dit te wijten aan den invloed der Waalsche metaalbewerkers, doch, naar wij meenen, meer aan het gebrek aan kennis en aan onderricht.

Niettegenstaande onze veelvuldige bezigheden, dachten wij den oproep der Koninklijke Vlaamsche Academie te moeten beantwoorden.

Als Vlaming wilden wij eene bijdrage, hoe gering ook, schenken, tot de verheerlijking en

de heropbeuring onzer moedertaal; wij aanzagen het overigens als eenen plicht, zoover ons vermogen reikt, mede te werken tot de vervlaamsching van het vakonderwijs, zonder welke de kunst- en vakwoordenschat allengs zou verdwijnen.

Ziehier hoe wij tot het beantwoorden der vraag, door de Koninklijke Academie gesteld, zijn te werk gegaan :

Vooreerst teekenden wij de voorwerpen aan die door den loodgieter, den zinkbewerker en ook door den blikslager gemaakt of geplaatst worden *in, aan* en *op* een gebouw en vraagden ons af :

Van wat, waar, waarmede, en *op welke wijze* worden die voorwerpen vervaardigd?

Waar en *hoe* worden zij geplaatst?

Waartoe zijn zij bestemd? enz.

Tot het oplossen dier vragen getroostten wij ons menigvuldige opzoekingen.

Inderdaad, wij vergenoegden ons niet onze door het onderricht en de practijk aangeworven kennis te benuttigen, wij gingen te rade bij hooggeleerde deskundigen en bij ernstige schrijvers; wij bezochten voorname fabrieken en werkhuizen en ondervraagden bedrijvige en bekwame vakmannen en werklieden der verschillende gewesten van het Vlaamsche land.

Met zoodanige uitrusting konden wij hopen op eenigszins voldoende wijze de gestelde vraagpunten te beantwoorden.

De ingezamelde oogst is tamelijk groot, vermits hij *meer dan* 5100 behandelde Vlaamsche woorden en uitdrukkingen bevat; ook zal de keurraad het ons niet ten kwade aanrekenen, indien hij hier en daar eene slechte of eene onrijpe koornaar in den bussel mocht vinden of soms eenig woord mocht ontdekken dat niet rechtstreeks met het ambacht in verband staat.

Wij achtten het voorzichtig die woorden niet te verzwijgen, nopens dewelke eenige twijfel kon bestaan, doch zetteden die op den achtergrond zonder er meer dan het behoort op aan te dringen.

In dit opzicht werden zekere deelen van het dak aangeteekend, welke, wel is waar, door den timmerman aangebracht worden, doch waarmede de lood- en de zinkdekkers dienen bekend te zijn; verder, die voorwerpen uitgaande van andere ambachten welke door het onze geplaatst worden; zoo nog, zeker alem van den smid dat slechts toevallig bij loodgieters en zinkbewerkers te pas komt.

Over het algemeen, hechtten wij een bijzonder belang aan de opzoekingen wegens de juiste en

de meest gebruikte benamingen (1); 732 *eigenhandige* en, voor het grootste deel, oorspronkelijke schetsen, welke wij afteekenden naar bestaande voorwerpen en naar het gereedschap dat wij zagen hanteeren, zullen overigens de verklaringen voor de hoofdwoorden, naar wensch ophelderen.

Overbodig scheen het ons, tal mechanische werktuigen omstandig te beschrijven en te teekenen, omdat de bediening ervan meestal enkel eene oppervlakkige kennis van het ambacht vereischt; afbeeldingen dienaangaande kan men overigens in de prijslijsten van de werktuigbouwers aantreffen.

Onze bijzondere bezigheden gaven ons doorslaande bewijzen dat de kunst- en vakwoordenlijsten in eenen hoogen graad tot het zelfonderricht van werkman en baas, van leeraar en leerling kunnen bijdragen, mits zij de noodige verklaringen opgeven zonder nochtans deze te ver op het theoretisch gebied te brengen.

Wij trachtten bijgevolg de woordenlijst te verrijken met een aantal inlichtingen over wetenswaardige bijzonderheden, alsmede met eene menigte opgaven van alledaagsch gebruik in het

---

(1) Vele dier benamingen werden tot hiertoe noch in Idioticons, noch in andere woordenlijsten opgenomen.

ambacht en in den handel en met eenige wenken nopens het uitvoeren van zekere werken.

Dit deden wij, zooveel mogelijk, volgens de wijze aangeraden door den *Leken Spiegel*, III, 31, namelijk :

« Te tide spreken, te tide maten,
« Enen andren spreken laten. »

Daar er, bij onzen wete, geen enkel Nederlandsch vakwerk bestaat waarin de kennis van den loodgieter en van den zinkbewerker gevergd, ontleed, noch zelfs beknopt uiteengezet wordt, dachten wij dat soortgelijke lijst met eene zekere voorliefde door den leergierigen vakman zou geraadpleegd worden.

Ware het inderdaad zoo, dan mochten wij ons misschien vleien het onze bijgedragen te hebben tot het bewerken van het onderricht onzer stambroeders en tezelfdertijd tot het bereiken van het loffelijk doel door de Koninklijke Vlaamsche Academie beoogd, namelijk het verspreiden der kennis van de Vlaamsche kunst- en vakwoorden en het samenstellen van een Algemeen Kunst- en Vakwoordenboek.

Volgens dit plan werd onze lijst opgemaakt. Volledig en volmaakt is ze onmogelijk,

doch wij durven hopen dat de keurraad de uitgebreidheid der te vervullen taak als eene verzachtende omstandigheid zal willen aannemen bij het nazien van ons werk.

December 1900. De Schrijver.

BRONNEN.

INGEZIENE WERKEN.

A. Technische boeken.

ADELINE. — *Lexique des termes d'art.*
Librairie Quantin, Paris.

AUCAMUS. — *Menuiserie, Serrurerie, Plomberie, Peinture et Vitrerie.*
Librairie P. Vicq-Dunod et Cie, Paris.

AUCAMUS. — *Bois et Métaux.*
Librairie P. Vicq-Dunod et Cie, Paris.

BARRÉ. — *Distribution d'eau. Assainissement.*
Librairie E. Bernard et Cie, Paris.

Id. — *Couverture, Plomberie, Zincage.*
Librairie E. Bernard et Cie, Paris.

BERGHUIS. — *Bouwmaterialen.*
J. B. Wolters, Groningen, 1898.

BILLON. — *Cuivre, Plomb, Mercure.*
Librairie E. Bernard et Cie, Paris.

Id. — *Zinc, Etain, Nickel, Cobalt.*
Librairie E. Bernard et Cie, Paris.

BODY ALBIN. — *Vocabulaire des Couvreurs.*
Bulletin de la Société liégeoise de littérature wallonne.

BOSC. — *Dictionnaire raisonné de l'architecture.*
Librairie Firmin Didot et Cie, Paris.

BOUDIN. — *Technologie des professions élémentaires.*
Librairie De Vestel, Gand.

Id. — *Technologie du Constructeur-mécanicien.*
Librairie Hoste, Gand.

CLOQUET. — *Traité d'architecture civile.* (4 v.)
Librairie Baudry, Paris.

DE COENE. — *De Kolen.*
Drukkerij Van der Poorten, Gent.

Id. — *Het IJzer.*
Drukkerij Van der Poorten, Gent.

De Coene. — *Zink, Tin, Lood, Koper.*
Drukkerij Van der Poorten, Gent.
Id. — *De Woning.*
Drukkerij Van der Poorten, Gent.
Denfer. — *Couverture des édifices.*
Librairie Gauthier-Villars et fils, Paris.
Id. — *Plomberie d'eau. Assainissement.*
Librairie Baudry et Cie, Succ^r^ Béranger, Liège et Paris.
De Pilrreux. — *Aide-mémoire du constructeur.*
Imprimerie L. Bourlard, Bruxelles.
Despretz. — *Traité élémentaire de physique.*
Société typographique nationale, Bruxelles.
De Vylder. — *Grondbeginselen der werkdadige meetkunde.*
Boekhand. l Hoste, Gent.
De Vries. — *Handleiding bij het onderwijs in de kennis der bouwmaterialen.*
P. Noordhoff en M. Smit, Groningen.
Ganot. — *Traité de Physique expérimentale.*
Paris.
Gailliard. — *Glossaire flamand de l'Inventaire des archives de la ville de Bruges, par L. Gilliodts.*
Edw. Gailliard, Bruges.
Gardissard. — *Manuel du Zingueur ou l'Art de couvrir en zinc.*
Paris, chez l'auteur, 1851.
Jacquemin. — *Glossaire du Serrurier.*
Bulletin de la Société liégeoise de littérature wallonne.
Kanitz. — *Handleiding voor de ornamentstijlen.*
D. Bolle, Rotterdam.
Landrin. — *Du plomb, de son état dans la nature, de son exploitation, de sa métallurgie et de son emploi dans les arts.*
Librairie Firmin Didot f^res^, fils et Cie, Paris.
Larroumet. — *Architecture.*
Librairie L. Henry May, Paris.
Lebrun. — *Manuel du Ferblantier.*
Librairie Roret, Paris.
Minard. — *Description de méreaux, etc. des gildes et métiers.*
Imprimerie Van Doosselaere, Gand.
Oppermann. — *Agenda à l'usage des ingénieurs*
Librairie Baudry et Cie, Sr Béranger, Liège et Paris.
Pasteur. — *Handboek voor de officieren van het korps, ingenieurs, mineurs en sappeurs.* 3 Boekdeelen. 2de druk.
Thieme, Arnhem.
Pernot. — *Guide pratique du constructeur.*
Librairie Hetzel et Cie, Paris.

PRUDHOMME. — *Cours pratique de construction.* 2 vol.
Librairie Baudry, Paris.

ROMAIN. — *Nouveau manuel complet du Plombier, Zingueur, Couvreur.*
Librairie Roret, Paris.

STEVENS-HELLYER. — *La plomberie, au point de vue de la salubrité des maisons.* — Traduction de l'anglais sur la 5e édition par G. Poupard.
Librairie Ch. Béranger, Liège et Paris. 1900.

SWARTS. — *Précis de chimie.* 2 v.
Librairie Hoste, Gand.

VAN HOUCKE en SLEYPEN. — *Vak- en kunstwoorden.* — *Ambacht van den Metselaar.*
Drukkerij Siffer, Gent.

VIEILLE-MONTAGNE. — *Practisch onderricht.*
Drukkerij gebr. Jaspar, Luik.

Id. — *Practische Erlauteringen.*
Lüttich, gebr. Jaspar.

Id. — *Instructions pratiques.*
Imp. Jaspar frères, Liège.

Id. — *Zinkbedekkingen.*
Drukkerij Jaspar en Zonen, Luik. 1872.

Id. — *Zinkbedachungen.*
Lith. gebr. Jaspar, Lüttich. 1886.

Id. — *Couvertures en zinc.*
Imprimerie Daxhelet. Liège. 1897.

Id. — *Zinc as a roofing material.*
Liège.

Id. — *La Vieille-Montagne à l'exposition nationale de Bruxelles* (1880).
Imprimerie L. de Thier, Liège.

VIOLLET-LE-DUC (fils). — *Gazette des Architectes* (1863-1871).
Librairie Morel et Cie, Paris.

VUYLSTEKE. — *Vak- en kunstwoorden.* — *Ambacht van den Smid.*
Drukkerij Siffer, Gent.

Enz.

B. Woordenboeken.

BAL. — *Verklarend Woordenboek voor België en Nederland.* 2de druk.
Drukkerij Siffer, Gent.

CALLEWAERT. — *Callewaert's Woordenboek.*
Brussel, gebr. Callewaert.

DE BO. — *West-Vlaamsch Idioticon.*
Gent, Siffer. 1892.
DE JAGER. — *Woordenboek der frequentatieven.*
Gouda, G. B. van Goor en Zonen.
KRAMERS. — *Nieuw Woordenboek.*
2de uitgave. Gouda.
LAROUSSE. — *Dictionnaire encyclopédique.*
Paris.
LAVEAUX. — *Nouveau dictionnaire de la langue française.*
2 vol. Paris.
RÖHRIG. — *Dictionnaire technologique français, allemand, anglais.* 3 vol.
Wiesbaden, Bergmann, éditeur.
SCHUERMANS. — *Algemeen Vlaamsch Idioticon.*
Van Linthout, Leuven.
SUSAN. — *Neues Deutsch-Niederländisches Wörterbuch.*
D. Noothoven van Goor, Leiden.
TOLHAUSEN. — *Dictionnaire technologique dans les langues française, anglaise et allemande.*
B. Tauchnitz. Leipzig.
VAN DALE. — *Nieuw Woordenboek der Nederlandsche taal.* — 3de *vermeerderde en verbeterde druk door J. Manhave.*
M. Nijthoff-A. Sijthof, 's Gravenhage en Leiden.
WEILAND en LANDRÉ. — *Nieuw Handwoordenboek.*
Noothoven van Goor, Leiden.
enz.

ANDERE BRONNEN.

A. *Stadsrekeningen* van Brugge, Gent, Ieperen enz.

B. *Lastkohieren* wegens het uitvoeren van werken voor rekening van den Staat en voornamelijk van het Ministerie van Spoorwegen, Posterijen en Telegrafen; Lastkohieren uitgegeven door provinciale- en gemeentebesturen.

C *Tentoonstellingen* der Loodgietersschool, te Brussel en der Ambachtsschool Diderot, te Parijs.

D. *Prijslijsten* van velerlei Belgische, Hollandsche, Fransche, Duitsche en Engelsche fabrieken.

E. *Werkhuizen* te Antwerpen, Blankenberge, Brugge, Brussel, Dendermonde, Geeraardsbergen, Gent, Leuven, Meenen, Middelkerke, Nieuwpoort, Oostende, St Nicolaas, Turnhout enz.

VERKORTINGEN.

Antw.	= Antwerpen.
atm.	= atmosfeer.
bastw.	= bastaardwoord.
bijv.	= bij voorbeeld.
bijw.	= bijwoord.
bijz.	= in 't bijzonder.
bnw.	= bijvoeglijk naamwoord.
Brab.	= Brabant.
bw.	= bedrijvend werkwoord.
cM.	= centimeter.
cM^2	= vierkante centimeter.
cM□	= id. id.
cM^3	= kubieke id.
Eng.	= Engelsch.
enz.	= en zoo voorts.
Fr.	= Fransch.
gmvd.	= geen meervoud.
Hgd.	= Hoogduitsch.
kilog.	= kilogram.
lastk.	= lastkohier.
Limb.	= Limburg.
M.	= Meter.
M^2	= vierkante meter.
M□	= id. id.
M^3	= kubieke id.
m.	= mannelijk naamwoord.
Min. v. S. P. en T.	= Ministerie van Spoorwegen, Posterijen en Telegrafen.
mM.	= millimeter.
mvd.	= meervoud.
nl.	= namelijk.
N.-Nedl.	= Noord-Nederland.
o.	= onzijdig naamwoord.

o. a.	= onder anderen.
onr.	= onregelmatig.
O -Vl.	= Oost-Vlaanderen.
ow.	= onzijdig of onovergankelijk werkwoord.
sch	= schets.
st.	= sterk of ongelijkvloeiend werkwoord.
str. m.	= strekkende meter.
v.	= vrouwelijk naamwoord.
Vl.	= Vlaanderen.
t. h.	= ten honderd.
%	= id.
Volkst.	= volkstaal.
W.	= Waalsch.
W.-Vl.	= West-Vlaanderen.
Z.-Nedl.	= Zuid-Nederland.
zw.	= zwak of gelijkvloeiend werkwoord.
=	= is gelijk aan.
?	= is dit juist?

Verkortingen die het meervoud aanduiden.

Kruinwerk, o. (-en)	= Kruinwerken;
Hamerbaan, v. (-anen)	= Hamerbanen;
Blok, o. (-ken)	= Blokken;
Neus. m. (-zen)	= Neuzen;
Hamer, m. (-s)	= Hamers.

VAK- EN KUNSTWOORDEN.

Nr 6.

Ambacht van den Loodgieter en Zinkbewerker.

Aabam, v. (gmvd.) — Is de naam van het lood bij de vooreerste scheikundigen.

Aaf, v. (mvd. aven) (volkst.). — Fr. *Moyeu.*
Zie **Naaf.**

Aalm(e), o. (gmvd.). — Fr. *Outil; Outils.*
Verkeerde uitspraak van het woord **Alem.**

Aambeeld, o. (soms m. bijz. in W.-Vl.) (-en);

Aambijl, o. (soms m. in O.-Vl.) (-en);

Aambilk, o. (soms m. in W.-Vl.) (-en). — Fr. *Enclume.*
Zie **Aanbeeld.**

Aanbeeld, o. (soms m. in de volkst.) (-en), eertijds **Hanebeilt.** — Fr. *Enclume.* - Hgd. *Amboss.* — Eng. *Anvil.*

Het gewone aanbeeld bestaat uit een blok van gegoten of van gesmeed ijzer, met stalen bovenvlak waarop het metaal rust bij het smeden.

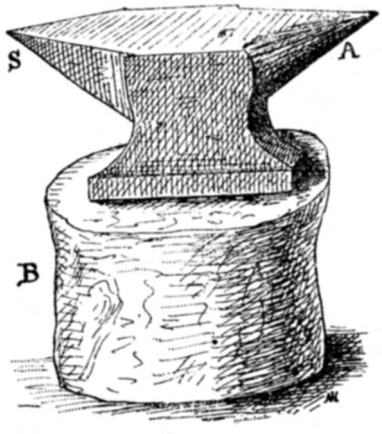
Het is den smid onontbeerlijk.

De loodgieter en de zinkbewerker gebruiken veelal een klein aanbeeld dat ternauwernood een twintigtal kilogr. weegt, terwijl het gewicht van het smidsaanbeeld soms 300 kilogr. bedraagt.

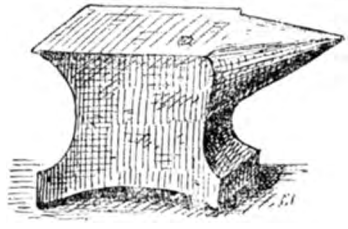
De vorm is overigens dezelfde, dat is die van een rechtkantig prisma, op de twee tegenovergestelde rechtstaande basissen voorzien van eenen arm of hoorn, **speerhaak** genaamd.

De eene speerhaak, A, (zie Sch. 1) is kegelvormig; de tweede, S, is spitszuilvormig en zóo geplaatst dat een der kanten waterpas staat met het bovenvlak van het aanbeeld.

Er zijn aanbeelden met eenen enkelen speerhaak. (Zie Sch. 2).

Sch. 1.

Sch. 2.

De opening, in het bovenvlak gelaten, dient om er den **aanbeeldsbeitel** in te steken waarop het metaal wordt gehouwen; zij bestaat niet bij het kleine aanbeeld.

Gewoonlijk wordt het aanbeeld op een blok B geplaatst.

In de volkstaal zegt men :
a(a)mbeeld, aambilk en **aanbild.**
In W.-Vl. wordt gezegd :
ánebild, ánebilk, ánebilkt, ánebulk, andbil, aambilk, aanbeldt enz.
In O.-Vl. klinkt het meer **aambijl.**

Aanbeeld, o. (-en), van den schaliedekker. — Fr. *Enclume de couvreur.* — Hgd. *Schieferdeckeramboss.* — Eng. *Slater's anvil.* — W. *Eglomme.*

Nevensstaande schets 3 duidt genoegzaam den vorm van dit voorwerp aan.

Sch. 3.

Aanbeeldbaan, v. (-anen). — Fr. *Fau d'enclume.*

Zie **Aanbeeld-vlak.**

Aanbeeldblok, o. (-ken). — Fr. *Billot d'enclume; Souche d'enclume.*

Zie **Aanbeeldsblok.**

Aanbeeldeken, o. (-s), **Aanbeeldje**, o. (-s). **Hand-aanbeeld**, o. — Fr. *Enclumeau; Enclumette.* — Hgd. *Handamboss.* — Eng. *Hand-anvil.* — is een klein aanbeeld.

Zie **Aanbeeld.**

Aanbeeldsbeitel, m. (-s). — Fr. *Tranchet.* — Hgd. *Spaltmeissel.* — Eng. *Anvil-chisel.*

Zie **Aanbeeld.**

Aanbeeldsblok, o. (-ken). — Fr. *Billot d'enclume; Souche d'enclume.* — Hgd. *Ambosskloss.* — Eng. *Anvil's-block.*

Zie **Aanbeeld.**

Bij « Weiland en Landré » staat er **aanbeeld-blok**, o. — Fr. *Souche d'enclume.*

Aanbeeldssteert, m. (-en). — Fr. *Jambe de l'enclume.*

Zie **Aanbeeldsvoet.**

Ambeeldsvoet, m. (-en), **Aanbeeldssteert**, m. (-en). — Fr. *Jambe de l'enclume.* — Hgd. *Ambossschenkel.* — Eng. *Anvil-side.*

Aanbeeldvlak, o. (-ken), **Aanbeeldbaan**, o. — Fr. *Fau d'enclume.* - Hgd. *Ambossbahn.* — Eng. *Anvil-plate.*

Is het bovenvlak van het aanbeeld.

Zie **Aanbeeld.**

Aanbeldt, o., **Aanbild**, o.; soms m. in de volkst. — Fr. *Enclume.*

Zie **Aanbeeld**.

Aanbesteden, bw. zw. — Fr. *Adjuger.*

De uitvoering van eenig werk of de levering van zekere voorwerpen tegen eenen bepaalden prijs opdragen.

Aanbesteder, m. (-s). — Fr. *Adjudicateur.*

De aanbesteder is die persoon welke een werk aan eenen der **aanbieders** opdraagt.

Die der aanbieders, welke met werk belast wordt, is de aannemer van het werk. — Fr. *Adjudicataire.*

Aanbesteding, v. (-en). — Fr. *Adjudication.* — Hgd. *Submission.* — Eng. *Adjudication.*

Het **aanbesteden**.

De aanbesteding van zinken bedekkingen.

Aanbieder, m. (-s). — Fr. *Soumissionnaire.*

Hij, die een aanbod doet voor een uit te voeren werk of voor eene levering.

Aanblazen, bw. st. — Fr. *Allumer en soufflant.*

Door blazen doen ontvlammen; bijv. vonkende **houtskool** in het **komfoor**.

Aandak, o. (-en). — Fr. *Rampant de pignon.*

Het aandak is het bovengedeelte van eenen brand- of topgevel dat voorbij de **dakschilden** schiet.

Ook wel de schuins- of boogswijze opgaande randen eener gevelspits, voor zooverre die buiten de dakschilden uitsteken.

In de volkstaal en bijzonderlijk in W.-Vl. wordt het aandak **Windberg** en soms **Windsberg** genoemd. Dit woord komt voor in Middeleeuwsche oorkonden betreffende den bouw van huizen enz.

Zie **Windberg**.

Op het aandak worden **slabben** bevestigd, ten einde het indringen van het hemelwater door het dak te voorkomen.

In de lastkohieren, uitgegeven door het Ministerie van Spoorwegen, Posterijen en Telegrafen, staat tegenover het Fr. *Rampant de pignon,* òf het woord **Helling**, òf het woord **Oploop**.

Wij verkiezen, wat het ambacht van den dekker betreft, het woord **Aandak** en zelfs het woord **Windberg**.

Zie nog **Slabbe**.

Aandraaien, bw. ow. zw. — Fr. *Serrer en tournant.*

Twee voorwerpen aan elkander draaien.

Al draaiende dichter aansluiten.

Aandrijven, bw. ow. st. — Fr. *Renfoncer; Noyer.* — Hgd. *Einziehen; Verzenken,* — Eng. *To draw in; To countersink.*

Spijkers aandrijven, dat is ze dieper inslaan. Dit zal o. a. verricht worden op eene **beschieting**, waar ijzeren nagels in aanraking met het te leggen **zink** zouden komen, indien zij niet aangedreven werden.

Ook in den zin van **Inprangen** — Fr. *Matter.* (Lastk. van het Min. van S., P. en T.)

Aaneennagelen, bw. zw. (Z.-Nedl.), **Aaneenspijkeren**, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Clouer ensemble.*

Met **nagels** of **spijkers** twee of meer voorwerpen aan elkander bevestigen.

Aaneensmeden, bw. zw. — Fr. *Corroyer.* — Hgd. *Aufschweissen.* — Eng. *To fasten upon by forging.*

Stukken lood aaneensmeden, dat is ze zoo laschen dat zij maar een stuk uitmaken.

Aaneensoldeeren bw. zw. — Fr. *Souder ensemble.*

Zie **Aaneenwellen.**

Aaneenspijkeren, bw. zw. (N.-Nederl.). — Fr. *Clouer ensemble.*

Zie **Aaneennagelen.**

Aaneenwellen, bw. zw., **Aaneensoldeeren**, bw. zw. — Fr. *Souder ensemble.* — Hgd. *Zusammenlöthen.* — Eng. *Fasten upon by soldering.*

De woorden « aaneenwellen » en « aaneensoldeeren » worden veel gebruikt in den zin van **soldeeren door samensmelting.**

Twee voorwerpen aaneenwellen. — Fr. *Plomber.*

Aangaan, ow. bw. onr. st., **Ondernemen** bw. st. — Fr. *Mettre la main à l'œuvre.*

De hand aan het werk slaan.

Aangetrek, o. (-ken), (W.-Vl.). — Fr. *Toit en appentis; Marquise; Toit en potence; Auvent.*

Zie **Afdak.**

Aangeven, bw. st. — Fr. *Passer.*

De diender moet het **gereedschap** en de **materialen** den werkman aangeven, dat is, ze hem in de hand geven of ze in zijn bereik stellen, opdat hij die op het geschikt oogenblik kunne gebruiken of verwerken zonder tijdverlies.

Aangieten, bw. st. — Fr. *Sceller; Arrêter.*
Zie **Vastgieten**.

Aanhaken, bw. zw., **Aankrammen**, bw. zw. — Fr. *Agrafer; Accrocher.* — Hgd. *Anhaken.* — Eng. *To clasp.*
Met haken of klampen vastzetten of aan haken hangen.
Zie **Bedekking**, **Goot** enz.

Aanhaking, v. (-en). — Fr. *Agrafure.*
Daar waar de klampen de plooi eener **Goot** vasthaken.

Aanhakingsband, m. (-en). — Fr. *Bande d'agrafe; Bande d'agrafure.*
Zie **Bedekkingsband**.

Aanhameren, bw. ow. zw. (volkst.). — Fr. *Clouer.*
Zie **Aannagelen**.

Aanhang, m. (-en) (Brab.). — Fr. *Toit en appentis; Marquise; Toit en potence; Auvent.*
Zie **Afdak**.

Aan het blad. — Fr. *A la feuille.*
Zie **Gewicht**.

Aanhitsen (Het vuur), bw. zw. — Fr. *Attiser le feu.*
Zie **Aanjagen**.

Aanjagen, bw. ow. zw. en soms st. in de volkst., **Aanhitsen**, bw. zw. — Fr. *Attiser.* — Hgd. *Schüren.* — Eng. *To stir.*
Aanjagen is het vuur ophitsen, sterker doen branden.

Aankapping, v. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Pan de croupe.*

Zie **Schild**.

Aanklad, o.; (-den) (W.-Vl.). — Fr. *Toit en appentis: Marquise; Toit en potence; Auvent.*

Zie **Afdak**.

Aankleven, ow. zw. — Fr. *Adhérer.*

Dit **soldeer** kleeft goed aan het lood, het zal er enkel door middel eener groote hitte kunnen afgedaan worden.

Aankot(t)eren, bw. zw. (Vl.). — Fr. *Attiser.*

Het vuur **aanhitsen** met een **pookijzer**.

Aankrammen, bw. zw. — Fr. *Accrocher; Agrafer.*

Zie **Aanhaken**.

Aanladen, ow. zw. (volkst.). — Fr. *S'attacher; Se charger.*

Zie **Aanzetten**.

Aanlasschen, bw. zw. — Fr. *Souder à.*

Zie **Soldeeren**.

Aanleggen, bw. ow. zw. — Fr. *Consolider.*

Een stuk gereedschap steviger maken door er een **belegsel** aan te leggen.

Aanleggen, bw. ow. zw., **Presenteeren**, bw. ow. zw. (Bastw.). — Fr. *Disposer; Présenter.* — Hgd. *Aufstellen.* — Eng. *To dispose.*

Een werk aanleggen is maatregelen nemen om het ten uitvoer te brengen.

Dit werk is goed aangelegd. — Fr. *Ce travail se présente bien.*

Aanloop, m. (-en), **Afloop**, m. — Fr. *Congé.*
Zie **Lijst.**

Aannagelen, bw. zw. (Z.-Nedl.), **Aanspijkeren**, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Clouer.* — Hgd. *Annageln.* — Eng. *To nail on.* — Met nagels bevestigen.
Soms **Aanhameren** (volkst.).

Aannemer, m. (-s), van zink- en loodwerken. — Fr. *Entrepreneur-zingueur; Entrepreneur-plombier.*
De **aannemer** is de persoon die zich belast een werk uit te voeren; hij dient niet verward met den **ondernemer**, die zich eigenlijk met eenen dienst belast.

Aanpassen, bw. zw. — Fr. *Présenter; Essayer.* — Hgd. *Anpassen.* — Eng. *To fit.*
Eenen **beugel** aanpassen is nazien of hij niet te groot of te klein is.
Het volk zegt maar al te veel **presenteeren.**

Aanpassen, bw. zw. — Fr. *Ajuster.* — Hgd. *Justiren.* — Eng. *To fit.* — Aanpassen is juist of gelijk werken.
Zie **Paswerken.**

Aanpunten, bw. zw. — Fr. *Affûter.*
Een werktuig puntig maken.

Aanscherpen, bw. zw. — Fr. *Aiguiser.* — Hgd. *Schärfen.* — Eng. *To sharpen.*
Een bot of stomp werktuig weder scherp maken.
Van eene **zaag** gezegd heet het **tanden.**
Zie nog **Aanslijpen.**

Aanschroeven, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Visser.* — Hgd. *Anschrauben.* — Eng. *To screw.*
Zie **Aanvijzen.**

Aanslaan, ow. onr. st. — Fr. *S'attacher.*
Zie **Aanzetten.**

Aanslag, o. (-en). — Fr. *Epaulement.* — Hgd. *Anschlag.* — Eng. *Shoulder.*
Zie **Zwei.**

Aanslagbeitel, m. (-s). — Fr. *Bédane; Bec d'âne.*
Zie **Kruisbeitel.**

Aanslijpen, bw. st. — Fr. *Aiguiser.* — Hgd. *Schleifen.* — Eng. *To whet.*
Door middel van eenen **slijpsteen** een werktuig aanscherpen.
Niet verwarren met **aanpunten** (zie aldaar) en met **aanwetten**, noch met **aanzetten**.
Aanwetten wordt gezegd als het aanscherpen geschiedt zonder **draaisteen** en wel op den **oliesteen** of op de **wetplank.**
Een werktuig **aanzetten** of **zetten** is dit, nadat het geslepen of aangewet is, het op leder bijv. nog scherper maken.
Aanzetten beteekent ook nog **aanscherpen** : men **zet** eene zaag **aan**, of men **zet** eene zaag.

Aansluitband, m. (-en). — Fr. *Bride.*
Zie **Flenze.**

Aansluiten, bw. st. — Fr. *Piquer; Embrancher.*
Eene buis op eene andere aansluiten, dat is eene **vertakking** maken.

Aansluitende buis, v. (..buizen). — Fr. *Tube* of *Tuyau jointif.*
Zie **Buis.**

Aansluiting, v. (-en). — Fr. *Raccordement; Embranchement; Branchement.*
Zie **Vertakking.**

Aansmeren, bw. zw., **Insmeren**, bw.zw., **Invetten**, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Graisser*. — Hgd. *Einfetten*. — Eng. *To grease*.

Het lijnwaad der **giettafel** van den loodgieter wordt met **roet** aangesmeerd; de naaf van den **draaisteen** wordt ingesmeerd of ingevet.

Aansoldeeren, bw. zw. — Fr. *Souder à*.
Zie **Soldeeren**.

Aanspannen, bw. ow. st. — Fr. *Serrer*.

Het lijnwaad der giettafel van den loodgieter aanspannen of sterker spannen.

Aanspieën, bw.zw., **Aanspijen**, bw. zw., **Opspieën**, bw. zw. — Fr. *Caler*. — Hgd. *Unterlegen*. — Eng. *To put wedges under*.

De loodgieter moet die leidingsbuizen goed met steen en mortel aanspieën, zooniet zouden zij zakken en barsten.

Men moet hardsteenen metselwerk met lood aanspieën; het lood, daartoe gebruikt, heet **stellood**.

Aanspijkeren, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Clouer*.
Zie **Aannagelen**.

Aanstampen, bw. ow. zw. — Fr. *Masser; Damer*. — Hgd. *Feststampfen*. — Eng. *To beat down*.

Het **zand** vóor het **gieten** aanstampen.
Zie **Gieten**.

Aansteken, bw. ow. st. — Fr. *Allumer*. — Hgd. *Anmachen*. — Eng. *To kindle*.

Aansteken wordt evenals **opsteken** en **ontsteken** voor « vuur maken » gebruikt. In de volkst. en o. a. te Gent, **omsteken** uitgesproken.

Aansteken heeft ook den zin van toeschuiven : gij moet kolen aansteken of het **fornuis** zou uitgaan.

Aanval, m. (-len). — Fr. *Coyau.*
Zie **Regenbord.**

Aanvatten, bw. zw. — Fr. *Empoigner; Saisir.*
Dit zooeven gegoten **platlood** is te warm om het zonder **tang** aan te vatten.

Aanvijlen, bw. zw.
Door vijlen nader bewerken; te weten, voor zooveel het nog noodig is om het bewerkte voorwerp geheel bruikbaar te maken. — Fr. *Parachever en limant.*
Spoed maken met vijlen. — Fr. *Limer rapidement.*

Aanvijzen, bw. zw. (st. in de volkst.) (Z.-Nedl.), **Aanschroeven**, bw. zw. (N.-Nedl.).
Een voorwerp door te vijzen aan een ander bevestigen. — Fr. *Visser.* — Hgd. *Anschrauben.* — Eng. *To screw.*
Eene vijs vaster zetten. — Fr. *Serrer une vis.*

Aanvoerbuis, v. (..buizen). — Fr. *Tuyau d'aspiration; Corps d'aspiration.*
Zie **Pomp** en **Zuigbuis.**

Aanvoerpijp. v. (-en) (N.- Nedl.). — Fr. *Tuyau d'aspiration; Corps d'aspiration.*
Zie **Pomp** en **Zuigbuis.**

Aanvullen, bw. zw. — Fr. *Remplir.*
Rolletjes lood worden gebruikt tot aanvulling van de horizontale openingen tusschen de uitstekende **schaliën** in de gebogen deelen van eene **torennaald.**

Aanvulling, v. — Fr. *Remplissage.*
Het aanvullen.

Aanwellen, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Souder.*
Zie **Soldeeren.**

Aanwerven, bw. st. — Fr. *Embaucher.* — Hgd. *Anstellen.* — Eng. *To take on.* — Goede werklieden aanwerven.

Aanwetten, bw. zw., **Wetten**, bw. zw. — Fr. *Aiguiser; Repasser; Affiler; Emoudre.* — Hgd. *Wetzen.* — Eng. *To whet.*
Zie **Aanslijpen.**

Aanzetsel, o. (-s). — Fr. *Embase; Renflement.*
Zie **Gemoet.**

Aanzetsel, o. (-s). — Fr. *Allonge.*
Zie **Verlengsel.**

Aanzetsteen, m. (-en), **Zetsteen**, m. (volkst.), **Wetsteen**, m., **Oliesteen**, m., **Zoetsteen**, m. — Fr. *Grès à affûter; Affiloir; Cous; Coyer.* — Hgd. *Rutscherstein; Wettstein.* — Eng. *Whetstone.*
De aanzetsteen is een zandsteen zeer fijn van korrel, waarop men zeker gereedschap aanslijpt of aanwet, dat is scherp of snijdend maakt.
De oliesteen of zoetsteen is veel fijner van korrel dan de gewone aanzetsteen.
Zie **Aanslijpen.**

Aanzetstuk, o. (-ken). — Fr. *Allonge.*
Zie **Verlengsel.**

Aanzetten, bw. ow. zw., **Zetten**, bw. ow. zw., (volkst.). — Fr. *Repasser; Affiler.* — Hgd. *Abziehen.* — Eng. *To set.*
Zie **Aanslijpen.**

Aanzetten, bw. ow. zw. — Fr. *Affûter; Mettre en fût.* — Hgd. *Stiele ansetzen.* — Eng. *To put handles on.*

Een hecht aan een gereedschap zetten.

In Vl. en bijz. in W.-Vl. zegt men ook **versteerten** als het aanzetten eene handhaaf betreft, welke den vorm van eenen **steert** of **steel** heeft.

Aanzetten, bw. ow. zw. — Fr. *Mater; Matter.* — Hgd. *Verklinken.* — Eng. *To clinch.*

Met geweld, een voorwerp tegen een ander, binnen eene ruimte geplaatst, zoo aansluiten dat geene van beide in die ruimte kan bewegen.

Zie **Slabbe.**

Aanzetten, ow. zw. (N.-Nedl.), **Aanslaan**, ow. st. (N.-Nedl.), **Aanladen**, ow. zw. (volkst. Z.-Nedl.). — Fr. *S'attacher; Se charger.*

Die looden buis had zoolang gediend dat zij met klei en andere stoffen was aangezet; in andere woorden, de klei was aan de buis blijven hangen.

Aard, m. (gmvd.). — Fr. *Structure.* — Hgd. *Struktur.* — Eng. *Structure.*

Het lood verkrijgt, door het pletten, eenen bladerigen aard.

Aardachtig, bnw. — Fr. *Terreux.*

Gietlood mag niet aardachtig zijn.

Aarde, v. (mvd : aardsoorten). — Fr. *Terre.*

De loodgieter en de zinkbewerker gebruiken, o. a. tot het **afschrijven** : **Zwarte aarde**, — Fr. *Ampélite; Terre noire* — **Roode aarde**, — Fr. *Sanguine; Terre rouge.*

Zie **Potlood.**

Aardpek, o. (gmvd.). — Fr. *Bitume.*

Zie **Jodenhars.**

Aardplaat, v. (.platen). — Fr. *Plaque de terre.*
De aardplaat is meestal eene zinken plaat in den natten grond gelegd, waaraan de draad van een **bliksemafleider** gesoldeerd wordt.

Aas, v. (mvd. azen) (volkst. Brab.). — Fr. *Anse.*
Zie **Hengsel.**

Achteraanzicht, o. (-en). — Fr. *Vue de derrière.*
Teekening van een voorwerp, bijv. van eenen **ontvangbak**, zooals men het langs den achterkant ziet.

Achteraf, o. — Fr. *Lieu d'aisances.* — Hgd. *Abtritt; Abort.* — Eng. *Privy; Closet.*
Het achteraf van een gebouw is voorzeker eene plaats waarin de loodgieter dikwijls geroepen wordt tot het uitoefenen van zijn ambacht. Die plaats heeft veel verschillende benamingen o. a :
Gemak, o. — Fr. *Commodité* — **Privaat**, o; **Secreet**, o. — Fr. *Privé; Retrait* — **Kabinet**, o. — Fr. *Cabinet d'aisances* — **Vertrek**, o. (Vl.); **Bestekamer**, v ; **Huisje**, o. (Br.), **Waerderebbe** (oud) — *Lieux ; Commun ; Garde-robe* — enz.
Meest altijd, ten minste als het achteraf ten dienste van het publiek is gesteld, staan op de deur, òf de letters W-C (naar het Engelsch *Water-closet*) òf het cijfer 100. Wij achten overbodig de veelvuldige benamingen te vermelden, door het volk aan het achteraf gegeven.

* * *

Om te beantwoorden aan de vereischten der gezondheidsleer moeten de W-C. als volgt zijn ingericht :
1° Minstens een der wanden zal in aanraking met de buitenlucht staan;
2° geene rechtstreeksche gemeenschap mag bestaan met eenig bewoonbaar vertrek;

3° de vloer zal gemaakt zijn met gladde en waterdichte materialen;

4° in den buitenmuur wordt een vensterraam geplaatst, waarvan het beglaasd gedeelte niet minder dan 30 vierkante decimeter meet en waarvan het beweegbaar raam meer dan 12 vierkante decimeter opening moet geven;

5° tot het toestel, in het achteraf geplaatst, behoort een **spuibak**, derwijze ingericht dat de **privaatpot** behoorlijk gereinigd wordt en het uitwerpsel aanstonds in de **verlaatbuis** gedreven wordt.

Zie verder **Stankafsluiter**, **Spuibak** enz.

Achterboeibord, o. (-en). — Fr. *Arrière-planche de chéneau.*

Zie **Boeibord** en **Goot.**

Achterste, o. (-n). — Fr. *Derrière; Dossier.*

Zie **Rug.**

Achterstuk, o. (-ken). — Fr. — *Derrière; Pièce de derrière.*

Zie Rug.

Achtkant, o. (-en). — Fr. *Equerre à octogones.*

Zie **Winkelhaak.**

Afbaarden, bw, zw. — Fr. *Ebarber.* — Hgd. *Abgraten.* — Eng. *To strip off the burrs.*

Voorwerpen ontlasten van het overtollige metaal dat er aan vastzit, bv. na het gieten.

Afbeloenen, bw. zw. (W.-Vl.). — Fr. *Chanfreiner; Fraiser.*

Zie **Afkanten.**

Afbijten, bw. st. — Fr. *Décaper; Dérocher; Déroquer.*

Zie **Afeten.**

Afbiljoenen, bw. zw. (N.-Nedl.). - Fr. *Chanfreiner; Fraiser.*

Zie **Afkanten.**

Afboenen, bw. zw. — Fr. *Frotter; Nettoyer en frottant* — is iets wrijvend afkuischen.

Afborstelen (Tafellood), bw. zw. — Fr. *Ebarber* (les tables). — Hgd. *Putzen.* — Eng. *To scour.*

Tafellood afborstelen is, na het gieten, het zand eraf kuischen vooraleer het te pletten.

Afbramen, bw. zw. - Fr. *Ebarber.* — Hgd. *Beschroben.* — Eng. *To scrape.*

De **bramen** of **baarden** van metaal wegnemen, bijv. aan bladlood, na het gieten.

Afbreken, bw. ow. st. — Fr. *Briser.*

Eene looden staaf **afbreken** is ze inkorten.

Niet verwarren met **opbreken** — Fr. *Démonter* — en **uitbreken** — Fr. *Démonter; Démolir.*

Eene zinken bedekking opbreken en eene looden goot uitbreken, dat is het zink van het dak losmaken en het lood van de goot afnemen.

Het zink eener bedekking opbreken heet in 't Fr. *la dépose du zinc.*

Afdak o. (-en), **Lessenaardak**, o., **Schermdak**, o., **Schutdak**, o., **Halfdak**, o. — Fr. *Toit en appentis; Toit en potence; Marquise; Auvent.* — Hgd. *Pultdach; Schussdach.* — Eng. *Shed-roof.* — W. *Abatou; Champe pindisse.*

Het afdak (zie verder, schets nr 120) wordt veelal in W.-Vl., **aangetrek**, **aanklad** genoemd; in Brabant, **aanhang**, **afhang**, **afhangsel.**

Wat men verstaat door **gelint**, **gelend**, **schob**

en **schop** in Brabant en in Antwerpen is meer een overdekt wagenhuis.

Een afdak aan een huis, boven de deur bijv., heet in W.-Vl., **pardak**, **pardas**, **perdak** en **pordas**.

Zie nog **Luifel**.

Afdekking, v. (-en). — Fr. *Couverture.*

De afdekking van **uilegaten** met zink, nummer 14. (Lastk. van het Min. van S., P. en T.)

Afdraaien, bw. ow. zw. — Fr. *Oter en tournant.*

Al draaiende scheiden.

Twee voorwerpen van elkander afdraaien.

Afdreupsel, o. (gmvd.) (volkst.). — Fr. *Egouttement.*

Zie **Afdrupping**.

Afdrupping, v. (gmvd.), **Afdrupsel**, o. (gmvd.) (volkst.), **Afdreupsel**, o. (gmvd.) (volkst.). — Fr. *Egouttement.*

De afdrupping van een dak wordt belet door het aanbrengen aan den **dakvoet** van eene liggende goot.

Afeten, bw. onr. st., **Afbijten**, bw. st., **Schoonbijten**, ow. st., **Oppoetsen**, bw. zw., **Klaarvreten**, bw. ow. st. (volkst.), **Afvreten**, bw. st. (volkst.). — Fr. *Décaper; Dérocher; Déroquer.* — Hgd. *Abeizen.* — Eng. *To pickle.*

Zie **Soldeeren**.

Afeten, o. (gmvd.) — Fr. *Décapage; Dérochage.*

Zie **Soldeeren**.

Affineeren, bw. zw. (Bastw.). — Fr. *Coupeler; Affiner; Dépurer.*

Zie **Louteren**.

Afflansen, bw. zw., **Afhaspelen**, bw. zw., **Afflikken**, bw. zw. (Vl. en Brabant), **Aflappen**, bw. zw. (volkst. en o. a. Brabant en O.-Vl.). — Fr. *Bâcler.*

Werk in der haast afdoen of slordig en onhandig afmaken.

Die zinkbewerker heeft het plaatsen van deze afvoerbuis weinig verzorgd : hij heeft zich de moeite niet gegeven ze op te kuischen; groote droppels soldeer kleven eraan op gansch den omtrek; hij heeft dit werk waarlijk afgeflanst.

Afflikken, bw. zw. (Vl. en Brabant). — Fr. *Bâcler.*
Zie **Afflansen.**

Afgerond, bnw. — Fr. *Gironné.*
Zie **Schubsgewijze.**
Afgeronde schaliën. — Fr. *Ardoises gironnées.*

Afgeschoten dak, o. (-en). — Fr. *Brisis; Bris.*
Zie **Mansard-dak.**

Afgieten, bw. st. — Fr. *Jeter en moule; Mouler.*
In eenen vorm gieten.
Die zinken **spuwer** is goed afgegoten.

Afgietsel, o. (-s). — Fr. *Empreinte.*
Afbeeldsel van een voorwerp, door het gieten verkregen.

Afhaken, bw. zw.
In den zin van het Fr. *Achever d'accrocher*, beteekent het woord « haakwerk voltooien ».
In den zin van het Fr. *Décrocher* of *Dégrafer*, is « afhaken » losmaken wat met eenen haak vastzit.

Afhakken, bw. zw., **Afkappen**, bw. zw. — Fr. *Couper.* — Hgd. *Abhauen.* — Eng. *To cut off.*

Metaal door middel van een snijdend werktuig **afbreken.**

Afhalen, bw. zw. (volkst.).
Die **slijpsteen** haalt goed af; men kan er vlug een werktuig mede **aanscherpen.**

Afhang, m. (-en) (Brab.). — Fr. (*Toit en*) *appentis; Auvent; Toit en potence; Marquise.*
Zie **Afdak.**

Afhangsel, m. (-s) (Brab.). — Fr. (*Toit en*) *appentis; Auvent; Toit en potence; Marquise.*
Zie **Afdak.**

Afhaspelen, bw. zw. — Fr. *Bâcler.*
Zie **Afflansen.**
Bij Weiland en Landré is afhaspelen te onrecht « zeer traag een werk verrichten ».

Afkanten, bw. zw., **Afschuinen**, bw. zw., **Afbiljoenen,** bw. zw. (N.-Nedl.), **Afbeloenen**, bw. zw (W. Vl.), **Afnoeschen**, bw. zw. (Vl.), **Afschuinschen**, bw. zw. (W. Vl.), **Biljoenen**, bw. zw. (N.-Nedl.); **Beloenen**, bw. zw. (W.-Vl.); **Savereinen**, bw. zw. (W.-Vl.); **Sofreinen,** bw. zw. (volkst.). — Fr. *Chanfreiner; Fraiser.* — Hgd. *Abfasen.* — Eng. *To bevel; To chamfer.* — W. *Rabatte.*
Eene staaf met eenen **valkant** bewerken is die staaf afkanten — Fr. *Chanfreiner une barre.*
Een gat in eene plaat met eenen valkant bewerken om er den kop van eene gesofreinde vijs in te laten — Fr. *Fraiser le trou de vis.*

Afkappen, bw. zw. — Fr. *Couper.*
Zie **Afhakken.**

Afkeuveling(e), v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Croupe d'un toit.*

Het dak eener kerk heeft gewoonlijk eene afkeuveling boven het koor; de kanten ervan moeten met meerdere zorg dan de vlakte tegen het indringen van het hemelwater bevrijd worden.

Afknijpen, bw. ow. st., **Afnijpen**, bw. ow st. (Volkst.), **Afknippen**, bw. ow. zw. (Volkst.), **Afpinsen**, bw. zw. (W.-Vl.). — Fr. *Couper à la pince.* — Hgd. *Abkneifen; Abschneiden.* — Eng. *To cut off.*

Afknijpen is met eene **tang** iets **afbreken**.

Afknippen, bw. ow. zw. (Volkst.). — Fr. *Couper à la pince.*

Zie **Afknijpen**.

Afknipsel, o. (gmvd.). — Fr. *Rognures; Cisailles.*

Zie **Afsnijdsel**.

Afkoelen, bw. ow. zw. — Fr. *Refroidir.*

Zie **Koelen**.

Afkorten, bw. ow. zw., **Korten**, bw. ow. zw. — Fr. *Ecourter; Raccourcir.* — Hgd. *Abkürzen; Verkürzen.* — Eng. *To cut off the end.*

Een stuk metaal verkleinen, in de lengte, is het afkorten.

Eene buis afsnijden is die buis afkorten.

Vergelijk **Afsteken**.

Afkortsel, o. (gmvd.). — Fr. *Cisailles.*

Zie **Afsnijdsel**.

Afkrabben, bw. ow. — Fr. *Racler; Ecailler.*

Zie **Afschrabben**.

Afkrabben, bw. zw. — Fr. *Gratter; Nettoyer.*

Zie **Krabben**.

Afkrassen, bw. ow. zw. — Fr. *Détacher en grattant.*

Vuiligheid van metaal wegnemen met eenen **krabber**.

Zie ook **Afschrâbben**.

Aflaatbuis, v. (.buizen). — Fr. *Tuyau de descente; Conduit de descente.*

Dit woord werd o. a. gebezigd in het lastkohier wegens de werken voor het bouwen der kerk van St. Jozef, te Oostende.

Zie het betere **Afvoerbuis.**

Aflappen, bw. zw. (Volkst. bijz. Brab. en O.-Vl.). — Fr. *Bâcler.*

Zie **Afflansen**.

Aflaten, bw. ow. st. — Fr. *Faire écouler l'eau.*

Aflaten is laten afloopen.

Eene pomp aflaten. — Fr. *Faire écouler l'eau du corps de pompe.*

Zie **Pomphaak.**

Aflatingsbuis, v. (.buizen). - Fr. *Tuyau* of *Conduit de descente.*

Zie het betere **Afvoerbuis**.

Afleidbuis, v. (.buizen) (Volkst., o. a. te Gent, voor **Afvoerbuis**). — Fr. *Tuyau de descente.*

Zie **Afvoerbuis.**

Afleiden, bw. zw. — Fr. *Faire descendre; Conduire de haut en bas.*

Het hemelwater van de **dakgoot** door middel van **afvoerbuizen** op den grond afleiden.

Afleidingsbuis, v. (.buizen). — Fr. *Tuyau* of *Conduit de descente.*

Zie het betere **Afvoerbuis.**

Afleidingsgoot, v. (.goten).

In den zin van het Fr. *Tuyau* of *Conduit de décharge.*

Zie het betere **Afvoerbuis**.

In den zin van het Fr. *Chéneau* of *Canal de décharge.*

Zie **Goot**.

Aflooden, bw. zw. — Fr. *Plomber.*

Met het **schietlood** nazien of eene afvoerbuis telood staat, is die buis aflooden.

In de volkstaal veelal **Aflooien**.

In het « Inventaire des archives de la ville de Bruges par L. Gilliodts-Van Severen » : « Noch « eens afgheloot ende genomen de juiste mate.... » Int. 67.

Aflooien, bw. zw. (Volkst.). — Fr. *Plomber.*

Zie **Aflooden**.

Afloop, m. (-en).

— Fr. *Congé.*

Zie **Aanloop**.

— Fr. *Décharge.* De afloop van dezen watersteen is van zuiver lood gemaakt.

Zie **Afloopbuis**.

— Fr. *Pente.* De goten moeten zóo aangelegd worden dat zij eenen goeden afloop hebben.

Zie **Afwatering**.

Afloopbuis, v. (.buizen), **Aflooppijp**, v. (N.-Ndl.). — Fr. *Tuyau de décharge* of *de chute; Epanchoir.*

Zie **Verlaatbuis**.

Afloopen, bw. ow. st. — Fr. *Découler*; *Descendre.*

Het hemelwater, dat naar beneden loopt, loopt af.

Afloopen heeft ook den zin van **lens** worden : de pomp is afgeloopen, gij moet ze **opgieten**. Eene pomp loopt af als het water in het pompstuk niet blijft — Fr. *la pompe perd l'eau.*

Zie **Laf** en **Lens**.

Afloopkijkgat, o. (-en). — Fr. *Regard de décharge.*

Zie **Kijkgat**.

Afloopkraan, v. (.kranen). — Fr. *Robinet purgeur* of *de purge.*

Zie **Reinigingskraan**.

Aflooppijp, v. (-en) (N.-Ndl.) — Fr. *Tuyau de décharge* of *de chute; Epanchoir.*

Zie **Verlaatbuis**.

Afmerken, bw. zw., **Markeeren**, bw. zw. (volkst.) — Fr. *Estampiller; Marquer.*

Zie **Stempel**, **Bladzink** enz.

Afmeten, bw. st. — Fr. *Mesurer.* — Hgd. *Abmessen.* — Eng. *To measure.*

De maten van eene zinken plaat opnemen is die plaat afmeten. — In 't algemeen : de maat nemen.

Afnagelen, bw. zw. — Fr. *Achever de clouer.*

De **klampen** van die bedekking zijn afgenageld. — Fr. *Les agrafes de cette couverture sont toutes clouées.*

Afnemen, bw. ow. st. — Fr. *Démonter.*

Eene zinken bedekking afnemen of **opbreken**.

Zie **Afbreken**.

Afnijpen, bw. ow. st. (volkst.). — Fr. *Couper à la pince.*

Zie **Afknijpen**.

Afnoeschen, bw. zw. (volkst. bijz. Vl.). — Fr. *Chanfreiner; Fraiser.*

Zie **Afkanten.**

Afnommeren, bw. zw. (N.-Nedl.), **Afnummeren**, bw. zw. (Z.-Nedl.). — Fr. *Numéroter.*

Het gereedschap van denzelfden aard wordt volgens de grootte of de hoedanigheid afgenummerd.

De zinken en looden bladen zijn afgenummerd (beter **afgestempeld**) volgens hunne dikte; de looden buizen volgens den doormeter en de dikte enz.

Zie o. a. **Bladlood**, **Bladzink**, **Buis** enz.

Afpassen, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Niveler.*

Zie **Waterpassen.**

Afpenhamer, m. (-s), **Ribhamer**, m., **Drijfhamer met pen**, m. — Fr. *Marteau à emboutir à panne.*

Zie **Afpennen** en **Hamer.**

Afpennen, bw. zw., **Bijscherpen**, bw. zw. — Fr. *Abouter.*

De uiteinden van twee stukken metaal, die aaneen moeten geweld worden, penvormig maken.

Zie **Soldeeren.**

Afpennen, bw. zw. — Fr. *Ebaucher.*

Beeld- of lijstwerk dat in zinken of in looden platen moet gedreven worden, met den daartoe bestemden gependen hamer, op het metaal ruw afteekenen, noemt men afpennen.

Afpennen is dus de eerste bewerking bij het **drijven.**

Zie **Drijven.**

Afpinsen, bw. zw. (W.-Vl.) — Fr. *Couper à la pince.*

Zie **Afknijpen** en **Pinsen.**

Afplooien, bw. zw. — Fr. *Terminer le pliage.*

De zinken platen tot het maken eener goot, bijv. wat het plooiwerk betreft, in gereedheid brengen.

Afraspen, bw. zw. — Fr. *Râper.* — Hgd. *Abraspelen.*

Afraspen heeft nagenoeg dezelfde beteekenis als **afbramen**, wanneer die bewerking met de **rasp** geschiedt.

Afroefelen, bw. zw. (Vl.). — Fr. *Enlever en rabotant; Dégrossir.*

Zie **Afroffelen**.

Afroesten, ow. zw. — Fr. *Rouiller.*

Het polijst van dezen beitel is gansch afgeroest, dat is door roest afgeëten.

Afroffelen, bw. zw., **Afroefelen**, bw. zw. (Vl.). — Fr. *Enlever en rabotant; Dégrossir.*

Dit lood is afgeroffeld, dat is effen gemaakt met de **roffelschaaf**.

Afronden, bw. zw. — Fr. *Arrondir.* — Hgd. *Abrunden.* — Eng. *To round.* — Stuk metaal met hoeken of scherpe kanten geheel of gedeeltelijk rond maken door het afnemen van hetgene hoekig of oneffen is. (Van Dale).

Afronden heeft ook den zin van het Fr. *Adoucir:* Eenen valkant afronden — Fr. *Adoucir un chanfrein.*

Afrooien, bw. zw. - Fr. *Marquer au trusquin.* — Hgd. *Abzeichnen mit das Reissmass.* — Eng. *To mark with the marking-gauge.*

Met den **rooier** afteekenen.

Wegnemen wat buiten eene gestelde lijn is.

Afschaven (Het lood), bw. ow. zw. — Fr. *Doler le plomb.*

De groote bramen afnemen die op het lood voorkomen, wanneer de vorm niet heel dicht was gesloten tijdens het **gieten**.

Afscheuren, bw. ow. zw. — Fr. *Déchirer; Se déchirer.*

Iets losrukken zóo dat het scheurt, bijv. bij het **opbreken** van metalen bedekkingen.

Loodpapier scheurt af als het niet voorzichtig behandeld wordt.

Afschrabben, bw. zw., **Afschrappen**, bw. zw., **Afkrabben**, bw. zw., **Afschrepen**, bw. zw. (volkst. bijz. Vl.). — Fr. *Racler.*

Overtollige stof of oxied aan de buitenzijde van een stuk metaal door schrappen met een scherp werktuig wegnemen.

Zie ook **Afkrassen.**

Meer in 't bijzonder met betrekking tot het afschrabben van lood, zegt men : in 't Fr. *Ecailler,* in 't Hgd. *Abschaben, Abhäuten,* in 't Eng. *To scrape off the oxide.*

Afschrabsel, o. (gmvd.), **Afschrapsel**, o. (gmvd.), **Afschreepsel**, o. (volkst. bijz. Vl.). — Fr. *Raclure.*

De stof die van een stuk metaal of van een metalen voorwerp is afgeschrabt.

Vergelijk **Afschrabsel** met **Afsnijdsel.**

Afschrappen, bw. zw. — Fr. *Racler; Ecailler.*

Zie **Afschrabben.**

Afschrapsel, o. (gmvd.). — Fr. *Raclure.*

Zie **Afschrabsel.**

Afschreepsel, o. (gmvd.) (Volkst. bijz. Vl.). — Fr. *Raclure*.

Zie **Afschrabsel**.

Afschrepen, bw. zw. (Volkst. bijz. Vl.). — Fr. *Racler*; *Ecailler*.

Zie **Afschrabben**.

Afschrijfhaak, m. (.haken), **Schrijfhaak**, m. (Volkst. bijz. Vl.). — Fr. *Equerre à tracer*.

De afschrijfhaak is een **winkelhaak** dienende om met eene stift op metalen platen af te teekenen of af te schrijven.

Afschrijfpunt, o. (-en). — Fr. *Traceret; Traçoir; Pointe à tracer*.

Zie **Stift**.

Afschrijven, bw. ow. st. — Fr. *Tracer; Marquer*.

Zie **Afteekenen**.

Afschrijving, v. (-en). — Fr. *Tracé*.

Het afschrijven.

Zie **Afteekenen**.

Ook het samenstel der lijnen door het afschrijven verwezenlijkt.

Afschroeven, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Dévisser*,

Zie **Afvijzen**.

Afschuimen, bw. ow. zw. — Fr. *Ecumer*.

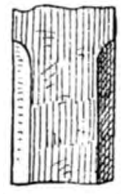
Zie **Schuimen**.

Afschuinen, bw. zw. — Fr. *Chanfreiner*; *Fraiser*.

Zie **Afkanten**.

Afschuining, v. (-en), **Valkant**, m., **Vellingkant**, m., **Beloen**, m. (Volkst. W.-Vl.), **Biljoen**, m. (N.-Nedl.), **Sefrein**, m. (O.-Vl.), **Sofrein**, m. (Vl.). — Fr. *Chanfrein.* — Hgd. *Abgestoszene kante.* — Eng. *Chamfer.*

Afgeslepen of afgedraaide of afgevijlde kant, (Sch. 4 en 5).

Sch. 4

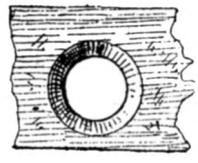
Afschuinschen, bw. zw. (W.-Vl.). — Fr. *Chanfreiner; Fraiser.*

Zie **Afkanten**.

Afschuren, bw. ow. zw. — Fr. *Ecurer.*

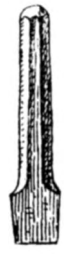
Deze zinken plaat is vuil, zij moet afgeschuurd worden met zand en met water, waarin een weinig **zoutgeest**

Sch. 5.

Afslagbeitel, m. (-s), **Kapbeitel**, m. — Fr. *Tranche à froid.*

Groote zware beitel om stukken lood open te kappen, (Sch. 6).

Sch. 6

Afslechten, bw. ow. zw. — Fr. *Planer; Etendre; Dresser.*

Zie **Strekken**.

Afslechthamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à planer.*

Zie **Strekhamer**.

Afsluiter, m. (-s). — Fr. *Obturateur.* — Hgd. *Schliesswinkel.* — (Belg. Lastkohieren)

Zie **Bedekking van zink**.

Afsluiting, v. (-en). — Fr. *Clôture.*

Eene afsluiting gemaakt met T-ijzers, door **zinkdraad** of gegalvaniseerden ijzerdraad verbonden.

Afsluiting, v. (-en). — Fr. *Interception.*

Er bestaat eene afsluiting tusschen twee buizen als er geen de minste aanvoer van lucht bestaat van de eene buis naar de andere.

De **stankafsluiter** is gewoonlijk ter **afsluiting** aangewend en wordt dan meer **afsluitingshevel** genoemd.

Zie nog **Verlaatbuis.**

Afsluitingsbus, v. (-sen), **D-hevel**, m. — Fr. *Boîte d'interception*; *Siphon* D.

Zie **Stankafsluiter.**

Afsluitingshevel, m. (-s). — Fr. *Siphon intercepteur.*

Zie **Afsluiting, Stankafsluiter, Verlaatbuis** enz.

Afsluitingskraan, v. (.kranen), **Afsluitkraan**, v , **Stopkraan**, v., **Stuitkraan**, v. — Fr. *Robinet d'arrêt.* — Hgd. *Absperrhahn.* — Eng. *Stop-cock.*

Het is eene kraan om eene **vertakking** van de waterleiding af te snijden en alzoo te beletten dat er water in de binnenleiding komt.

De inschrijving op de **waterbezorging** neemt aanvang met den dag van de opening der afsluitingskraan. (Verordeningen over den waterdienst in verschillende steden.)

De afsluitingskraan wordt gewoonlijk geopend en gesloten door middel van een **vliegwiel op den sleutel** bevestigd.

Afsluitkraan, v. (.kranen). — Fr. *Robinet d'arrêt.* — (Lastk. van het Min. van S., P. en T.)

Zie **Afsluitingskraan.**

Afsmallen, bw. zw., **Versmallen**, bw. zw. — Fr. *Rétrécir; Etrécir.* — Hgd. *Schmäler machen.* — Eng. *To make narrow.*

Eene plaat in de breedte verkleinen is die plaat afsmallen of versmallen.

Afsmetten, bw. zw., **Smetten**, bw. zw. (volkst.), **Besmitten**, bw. zw. (volkst.) — Fr. *Cingler; Battre la ligne.*

Afsmetten is door middel van eene met krijt of zwarte aarde bestreken koord, rechte lijnen afteekenen.

Zie **Smetlijn.**

Afsnekkeren, bw. zw. (W.-Vl.).

Zie **Afsnikkeren.**

Afsnijden, bw. ow. st.

— Fr. *Séparer.*

Het overschot of teveel van gegoten lood, van eene plaat snijden.

Zie **Gieten.**

— Fr. *Couper l'eau.*

Den wateraanvoer afsnijden, bijv. door middel van eene **afsluitingskraan.**

— Fr. *Cisailler.*

Eene plaat lood of zink met de **schaar** in verscheidene stukken snijden.

Afsnijdsel, o. (gmvd.), **Snijdeling**, o. en m. (Vl.), **Snij(e)ling**, o. en m. (Vl.). — Fr. *Cisailles.* — Hgd. *Abschnitsel.* — Eng. *Shreds.*

Afval bekomen door het **afsnijden** is **afsnijdsel**, door het **afknippen**, **afknipsel** en door het **afkorten**, **afkortsel.**

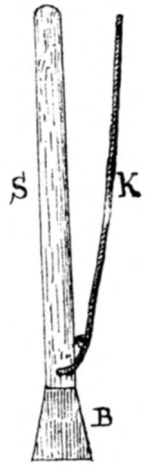
Afsnikkeren, bw. zw. (W.-Vl.), **Afsnekkeren**, bw. zw. (W.-Vl.).

Met een mes iets bij stukjes afsnijden; bijv. de randen van **bloklood** afsnikkeren.

Afsnippen, bw.zw.(Vl.), **Afsnipperen**, bw.zw. (Vl.).
Metaal bij kleine stukjes afsnijden met eene **schaar**, met een **haalmes** of met eenen **beitel.**

Afspanen, bw. zw. (Vl. en bijz. Gent). — Fr. *Ecumer.*
Zie **Schuimen.**

Afsteken, bw. ow. st. — Fr. *Amaigrir.*
Met een snijdend werktuig eenen beitel, bijv., eene looden buis afkorten.

Sch. 7.

Afsteker, m. (-s). — Fr. *Couperet.*
Platte loodbeitel B (sch. 7) op eenen langen stok S als hecht dienende bevestigd, en waaraan eene koord K. Hij dient daar waar men met eenen gewonen beitel niet kan aanreiken om iets af te kappen.
Niet verwarren met **Opruimer.**

Afstempelen, bw. zw. — Fr. *Marquer.*
Bladen zink afstempelen volgens hunne dikte en volgens hunne zwaarte.
Zie **Afnommeren.**

Aftapkraan, v. (.kranen). — Fr. *Robinet de soutirage.*

Aftappen, o. van lood. — Fr. *Soutirage.* — Hgd. *Abziehen.* — Eng. *Drawing-off.*
Zie **Vlamoven.**

Afteekenen, bw. ow. zw., **Afschrijven**, bw. ow. st. — Fr. *Tracer; Marquer.* — Hgd. *Abzeichnen.* — Eng. *To marcq.*

Tot het afteekenen, dat is de afmetingen van een werk op bladzink of bladlood teekenen, gebruiken de zinkbewerkers en de loodgieters eene stalen **stift**, welke zij langs de randen van de **mallen** laten glijden. — Ook worden daartoe **regel**, passer, **haak** enz. gebezigd.

De werkman moet derwijze afteekenen om zoo weinig mogelijk metaal te gebruiken tot het verwezenlijken van het te vervaardigen voorwerp.

Aftrekvijl, v. (-en).
Zie **Afvijlrasp**.

Afvagen, bw. ww. zw., **Afvegen**, bw. ww. zw. — Fr. *Brosser; Nettoyer.*

Het vuil afnemen met den **borstel** of den **bezem**.

Vooraleer het zink op eene **beschieting** te leggen, zal deze eerst goed afgevaagd worden.

Afval, m. (gmvd.). — Fr. *Rejet.*

Het lood, dat bij het gieten in de **geul** der **giettafel** loopt.

Afval, m. en beter o. (gmvd.), **Snippers**, m. (mvd.). — Fr. *Déchets; Riblons.* — Hgd. *Abfalle.* — Eng. *Cutting.*

Afsnijdsel en alle andere onbruikbare stukjes metaal.

Een pak **afval** wordt in 't Fr. genoemd : *Ramasse; Ramassis; Métal de ramassis; Métal ramassé; Fagot; Trousse de métal; Paquet de riblons.*

Afvegen, bw. ww. zw. — Fr. *Brosser; Nettoyer.*
Zie **Afvagen**.

Afvijlen, bw. zw. — Fr. *Limer.*
Metalen voorwerpen effen vijlen ofwel ze verdunnen of ze verkorten.

Afvijlen, o. — Fr. *Limure.*
Het afvijlen van dit werk zal langen tijd duren.

Afvijlrasp, v. (-en), **Aftrekvijl**, v. (-en).
Groote **metaalrasp** met aan beide uiteinden een houten hecht.

Afvijlsel, o. (gmvd.), **Vijlsel**, o. (gmvd.), **Vijlstof**, o. (gmvd.), **Vijlspaantjes**, o. (mvd.). — Fr. *Limaille; Limature.* — Hgd. *Feilstaub.* — Eng. *File-dust; Filings.*
Het metaalpoeder dat door het vijlen van het metaal valt.

Afvijzen, bw. zw. (st. in de volkst.) (Z.-Nedl.), **Afschroeven**, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Dévisser.* — Hgd. *Aufschrauben.* — Eng. *To unscrew.*
Tegenovergestelde bewerking van **aanvijzen** of **aanschroeven**.

Afvlakken, bw. zw. — Fr. *Planer; Dresser.*
Zie **Strekken.**

Afvloeibuis, v. (.buizen). - Fr. *Tuyau* of *Conduit de descente.*
Zie **Afvoerbuis.**

Afvoerbak, m. (-ken). — Fr. *Bac d'écoulement.*
Zie **Afvoerbuis.**
De afvoerbak wordt soms **zoldergoot** genoemd.

Afvoerbuis, v. (.buizen), **Afleidingsbuis**, v., **Aflaatbuis**, v., **Aflatingsbuis**, v., **Afvloeibuis**, v., **Hangbuis**, v. (N.-Nedl.), **Dakpijp**, v. (N.-Nedl.), **Afvoerpijp**, v. (N.-Nedl.), **Gootbuis**, v. (Volkst.), **Goot**, **Gote**, v. (Volkst.),

Afleidingsgoot, v.. **Afleidbuis**, v. (volkst. o. a. Gent). — Fr. *Tuyau* of *Conduit de descente; Descente.* — Hgd. *Abfallröhre.* — Eng. *Gutter-pipe.* — W. *Saiweu.*

De afvoerbuizen dienen om het hemelwater, in de dakgoten opgevangen, af te leiden hetzij in de rioleering, hetzij in regenbakken.

Zij kunnen in tweeërlei soorten verdeeld worden :

1° diegene welke rechtstreeks het water van de dakgoten beneden laten; zij worden navolgens de vereischten van het gebouw, ofwel gansch loodrecht, ofwel met eene helling, aan den gevel bevestigd. Dit zijn eigenlijk **hangbuizen.**

2° diegene welke het water eener dakgoot afleiden tot in eene andere dakgoot of tot aan eene hangbuis of tot in eenen **ontvangbak** of **trechter** vanwaar dan eene hangbuis tot beneden.

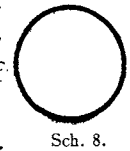
De afvoerbuizen worden aan de gevelmuren bevestigd door middel van ijzeren of gegalvaniseerd ijzeren **haken**, ook wel met **beugels.**

Zij worden in de dakgoot gesoldeerd en vele bouwkundigen bedekken de opening voor den afloop van het water met een doorboord deksel, opdat de vuiligheid de afvoerbuis niet zou kunnen verstoppen.

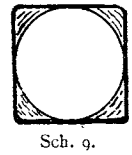
Meerendeels worden daartoe opzettelijk gemaakte beweegbare **roosterplaatjes** gezet.

Onderaan schuiven de afvoerbuizen in een gegoten ijzeren **onderstuk** dat boven bedekt wordt met eene zinken of looden **kap.**

De afvoerbuizen worden soms versierd met **groeven** of **canneluren**, met **banden** of **ringen** enz. verkregen door het **drijven** of door het **stampen.**

Sch. 8.

Sch. 9.

Zij hebben, over het algemeen, eene rolvormige, doch dikwerf eene vierkante

en zelfs eene veelkante of polygonale doorsnede. (Schetsen 8 en 9).

Wij deelen in de meening der voorstanders van het gebruik der vierkante afvoerbuizen, wijl het ons onbetwistbaar schijnt dat 1° die vorm best past als de buizen tegen eenen muur of in eenen hoek moeten geplaatst worden; 2° veronderstellende dat er vuiligheid in de buis dringt en zich in de hoeken vastzet, er dan nog genoegzame ruimte bestaat om het water door te laten; voor eene gelijke breedte zal immers de vierkante buis eene grootere doorsnede hebben dan de ronde.

De afvoerbuizen die binnenshuis het water van de dakgoot aan den voorgevel naar die aan den achtergevel aanbrengen, dienden steeds door **afvoerbakken** vervangen te worden, omdat een lek erin zeer dikwijls voorkomt en zulks minder met gezegde bakken te vreezen is.

De afvoerbak bestaat uit eene rechthoekige houten leiding, binnenin met zink belegd en waarop een deksel, dat gemakkelijk kan afgenomen worden, daar het met vijzen op de boorden van de leiding is bevestigd. (Sch. 10).

Sch. 10.

Afvoerbuizen mogen nooit tot de verluchting van **verlaatbuizen** of van eene rioleering gebruikt worden. — Zie **Verlaatbuis.**

Zie nog **Stomp.**

Afvoerpijp, v. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Tuyau* of *Conduit de descente.*

Zie **Afvoerbuis.**

Afvreten, bw. st. (volkst.). — Fr. *Décaper; Dérocher; Déroquer.*

Zie **Afeten.**

Afwatering, v. (-en), **Afwateringsvlak**, o. (-ken). — Fr. *Glacis.* — Hgd. *Abwässerung.* — Eng. *Weathering.*

De daken en de goten worden aangelegd met eene **helling** tot het bespoedigen van het afwateren. Die helling is de afwatering.

Zie ook **Afloop**.

Afwerken, bw. ow. zw. — Fr. *Achever* of *Parachever un travail.*

Deze dakbedekking is goed afgewerkt; zij laat, in ieder opzicht, niets te wenschen over.

Afzagen, bw. zw. — Fr. *Enlever* of *Ecourter à la scie.* — Hgd. *Absägen.* — Eng. *To saw off.*

Met de **zaag** een stuk metaal verkleinen is dit stuk afzagen.

Afzetplank, v. (-en). — Fr. *Tablette d'équerrage.*

Plank waarop een werk wordt afgeteekend. Voor sommige groote werken schrijft men af op den vloer van de werkplaats.

Afzonderen, bw. zw. — Fr. *Dessécher.*

Koper, van lood en tin afzonderen wordt genoemd: koper **drogen**.

Afzonderen, bw. zw. — Fr. *Séparer.*

Het **soldeer** moet van het **oud lood** afgezonderd worden; daartoe legt men nabij dit lood brandend stroo of gloeiende houtskool: het vuur verwarmt het soldeer en doet het òf breken, òf smelten; enkele slagen op het lood bevorderen het afzonderen.

Hersmolten niet afgezonderd **lood** is **hard** en broos.

Reeds gebruikt soldeer heeft nog eene betrekkelijk groote waarde.

A jour, bnw. (Bastw.), **Geschorreerd**, bnw. (W.-Vl.). — Fr. *Ajouré.*

Dit **kruinwerk** is à jour gewerkt, dat is doorluchtig of met openingen tusschen de verschillende versiersels, die het samenstellen.

Aker, m. (-s). (volkst. Vl. en soms Hageland). — Fr. *Seau en métal.*

De aker is een metalen **emmer**.

Ala(a)m, o. en m. (gmvd.). — Fr. *Outil; Outils.*

Zie **Alem.**

Alcohol, m. — Fr. *Alcool.*

Zie **Wijngeest.**

Alem, o. en m. (gmvd.), **Ala(a)m**, o. en m. (gmvd.), **Gereedschap**, o. (gmvd.), **Getrek**, o. (gmvd.) (volkst. Vl. meer W.-Vl.), **Werktuig**, o., **Werkgetuig**, o. (Brab.). — Fr. *Outil; Outils.* — Hgd. *Werkzeuge.* — Eng. *Tools.*

Alem wordt op verschillende wijzen geschreven en uitgesproken en o. a. als volgt :

allam, aalme, alm, almе, halem, halm, halaam enz.

Het alem van de zinkbewerkers, loodgieters en blikslagers is afzonderlijk in deze lijst opgenomen.

Die werkman heeft goed **alem** (Fr. *Outils*). — De hamer is een onontbeerlijk **alem** (Fr. *Outil*).

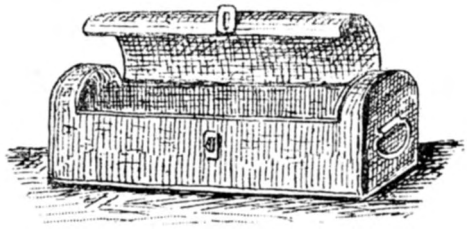
Eertijds schreef men : **Allaem** en **Anlaem.**

Zie Inventaire des archives de la ville de Bruges, enz. Int. 96.

Alembak, m. (-ken). — Fr. *Ferrière.*

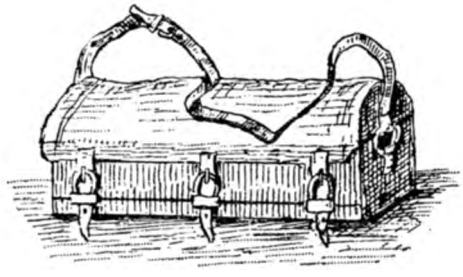
De alembak is een ijzeren of zinken bak, waarin

de werkman zijn gereedschap bergt als hij werk buiten den **winkel** gaat verrichten. (Sch. 11).

Sch. 11.

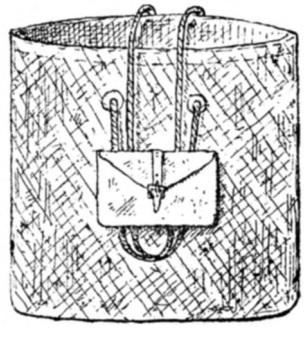
Alemzak, m. (-ken). — Fr. *Sac à outils; Sac pour plombier-zingueur.*

Sch. 12.

De alembak wordt alemzak genoemd als hij gansch of gedeeltelijk uit leder is gemaakt (Sch. 12).

De alemzak wordt ook veelal uit tapijtstof vervaardigd en bestaat dan uit eenen grooten zak met de noodige koorden tot het dragen, waarop een kleine tasch met omslag.

Sch. 13.

Nevensstaande schets werd afgeteekend naar een nieuw model door de school voor loodgieters, te Brussel, tentoongesteld. (Sch. 13).

Allaem, o. (gmvd.) (oud) **Allam**, **Alm e** , o. (gmvd.) (W.-Vl.). — Fr. *Outil; Outils.*

Zie **Alem.**

Amarildoek, o. (gmvd.). — Fr. *Toile émerisée.*

Zie **Smergeldoek.**

Amarilpapier, o. (gmvd.). — Fr. *Papier émeri; Emeril.*

Zie **Smergelpapier.**

Ambacht, o. (-en). — Fr. *Métier; Profession.*

De ambachten van den loodgieter en van den zinkbewerker bestaan niet even lang, daar het lood vanouds bewerkt werd en het zink pas sedert eenige jaren.

Met ambacht wordt hier bedoeld het **bedrijf** of de **stiel.**

Het ambacht van den loodgieter had zijne wetten en verordeningen, evenals dit van den metselaar.

Hier heeft ambacht den zin van het Fr. *Gilde; Corporation.*

Ambachtshuis, o. (.huizen), **Neringshuis**, o. — Fr. *Maison de corporation.*

Het ambacht der lood- en tingieters hield zijne zittingen in een daartoe opzettelijk opgericht huis, dat in menige stad zijn eigendom was.

Ambachtsman, m. (.lieden), **Handwerker**, m. — Fr. *Artisan; Homme de métier.*

Eertijds **Ambochter.** (Inventaire des archives de la ville de Bruges par L. Gilliodts-Van Severen.)

Ambachtsschool, v. (.scholen), **Beroepsschool**, v. Fr. *Ecole professionnelle.*

School waar men het **ambacht** aanleert.

Niet te verwarren met **nijverheidsschool** — Fr. *Ecole industrielle.*

Zie **Loodgietersschool.**

Ambeeld, o. en soms m. (-en) (Vl.). — Fr. *Enclume.*

Zie **Aanbeeld.**

Ambochter, m. (-s) (oud). — Fr. *Homme de métier.*

Zie **Ambachtsman.**

Ambtenaar der werken, m. (-s) (.aren). — Fr. *Fonctionnaire dirigeant.*

(Belgische lastkohieren.)

Amer, v. (gmvd.) (Limburg). — Fr. *Charbon de bois.*

Zie **Houtskool.**

Volgens Schuermans wordt dit woord « aomer » uitgesproken.

Ammoniakzout, o. (gmvd.). — Fr. *Sel ammoniac.*

Het ammoniakzout is beter bekend onder den naam van **Salmiak** of **Salmoniak.**

Zie **Salmiak.**

Andbil, Anebild, Anebilk, Anebilkt, Anebulk, o. en soms m. (Volkst.). — Fr. *Enclume.*

Zie **Aanbeeld.**

Angel, m. (-s). — Fr. *Soie; Queue; Toyère.* — Hgd. *Angel.* — Eng. *Fang.*

Zie **Vijlsteert.**

Angelet, o. (-ten) (volkst. bijz. W.-Vl.). — Fr. *Onglet; Anglet.*

Zie **Verstek.**

Angeletzwee, v. (-ën) (W.-Vl.). — Fr. *Equerre à onglet.*

Zie **Verstekhaak**.

Anglesiet, o. (gmvd.). — Fr. *Anglésite.* — Hgd. *Anglesit; Bleisulfat.* — Eng. *Anglesite; Sulphate of lead.* Anglesiet is zwavelzuurlood.

Zie **Looderts.**

Anglet, o. (-ten) (volkst. bijz. W.-Vl.). — Fr. *Anglet; Onglet.*

Zie **Verstek**

Anlaem, o. (gmvd.) (oud). — Fr. *Outil; Outils.*

Zie **Alem.**

Anseel, o. (-en) (volkst. O.-Vl.). — Fr. *Sangle; Bretelle.*

Zie **Handzeel.**

Antefixum, o. — Fr. *Antéfixe.* — Hgd. *Antefixum.* — Eng. *Antefix.*

Looden of zinken sieraad boven of op eene kroonlijst geplaatst gewoonlijk om een gootgat te dekken.

Anti D-hevel, m. (-s). — Fr. *Siphon anti-D.*

Zie **Stankafsluiter.**

Antieren, bw. zw. (oud). — Fr. *Manier.*

Zie **Hanteeren.**

Antill-hevel, m. (-s). — Fr. *Siphon Antill.*

Zie **Stankafsluiter.**

Antimonium, o. (gmvd.), **Antimoon**, o. (gmvd.). — Fr. *Antimoine.*

Zie **Spiesglans.**

Apenvel, o. (gmvd.) (Hageland). — Fr. *Gomme élastique.*

Zie **Duivelsvel**.

Appel, m. (-s) (-en). — Fr. *Pomme.*

Bolvormig sieraad meest van lood of van koper vervaardigd, dat onderaan het **topsieraad** eener torennaald wordt geplaatst.

Ronde of ovale knop aan eene deur, veelal van gegoten zink of koper.

Appelboor, v. (.boren) (W.-Vl.). — Fr. *Coupe-cercle.*

Zie **Cirkelboor**.

Arbeider, m. (-s), **Handlanger**, m. — Fr. *Manœuvre; Manouvrier.*

Arbeiders worden ter hulp geroepen bij het verplaatsen en vervoeren van zware stukken lood, zink enz.

In den « Inventaire des archives de la ville de Bruges » vindt men het woord :

Hanghedade ghesellen, voor het Fr. *Manœuvres.*

Arbeidsloon, o. en m. (.loonen). — Fr. *Prix de la main d'œuvre; Salaire.*

Zie **Loon** en **Handwerk**.

Arduindook, v. (.doken). — Fr. *Doquet de scellement.*

Zie **Dook**.

Arend, m. (-en). — Fr. *Queue; Soie; Toyère.*

Zie **Vijlsteert**.

Arm, m. (-en) (in de volkst. : (-s)). — Fr. *Bras; Balancier (de pompe).*

Zie **Pomp** en **Pompslinger**.

Armatuur, v. (.uren) (Bastw.). — Fr. *Armature.*
Zie **Beslag.**

Armband, m. (-en). — Fr. *Bracelet.*
Bij het polijsten bevestigt de werkman aan den linkerarm boven het handwricht, eenen lederen armband, ten einde zich tegen kwetsuren te vrijwaren.

Armvijl, v. (-en). — Fr. *Carreau.* — Hgd. *Armfeile.* — Eng. *Arm-file.* — W. *Câreau.*
Zie **Grove vijl.**

As, v. (-sen) (m. in W.-Vl.), **Asse**, v. (-n) (m. in W.-Vl.). — Fr. *Essieu.*
De **slijpsteen** draait om eene as.

Aschkleurige plekken, v. (mvd.), **Aschplekken**, v. (mvd.). — Fr. *Cendrures; Crasses.*
Zie **Hoedanigheden.**

Asse, v. (-n) (soms m. in W.-Vl.). — Fr. *Essieu.*
Zie **As.**

Asselke(n), o. (-s) (Brab.). — Fr. *Petit Fagot.*
Zie **Brandstof.**

Asterval, m. (-len) (W.-Vl. meer dan elders). — Fr. *Astragale.*
Zie **Halsring.**

Astragaal, m. (.galen) (volkst. Bastw.). — Fr. *Astragale.*
Zie **Halsring.**

Astreval, m. (-len) (W.-Vl.). — Fr. *Astragale.*
Zie **Halsring.**

Ave, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Moyeu.*
Zie **Naaf.**

Averechtsche kant, m. (-en) (volkst.). – Fr. *Envers.*
Zie **Krangkant**

Averechtsche zijde, v. (-n) (volkst.). — Fr. *Envers.*
Zie **Keerzijde.**

Baan, v. (banen), van den hamer, **Bane,** v. (W.-Vl.). — Fr. *Table; Aire.*
Zie **Voorvlak.**

Baan, v. (banen), van eene schaaf, **Zool,** v. — Fr. *Pan* of *Semelle de rabot.* — Hgd. *Hobelsohle.* — Eng. *Face of a plane.*
Het ondervlak van eene **schaaf** dat rechtstreeks over het voorwerp schuift bij het schaven.

Baanstaak, m. (-en). — Fr. *Tas à dresser.*
Zie **Strektas.**

Baar, v. (baren) (Bastw.), **Bare,** v. (volkst.). — Fr. *Barre.* — Hgd. *Stange.* – Eng. *Bar.*
Eene looden of zinken **staaf** of **stang.**

Baar, v. (baren). – Fr. *Civière.*
Zie **Berrie.**

Baard, m. (-en), **Braam,** m. — Fr. *Barbure; Balèvre.* — Hgd. *Formnath.* — Eng. *Barb.* – W. *Bâbe.*
Oneffenheid op de boorden van metaal en bijz. van looden staven of gegoten looden voorwerpen. De baard is als 't ware een naad, door den vorm gelaten, en kan in zekere gevallen **vormnaad** worden genoemd.
Zie **Vormnaden.**

Baas, m. (bazen). — Fr. *Patron; Maître.*
Zie **Meester**

Bacht, o. en m. (gmvd.) (Limb.). — Fr. *Rebut.*
Zie **Bocht**.

Bad, o. (-en). — Fr. *Bain.*
Smeltend metaal in eene kom of in eenen bak noemt men een **metaalbad**.

Baderije, v. (-n) (oud). - Fr. *Cabinet de bains.*
Zie **Badkamer**.

Badinrichting, v. (-en), **Badinstelling**, v. (-en). — Fr. *Etablissement de bains.*
Gebouw waar men baden neemt.
Ook de inrichting voor de baden — Fr. *Installation pour bains.*

Badkamer, v. (-s). — Fr. *Cabinet de bains.*
De inrichting van eene badkamer vergt doorgronde kennis in het loodgietersambacht.
Vroeger **Baderije** (zie Inventaire des archives de la ville de Bruges, — Glossaire flamand par Edw. Gailliard).

Badkom, v. (-men). — Fr. *Bassin; Bain de pieds.*
Zie **Badkuip**.

Badkraan, v. (.kranen). — Fr. *Robinet de bain; Robinet pour bains.* — Hgd. *Badehahn.* — Eng. *Bath-cock.*
Bij een goed ingericht **badtoestel** dienen er kranen om hetzij koud, hetzij warm water, naar beliefte te geven.

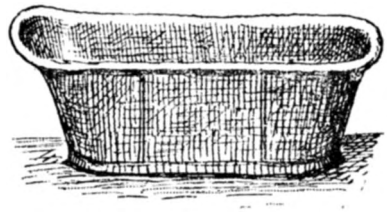
Badkuip, v. (-en). — Fr. *Baignoire.* — Hgd. *Badekufe.* — Eng. *Bathing-tub.*
In vele gebouwen maakt de badkuip deel uit van

hetgene over het algemeen het onroerend goed wordt genoemd; daarom achten wij het niet ongepast er in deze woordenlijst eenigen uitleg over te geven.

Eertijds veelal van hout, worden nu de badkuipen meer van stevig zink gemaakt.

Het hout diende daartoe nooit gebruikt te worden, daar het, bijv. wanneer het niet goed met verf is overstreken, de schadelijke eigenschap bezit zekere besmettelijke ziekten voort te zetten.

De gewone vorm der badkuip is die door Sch. 14 voorgesteld, dat is, het hoofdeinde iets hooger dan het voeteinde.

Sch. 14.

De vormen verschillen overigens veel en het ware overbodig ze allen hier te geven.

De gebruikelijke afmetingen dienen nochtans bekend te zijn :

Binnenin genomen moet eene badkuip meten : $1^{m}25$ lengte; $0^{m}60$ breedte aan het hoofdeinde; $0^{m}50$ breedte aan het voeteinde; $0^{m}45$ tot $0^{m}50$ diepte.

De badkuip is, in de meeste gebouwen, verbonden met een **verwarmtoestel** (**badstoof**), waarin hetzij petroleum, steenkool, coke of gas verbrand wordt ter verwarming van het water.

In de badkuip treft men eene koperen **klep** aan, waardoor het onreine water, wanneer noodig, kan wegvloeien in eene **afloopbuis**.

Wij vermelden, ter inlichting, de kleinere badkuipen dienstig tot het nemen van gedeeltelijke baden of **zitbaden** (Fr. *Bains de siège*), die dan over het algemeen een **rugstuk** of **leuning**, evenals eenen zetel, hebben.

Deze kuipen zijn breed 0^m55 tot 0^m65, en diep 0^m30 tot 0^m35. (Sch. 15).

Sch. 15.

Verder vervaardigt men **badkommen** voor de voetbaden, van allerlei grootte en vorm.

Badpaleis, o. (.paleizen). — Fr. *Thermes.*

Bij de oude Romeinen, overgroot paleis waar benevens de **badinstellingen** allerlei zalen en plaatsen bestonden tot het beoefenen van geest en lichaam.

Badstoof, v. (.stoven). — Fr. *Chauffe-bains.*
Beter dan **Badwarmer**.
Zie **Badkuip**.

Badwarmer, m. (-s). — Fr. *Chauffe-bains.*
Zie **Badstoof**.

Baget, v. (-ten) (volkst.). — Fr. *Baguette.*
Zie **Ronde bies.**

Bagethamer, m. (-s) (volkst.). Fr. *Marteau à gorges; Marteau à boudins.*
Zie **Geulhamer** en **Hamer.**

Bakgoot, v. (.goten), **Kasgoot**, v., **Ingedekte goot**, v. — Fr. *Chéneau.*
Zie **Goot.**
De bakgoot wordt onderscheiden in **kornisgoot** en in **spondegoot.**
De kornisgoot heeft in doorsnede den vorm van een trapezium welks niet gelijkloopende kanten hel-

lend zijn : \ ___/. Bij de spondegoot is een dezer kanten loodrecht gericht op den bodem : |__/; deze goot heeft doorgaans weinig uitstek.

In den zin van **afvoerbak**, zie **Zoldergoot.**

Bakkerskool, v. (.kolen) (volkst.). — Fr. *Braise; Charbon de bois.*

Zie **Boschkool.**

Te Gent en ook elders wordt eigenlijk **Boschkool** genoemd wat in het Fr. *Fusain* heet en waarvan de teekenaars zich bedienen.

Baklood, o. (gmvd.) (volkst. o. a. Gent). — Fr. *Plomb pour bacs de pompe.*

Zie **Pompbaklood.**

Balans, v. (-en) (volkst.).

— Fr. *Traversin; Fléau de balance.*

Zie **Waagbalk.**

— Fr. *Balance.*

Zie **Weegschaal.**

Balansschaar, v. (.scharen). — Fr. *Chasse de balance.* — Hgd. *Schere der Wage.* — Eng. *Cheeks of the balance.*

Zie **Evenaar.**

Balanswijzer, m. (-s.) (volkst.). — Fr. *Languette, Langue* of *Aiguille de balance.*

Zie **Evenaar.**

Balie, v. (.iën). — Fr. *Garde-fou.*

Zie **Leuning.**

Baluster, m. (-s.), **Leuningpijler**, m. — Fr. *Balustre.*

Dikwerf worden zinken balusters in stede van steenen gebruikt, dit meer bijzonder onder eene balkonleuning, tot mindere drukking op het balkon zelf.

De baluster bestaat gewoonlijk uit drie deelen (zie Sch. 16) :

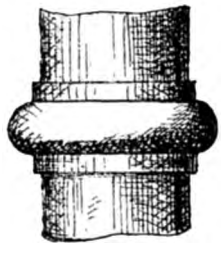
Sch. 16.

den **voet**, V. — Fr. *Piédouche;*
den **steel** of de **schacht**, S. — Fr. *Fût;*
het **kapiteel**, K. — Fr. *Chapiteau.*

Balustrade, v. (-n) (Bastw.). — Fr. *Balustrade.*
Zie **Leun**.

Banca-tin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain Banca.*
Zie **Tin**.

Band, m. (-en). — Fr. *Ligature.*
Zie **Binding**.

Sch. 17.

Band, m. (-en), **Halsring**, m. — Fr. *Bandeau; Embrasse.*
Versiersel aan afvoerbuizen of aan andere voorwerpen, dat den vorm heeft van eenen ring die het voorwerp omsluit (zie Sch. 17).

Bandelier, m. (-s) (volkst. bijz. Brab.) — Fr. *Bretelle; Sangle.*
Zie **Handzeel**.

Bandlijst, v. (-en). — Fr. *Plate-bande.* — Eng. *Platband.* — Is een platte band.
Zie **Lijst**.

Bandnagel, m. (-s), **Klinknagel**, m., **Klinkspijker**, m. (N.-Nedl.), **Riveernagel**, m. (volkst.), **Rivet**, o. (Bastw.). — Fr. *Clou à river.*
Nagel zonder punt, waarmede metalen platen vergaard worden.

De koppen der bandnagels tot bevestiging van looden bekleedingen worden met **dekloodjes** overdekt opdat zij tegen het **roesten** zouden bevrijd zijn.

Zie nog **Nijdnagel.**

Bane, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Table; Aire.*

Zie **Voorvlak.**

Bank, v. (-en) (volkst.). — Fr. *Établi.*

Zie **Werkbank.**

Bankhamer, m. (-s). — Fr. *Marteau d'établi; Marteau à main; Massette; Demi-masse.*

Zie **Handhamer** en **Hamer.**

Bankschaar, v. (.scharen), **Staakschaar**, v., **Bekschaar**, v., **Wandschaar**, v. (N.-Nedl.). — Fr. *Cisaille d'établi.* — Hgd. *Stockscheere.* — Eng. *Stockshears.*

Zie **Schaar.**

Bankschroef, v. (.oeven) (N.-Nedl.). — Fr. *Etau.*

Zie **Bankvijs.**

Banktas, m. (-sen), **Koevoet**, m. (volkst.), **Hooge tas**, m. (volkst. bijz. Brussel). — Fr. *Tasseau d'établi.*

Zie **Tas.**

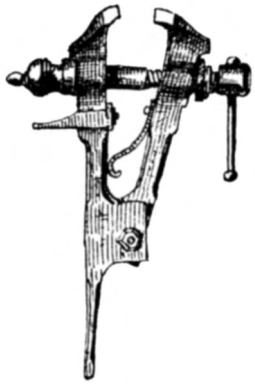
Bankvijs, v. (.vijzen), **Bankschroef**, v. (N.-Nedl.), **Vijlstaak**, m. — Fr. *Etau.* — Hgd. *Schraubstock.* — Eng. *Vice.*

De bankvijs is nagenoeg samengesteld als de **handvijs**, dat is uit eene **bus** en eenen **kapitelstok**; doch zij is veel zwaarder en temeer zij is aan de **werkbank** bevestigd.

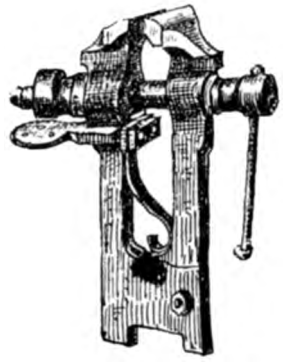
Zij wordt minder voor gewone werken door den loodgieter en den zinkbewerker dan door den smid gebruikt, niettemin achten wij het nuttig de volgende verschillende soorten te doen kennen :

1° de **vaste vijlstaak.** — Fr. *Etau à pied fixe* — voorgesteld door Sch. 18.

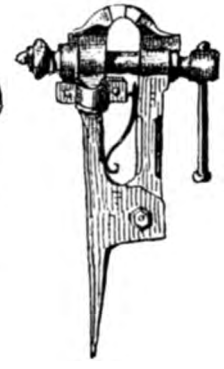
2° de **smedersvijlstaak,** met dubbele standers. — Fr. *Etau à chaud.* — Zie Sch. 19.

Sch. 18.

Sch. 19.

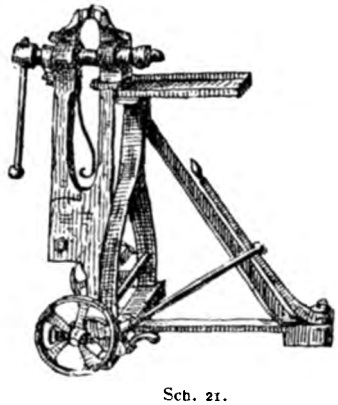

Sch. 20.

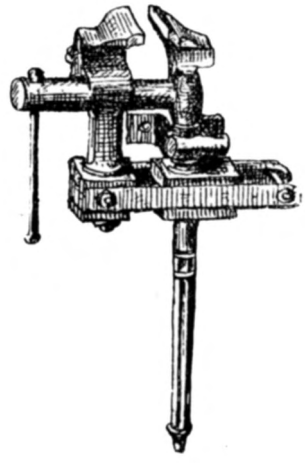
3° de **Noordsche bankvijs.** — Fr. *Etau Nord,* die veel op nr 2 gelijkt.

4° de **draaiende vijlstaak.** — Fr. *Etau à pied tournant.* — Sch. 20.

5° de **rollende vijlstaak.** — Fr. *Etau roulant.* — Sch. 21.

Sch. 21.

Sch. 22.

6° de **evenwijdig schuivende vijlstaak.** — Fr. *Etau parallèle.* — Sch. 22.

Enz.

Bard, o. (bardels; barders) (Vl.). — Fr. *Planche; Volige.*

Zie **Bord**.

Bare, v. (-n) (volkst.). — Fr. *Barre.*

Zie **Baar**.

Barst, v. en m. (-en), **Berst**, v. en m., **Berste**, v. (O.-Vl.), **Borst**, v. (W.-Vl.), **Borste**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Cassure; Gerçure.*

De eigenlijke barst is eene reet of eene spleet welke in metaal voorkomt en door de afwisseling van hitte en koude is teweeggebracht.

Zie **Lek**, **Hoedanigheden**, **Koude loop** enz.

Barsten, ow. st., **Bersten**, ow. st., **Springen**, ow. st. (volkst.). — Fr. *Se fêler; Se fendre.* — Hgd. *Spalten.* — Eng. *To crack.*

Deze zinken plaat barst — Fr. *Cette feuille de zinc se fêle.*

Die looden buis is gesprongen.

Springen wordt nagenoeg enkel gezegd als het buizen betreft die barsten door de vorst of door de te groote drukking van het water, dat er doorvloeit.

Bartel, m. (-s) (Antwerpen). — Fr. *Ciseau.*

Zie **Beitel**.

Bascule, v. (m. in O.-Vl.). — Fr. *Bascule; Balance à bascule.*

Zie **Weegschaal**.

Basis, v. (basen; bases). — Van eene meetkundige figuur. — Fr. *Base.*

Zie **Grondvlak**.

Bassiere, v. (-n) (W.-Vl.), **Bastière**, v. (-n) (W.-Vl.) — Fr. *Bâche.*

Zie **Dekzeil**.

Bassijn, m. (-s) (Bastw.). — Fr. *Bassin.*
Zie **Kom.**

Bastaardvijl, v. (-en). — Fr. *Lime bâtarde.* — Hgd. *Bastardfeile.* — Eng. *Bastard-file.*
Zie **Vijl.**

Beberding, v. (-en), **Bebording**, v. (-en) (N.-Nedl.). Fr. *Voligeage.*
Zie **Beschieting.**

Bedaking, v. (-en) (volkst.). — Fr. *Couverture; Toiture.*
Zie **Bedekking.**

Bedding, v. (-en). — Fr. *Couche.*
Zie **Laag.**

Bedekking, v. (-en): soms, doch verkeerd, **Bedaking**, v. en beter **Dakbedekking**, v. — Fr. *Couverture.* — Hgd. *Bedachung.* — Eng. *Covering.*

Eene dakbedekking wordt op velerlei wijzen en met veel verschillende materialen uitgevoerd.

Wij zullen enkel die bedekkingen beschrijven waaraan het ambacht van den loodgieter en den zinkbewerker rechtstreeks medewerken.

Er dient opgemerkt dat de werklieden van dit ambacht dikwerf het koper hanteeren, daarom, en temeer daar de bedekking van lood nagenoeg op dezelfde wijze gemaakt wordt, geven wij ook de bedekking van koper.

De bouwkundige zal zorg dragen onderaan eene metalen bedekking, eene sterke verluchting te behouden; anderszins zou er zich daar eene afwatering voordoen, veroorzaakt door het verdichten der dampen.

Zie o. a. **Dak, Kruinwerk** enz.

Bedekking van koper, v., **Koperen bedekking**, v. — Fr. *Couverture en cuivre.* — Hgd. *Kupferbedachung.* — Eng. *Copper-covering.*

Het koper is weinig tot het bedekken van de woningen gebruikt: 1° ter oorzake der kostbaarheid van dit metaal, 2° omdat het hemelwater, dat, over het algemeen, tot het huishouden ten nutte strekt, met het koper, voor de gezondheid, nadeelige zouten vormt.

Groote openbare gebouwen worden dus bijna enkel met koper bedekt.

In hoofdzaak zijn er twee wijzen tot het verwezenlijken eener stevige bedekking van koper, en dit, navolgens de platen eene kleine of eene groote dikte hebben.

I. — **Bedekking met dunne platen.**

Als er maar over dunne platen kan beschikt worden, dan bevestigt men vooreerst eene houten beschieting op het dakgetimmerte. Daarop worden de platen in gelijkloopende banden gelegd.

Bovenaan is de plaat vastgemaakt op de beschieting, door middel van sterke nagels of vijzen welke dan door eene hooger geplaatste plaat bedekt worden met eenen genoegzaam hoogen **overslag**.

Onderaan draagt zij eenen klamp, waarmede zij op de lager geplaatste plaat rust.

Dit voor de horizontale voegen.

Wat de opgaande voegen betreft, die zullen best samengesteld worden zooals Sch. 23 het weergeeft, dat is met eene rolvormige **aanhaking**.

II. — **Bedekking met dikke platen.**

In dit geval zal men geene houten beschieting benuttigen en een ijzeren latwerk op het dak aanbrengen.

De plaat wordt onderaan bevestigd door middel van eenen of meer klampen, rond eene lat geslagen, en bovenaan, enkel weerhouden door den overslag der hooger geplaatste platen. De opgaande voegen worden, zooals hooger gezegd, uitgewerkt, soms met eenenribvormigen overslag (Sch. 24).

Sch. 23.

Sch. 24.

***

De lezer zal opgemerkt hebben dat de horizontale voegen zeer gemakkelijk het door den wind opgejaagde hemelwater zouden doorlaten indien de overslag geene genoegzame hoogte had.

BOUDIN heeft berekend dat die hoogte, verticaal genomen, ten minste $0^{m}05$ zou moeten bedragen; daaruit volgt dat bij eene bedekking op een dak met 26 graden helling, de overslag eene lengte van $0^{m}11$ zou meten.

Bedekking van lood, v., **Looden bedekking**, v.; (soms verkeerd **Loodbedekking**). — Fr. *Couverture en plomb.* — Hgd. *Bleibedachung.* — Eng. *Lead-covering.*

De bedekking van lood vereischt steeds eene houten beschieting daar dit metaal de stevigheid niet heeft van het koper.

De plaat wordt bovenaan door goede nagels op de beschieting bevestigd; onderaan is zij weerhouden door platte ijzeren haken op het hout genageld of beter geschroefd.

De opgaande voegen worden samengesteld zooals hooger gezegd voor het koper.

Als men de bedekking gansch effen wil hebben zal men het **stelsel met goten** gebruiken.

Die goten worden geschikt zooals de Schetsen 25 en 26 het aanduiden.

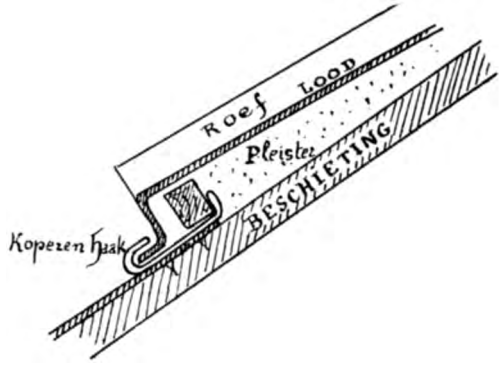

Sch. 25.

Sch. 26.

Nevensstaande Sch. 27 verbeeldt eene bedekking,

Sch. 27.

per horizontale banden, op de kerk van O.-L.-V. van den Rozenkrans, te Lourdes (Gazette des Architectes).

Het gewicht van de looden platen ter bedekking des koepels van de St-Pieters- en Pauluskerk, te Rome, bedraagt 354.305 kilogram; de oppervlakte van den koepel meet 6152 M□.

Bedekking van zink, v., **Zinken bedekking**, v.; (soms verkeerd **Zinkbedekking**). — Fr. *Couverture en zinc.* — Hgd. *Zinkbedachung.* — Eng. *Zink-roofing; Zink-covering.*

Wij geven bij het woord **Bladzink** de voornaamste redenen op, waarom de zinken bedekkingen de voorkeur boven andere verdienen.

Onnoodig te zeggen dat, tot het verwezenlijken der opgesomde voordeelen, door het zink opgeleverd, het volstrekt noodig is zulke **dekkers** op het werk

aan te stellen die niet alleenlijk het **leggen** der platen volmaakt verstaan, maar tevens ook de grondige kennis bezitten tot het vrijlaten der **uitzetting.**

Al te dikwijls wordt het werk toevertrouwd aan zinkbewerkers, die in het vak niet bekwaam zijn; soms ook aan ambachtslieden die wetens en willens te weinig zorg aan het hun opgelegde werk besteden, ten einde tijd en materiaal te sparen en dus meer winst te hebben. Daardoor ontstaan dan, na betrekkelijk korten tijd, allerlei soorten beschadigingen en bijgevolg, **doorzijpelingen**, die maar al te dikwerf aan het zink zelf ten laste gelegd worden.

Het toezicht kan dus nooit te streng wezen; en daarom ook gelasten de groote zinkfabrieken, en o. a. de *Vieille-Montagne*, bevoegde opzichters en ingenieurs het werk, uitgevoerd volgens hunne **dekstelsels**, tot waarborg van goede plaatsing en levering, na te zien en te keuren.

Er ware een lijvig boek noodig tot het omstandig en volledig beschrijven van al de hier te lande gebruikte stelsels van zinken bedekkingen.

Wij moeten ons erbij bepalen, er kortbondig de hoofdzakelijkste vereischten van te geven, welke in de alledaagsche behandeling zouden moeten in acht genomen worden, en tevens den leergierigen lezer verzenden naar de door ons ingeziene boekenlijst, alsook naar de inlichtingen gegeven bij de woorden : **Goot, Kiel, Schuif, Slabbe, Soldeeren, Uitzetting** enz., enz.

Wij zullen beurtelings de bedekkingen bespreken, A) voor gewone daken, B) voor platte daken, en veronderstellen dat het timmerwerk van het dak of van het platdak volgens de regelen der kunst door den zinkbewerker is **afgewerkt** bevonden.

A. — DAKBEDEKKINGEN.

I. — **Bedekking op roeflatten.** — Fr. *Couverture à tasseaux* — waaronder :

a) het **gewoon stelsel.** — Fr. *Système ordinaire.*

b) het **stelsel der Vieille-Montagne.** — Fr. *Système de la Vieille-Montagne.*

c) het **stelsel Gardissard.** — Fr. *Système Gardissard.*

Voor deze bedekking is er op het dakgetimmerte eene houten **beschieting** genageld.

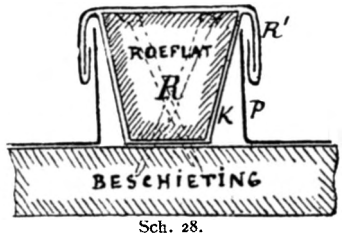
Na die beschieting **afgeborsteld** te hebben, zal de dekker zorgen al de nagels goed **aan te drijven;** dan zal hij vooreerst de beste ligging voor de platen vaststellen en daartoe rekening houden met de **dakramen, schoorsteenmondingen** enz.

Hij weze tevens indachtig dat het beter is eenige onregelmatigheid in de verdeeling van het werk te laten, dan eenige gebrekkige plaats, waar gevaar voor doorzijpeling kan bestaan.

a. Gewoon stelsel.

De **roeflatten** van dennen- of grenenhout zijn gebruikelijk 0^m035 hoog, 0^m035 breed boven en 0^m025 breed onder; wij vereischen doorgaans 0^m070 hoogte, bijzonderlijk wanneer de **helling** van het dak gering is.

De roeflatten worden op de beschieting genageld met **speldenagels** of **Parijsche punten,** na onderaan een vijftal klampen K, waarmede de omslag der zinken platen P weerhouden wordt, gezet te hebben.

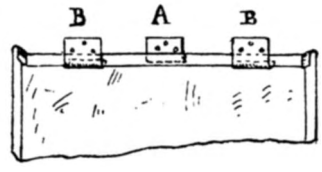
Sch. 28.

Bovenaan de roeflat R wordt dan de zinken **roefschuif** R', aangesloten (Sch. 28).

Tot het bevestigen, volgens de richting der helling,

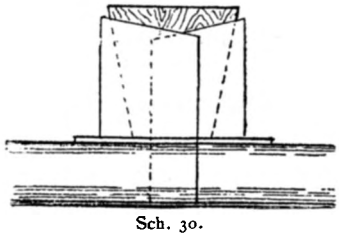
wordt er als volgt te werk gegaan : Boven en onder is er aan de plaat eene plooi gemaakt die ongeveer de hoogte der roeflatten (hetzij minstens 0^m035) dient te hebben.

De bovenkant, waarvan de plooi naar den in 't zicht blijvenden kant der plaat is gekeerd, draagt om zijn midden eene kleine gesoldeerde **hechtplaat** A op de beschieting genageld; verder komen twee klampen B, insgelijks op de beschieting genageld, de voormelde plooi grijpen. (De afstand tusschen de klampen B en de roeflatten mag geregeld op 0^m10 genomen worden). Zie Sch. 29.

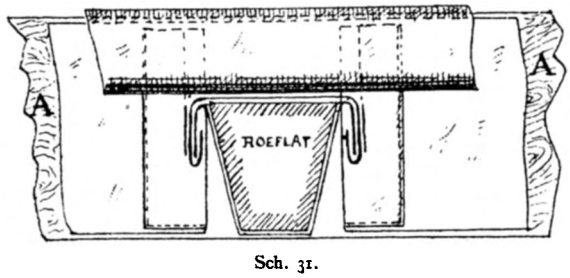
Sch. 29.

Wat nu den onderkant betreft, de plooi die naar de beschieting is gekeerd, grijpt èn de klampen B èn de bovenplooi der plaat; hij wordt ook vastgemaakt aan de verhevenheden tegen de roeflatten.

Sch. 30.

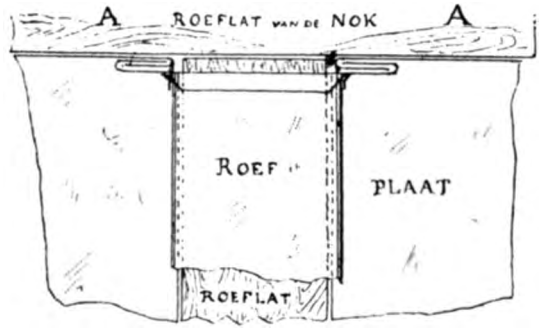
De voet der roeflatten, dat is de plaats waar deze op de goot komen, is verbeeld in Sch. 30. Daar moet een afzonderlijk stuk zink aangebracht worden tot het vermijden van welkdanige doorzijpeling.

Zie nog de Schetsen 31, 32, 33 en 34 waarvan de

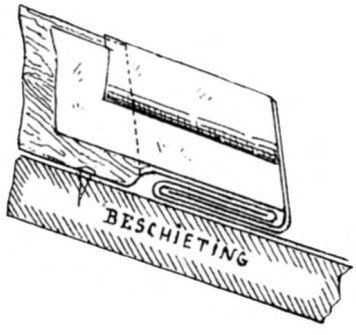

Sch. 31.

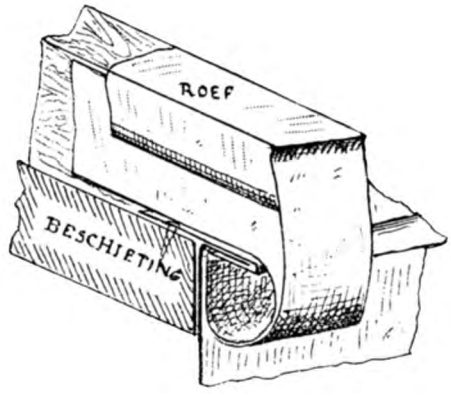
twee eerste de roeflat bij de nok voorstellen en de

Sch. 32.

Sch. 33.

Sch. 34.

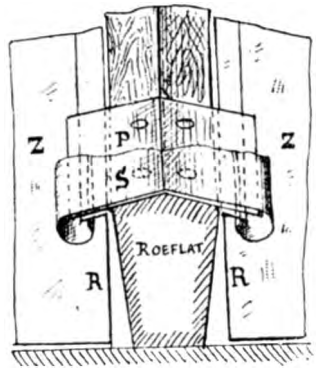
andere de uitzetting voor de roefschuiven weergeven.

De helling der daken kan met dit stelsel genomen worden op 15 tot 20 graden.

b. Stelsel der Vieille-Montagne.

Dit stelsel heeft het groote voordeel te kunnen toegepast worden op daken met kleine of groote helling.

De roeflatten hebben den vorm van Sch. 35.

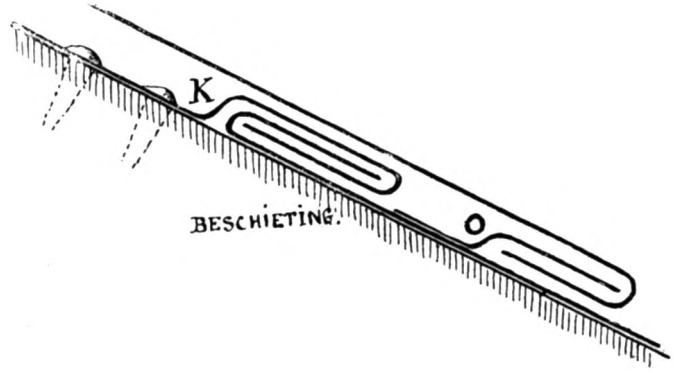
Sch. 35.

De klampen K van Sch. 28 worden vervangen door zinken of blikken plaatjes P, die met vier nagels of beter met vier houtvijzen met platten kop, op de roeflatten bevestigd zijn.

De rechtstaande plooien R, der platen zink, Z, worden omgebogen en de schuiven S dan om de plooien gehaakt.

Wanneer de helling van het dak min dan 0^m35 per meter bedraagt, is het noodzakelijk de vasthaking van de onderste platen aan de bovenste, in vorig stelsel beschreven, te versterken.

Daartoe wordt de dubbele samenhaking in Sch. 36 voorgesteld, aangewend.

Sch. 36.

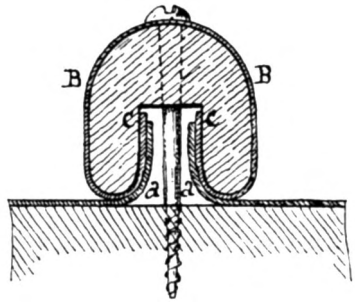
Zij bestaat hierin dat een klamp O, 0^m25 lang, boven op een blad gesoldeerd, de onderste vouw of plooi van het hoogere klad klemt, terwijl niettemin

de klampen K steeds nog de bovenste plooi van het lagere blad vasthouden.

c. Stelsel Gardissard (1).

Dit stelsel wordt in België weinig benuttigd; het verschilt met het vorige door het aanbrengen van roeflatten van gansch eigenaardigen vorm, die zekere voordeelen opleveren: zij beletten dat vuiligheid binnen de voegen der schuiven dringt en lijden weinig of niet door het heen- en weerloopen op de bedekkingen. Zooals men ziet is de roeflat, welker doorsnede Sch. 37 weergeeft, onderaan uitgehold en gansch omhuld met eene plaat B waarvan de uiteinden C in de groef terecht komen.

Die roef wordt nu schrijlings op de rechtstaande plooien *a* der dekplaten gezet, zoodat die plooien ook binnen de groef staan.

Sch. 37.

De schuiven kunnen op de roeflatten genageld worden, doch, in dit geval, moeten de ijzeren nagels overdekt worden met looden plaatjes, **dekplaatjes** genaamd, ten einde de werking van het zink op het ijzer te voorkomen.

Met lood belegde ijzeren vijzen kunnen daartoe ook gebruikt worden; beter nog, zinken nagels of vijzen.

II. — **Bedekking met gegolfd zink.** — Fr. *Couverture en zinc ondulé.*

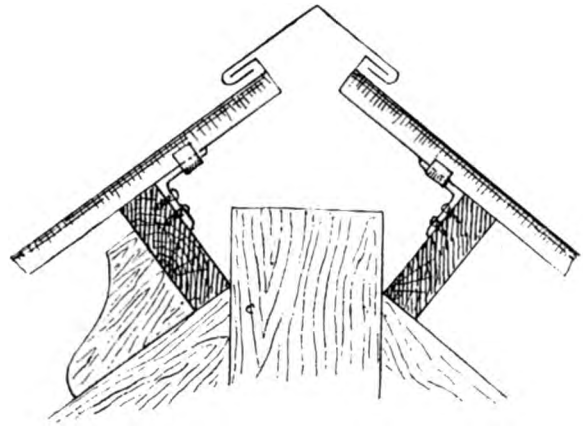
(1) Romain (zie ingeziene boeken) zegt verkeerd « Gardissal »; zijne schets is ook niet duidelijk.

Aangezien de groote draagkracht van het **gegolfd zink** is er hier noch **kepering,** noch **beschieting** noodig.

De ijzeren of houten **gordingen** worden bij het Belgisch stelsel op de volgende afstanden geplaatst :

0^m85 voor gegolfd zink van het n^r 12;
1^m00 id. id. id. id. n^r 13;
1^m15 id. id. id. id. n^r 14.

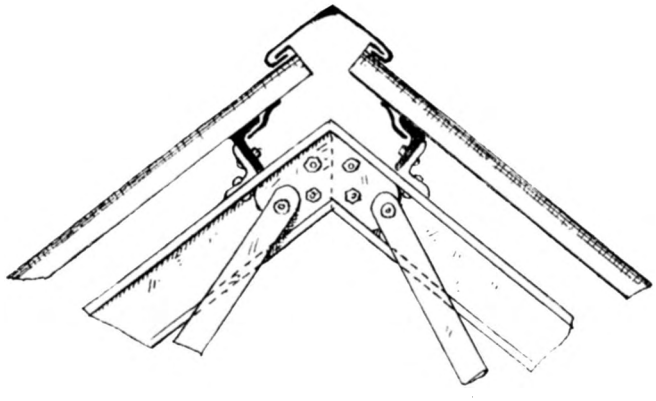
Het plaatsen der bladen is zeer eenvoudig, vooral op de daken waar er niet veel **verbindingen** te maken zijn, ter oorzake van openingen gelaten door dakramen, schoorsteenmondingen enz., en bijgevolg op daken voor magazijnen, loodsen, werkplaatsen enz. Daaruit volgt dat dit stelsel mag aangeraden worden bij voorloopige gebouwen, vermits de bedekking, zonder moeite en zonder verlies in waarde, kan afgenomen en elders herbruikt worden.

Sch. 38.

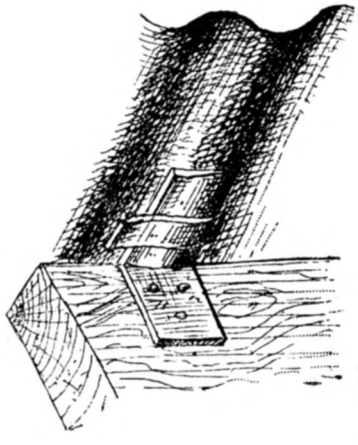
De bladen worden de eene boven de andere gelegd met eene **overdekking** van ongeveer 0^m12. De Schetsen 38 en 39 vertoonen de wijze op dewelke de nok van

daken met houten of met ijzeren gordingen kan bedekt worden. Schets 40 geeft de verbinding der bladen met

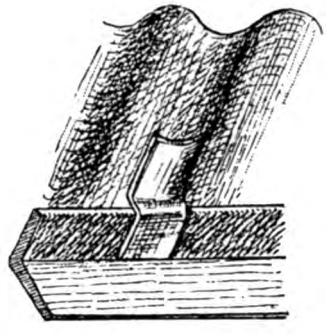

Sch. 39.

houten gordingen; zij bestaat uit eenen halven beugel van vertind of gegalvaniseerd ijzer, die onderaan het blad is gesoldeerd. In dezen beugel steekt de vrije kant van eenen win-

Sch. 40.

Sch. 41.

kelhaakvormigen klamp die op de gording is genageld.

Bij Sch. 41 ziet men de verbinding met ijzeren gordingen Een vertind ijzeren klamp aan het blad

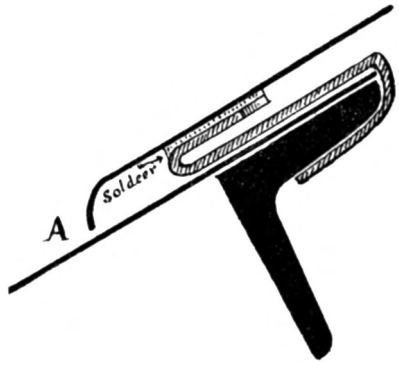
gesoldeerd, behoeft enkel aan de gording gehaakt te worden.

Zink met zeer kleine golvingen wordt soms gebruikt en, in dit geval, worden ook wel eene beschieting en roeflatten aangewend.

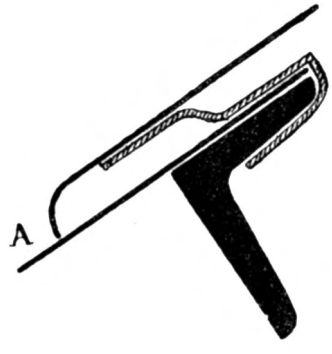
III. — **Bedekking met gegroefd** of **gekarteld** of **g ecanneleerd zink.** — Fr. *Couverture en zinc cannelé.*

Dit stelsel, evenals het vorige, vereischt noch beschieting, noch kepering.

De gordingen moeten geplaatst zijn op eenen afstand van ongeveer 0^m90 of 0^m70 navolgens de bladen 1^m00 of 0^m81 meten; nochtans, achten wij het raadzamer den afstand tusschen twee opvolgende gordingen te berekenen volgens de dikte van het te plaatsen zink. Men zal bijv. 0^m70 nemen voor zink van het nummer 12, en 0^m90, voor zink van het nummer 14. Men zal zich gemakkelijk een denkbeeld vormen van die bedekking door het aanschouwen der nevensstaande schetsen.

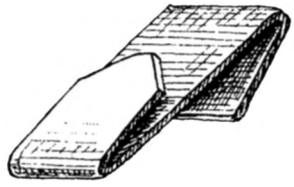
Sch. 42.

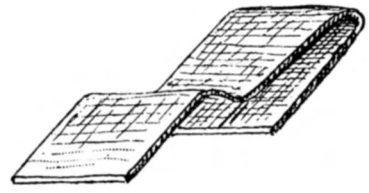
Sch. 43.

Sch. 42 en 43 : Twee wijzen van vasthaking der bladen op ijzeren gordingen.

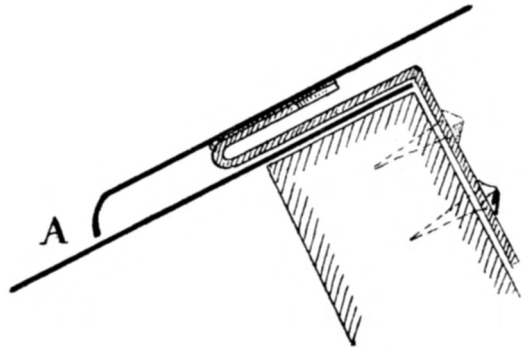
Sch. 44 en 45 : Klampen gebruikt bij ijzeren gordingen.

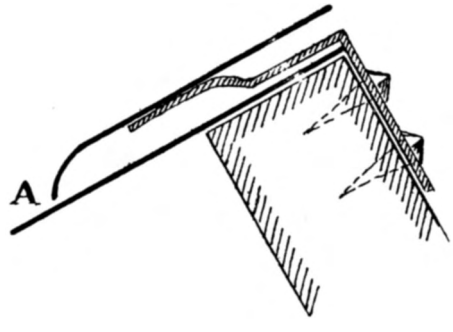
Sch. 44.

Sch. 45.

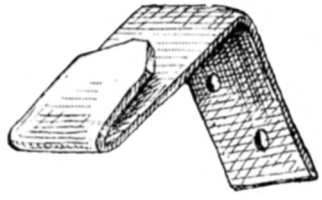
Sch. 46.

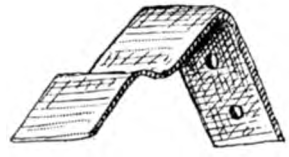
Sch. 47.

Sch. 46 en 47 : Twee wijzen van vasthaking op houten gordingen.

Sch. 48 en 49 : Klampen gebruikt bij houten gordingen.

Sch. 48.

Sch. 49.

Sch. 50 : Meetkundige beschrijvingen van de nok.

De zijlingsche overdekking der bladen kan òf volgens schets 51 òf volgens schets 52 afgewerkt worden.

Sch. 50.

Sch. 51.

Sch. 52.

Men zal opmerken dat er aan de platen een afloop A bestaat, opdat het wasemwater door de verdichting der dampen op het binnenvlak der bladen voortgebracht, kunne wegvloeien.

IV. — **Bedekking met geribd zink.** — Fr. *Couverture en zinc à côtes.*

Dit stelsel is nog meer dan het vorige aan te bevelen, daar het geribd zink steviger is dan het gegroefd. Het wordt op dezelfde wijze geplaatst.

Volgens de helling is er een overslag van gemiddeld $0^{m}10$; de zijlingsche overdekking heeft de breedte en den vorm van eene rib.

V. — **Bedekking met schuinsche ruiten**; ook **Schuinsgeruite bedekking.** — Fr. *Couverture en losanges.*

Dit stelsel wordt hedendaags veel gebruikt omdat het een schooner uitzicht geeft aan de daken dan eenig hierboven beschreven stelsel.

Het plaatsen der zinken ruiten, welke door de fabriek zelf, geheel afgewerkt, geleverd worden, is niet zeer moeilijk; het moet op eene dichtaangeslotene beschieting, met of zonder kepering, geschieden.

De helling van het dak zal minstens 0^m45 per meter bedragen.

De meest gebruikte ruiten meten :

Model *a* : $0^m28 \times 0^m28$;
id. *b* : $0^m35 \times 0^m35$;
id. *c* : $0^m45 \times 0^m45$;
id. *d* : $0^m60 \times 0^m60$;
id. *e* : $0^m75 \times 0^m75$.

Men neme als zwaarte voor het zink :

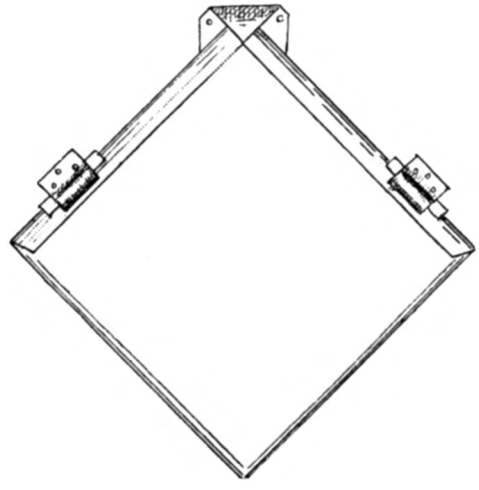
N^r^ 10 voor de modellen *a* en *b;*
N^r^ 11 voor het model *c;*
N^rs^ 11 en 12 voor het model *d;*
N^r^ 13 voor het model *e.*

Het Min. van S., P. en T. van België eischt soms hoogere nummers, dus zwaarder zink.

Het valt licht te begrijpen dat het getal klampen tot het bevestigen der ruiten verschilt navolgens dezer afmetingen, ook navolgens het dak meer of min aan de ongeregeldheden van het weder is blootgesteld.

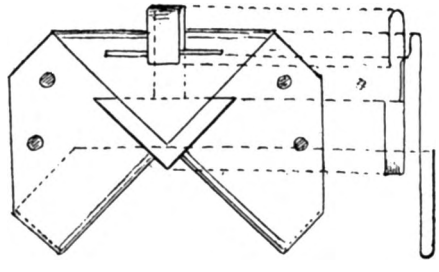
Gewoonlijk behoeft er een klamp aan elke bovenzijde der ruiten van de modellen *a*, *b* en *c*, twee klampen aan die van de modellen *d* en *e* geplaatst te worden. In dit laatste geval kan evenwel een klamp voldoen, mits hij breed genoeg genomen worde.

Het vroeger gebruikte model van ruiten is voorgesteld door Sch. 53.

Sch. 53.

Eene groote verbetering is aangebracht door de « *Vieille Montagne* », namelijk te beletten dat de sneeuw door de openingen aan den bovenhoek gelaten, onder de ruiten dringe.

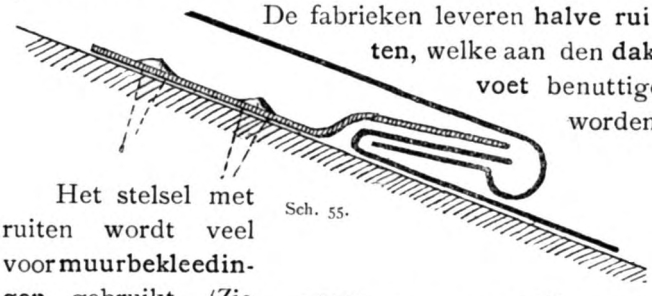

Sch. 54.

Die verbetering is verwezenlijkt door het plaatsen van eenen **afsluiter**. (Sch. 54).

Zie overigens Sch. 55 die de wijze aantoont op dewelke de ruiten vastgehaakt worden.

De fabrieken leveren **halve ruiten**, welke aan den **dakvoet** benuttigd worden.

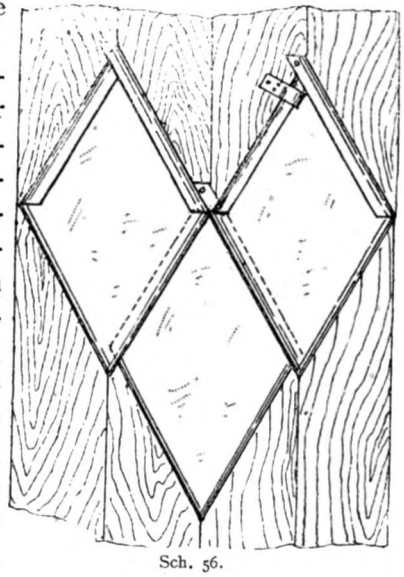

Sch. 55.

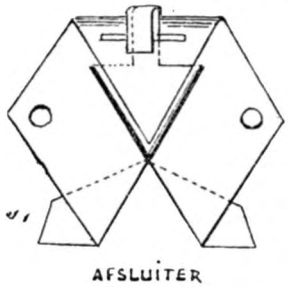
Het stelsel met ruiten wordt veel voor **muurbekleedingen** gebruikt. (Zie **Muurbekleeding**).

De klampen worden dan in den muur bevestigd door middel van groote nagels, doch men verricht beter werk indien men vooraf den muur met een houten latwerk voorziet.

Er worden veelal **verlengde schuinsche ruiten** gebezigd, (Sch. 56, 57 en 58) doch enkel wanneer het dak zeer steil is.

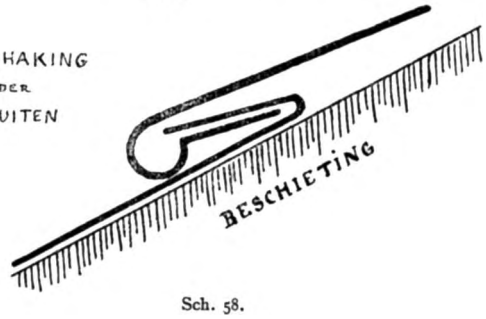
Sch. 56.

AFSLUITER

Sch. 57.

AANHAKING DER RUITEN

Sch. 58.

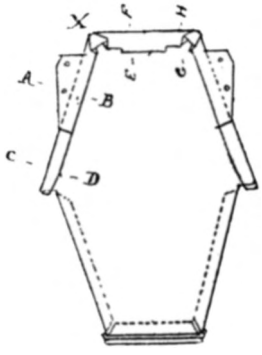
De gebruikelijke maten van de verlengde schuinsche ruiten zijn : 0^m255 breedte op 0^m46 hoogte.

VI. — **Bedekking met zeshoekige platen; Stelsel Baillot.** — Fr. *Couverture en hexagones; Système Baillot.*

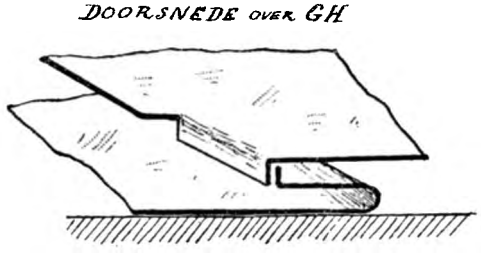
Om dit stelsel met goed gevolg te gebruiken zal het dak eene helling hebben van minstens 0^m45 per meter.

Het is afgebeeld door de Sch. 59 tot en met 64.

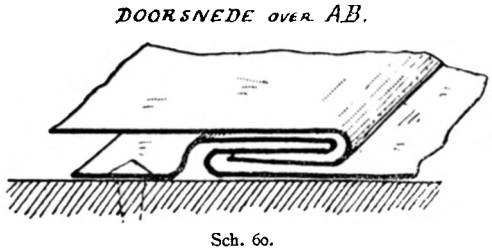
VII. — **Bedekking met schubben, ook Schelpstelsel**

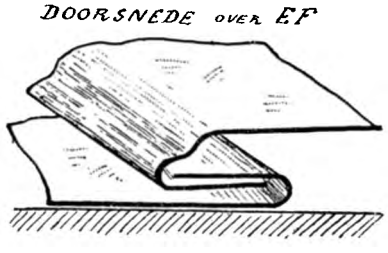
Sch. 59.

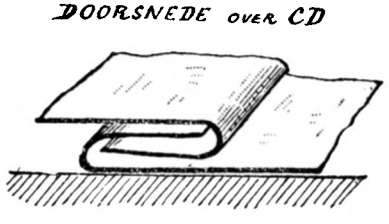
Sch. 62.

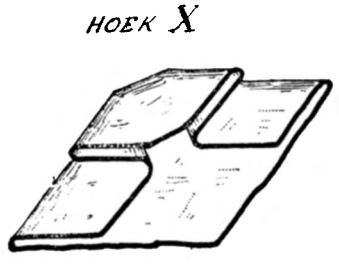
Sch. 60.

Sch. 63.

Sch 61.

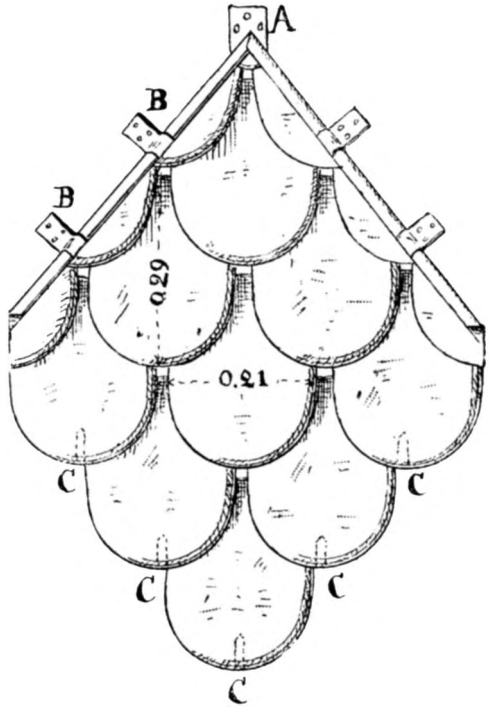

Sch. 64.

en **Schelpsystema** genaamd. — Fr. *Couverture en écailles.*

De bedekking met **schelp-** of **schubvormige** platen is zeer sierlijk en wordt, over het algemeen, aangewend op de steile schilden van de gebroken of **Mansard**-daken, weleens voor muurbekleedingen. De helling van het dak moet minstens $1^{m}00$ per meter bedragen, dit omdat de platen niet door **aanhaking**, maar wel door **overdekking** of **overschuiving** vastgehouden worden.

Wanneer de te bedekken oppervlakte gering is, zal men best de platen aan elkander soldeeren, omdat er in dit geval voor de **uitzetting** van het metaal minder te vreezen is ; het spreekt, dat bijaldien de platen gesoldeerd worden, de helling van het dak niet zoo steil dient te zijn als hooger gezegd werd.

Sch. 65.

Dit stelsel vergt eene houten beschieting, en zooals Sch. 65 het aanduidt, wordt elke plaat op de beschieting bevestigd door middel van vijf zinken klam-

pen. De klamp A is aan de plaat gesoldeerd, de klampen B klemmen den omslag.

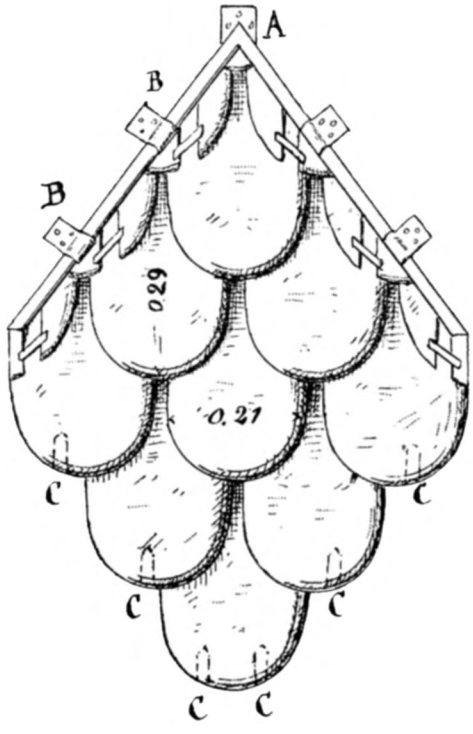
Sch. 66.

Om nu de platen met elkander te vergaren, soldeert men de krammen C (Sch. 66), die dan in opzettelijk gelaten openingen vastgehecht worden.

Het nieuwere stelsel (Sch. 67) geeft eene betere aanhaking dan het vorige.

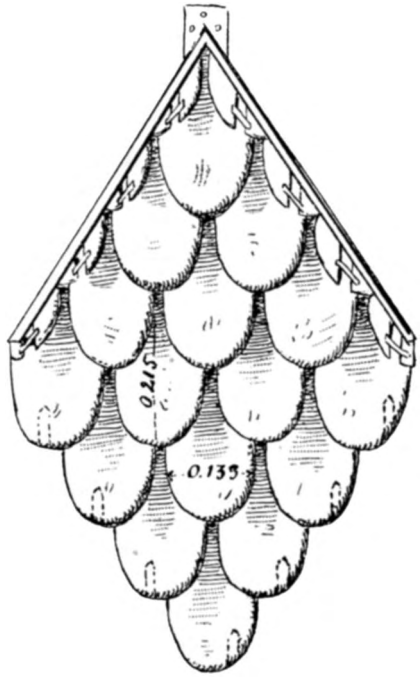
De schelpplaten worden gemaakt van zink der nummers 13 en 14 en volgens de twee afmetingen der Sch. 67 en 68.

VIII. — **Bedekking met uitstekende zinken schaliën.** — Fr. *Couverture en ardoises en zinc à ressauts.*

Sch. 67.

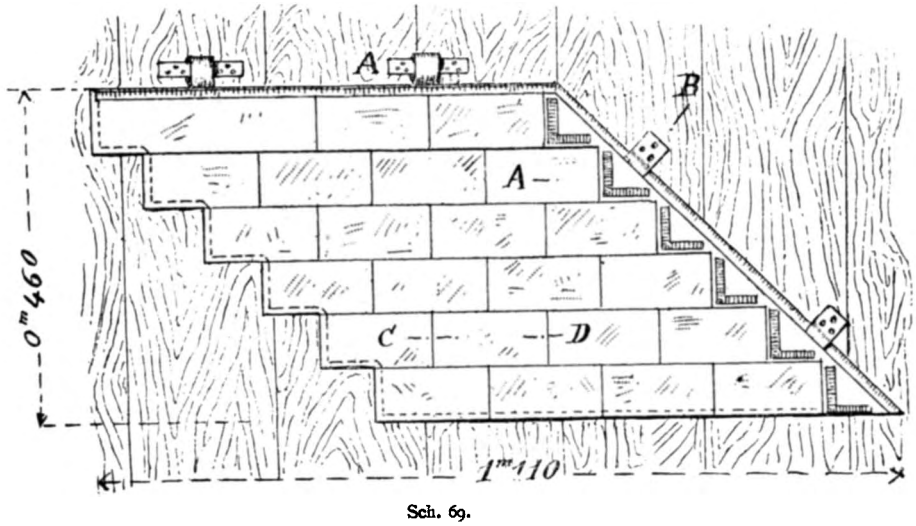
Dit stelsel, onlangs door de « *Vieille-Montagne* » voorgesteld, levert eene bedekking die, van verre gezien, gansch het uitzicht heeft van eene bedekking met gewone schaliën; zelfs de kleur dezer wordt aan het zink gegeven met eene **elastieke beschildering** wier samenstelling, evenals het stelsel zelf, gebreveteerd is.

Sch. 68.

De mechanisch koudweg vervaardigde platen zijn als in Sch. 69.

De liggende voegen der schaliën worden door eenen

Sch. 69.

kleinen **uitstek** (Sch. 71) weergegeven; de stootvoegen door eene sleuf (Sch. 72).

Sch. 70.

Sch. 72.

De zijdelingsche vergaring der platen is trapsgewijze zóo gesneden dat zij insgelijks de voegen der schaliën nabootsen; er bestaat aldaar eene dubbele schuinsche aanhaking (Sch. 69 en 70) die alle doorzijpeling belet.

Aangehaakte klampen B bevestigen dien kant aan de beschieting, terwijl aan den bovenkant er zoogenaamde **schuifhaken** A bestaan, ten einde de uitzetting niet te beletten. Sch. 71 wijst op de plooi die dan de aanhaking voltooit.

Sch. 71.

De vereischte helling is ongeveer 60 tot 65 %.

B. — **BEDEKKING VAN PLATTEN.** — Fr. *Couverture de plates-formes.*

I. — **Gewoon stelsel.** — Fr. *Système ordinaire.* — Het gewoon stelsel bestaat hierin dat de zinken bladen, het eene nevens het andere, doch met eenen kleinen overslag, aaneengesoldeerd worden.

Voor uitgestrekte platten is het af te keuren,

wijl het de uitzetting van het metaal teenemaal belet.

II. **Stelsels met roeflatten.** - Fr. *Systèmes à tasseaux.*

Deze verschillen niet met degene hooger beschreven voor de dakbedekkingen.

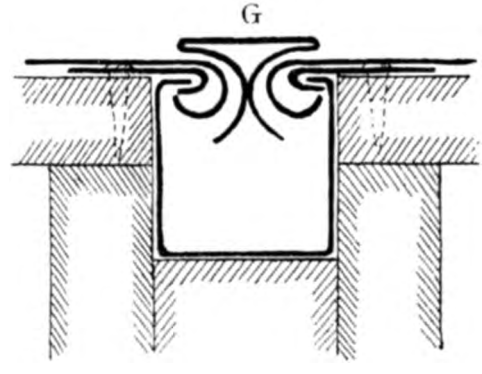
Indien mogelijk, wordt er aan het plat eene zekere helling gegeven.

In alle geval, en bijzonderlijk als er geene mogelijkheid bestaat eene helling aan het plat te geven, moeten de roeflatten, voor stevig en goed werk, een zevental centimeter hoogte hebben.

III. **Stelsel met goten.** -- Fr. *Système à rigoles.*

Het biedt dit belangrijk voordeel aan op de stelsels met roeflatten, dat het de platen volkomen effen behoudt, dit nochtans zonder, zooals in stelsel I, de uitzetting van het metaal te beletten.

Het is wenschelijk aan de goten, duidelijk genoeg

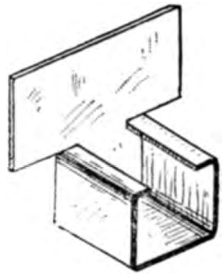

Sch. 73.

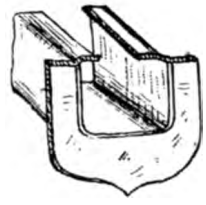
door schets 73 weergegeven, eene kleine helling te geven naar den kant waar de dakgoot is aangelegd.

De afstand tusschen twee opvolgende goten is zóo berekend dat er twee bladen zink, $1^{m}00$ breed, kunnen geplaatst worden; die afstand is dus, van as tot as, ongeveer $1^{m}85$.

In schets 74 ziet men het achterste gedeelte

Sch. 74.

Sch. 75.

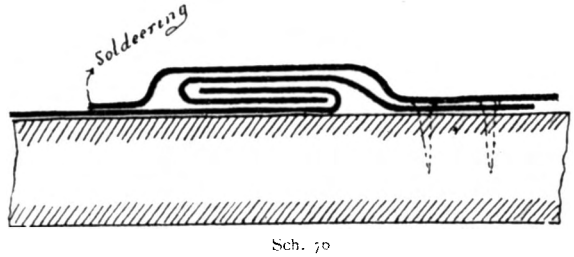
eener goot (dat is, aan het hoogste punt), en in schets 75 het voorste gedeelte (dat is aan de dakgoot).

Een **gootbelegsel** G (sch. 73) belet de vuiligheid in de goten te dringen en deze te verstoppen.

IV. **Stelsel met naden** of **met ribben.** — Fr. *Système à côtes.*

Dit gebreveteerd stelsel wordt enkel gebruikt tot het bedekken van platten zonder helling, zooals terrassen, ook voor bedekkingen van spoorwegrijtuigen enz.

Elk blad is op eenen zijner groote kanten omgeplooid, derwijze dat in die plooi de klampen grijpen die het op de beschieting vasthouden; de andere groote kant eindigt op eene rib, die er mechanisch is aangebracht en die de plooi en de klampen van het nevensliggend blad bedekt.

Sch. 76

Beide bladen worden verder vereenigd door middel eener kloeke soldeering (sch. 76).

Zie nog **Uitstek** enz.

Bedekking, v. (-en), **Overdekking**, v. — Fr. *Recouvrement.*

Men **bedekt** met lood of met zink den naad, door een dak bij het aansluiten tegen eenen muur gevormd.

Men **overdekt** de nok van een dak.

Bedekkingsband, m. (-en). — Fr. *Bande de recouvrement.*

Het bovenvlak van eene bandlijst of van eene kroonlijst wordt soms bedekt met eene zinken plaat (Bedekkingsband), waarvan de eene lange zijde in den gevelmuur is vastgezet en de andere met eenen omgekrolden boord is bewerkt.

Deze boord wordt geklemd door eenen zoogenaamden **aanhakingsband**, welke op het bovenvlak der bandlijst of der kroonlijst onder den bedekkingsband is bevestigd.

Het **uitzetten** van beide deze banden is verzekerd en de wind kan den bedekkingsband onmogelijk wegrukken.

Bedekkingslood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb noquet.*

Die benaming van het **noklood** komt voor in verschillende lastkohieren en o. a. in dit voor het bouwen der St-Jozefskerk, te Oostende.

Zie **Noklood.**

Bedekkingsstelsel, o. (-s), **Dekstelsel**, o. — Fr. *Système de couverture.*

De bedekkingsstelsels der maatschappij de « *Vieille-Montagne* » zijn de wereld door bekend.

Zie **Bedekking van zink.**

Bedekkingswerk, o. (-en). — Fr. *Ouvrage* of *Travaux de recouvrement; Ouvrage* of *Travaux de toiture.*

Zie **Dakwerk.**

Bedeklood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb à couvrir.*

Lood geschikt tot het **dekken.**

Bedraglood, o. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Niveau.*

Zie **Schietlood.**

Bedrijf, o. (.ijven), **Stiel,** m., **Beroep,** o. — Fr. *Métier; Profession.*

Beroep heeft eenen uitgebreideren zin dan **bedrijf. Stiel** is nog min omvattend dan **bedrijf** en heeft meer bijzonder betrekking op handwerk.

Men zegt:

Het beroep van den rechtsgeleerde; het bedrijf van den handelaar; de stiel van den zinkbewerker.

Zie nog **Ambacht.**

Beenriem, m. (-en). — Fr. *Jambière; Jarretière; Etrier.*

Zie **Hangstoel.**

Beertel, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Ciseau.*

Zie **Beitel.**

Beertelen, bw. zw. (W.-Vl.). — Fr. *Travailler au ciseau.*

Zie **Beitelen.**

Beetelen, bw. zw. (Vl.). — Fr. *Travailler au ciseau.*

Zie **Beitelen.**

Begieten, bw. st., **Besproeien,** bw. zw. — Fr. *Arroser.*

Het zand op de giettafel moet vooraleer **omgewerkt** en **gestreken,** goed begoten worden; daartoe dient de **gieter.**

Besproeien heeft meer den zin van een vocht met druppelen op iets gieten.

Begijnepomp, v. (-en) (volkst.). — Gewone huispomp met **pompbak**.

Beginneling, m. (-en) (Vl.). — Fr. *Apprenti.*
Zie **Leergast.**

Begorie, v. (.iën), **Bigorie**, v. (volkst.), **Bogorge**, v. (W.-Vl.), **Bogorgie**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Bigorne.* — Hgd. *Sperrhorn; Bankhorn.* — Eng. *Rising-anvil.* — W. *Bigoinne.*

De begorie is een klein **aanbeeld** dat hetzij op de werkbank, hetzij op een blok geplaatst wordt. Sch. 77.

De kleine begoriën zijn gewoonlijk in den **vijlstaak** gespannen.

De **hoornen** of **speerhaken** van de begoriën zijn, over het algemeen, en in evenredigheid met hunne dikte, veel langer dan die van het aanbeeld.

De begoriën zijn zeer uiteenloopend van vorm en worden meest met den naam bestempeld van het werk, waartoe zij gebruikt worden.

Wij vermelden :

De **halsbegorie**. — Fr. *Bigorne à goulot.* — Sch. 78.

De **gootbegorie**. — Fr. *Bigorne à gouttière.* — Sch. 79.

De **verdiepbegorie** of **begorie tot het indiepen**. — Fr. *Bigorne à rentrer.* — Sch. 80.

De **begorie om rond in te diepen**. — Fr. *Bigorne à rentrer en colonne.* — Sch. 81.

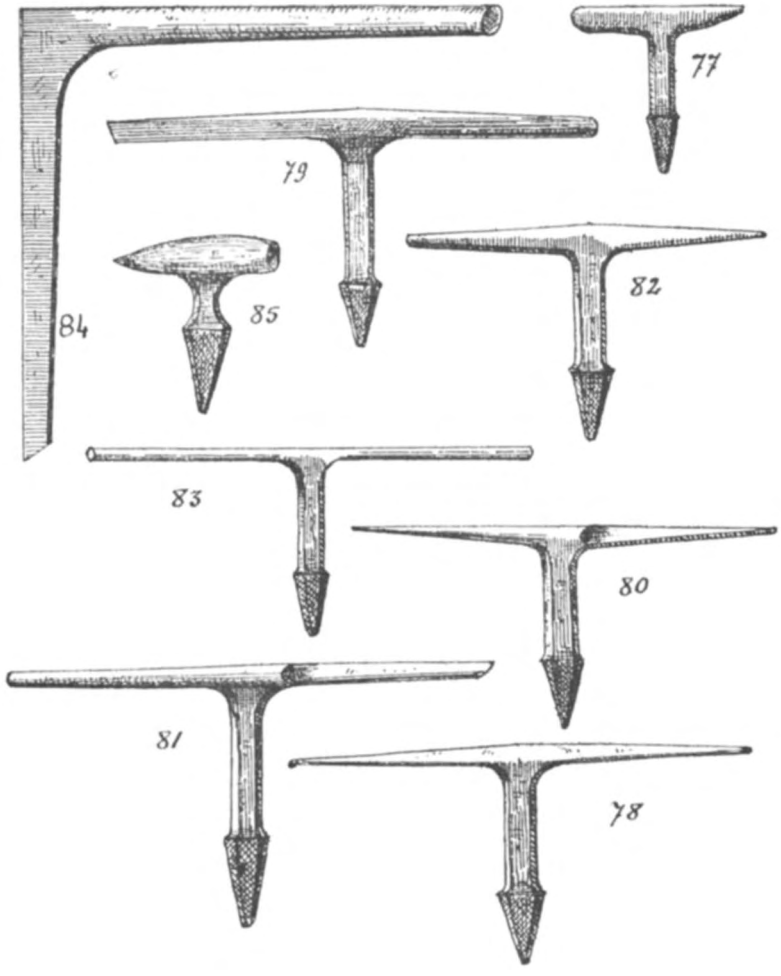
De **tangbegorie**. — Fr. *Bigorne à pince.* — Sch. 82.

De **cylindrische begorie** of de **rolbegorie**. — Fr. *Bigorne cylindrique.* — Sch. 83.

De **plaatbewerkersbegorie**. — Fr. *Bigorne pour tôliers.* — Sch. 84.

De **ketelmakersbegorie**. — Fr. *Bigorne pour chaudronniers*. — Sch. 85.

Enz.

Schetsen 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85.

Begrooting, v. (-en), **Berekening**, v. — Fr. *Estimation*. — Hgd. *Kostenanschlag*. — Eng. *Estimate*.

Zie **Bestek**.

Begunneling, m. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Apprenti.*
Zie **Leergast.**

Behandelen, bw. zw. — Fr. *Manier.*
Zie **Hanteeren.**

Behandeling, v. (-en), **Bewerking**, v.
De behandeling (en beter de bewerking) van het erts. — Fr. *Le traitement du minerai.*
Zie **Bereiding.**

Behangersnagel, m. (-s) (Z.-Nedl.), **Behangersspijker**, m. (-s) (N.-Nedl). — Fr. *Clou pour tapissiers.*
Zie **Nagel.**

Behuizing, v. (-en) (eener pomp). — Fr. *Siège de clapet.* — Hgd. *Ventilsitz.* — Eng. *Clackseat.*
Zie **Pomphart.**

Beire, v. (O.-Vl.). — Fr. *Civière.*
Zie **Berrie.**

Beitel, m. (-s), **Bertel**, m., **Bartel**, m. (Antwerpen), **Beertel**, m. (W.-Vl.), **Beetel**, m. (Vl. Brab.), **Bijtel**, m. (Mechelen en omstreken), **Boortel**, m. (O.-Vl.). — Fr. *Ciseau.* — Hgd. *Beitel.* — Eng. *Chisel.*
Snijdend werktuig om metaal af, in, of door te kappen.
Wij vermelden :
Aanbeeldsbeitel, **Afslagbeitel**, **Aanslagbeitel**, **Hakbeitel**, **Kantbeitel**, **Koudbeitel**, **Kapbeitel**, **Kruisbeitel**, **Loodbeitel**, **Putbeitel**, **Opruimbeitel**, **Schietbeitel**, **Stokbeitel** enz.
Zie aldaar.

Beitelen, bw. zw., **Beetelen**, bw. zw. (Vl. Brab.), **Beertelen**, bw. zw. (W.-Vl.). — Fr. *Travailler au ciseau.*
Met den beitel werken.

Bek, m. (-ken).

Fr. *Bec.* — Hgd. *Schnabel.* — Eng. *Beak.*

De **bektang** heeft twee uiteinden, bekken genaamd, en twee beenen.

— Fr. *Bec; Dégorgeur.*

Zie **Spuwer.**

Bekapping, v. (-en). — Fr. *Charpente; Comble.*

Zie **Kap.**

Bekapping, v. (-en) (N.-Nedl.), **Spoorhalle**, v. (Z.-Nedl.), **Overdekte statie**, v. (Z.-Nedl.). — Fr. *Gare couverte.*

De groote bekappingen worden veelal met zink bedekt.

Bekleeden, bw. zw. (met lood). — Fr. *Emboutir; Aboutir; Abouter; Garnir de plomb; Revêtir de plomb.* — Hgd. *Mit Blei verkleiden.* — Eng. *To encrust with lead.* — W. *Plonckège.*

Een houten gestel, een paviljoen, eenen koepel met lood bekleeden.

Te Gent, ook **uitkleeden.**

« Een dakvenster met loketlood **uit**kleeden » wil zeggen, dit venster **bek**leeden.

Bekleeding, v. (-en). — Fr. *Garniture.*

De bekleeding van het onderste deel der beschieting dat als druiplijst dient. - Fr. *La garniture de la partie inférieure des voliges faisant office de larmier.* (Belgische lastkohieren.)

Bekleeding, v. (-en), **Bekleedsel**, o. — Fr. *Revêtement.*

De **zijwanden** of **zijwangen** van een staand dakvenster o. a. worden met platlood of met bladzink bekleed.

Zij zijn dan met eene bekleeding of een bekleedsel voorzien.

Zie ook **Muurbekleeding**.

Om alle aanraking van lood met ijzer of met mortel te voorkomen, worden ijzer- en metselwerk vooraf met eene metalen bekleeding voorzien. Hier heeft bekleeding den zin van 't Fr. *Doublure*.

Bekleednagel, m. (-s) (Z.-Nedl.), **Bekleedspijker**, m. (-s) (N.-Nedl.). — Fr. *Clou à doublage*. — Hgd. *Hautspieker*. — Eng. *Sheathing-nail*.

Zie **Nagel**.

Bekleedsel, o. (-s). — Fr. *Revêtement; Doublure*.

Zie **Bekleeding**.

Bekleedspijker, m. (-s) (N.-Nedl.). — Fr. *Clou à doublage*.

Zie **Bekleednagel**.

Bekroning, v. (-en). — Fr. *Couronnement*.

Zie **Kroonmotief**.

Bekruining, v. (-en). — Fr. *Crêtage*.

(Lastkohieren van het Ministerie van S., P. en T.).

Zie **Kruinwerk**.

Bekschaar, v. (scharen). — Fr. *Cisaille d'établi*.

Zie **Bankschaar**.

Bektang, v. (-en). — Fr. *Pince à becs*.

Zie **Tang**.

Belasten, bw. zw. — Fr. *Charger*.

Een stuk metaal, bijv. zink, op een ander bevestigen om dit te verzwaren of te versterken.

Beleggen, bw. zw. — Fr. *Garnir.*
Iets met zink of eenig ander metaal, bekleeden om het kloeker, doch meer om het schooner te maken.

Belegging, v. (-en). — Fr. *Enfaîtement.*
De belegging met lood (van de nok) van een dak.

Belegsel, o. (-s), **Beslag**, o. — Fr. *Revêtement; Doublage; Garniture.*
Eene metalen plaat, die boven eene andere plaat gelegd wordt, is een belegsel.
Zie ook **Beleggen**, **Bekleedsel** enz.
Een ijzeren belegsel heet in 't Fr. *Ferrement.*

Belijsten, bw. zw., **Gelijsten**, bw. zw. (W.-Vl.).
Met lijsten omranden of versieren. — Fr. *Orner de moulures.*
Eene belijste afvoerbuis.
Zie nog **Vlechtwerk**

Belijsten, o., **Belijsting**, v. — Fr. *Moulurage.*
Zie **Plooien.**

Belijste zoom, m. (-en). — Fr. *Membron mouluré.*
Zie **Zoom**.

Belmetaal, o. (gmvd.). — Fr. *Potin.*
Zie **Klokspijs.**

Beloen, o. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Chanfrein.*
Zie **Afschuining.**

Beloenen, bw. zw. (W.-Vl.). — Fr. *Chanfreiner; Fraiser.*
Zie **Afkanten**.

Benagelen, bw. zw. (Z.-Nedl.), **Bespijkeren**, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Clouter.*
Iets met nagels versieren of beslaan.

Beproeving, v. (-en), **Proef**, v. — Fr. *Essai.*

Eene **waterleiding** ondergaat, vóor het in gebruik stellen, eene zoogenaamde **drukkingsproef** (Fr. *Mise sous pression*), om na te zien of de buizen alsook hunne onderlinge **verbindingen** (Fr. *Jointures; Raccords*) aan de **drukking** (Fr. *Pression*) weerstaan.

Elke looden buis waarin het water, bij die beproeving, met dunne stralen uitstroomt of maar eenigszins opborrelend doorzijpelt, wordt afgekeurd.

Voor de ijzeren buizen wordt de navermelde proef veelal gevraagd : Eene of verscheidene buizen, toevalligerwijze uit de levering genomen, worden warm tot eenen rechthoek gebogen; daarbij mogen zich geene scheuren voordoen; daarenboven worden enkele buizen **gemoerd** en de **draad** moet goed vol zijn.

Zie nog **Hoedanigheden.**

Berd, o. (-en) (volkst.). — Fr. *Planche; Volige; Voligeage.*

Zie **Bord.**

Berdt, o. (oud). — Fr. *Planche; Volige.*

Zie **Bord.**

Bereiding, v., van het erts. — Fr. *Préparation du minerai.* — Hgd. *Erzaufbereitung.* - Eng. *Dressing of ores.*

Vooraleer het erts tot metaal te brengen moet het vooraf eene bereiding ondergaan.

Deze bereiding behoort eigenlijk niet tot de ambachten waarmede wij ons onledig houden; ook zullen wij in geene bijzonderheden treden en enkel vermelden wat ons onontbeerlijk schijnt door de werklieden en de meesters geweten te zijn.

Het **looderts**, uit de mijn getrokken, ondergaat de volgende voorafgaande bewerkingen :

1° het **breken** (Fr. *Cassage*);

2° het **schiften** of **sorteeren** (Fr. *Triage*);

3° het **ziften** (Fr. *Criblage*);

4° het **wasschen** (Fr. *Lavage*).

Het **breken** geschiedt met stalen hamers; het vergemakkelijkt de **bewerking** van het erts en behelpt het sorteeren van het min of meer metaalhoudend erts.

Het **sorteeren** levert **rijk erts** (Fr. *Minerai riche*) en **te stampen erts**, dat met **gangsteen** verbonden is (Fr. *Minerai bocard*).

Het eerste erts kan aanstonds de bewerking ondergaan, het tweede wordt onder den **stampmolen** (Fr. *Bocard*) gebracht en daarna **gezift en gewasschen**.

Door het stampen en het ziften verwijdert men de zandachtige stoffen en die zuivering wordt dan verder door het wasschen bevorderd.

Het gebroken en gesorteerd looderts wordt **Schlick** genoemd.

Het erts is nu in staat tot metaal gebracht te worden en daartoe worden de volgende **bewerkingen** of **behandelingen** gebruikt :

1° de scheikundige werking (**neerslagwerk**) van het ijzer op de **galena** of **Reductiestelsel** (Fr. *Système par réduction*);

2° het branden of roosten der galena (zwavellood) die aldus gedeeltelijk in oxied, gedeeltelijk in zwavelzuurzout, verandert;

De terugwerking (reactie) dier twee stoffen op de overblijvende galena, levert het lood en geeft den naam aan de bewerking van **terugwerkend-** of **Reactiestelsel** (Fr. *Système par réaction*);

3° het oplossen van koolzuurlood met steenkool.

Het zink, het tin en het koper worden door soortgelijke bewerkingen bekomen.

Wij geven in de lijst de voornaamste ertsen dier metalen.

Nopens het zink dient opgemerkt dat het afzonderen van dit metaal, in hoofdzaak, geschiedt door het met kool vermengd erts in luchtdicht gesloten vuurvaste kroezen of **moffels** te stoken. De dampen, die aldus ontstaan, worden in andere vazen afgeleid, waar zij verdichten.

Berekening, v. (-en). — Fr. *Estimation.*
Zie **Begrooting.**

Bergstof, v. (-fen). — Fr. *Minéral.*
Zie **Delfstof.**

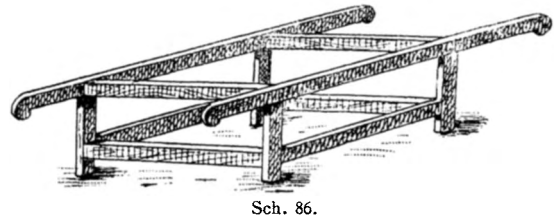
Bergtin, o. gmvd.
Deze naam wordt gegeven aan den gewonen **tinsteen**
Zie ook **Waschtin.**

Beroep, o. (-en). — Fr. *Métier; Profession.*
Zie **Bedrijf.**

Beroepsschool, v. (.scholen). — Fr. *Ecole professionnelle.*
Zie **Ambachtsschool.**

Berre, v. (-n) (O.-Vl.). — Fr. *Civière.*
Zie **Berrie.**

Berrie, v. (-s), **Baar**, v., **Draagberrie**, v., **Draagbaar**, v., **Burrie**, v. (bij Weiland en Landré), **Berre**, **Beire**, v. (O.-Vl.). — Fr. *Civière.* — Hgd. *Tragebahre.* — Eng. *Hand-barrow.*

Sch. 86.

De berrie (Sch. 86) dient tot het verdragen van

allerlei voorwerpen; zij wordt door de loodgieters en de zinkbewerkers gebruikt.

De **kasberrie** is eene berrie waaraan eene soort kas tusschen de staanders is gemaakt.

Berst, m. en v. (-en). — Fr. *Cassure; Gerçure.*
Zie **Barst.**

Berste, v. (-n) (O.-Vl.). - Fr. *Cassure; Gerçure.*
Zie **Barst.**

Bersten, ow. st. — Fr. *Se Fêler; Se Fendre.*
Zie **Barsten.**

Bert, o. (oud). — Fr. *Planche; Volige.*
Zie **Bord.**

Beschermheilige, m. (-n). — Fr. *Patron.*

Beschermheilige, v. (-n). — Fr. *Patronne.*
Zie **Patroon.**

Beschieting, v. (-en). — Fr. *Voligeage.*

Houten planken vloer op een dakgetimmerte waarop eene bedekking wordt gelegd.

De beschieting wordt nog genoemd :

Dakbeschot, o., **Beschotwerk**, o., **Bebording**, v., **Beberding**, v., en ook wel **Bord**, o. en **Berd**, o.

Beschotwerk, o. (-en). — Fr. *Voligeage.*
Zie **Beschieting.**

Beschroeven, bw. zw. — Fr. *Tarauder.*

Eenen vijsdraad om eene stang, om of in eene buis aanbrengen.

Beslag, o. (eener katrol). — Fr. *Chape (de poulie).*
Zie **Beugel** (eener katrol).

Beslag, o. (-en). — Fr. *Revêtement; Garniture; Doublage.*

Zie **Belegsel**.

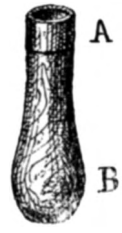
Beslag, o., **Armatuur**, v. (volkst.) (Bastw.). — Fr. *Armature.* — W. *Armateure.*

Het beslag van een **topsieraad** wordt veelal **ziel** genoemd.

Zie **Kruinwerk** en **Topsieraad**.

Beslagring, m. (-en), **Minsel**, **Mensel**, **Meinsel**, **Munsel**, m. (W.-Vl.), **Mijnsel**, m. (O.-Vl.), **Muisel**, m. (Brabant en O.-Vl.). — Fr. *Virole; Frette.* — Hgd. *Ringbeschlag.* — Eng. *Ferrel.* — W. *Crette.*

De beslagring is een metalen band A (Sch. 87) bovenaan het houten handvatsel B van een gereedschap, om te beletten dat het hout splijte.

Sch. 87.

Besmitten, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Cingler.*

Zie **Afsmetten**.

Bespijkeren, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Clouter.*

Zie **Benagelen**.

Besproeien, bw. zw. - Fr. *Arroser.*

Zie **Begieten**.

Besproeier, m. (-s), **Sproeier**, m., **Sprenkelkwast**, m. (N.-Nedl.), **Sproeiborstel**, m. — Fr. *Goupillon.*

Hij dient om water op het vuur te laten druppelen en het zoodoende aan te hitsen.

Bestek, o. (-ken). — Fr. *Devis; Détail estimatif.* — Hgd. *Anschlag.* — Eng. *Estimate.*

Het bestek is de omstandige beschrijving van de werken eener aanneming met de maat- en de prijsopgaven.

Verwar het bestek niet met de **opmeting** (Fr. *Métré*), die alleenlijk de maten en het gewicht der uit te voeren voorwerpen opgeeft; verwar ook niet met de **begrooting** (Fr. *Estimation*), die alleenlijk de prijsopgave geeft.

Er moet zorg gedragen worden het bestek derwijze op te maken dat alle deelen van het werk nauwkeurig beschreven wezen.

Bijv. voor eene zinken bedekking zal het bestek vermelden : het te gebruiken stelsel, het nummer van het zink, het gewicht per vierkanten meter en per blad (dat is vóor dat het zink bewerkt is); tevens ook de oppervlakte van het dak hetzij zonder **omslagen, lijsten, slabben** enz. gemeten, hetzij het juiste getal te verwerken bladen met de vereischte maat dezer bladen enz.; de eenheidsprijzen per meter of per blad, de sommen enz.

Bestekamer, v. gmvd. — Fr. *Garde-robe.*
Zie **Achteraf.**

Bestrijken, bw. st. — Fr. *Enduire.*
Met verf bestrijken. — Fr. *Peindre.*
Met jodenhars bestrijken. — Fr. *Bitumer.* — Hgd. *Mit Asphaltpech bestreichen.* — Eng. *To bitumate.*

Bestrooien, bw. zw. (Met zand). — Fr. *Sabler.*
Vooraleer het zand der giettafel te strijken en nadat het begoten en omgewerkt is, bestrooit men het met fijn zand.

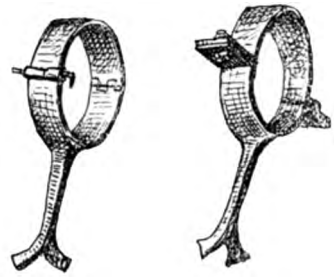
Betemperen, bw. zw. (Volkst.), **Betimperen**, bw. zw. (W.-Vl.). — Fr. *Tremper.*
Zie **Harden.**

Beugel, m. (-s), **Buisbeugel**, m.. **Pijpbeugel**, m. (N.-Nedl.), **Buisband**, m. (volkst.), **Broek**, v. (Vl.). — Fr. *Collier; Gâche.*

Tot het bevestigen van **afvoerbuizen** of van staande goten, worden ijzeren of gegalvaniseerd ijzeren **haken** gebruikt.

Daartoe dienen nochtans meer **scharnierbeugels** of **haakscharnieren** of met bouten vergaarde **beugels** (Sch. 88 en 89).

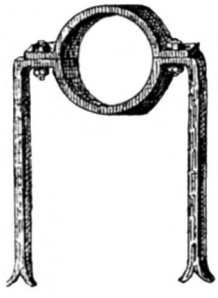
Zie **Haak**, **Hechtbeugel** enz.

Sch. 88 en 89.

Beugel, m. (-s). — Fr. *Bride; Collier.* — Hgd. *Flansche.* - Eng. *Flange.*

Er zijn **pompbeugels** met twee armen (Sch. 90) en met eenen arm (Sch. 91).

Sch. 90.

Sch. 91.

Beugel, m. (-s), **Karte** en **Kerte**, v. (W.-Vl.), **Muilband**, m. (Vl. en o. a. Gent). — Fr. *Frette.*

Metalen band dienende om een houten tuig tegen het openslijten te vrijwaren.

Beugel, m. (-s) (eener katrol), **Beslag**, o. — Fr. *Chape.* — Hgd. *Gehäuse eines Blocks.* — Eng. *Pulley-frame.*

Zie **Katrol.**

Beugelen, ow. zw.
Zie **Bogelen**.

Beukhamer, m. (-s). - Fr. *Masse; Maillet; Mallet.*
Zie **Moker**.

Bevestigingsdook, v. (.doken). — Fr. *Doc de fixation.*
Zie **Dook**.

Bevestigingshaak, m. (.haken). — Fr. *Crochet d'attache.*
Zie **Haak**.

Bevijlen, bw. ow. — Fr. *Limer.*
Met eene vijl bewerken.

Bevlechten, bw. st. — Fr. *Treillager.*
Met gevlochten zinkdraad of gegalvaniseerden ijzerdraad bekleeden.

Bevlechter, m. (-s). — Fr. *Treillageur.*
Hij die bevlecht.
Zie **Vlechter**.

Bevriezen, ow. st. — Fr. *Geler.*
Eene pomp bevriest.
Waterbuizen bevriezen en **barsten** of **springen**.
Zie ook **Pomphaak**.

Bewerken, o. van lood, van zink enz. — Fr. *Travail du plomb, du zinc,* etc.
Het bewerken geschiedt ofwel op koud ofwel op warm metaal.
De loodgieter bewerkt over het algemeen het lood koudweg.
De zinkbewerker, die onzuiver of zeer zwaar zink bewerkt, moet het verwarmen; voor zekere

bewerkingen dient zelfs het zuiver zink op eenen zekeren warmtegraad gebracht te worden.

Zie **Herwarmen.**

Bewerking, v. (van het erts), **Behandeling**, v. – Fr. *Traitement du minerai.*

Zie **Bereiding** van het erts.

Bewerkt lood, o. gmvd. — Fr. *Plomb ouvré.*

Bewerkt lood wordt door de fabrieken den ambachtsman besteld tot het verwerken; bijv. buizen, platen enz.

Niet verwarren met **Loodwaren** (Fr. *Plombs œuvrés*), waardoor men verstaat de voorwerpen van lood vervaardigd.

Bezem, m. (-s), **Bessem,** m. (volkst.). – Fr. *Balai.* — Hgd. *Besen.* -- Eng. *Broom.*

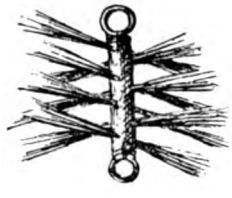
Tot het reinigen der privaatpotten en der hevels gebruikt men eenen kleinen bezem, met of zonder bezemstok (Sch. 92). Hij wordt veelal **poetsbezem** en ook **pottebezem** genoemd.

Sch. 92.

Sch. 93.

Sch. 94.

Sch. 95.

Doelmatiger zal een bezem worden gebezigd die den vorm heeft van den **wisscher** (Fr. *Ecouvillon*) en daarom ook met dien naam is bestempeld geworden. Zie Sch. 93.

Enkele deskundigen heeten dien wisscher in

't Fr. *Hérisson,* doch deze naam heeft betrekking tot den **schoorsteenpoetser** of **egel** (Sch. 94), die soms, doch op kleiner formaat dan voor schoorsteenpijpen, tot het reinigen van verluchtings- en andere pijpen door den loodgieter wordt benuttigd.

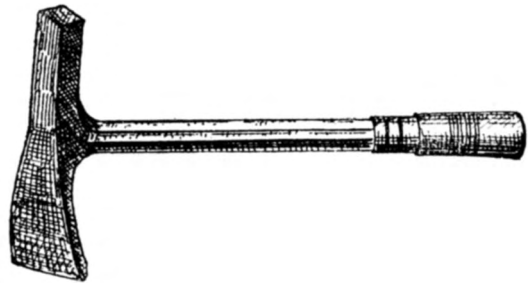
Bij den wisscher behoort een emmer die ter verluchting, rondom met gaten is doorboord en best kegelvormig wordt gemaakt (Sch. 95).

B-hevel, m. (-s). — Fr. *Siphon en b.*
Zie **Stankafsluiter**.

Bies, v. (biezen). — Fr. *Baguette.*
Hoekbelegsels met biezen. — Fr. *Arêtiers à baguettes.*

Bigorie, v. (-s) (volkst.). — Fr. *Bigorne.*
Zie **Begorie**.

Bijlhamer, m. (-s). — Fr. *Essette.* — Hgd. *Kaizerhammer.* — Eng. *Adze.*
De bijlhamer (Sch. 96) is den dekker onontbeerlijk.

Sch. 96.

Bijscherpen, bw. zw.
Zie **Afpennen.**

Bijsmelten, bw. st. — Fr. *Ajouter en fondant.*
Smeltende bijeenvoegen.
Het eene bij het andere smelten.

Bijt, m. (-en) (volkst. bijz. Gent). — Fr. *Fer à souder.*

Zie **Soldeerbout.**

Bijtel, m. (-s) (volkst. bijz. Mechelen). — Fr. *Ciseau.*

Zie **Beitel.**

Bijten, bw. ow. st. — Fr. *Mordre.* — Hgd. *Beissen.* — Eng. *To bite.*

De vijl bijt in het zink.

De zaag bijt in het lood.

In W.-Vl. : de vijl doet weinig **teer** of **tere,** zij moet aangescherpt worden.

Een werktuig dat goed bijt wordt in 't Fr. genoemd « *un outil friand* », wat wij vertalen door « een bijtend of scherp gereedschap ».

Zie ook **Legeering.**

Bijtende moersleutel, m. — Fr. *Clef tricoise.*

Zie **Moersleutel.**

Bijtershoofd, o. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Mascaron.*

Zie **Snaakshoofd.**

Bijtmiddel, o. (-en). — Fr. *Mordant.*

Zoutgeest en vele **zuren** zijn bijtmiddelen.

Bijtspoelwater, o. (gmvd.). — Fr. *Eaux caustiques* (mvd.).

Is het afvalwater bij het maken van onedelmetalen voorwerpen.

Bijwerk, o. (gmvd.). — Fr. *Ornements; Accessoires.*

De versiersels bovenaan dit zinken staand dakvenster zijn enkel bijwerk; zij kunnen er afgelaten worden zonder gevaar van doorzijpeling.

Bijwerk, o. (-en). — Fr. *Travail complémentaire.*
De bijwerken volledigen een werk.

Bij de **bijwerken voor eene bedekking** (Fr. *Usages*) worden geteld : het plaatsen van de naadbedekkingen, het opstellen van slabben, het aanbrengen van versiersels enz.

Bikhamer, m. (-s), **Verkeerhamer**, m. (volkst. bijz. Kempen). — Fr. *Décintroir.*
Zie **Hamer.**

Bil, v. (-len), **Bille**, v. (-n). — Fr. *Raccord en talon; Pipe.*
Het gebeurt dat men onmogelijk den stankafsluiter van een privaat rechtstreeks op de stortbuis kan plaatsen.

In dit geval kan de verbinding verwezenlijkt worden door middel eener talaanvormige looden buis, die, om hare gelijkenis met eene menschenbil, door de Vlaamsche loodgieters **bil** (te Gent, **bille**) wordt genoemd.

Evenals de **elleboog**, zal de bil best uit één stuk en zonder soldeernaden vervaardigd worden.

Biljoen, m. (-en) (N.-Nedl. en W.-Vl.). — Fr. *Chanfrein.*
Zie **Afschuining.**

Biljoenen, bw. zw. (W.-Vl.). — Fr. *Chanfreiner; Fraiser.*
Zie **Afkanten.**

Bille, v. (-n) (Vl.). — Fr. *Raccord en talon.*
Zie **Bil.**

Bindhaak, m. (.haken), **Bindlood**, o. — Fr. *Nille.*
Kleine stukjes lood die op het **raamlood** gesol-

deerd worden ten einde ermede de ijzeren roeden met het glasraam te verbinden.

Binding, v. (-en), **Band,** m. — Fr. *Ligature.*
Eene koperdraden binding om eene slang van caoutchouc, aan eene **brandkraan,** te bevestigen.

Bindlood, o. (-en). — Fr. *Nille.*
Bindlood is **breedlood** met den **bindloodmolen** zeer dun gemaakt.
Zie **Bindhaak.**

Bindloodmolen, m. (-s).
Pletmolen om **bindlood** te vervaardigen.

Bindstuk, o. (-ken). — Fr. *Raccord.*
Gentsche lastkohieren.
Zie **Verbinding.**

Bindtouw, v. en o. (-en), **Leng,** v. — Fr. *Elingue.*
Zie **Touw.**

Binnenbekleeding, v. (-en). — Fr. *Revêtement intérieur.*

Binnengoot, v. (.goten). — Fr. *Gouttière à l'intérieur.*

Binneninstelling, v. (-en). — Fr. *Installation intérieure.*
De stad plaatst soms de buizen voor de binnenwaterinstelling op de verdieping van een huis. (Verordeningen nopens de waterbezorging der stad Brussel).

Binnenleiding, v. (-en).—Fr. *Canalisation d'entrée.*
De binnenleiding voor het water, aan een gebouw' bestaat uit de **watermonding** en het verband met de **moerbuis.**

Binnenmonding, v. (-en). — Fr. *Prise d'eau intérieure.*

Zie **Watermonding.**

Binnenwand, m. (-en). — Fr. *Parement intérieur.*

Zie **Wand.**

Binnenwerk, o. (-en), **Binnewerk**, o. (volkst.). — Fr. *Travail à l'intérieur.*

Bijv. het plaatsen van looden buizen voor een privaattoestel; het aanstellen eener pomp in een waschhuis enz.

Binnenwerks, bijw. — Fr. *A l'intérieur.*

Looden buizen 40 mM. wijd binnenwerks. — Fr. *Tuyaux en plomb de 40 mM. de diamètre intérieur.*

Eene buis binnenwerks meten is den binnendoormeter nemen.

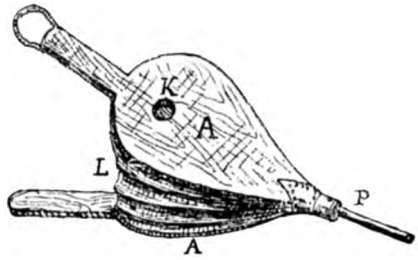
Blaar, v. (blaren). — Fr. *Effeuillure.*

Zie **Bladdering.**

Blaas, v. (blazen). — Fr. *Soufflure.*

Zie **Lood** en **Hoedanigheden.**

Blaasbalg, m. (-en), **Windgever**, m., **Blaasbalk**, m. (volkst.). — Fr. *Soufflet.* — Hgd. *Blasebalg.* — Eng. *Bellows.* — W. *Sofflet.*

Sch. 97.

De zinkbewerkers en de loodgieters gebruiken den gewonen blaasbalg of **handblaasbalg** (Sch. nr 97).

Dit werktuig is zóó samengesteld dat, wanneer men de **bladen** A van elkander ver-

wijdert, de lucht langs de **klep** K in de ledige ruimte dringt door de bladen en het **leder** L gevormd.

Met het samendrukken der bladen wordt de klep gesloten en de lucht met kracht door het gedeelte der **pijp** P, dat **hals** heet, weggedreven.

Zooals men weet dient de gewone blaasbalg tot het aanhitsen van het vuur dat de **soldeerbouten** moet warmen of eene kleine hoeveelheid lood moet smelten enz.

In vele gevallen, en bijv. bij het gieten, worden ook blaasbalgen gebruikt gelijkende aan dien van den grofsmid en welke bewogen worden door middel van eenen **trekker**.

De lucht wordt rechtstreeks in den haard gebracht door het **blaasgat**.

Blaasbalghals, m. (.halzen). — Fr. *Gosier du soufflet.* — Hgd. *Hals an Blasebalg.* — Eng. *Gullet of the bellows.*

Zie **Blaasbalg**.

Blaasbalgklep, v. (-pen), **Windvang**, m. (volkst.); **Ziel**, v. (**Blaasbalgziel**). — Fr. *Soupape du soufflet; Ame du soufflet.* — Hgd. *Windklappe.* — Eng. *Crack-valve.*

Zie **Blaasbalg**.

Blaasbalgleder, o. (-s), **Blaasbalgleer**, o. (volkst.). — Fr. *Quartier du soufflet.* — Hgd. *Lederwerk an Blasebalg.* — Eng. *Leather on bellows.*

Zie **Blaasbalg**.

Blaasbalgpijp, v. (-en), **Blaaspijp**, v. — Fr. *Tuyère.* — Hgd. *Blasebalgröhre.* — Eng. *Blast-nozzle.* — W. *Touwire.*

Zie **Blaasbalg**.

Blaasbalgtrekker, m. (-s). — Fr. *Branloire.* — Hgd. *Blasebalgkette.* — Eng. *See-saw.*
Zie **Blaasbalg.**

Blaasbalk, m. (-en) (volkst.). — Fr. *Soufflet.*
Zie **Blaasbalg.**

Blaasgat, o. (-en), **Tochtgat**, o, **Duwiere**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Trou de la tuyère.* — Hgd. *Offnung an Blasebalgröhre.* — Eng. *Twyer-hole.*
Zie **Blaasbalg.**

Blaaspijp, v. (-en).
— Fr. *Chalumeau.*
Zie **Soldeerpijp.**
— Fr. *Tuyère.*
Zie **Blaasbalgpijp.**

Blad, o. (-en).
Het blad eener zaag. — Fr. *La lame d'une scie.*
Het blad eener werkbank. — Fr. *L'ais d'un établi.*

Blad, o. (-en). — Fr. *Feuille.* — W. *Foïe.*
Zie **Plaat.**
Breede bladen lood tot het bedekken van platten, tot het opslaan van groote goten, worden in 't Fr. *Nappes,* genoemd.

Bladder, m. (-s) (W.-Vl.) — Fr. *Effeuillure.*
Zie **Bladdering.**

Bladdering, v. (-en), **Bladder**, m. (W.-Vl.); **Blaar**, v. (volkst.), **Blare**, v. (Vl.), **Scherf** (Gentsch lastkohier). — Fr. *Effeuillure.*
Gebrekkige plaats in metaal.
Zie **Hoedanigheden.**

Bladerig, bnw. — Fr. *Feuilleté.*
Dat uit kleine bladeren bestaat; waarop bladderingen voorkomen.

Bladkoper, o. (gmvd.). — Fr. *Cuivre en feuilles.*

Het **bladkoper** voor bedekkingen moet op het niet geziene vlak vertind zijn. (Lastk. van het Ministerie van Oorlog).

Zie **Bedekking, Koper** enz.

Bladlood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb en feuilles.*

Zie **Platlood.**

Bladsoldeer (sel), o. (gmvd.). — Fr. *Paillon de soudure.* — Hgd. *Schlaglot.* — Eng. *Link of solder.*

Kleine en dunne stukjes **soldeer**.

Bladtin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain en feuilles; Etain laminé.*

Het bladtin wordt nagenoeg als het **platlood** vervaardigd.

Zie nog **Geplet tin**.

Bladversiering, v. (-en). — Fr. *Ornementation végétale.*

Bladzink, o. (gmvd.), **Geplet zink**, o. (gmvd.), **Zink in bladen**, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc en feuilles.* — Hgd. *Zinkblech.* — Eng. *Sheet-zinc.*

Het zink, nadat het in dikke platen gegoten is, wordt **herwarmd** in daartoe opzettelijk ingerichte **ovens**, tot op eenen **warmtegraad** van ongeveer 120° Celsius en dan tusschen de **pletmolens** gestoken waardoor het tot dunne platen of bladen gebracht wordt.

Over het algemeen volgt men, wat aangaat de dikte, het gewicht en de grootte der bladen, onderstaande opgave, zijnde de laatst uitgezonden tabel nopens het bladzink door de maatschappij « *La Vieille-Montagne* » vervaardigd.

Hier dient vooraf aangemerkt dat de fabrieken de verbintenis niet kunnen aangaan, het zink zóo te pletten dat elk blad afzonderlijk genomen het aan-

geduide gewicht heeft; hetzelfde dient gezegd wegens de dikte, welke ook niet volstrekt kan gewaarborgd worden.

De opgegeven gewichten en dikten zijn dus maar benaderend; eene zekere **vergunning** wordt er op toegestaan en zij worden berekend volgens die van verscheidene bladen samen gewogen en gemeten.

Tot het berekenen van het gewicht per vierkanten meter werd het soortelijk gewicht van het zink bepaald op 7000 kilogram.

NUMMERS VAN HET ZINK.	BENADERENDE DIKTE IN MILLIMETER.	BENADERENDE MIDDELMATIG GEWICHT PER M□, IN KIL.	BENADERENDE MIDDELMATIG GEWICHT VAN EEN BLAD VAN	
			0m81 × 2m25	1m00 × 2m25
1	0 100	0.700	Het bladzink der nrs 1 tot en met 5 wordt slechts bij bestelling en op bepaalde afmetingen geplet. Grootste afmetingen voor de nrs 1 en 2 : Nr 1, 0.65×1.50; nr 2, 1.00×2.00.	
2	0.143	1.000		
3	0 186	1.300		
4	0.228	1.600		
5	0.250	1.750		
6	0.300	2.100	3.827	4.725
7	0.350	2 450	4.465	5.512
8	0.400	2.800	5.103	6.300
9	0.450	3.150	5.740	7.087
10	0 500	3.500	6.378	7.875
11	0.580	4.060	7.399	9.135
12	0.660	4.620	8.419	10.395
13	0.740	5.180	9.440	11.655
14	0.820	5.740	10.461	12.915
15	0.950	6 650	12.119	14.962
16	1.080	7.560	13.778	17.010
17	1.210	8.470	15.436	19.057
18	1.340	9.380	17.095	21.105
19	1.470	10.290	18.753	23.152
20	1.600	11.200	20.412	25.200
21	1.780	12 460	22.708	28.035
22	1.960	13.720	25.004	30.870
23	2.140	14.980	27.301	33.705
24	2.320	16.240	29.597	36.540
25	2.500	17.500	31.893	39.375
26	2.680	18.700	34.190	42.210

Verschil = 0.050 V = 0.350
V = 0.080 V = 0.560
V = 0.130 V = 0.910
V = 0.180 V = 1.260

Het bladzink is hedendaags algemeen in gebruik en o. a. bij de volgende werken :

A. Tot het bekleeden van **nokken, hoekkepers, kielen, goten** enz.

Het is daartoe beter geschikt dan koper en lood 1° omdat het goedkooper is; 2° omdat het geene zouten oplevert die het hemelwater kunnen onbruikbaar maken, zooals dit zich voordoet met koper en met lood.

B. Tot het bedekken van daken en dit wel volgens veel verschillende stelsels, bij het woord **Bedekking** opgegeven; het bekleeden van muren (zie **Muurbekleeding**) enz.

Benevens de voordeelen, hiervoren aangeduid, mag er aangestipt worden dat bij eene zinken bedekking :

a) het gemiddeld gewicht ongeveer 7 kilogr. 500 bedraagt, terwijl dit der bedekkingen met schaliën en met pannen op 25 kilogr. en 75 tot 85 kilogr. per M□ mag berekend worden;

b) de helling tot ongeveer 1/3 van die eener bedekking met schaliën en 1/2 van die eener bedekking met pannen kan gebracht worden, (de regen en de sneeuw glijden er sneller op af) en men daardoor eene mindere oppervlakte heeft en kosten spaart wegens de minder hooge gevels, scheidsmuren enz.;

c) het onderhoud zeer gering is, daar, bij aanraking der zuurstof van de lucht, het zink wordt bedekt met een witachtig onoplosbaar oxied, dat het metaal tegen verdere sleet vrijwaart.

Wel is waar wordt het zink nog door vele bouwkundigen minder aangeprezen, daar zijne kleur minder bevalt dan die der schaliën bijv.; doch daar wordt heden meer of min in voorzien door het bestrijken met eene in het water onoplosbare beschildering, waar-

over wij hier niet dienen uit te weiden. Wij hoorden ook enkele personen klagen over het gerammel op eene zinken bedekking door den regen of den hagel teweeggebracht, doch dit kan als een zeer klein gebrek aanzien worden.

C. Tot het bedekken van zekere niet bestendige gebouwen met groote uitgestrektheid, zooals loodsen, magazijnen, dokken, werkhuizen, markten, spoorhallen enz. waartoe het best in den vorm van **gegolfd**, **geribd** en **gekarteld** zink gebruikt wordt.

Door het aanbrengen van de reeds vermelde stelsels (zie **Bedekking**) wordt niet alleenlijk eene groote sterkte verkregen maar ook eene duurzaamheid waarop vele andere bedekkingen geene aanspraak kunnen maken.

D. Tot het vervaardigen van bouwmotieven zooals **dakvensters, kroonlijsten, kruinwerk, windhanen** enz., alsmede van allerlei **versiersels** en ornamenten meestal door mechanische persing verkregen.

E. Tot het bekleeden van sluisdeuren, zeeschepen enz. ten einde het hout tegen den zeeworm en het ijzer tegen de verkalking te vrijwaren, daarop in aanmerking nemende dat het zink ten minste vier malen goedkooper is dan het koper en eenen even goeden uitslag teweegbrengt.

F. Tot het maken van veel gerief, zooals **gieters, emmers, badkuipen, gaarbakken, pompstukken** enz., zelfs van huisraad en keukengerief.

G. Tot het inpakken van zekere stoffen die tegen de vochtigheid niet bestand zijn.

H. Tot het vervaardigen van het zoogenaamd gebrandverfd metaal, dat hedendaags veel als bekleeding voor muren wordt gebezigd.

I. Onder den vorm van **doorperst zink**, tot het maken van **ziften** (voor het erts, het graan enz.), van **verluchtingstoestellen** enz. (Zie **Doorperst zink.**)

Blare, v. (-n) (Volkst. bijz. Vl.). — Fr. *Effeuillure.*
Zie **Bladdering.**

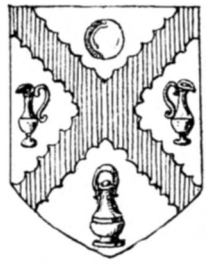
Blaserig blik, o. (gmvd.). — Fr. *Fer-blanc vésiculé.*
Zie **Kraken.**

Blasoen, o. (-en), **Blazoen**, o., **Wapenschild**, o., **Wapen**, o., **Schild**, o. — Fr. *Blason; Ecusson.* — Hgd. *Schild.* — Eng. *Shield; Scutcheon.*

Het wapenschild van het gilde der tin- en loodgieters was, te Gent :

« Op een zilver veld een rood St Andrieskruis,
« tusschen welks armen een schotel,
« twee schenk- en eene waterkan,
« alles in tin. »

(MINARD-VAN HOOREBEKE. — *Description des mereaux,* etc.).
Zie Schets 98.

Sch. 98.

Op eenen loodgieterspenning herkomstig uit Brugge, staan er als teekenen :

Eén soldeerhout en één drijfhout. (Schets 99.

Bleekslaeger, m. (-s) (oud). — Fr. *Ferblantier.* — Naam van den blikslager, te Gent en elders, over een honderdtal jaren.
Zie **Blikslager.**

Sch. 99.

Blek, o. (gmvd.). (Vl.). — Fr. *Fer en lames.*
Zie **Blik.**

Blekslager, m. (-s) (Volkst.). — Fr. *Ferblantier.*
Zie **Blikslager.**

Blende, v. (gmvd.). — Fr. *Blende.*
Zie **Zwavelzink** en **Galena.**

Blik, o. (gmvd.), **Blek**, o. (gmvd.) (Vl.), **Vlek**, o. (gmvd.) (Brabant en bijz. Brussel en Loven.) — Fr. *Fer en lames.* — Hgd. *Blech.* — Eng. *Iron-plate.*

Men noemt **blik** zeer dun geplet of geslagen plaatijzer.

Het wordt òf zwart gelaten en heet dan **ijzerblik**, òf met tin bekleed en dan meer **vertind blik** genoemd.

Over het algemeen wordt door de benaming **blik** het vertind blik aangeduid; het weze dus ook zoo bij den verderen uitleg.

Het zwaarste blik is het **kruisblik**, het minder zware, het **volderblik** en het dunste en fijnste, het **senklerblik**.

Wegens de grootte der bladen wordt het ijzerblik onderscheiden in **stortblik** en **uitschotblik**; het andere, in **groot** en **klein**,

Het groot kruisblik heet evenwel ook **pontonblik**.

Blik wordt nog onderscheiden in :

a) **Blinkend blik**, — Fr. *Fer-blanc brillant* — wanneer het vertind is met zuiver tin.

b) **Dof blik**, — Fr. *Fer-blanc terne* — als het vertinnen geschiedt met tin waarbij een weinig lood vermengd is.

c) **Verlood blik**, — Fr. *Fer-blanc plombé* — als het vertinsel meer lood bevat dan tin.

Het blik dient hier te lande meer tot het vervaardigen van allerhande voorwerpen voor huisraad, doch vroeger werd het veel gebruikt hetzij tot de bedekking van daken, het aanleggen van dak- en andere goten, hetgene overigens nog in zekere streken (1) geschiedt, weshalve wij de volgende inlichtingen zullen geven.

Blik moet zijn effen, helderblinkend, wit van kleur. Geelachtig blik is af te keuren, bijzonderlijk wijl

---

(1) Bijz. in Rusland en in Zweden.

het uitzicht niet aantrekkelijk is; de gele kleur komt daaruit voort dat het **vertinsel** eenig koper bevatte, of ook wel dat het vertinsel te heet was bij het **vertinnen**.

Indien de gansche oppervlakte van het ijzerblik niet goed vertind is, verkalkt het ijzer zeer spoedig.

Biedt het blik menige kleine onoverdekte plaatsen aan die den vorm van **spatjes** hebben, dan wordt dit **gespot blik** geweigerd, ten ware men door herhaald **hameren** het tin kon doen uitzetten en het aangehaalde gebrek verhelpen.

Door de verkalking veranderen de spatjes in gaatjes: het gespot blik wordt **gaterig**.

Het blik wordt in kisten door de fabrieken geleverd. De kisten die 225 gewone bladen of 112 dubbele bladen bevatten navolgens deze $0^m265 \times 0^m360$, of $0^m530 \times 0^m360$ meten, hebben het hiernavermelde gewicht:

ENGELSCH MERK.	IC	ICC	IX	IXX	IXXX	IXXXX
GEWICHT IN KILOGRAM.	56	62	66	78	88	100

Het wordt ook in kisten, met 100, 150, 200 en 225 bladen verzonden, wier gewicht hieronder is aangeduid:

GETAL BLADEN	GEWICHT DER KISTEN IN KILOGR.	LENGTE DER BLADEN IN MILLIMETERS	BREEDTE DER BLADEN IN MILLIMETERS
100	48 tot 60	435	325
100	73 id 85	490	350
150	78 id. 103	405	310
150	28 id. 53	325	245
200	67 id. 87	380	270
225	58 id. 88	350	260

Zie nog de volgende tabel der Smidse van *Franche-Comté* (Frankrijk.)

GETAL BLADEN PER KIST.	GROOTTE DER BLADEN IN MM.	GROOTTE DER BLADEN IN FR. DUIMEN.	MERK.	BENADEREND NETTO GEWICHT IN KIL. DER KISTEN.
150	325 × 224	12 × 9	F	31 kilogr.
			X	37 id.
			XX	43 id.
			XXX	49 id.
225	352 × 257	13 × 9½	IC	53 id.
			IX	65 id.
			IXX	75 id.
			IXXX	85 id.
			IXXXX	95 id.
150	406 × 311	15 × 11½	MF	62 id.
			MX	74 id.
			MXX	86 id.
			MXXX	98 id.
56	704 × 514	26 × 19	IC	53 id.
			IX	65 id.
			IXX	75 id.
			IXXX	85 id.
			IXXXX	95 id.
50	1000 × 244	36 × 9	FL	31 id.
			XL	37 id.
			XXL	43 id.
			XXXL	49 id.
50	1000 × 290	36 × 10½	AFL	37 id.
			AXL	44 id.
			AXXL	51 id.
			AXXXL	58 id.
50	1000 × 325	36 × 12	DFL	42 id.
			DXL	49 id.
			DXXL	57 id.
			DXXXL	65 id.
50	1000 × 352	36 × 13	IFL	46 id.
			IXL	54 id.
			IXXL	62 id.
			IXXXL	72 id.
50	1000 × 406	36 × 15	MFL	64 id.
			MXL	76 id.
			MXXL	86 id.
			MXXXL	100 id.
50	1000 × 488	36 × 18	FL	62 id.
			XL	74 id.
			XXL	86 id.
			XXXL	98 id.

Blikfabriek, v. (-en). — Fr. *Ferblanterie; Fabrique de fer-blanc.*

Zie **Blikslagerij**.

Blikschaar, v. (-scharen). — Fr. *Cisaille à main.*

Zie **Handschaar**.

Bliksemafleider, m. (-s), **Donderscherm**, o. en m., **Donderroede**, v., **Donderspil** (**le**), v. (volkst. bijz. Vl.). — Fr. *Paratonnerre.* — Hgd. *Blitzableiter,* — Eng. *Lightning-conductor.*

De loodgieter wordt geroepen bij het plaatsen van de bliksemafleiders, inzonderheid als deze volgens het Melsensstelsel aangericht zijn.

Zooals men weet moeten, in dit geval, al de deelen van het ijzeren getimmerte van het gebouw, door middel van goede lasschen, als 't ware één stuk uitmaken. Die lasschen worden, naar de **loodklompjes** die erbij gebruikt worden, in 't Fr. *Masselottes* genoemd.

Over het algemeen is de spits samengesteld uit eenen bol waarop een aantal lange punten uitsteken; deze stengels, met innig er op geschroefd en gebraseerd verguld koperen uiteinde, zijn waaiervormig òf tuilvormig geplaatst — Fr. *en éventail* òf *en aigrette.*

Onderaan worden op verscheidene plaatsen, en wel op gansch den omtrek van het gebouw, de metalen gedeelten met de **aardplaten** verbonden.

Bij het Franklinstelsel, eenige jaren geleden alleen in gebruik, bestaat de **spits** uit eene lange ijzeren of stalen stang met een uiteinde van platina of van verguld koper.

Het **lichaam** of de afleider is samengesteld uit aan elkander innig gebraseerde ijzeren stangen en loopt in den natten grond uit op eene reeks vertakkingen die den zoogenaamden **wortel** uitmaken.

Blikslager, m. (-s), **Blekslager**, m. (volkst.). — Fr. *Ferblantier.* — Hgd. *Blechschmied.* — Eng. *Tinman.*

Hij die blikken voorwerpen vervaardigt.

De blikslagers maakten eertijds deel uit van het gilde der riemmakers.

Op eenen Gentschen penning met het jaartal 1778, staat het woord : « **Bleekslaeger** ».

Blikslagerij, v. (-en), **Blikfabriek**, v. — Fr. *Ferblanterie.*

De plaats waar het blik vervaardigd wordt.

Blikslagerij beduidt meer bijz. de plaats waar blik verwerkt en tot allerhande voorwerpen gebracht wordt.

Blikslagersambacht, o. (gmvd.). — Fr. *Métier du ferblantier.*

De zinkbewerkers voeren meestal ook dit ambacht uit ; de bewerkingen van het zink en van blik gelijken veel op elkander.

Blikstamper, m. (-s). — Fr. *Brame.* — Hgd. *Eisenblechramme.* — Eng. *Slab.*

Blikwerk, o. (gmvd.). — Fr. *Objets en fer-blanc.*

Voorwerpen van blik gemaakt.

Het blikwerk aan een gebouw wordt best met verf bestreken.

Blinkend blik, o. (gmvd.). — Fr. *Fer-blanc brillant.*

Zie **Blik**.

Bloemkrans, m. (-en), **Festoen**, o. en v. — Fr. *Guirlande ; Feston.* — Hgd. *Blumengeflecht ; Blumenkranz.* — Eng. *Garland ; Festoon.*

Zinken **lamberdkijnen** zijn soms met festoenen versierd.

Bloemsieraad, o. (.sieraden). — Fr. *Fleuron.*

Bovenaan een dakvenster staat soms een zinken bloemsieraad.

Ook **kruisbloem,** als het sieraad, van boven gezien, kruisvormig is.

Bloemversiering, v. (-en), **Bloemwerk,** o. (gmvd.). — Fr. *Ornementation florale.*

Dit looden drijfwerk draagt eene overschoone bloemversiering.

Blok, o. en m. (-ken), **Hoofd,** o. (van het paslood). — Fr. *Bloc; Cube.*

Zie **Schietlood.**

Blok, o. en m. (-ken), **Takel,** m. — Fr. *Moufle; Palan; Poulie mouflée.* — Hgd. *Klobenzug; Takel.* — Eng. *Tackle.*

Het blok is eene samengestelde **Katrol.**

Zie **Katrol.**

Blok, o. en m. (-ken), **Staaf,** v., **Klomp,** m. — Fr. *Saumon; Barre; Lingot.*

Looden blok. — Fr. *Saumon de plomb.* — Hgd. *Bleimulde.* — Eng. *Pig of lead.*

Tinnen blok. — Fr. *Saumon d'étain.* — Hgd. *Salmzinn.* — Eng. *Tin-block.*

Zie **Staaflood, Bloktin** enz.

Vroeger **Cussen** en **Slecke.** (*Inventaire des archives de la ville de Bruges,* par L. GILLIODTS-VAN SEVEREN. — *Glossaire flamand* par EDW. GAILLIARD. — V. 325).

Blok, o. en m. (-ken).

De etsers bevestigen hunne te bewerken platen op een **looden blok.** — Fr. *Bloc de plomb.*

Blok, o. en m. (-ken). — Fr. *Billot.* — Hgd. *Block.* — Eng. *Block.*

Het blok is een tronk van eene taaie boomsoort, waarin een **tasgat,** (Schets 100). Het meet gewoonlijk 0^m60 tot 0^m70 hoogte.

Sch. 100.

Als het blok op drie pooten staat, heet het in 't Fr. *Tronchet.*

Bloket, o. (-ten) (volkst. minder in O.-Vl.), **Blokkeel,** o. (-en), **Blokket,** o. (-ten. (volkst. minder in O.-Vl.) — Fr. *Blochet de chéneau.*

Zie **Gootblok.**

Bloklood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb en saumons* of *en lingots* of *en navettes* of *en pains.*

Zie **Staaflood.**

Blokstoel, m. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Trépied; Siège à trois pieds.*

Zie **Driestal.**

Bloktin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain en saumons* of *en blocs* of *en pains.* — Hgd. *Blockzinn.* — Eng. *Block-tin.*

Zie **Tin.**

De blokken tin worden, in N.-Nedl., **schuitjes** genoemd.

Blokzink, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc en navettes.*

Zie **Gietzink.**

Blonk, bnw. (W.-Vl.). — Fr. *Emoussé.*

Zie **Bot.**

Bluschkool, v. (.kolen) (Brab.). — Fr. *Charbon de bois.*

Zie **Boschkool.**

Bluschpot, m. (-ten). — Fr. *Etouffoir.*
Zie **Doofpot.**

Blusscher, m., (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Etouffoir.*
Zie **Doofpot.**

Bluts, v. (-en), **Buil**, v. — Fr. *Bosse.*
De bluts is eene bolronde plaats die langs den tegenovergestelden kant eene **buts** vormt.
Deze plaat zink is vol blutsen en butsen.
Zie ook **Hoedanigheden en Gebreken.**

Bocht, o. en m. (gmvd.), **Bacht**, o. en m. (gmvd.), **Bucht**, o. en m. (gmvd.), **Brol**, m. (gmvd.) (Vl. en elders), **Pieter**, m. (W.-Vl.). — Fr. *Rebut; Marchandise de mauvaise qualité.* — W. *Bardaxhreies.*
Bocht wordt in meer algemeenen zin gebruikt dan **uitschot.**
Dit zink is gaterig; het is maar bocht.
Bocht, bacht, bucht en brol beteekenen meer koopwaren zonder waarde, afval enz.; bij uitschot kunnen er zich nog tamelijk bruikbare koopwaren bevinden, die, wel is waar, aan al de vereischten niet voldoen.
Wat de benaming **Pieter** betreft, daardoor wordt meer verstaan zulke waren, die om de eene of de andere reden van hunne waarde verloren hebben, bijv. beroest gereedschap; ook wel zulke voorwerpen, die niet meer in gebruik zijn, bijv. omdat de vorm verouderd is. In sommige streken heet men die **Heiligen.** — Fr. *Rossignols.*

Bocht, v. (-en) (eener buis), **Buiging**, v. — Fr. *Jarret.* — Hgd. *Buckel.* — Eng. *Belly.*
Kromte in eene waterleiding om deze van richting te doen veranderen.
Soms is de bocht dubbel en is dan S-vormig.

Bocht, v. (-en). — Fr. *Coude.*

De bochten dienen zooveel mogelijk bij **afvoerbuizen** vermeden te worden, daar zij een gevaar voor verstopping opleveren.

Zie **Elleboog.**

Bodemplank, v. (-en).

De bodemplank eener kasgoot (Fr. *Planche de fond de chéneau*) is die waterpas geplaatste plank waarop het metaal gelegd wordt.

Bodemrand, m. (-en). — Fr. *Hanche.* — Hgd. *Bodenrand.* — Eng. *Border of the bottom.*

Het gedeelte van den **ontvangbak** waar de bodem aangesoldeerd is.

Boeiberd, o. (-en) (Volkst.) — Fr. *Planche de chéneau.*

Zie **Boeibord.**

Boeibord, o. (-en), **Boeiberd,** o. (Volkst.), **Boeiplank,** v. (Volkst.), **Breeberd,** o. (W.-Vl.), **Brijberd,** en **Breiberd,** o. (Vl.), **Voetdeel,** v. (W.-Vl.). — Fr. *Planche de chéneau* of *de coyau.*

Het boeibord is eene doorgaande plank aan den voet van een dak, waartegen de zinken, looden of blikken goot wordt aangebracht.

Als er eene beschieting op het dak ligt, waarbij de berden horizontaal zijn geplaatst, is het boeibord de laagst liggende plank.

Soms wordt het dak zóo geschikt dat er onderaan eene rib op de muurplaat wordt gelegd, en die dus het boeibord kan vervangen. Die rib is de **boeirib.**

Boeiplank, v. (-en) (Volkst.) — Fr. *Planche de chéneau.*

Zie **Boeibord.**

Boeirib, v. (-ben). — Fr. *Filière de coyau; Fausse-sablière.*

Zie **Boeibord.**

Boenijzer, o. (-s). — Fr. *Lissoir; Brunissoir.*

Zie **Polijststaal.**

Boershamer, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Marteau à tirer de fond.*

De boershamer is een **dubbele bolhamer.**

Zie **Hamer,**

Boesen, bw. zw. (Brab.; verouderd). — Fr. *Frapper; Battre.*

Zie **Kloppen.**

Boeshamer, m. (-s) (Brab., W.-Vl.). — Fr. *Marteau à tirer de fond.*

De boeshamer is eigenlijk een **dubbele bolhamer.**

Zie **Hamer.**

Boezen, bw. zw. (Brab., W.-Vl.). — Fr. *Etendre.*

Boezen heeft hier den zin van uitbreiden.

Zie **Strekken.**

Bogelen, ow. zw., **Beugelen**, ow. zw. — Fr. *Travailler en ronde-bosse.*

Bogelen is verheven rond beeldwerk maken.

Dit ww. is afgeleid van het Nedl. Bogen (*Woordenboek der frequentatieven* van Dr DE JAEGER, blz. 30.)

Bogorge, v. (-n) (W.-Vl.).

Bogorgie, v. (W.-Vl.). — Fr. *Bigorne,*

De uitspraak luidt Bogorze en Bogorzie.

Zie **Begorie.**

Bok, m. (-ken). — Fr. *Tasseau pied-de-chèvre.*

Zie **Tas.**

Bol, m. (-len). — Fr. *Boule.*

De loodgieters gebruiken bij het maken van **ellebogen** uit één stuk, een **spel** van een aantal bollen van buksenhout die in de te vormen buis worden gestoken; ook een kanonbal, waardoor eene koord, wordt **bol** genoemd.

Sch. 101. Sch. 102.

Bolhamer, m. (-s); **Bombeerhamer**, m. (-s). (Volkst.). — Fr. *Marteau à boule; Marteau à tirer de fond.*

Zie **Hamer.**

Bolhamer m. (-s); **Dummy**, m. — Fr. *Dummy.* — Hgd. *Dummy.* — Eng. *Dummy.*

Eene soort **tas** en **sas**, in nevensstaande schetsen 101 en 102 verbeeld; hij dient o. a. tot het maken van looden **ellebogen** uit één stuk. Er zijn ook bolhamers met rechte stelen, deze van ijzer of van bambou en kort of lang.

De ijzeren stelen eindigen op een oog voor het handvat.

Bollantaarn, v.; (m. in de Volkst.) (-en), **Bollantaren**, v. (-s). — Fr. *Lanterne à boule.*

Zie **Verbod.**

Bolle rooster, m. (-s). — Fr. *Pom(m)elle.*

Zie **Roosterplaatje.**

Bolronde lijst, m. (-en). — Fr. *Moulure convexe.*

Zie **Lijst.**

Bolronde tas, m. (-sen). — Fr. *Tasseau bombé.*
Zie **Tas.**

Bolrondigheid, v. (.heden). — Fr. *Hanche; Renflement.*
Zie **Zwelling.**

Bolstaak, m. (.staken), **Bolstake**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Boule; Enclume noire.*

Sch. 103.

De bolstaak (Schets 103) dient tot het uitslaan van **blutsen** en ook wel tot het **ophalen.**
Zie ook **Tas.**

Bom, m. (-men) (Vl.). — Fr. *Fond.*
Gootbom. — Fr. *Fond de chéneau.*
Zie **Gootbodem.**

Bombard, o. (W.-Vl.). — Fr. *Planche de fond de chéneau.*
Zie **Gootbodem.**

Bombeerhamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à boule; Marteau à tirer de fond.*
Zie **Bolhamer** en **Hamer.**

Bomberd, o. (-en) (Volkst. bijz. Vl.). — Fr. *Planche de fond de chéneau.*
Zie **Gootbodem.**

Bomgat, o. (-en) (Volkst.). — Fr. *Bonde.*
Zie **Spongat.**

Bomplank, v. (-en) (Volkst.). — Fr. *Planche de fond de chéneau,*
Zie **Gootbodem.**

Bomzaag, v. (.zagen). — Fr. *Scie à guichet.*
Zie **Oorzaag.**

Bondel, m. (-s). — Fr. *Botte; Torche; Torque.*
Zie **Bussel.**

Boog, m. (bogen). — Fr. *Arc.* — Hgd. *Bogen.* — Eng. *Arch.*

Alle ambachtslieden, bijgevolg ook de loodgieters en de zinkbewerkers, dienen met de verschillende vormen van bogen bekend te zijn. De leergierige werkman zal daarover eene breedvoerige en duidelijke verhandeling vinden in de door de Kon. Vl. Academie bekroonde *Vak- en Kunstwoordenlijst van den metselaar,* bezorgd door A. van Houcke en J. Sleypen.

Boogdril, m. (-len), **Borstdril**, m., **Snaardril**, m. — Fr. *Drille à archet; Foret à archet.* — Hgd. *Bogenbohrer.* — Eng. *Bow-drill.*
Zie **Drilkraam.**

Boogvormig dak, o. (-en), **Gebogen dak**, o. — Fr. *Toit cintré.* — Hgd. *Bogendach.* — Eng. *Arched-roof.*
Zie **Dak.**

Boogzaag, v. (.zagen). - Fr. *Scie à arc; Scie en archet.* — Hgd. *Bogensäge.* — Eng. *Bow-saw.*
Zie **Metaalzaag.**

Boomschaar, v. (.scharen). — Fr. *Cisaille à poteau.* — Hgd. *Baumscheere.* — Eng. *Bigshears.*
Zie **Schaar.**

Boor, v. (boren), **Boord**, o. (Volkst.). — Fr. *Foret; Mêche.*

Boor is v. bij Van Dale en in de gewone volkstaal; soms o. in de volkst., bijz. in W.-Vl. en in het Hageland.

Boord wordt te Gent **buurd** uitgesproken, elders in O.-Vl. met scherplange o.

Boor wordt ook gezegd voor de **omslagboor,** (Fr. *Vilbrequin.*)

Boorala(a)m, -alem, o. (gmvd.), **Boorgereedschap,** o. — Fr. *Outils à forer.* — Hgd. *Bohrgeräthschaften.* — Eng. *Boring-tools.*

Zie **Alem**.

Boorbank, v. (-en). — Fr. *Banc à forer.* — Hgd. *Bohrbank.* — Eng. *Boring-table.*

Bank waarop men boort.

Boord, o. (-en) (Volkst.) — Fr. *Foret; Mêche.*

Zie **Boor.**

Boord, m. (-en).

— Fr. *Bourrelet.*

Zie **Goot**.

— Fr. *Cordon.*

Zie **Rand.**

Boord, m. (-en), **Zoom,** m. — Fr. *Ourlet.* — Hgd. *Saum.* — Eng. *Seam.*

Zie o. a. **Raamlood.**

Boord, m. (-en), **Rand,** m. — Fr. *Arête; Côté.*

De boord van een blad zink moet recht gesneden zijn.

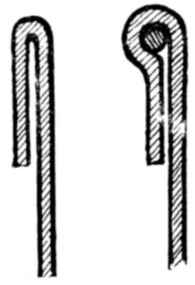
Boorden, bw. zw., **Bordeeren,** bw. zw. (Volkst.). — Fr. *Border.*

De randen der verschillende voorwerpen van zink of van blik moeten gebordeerd, dat is met eenen rand voorzien, zijn, opdat ze meer sterkte of stevigheid

hebben en ook wel opdat degene, die ze behandelt of plaatst, zich niet zou kwetsen.

Gewoonlijk bordeert men, door eenvoudigweg, het blad op zichzelve te **plooien**; alzoo verkrijgt men den **omgeplooiden boord** (Fr. *Bord replié*), sch. 104.

Doch meer gebruikelijk, bijz. als het blik geldt, laat men, vooraleer de plooi te vouwen, er eenen ijzerdraad tusschen en die boord wordt dan **boord met zoom** (Fr. *Bord à ourlet*) genoemd. Zie schets 105.

Sch. 104. Sch. 105.

Bij het bordeeren van een rolvormig voorwerp moet de ijzerdraad zóo bevestigd zijn, dat de zoom op gansch den omtrek van gelijke dikte blijft; daartoe vijlt men de twee uiteinden van den draad zóo dat zij, op elkander gelegd, niet meer dan de dikte van dien draad uitmaken: zij moeten dus worden **afgepend**.

Boordlijst, v. (-en). — Fr. *Bordure.*
Zie **Goot**.

Boord met zoom, (m), **Rand met zoom**, m. Fr. *Bord à ourlet.*
Zie **Boorden**.

Boorgat, o. (-en). — Fr. *Forure.* — Hgd. *Bohrung*. — Eng. *Bore.*
Gat met den **dril** of met een **boortuig** gemaakt.

Boorgereedschap, o. (-pen). — Fr. *Outils à forer.*
Zie **Booralem**.

Boorijzer, o. (-s). — Fr. *Alésoir.*

Het dient tot het vergrooten van een **boorgat.** Heeft ook den zin van **dril.**

Boormachien, v. (-en) (Volkst.), **Boormachine,** v. (Volkst.). — Fr. *Machine à forer* of *à percer; Poinçonneuse.*

Zie **Boortuig.**

Boormeel, o. (gmvd.). — Fr. *Alésures; Bûchilles.*

Zie **Boorsel.**

Booromslag, o. (-en). — Fr. *Bois du vilbrequin.*

Zie **Omslag.**

Boorpalet, o. (-ten) (Volkst.). — Fr. *Palette; Plastron; Conscience.*

Zie **Borstplaat.**

Boorsel, o. (gmvd.), **Drilsel,** o. (gmvd.), **Boormeel,** o. (gmvd.), **Drilmeel,** o. (gmvd.). — Fr. *Alésures; Bûchilles.* — Hgd. *Bohrmehl.* — Eng. *Borings.*

Metaalpoeder dat door het **drillen** of door het **boren** afvalt.

Boortang, v. (-en). — Fr. *Pince à percer.*

Dient bijz. om zeer dunne platen te doorboren.

Boortel, m. (-s). (O.-Vl.), — Fr. *Ciseau.*

Zie **Beitel.**

Boortoestel, m. en o. (-len). — Fr. *Machine à percer* of *à forer; Poinçonneuse.*

Zie **Boortuig.**

Boortuig, o. (-en), **Boortoestel,** m. en o., **Boormachien,** v. (Volkst.), **Boormachine,** v. (Volkst.). — Fr. *Machine à percer; Machine à forer; Poinçon-*

neuse. — Hgd. *Lochmaschine.* — Eng. *Punching-machine.*

Werktuig waarmede men gaten boort.

Boorzuur natrium, o. (gmvd.). — *Borate de soude.*
Zie **Borax.**

Boraks, m. en v. (gmvd.). — Fr. *Borax.*
Zie **Borax.**

Borax, m. en v. (gmvd.), **Boorzuur natrium**, o. (gmvd.), **Natriumboraat**, o. (gmvd.). — Fr. *Borax; Borate de soude.* — W. *Bourasse.*

Bij sommige schrijvers staat er **Boraks.**

Zout, gebruikt bij het **soldeeren**, dat de eigenschap bezit de metaalkalken op te lossen.

Borax op eene lasch gieten heet in 't Fr. *Rocher;* hem na de bewerking afkrabben, *Dérocher.*

Zie **Soldeeren.**

Boraxbusje, o. (-s), **Boraxdoos**, v. (.doozen). — Fr. *Rochoir; Boraxoir; Borasseau.* — Hgd. *Borax-büchse.* — Eng. *Borax-box.*

Metalen doosje met deksel, waarin gepulverde borax.

Bord, o. (-en), **Bard**, o. (Vl.), **Berd**, o. (Volkst.), **Bert**, o. (oud), **Berdt**, o. (oud). - Fr. *Volige; Planche.* — Hgd. *Bret.* — Eng. *Deal.*

Het bord is eene houten plank.

Ook wel de plankenvloer op een getimmerte bevestigd, waarop de bedekking ligt. Zie **Beschieting.**

Bordeeren, bw. zw. (Volkst.). — Fr. *Border.*
Zie **Boorden.**

Bordeerhamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à border.* — Hgd. *Bördelnhammer.* — Eng. *Border-hammer.*
Zie **Hamer**.

Bordeerijzer, o. (Volkst.). — Fr. *Bordoir.*
Zie **Omslagijzer.**

Bordeermachien, v. (-en), **Bordeermachine**, v. (-n). — Fr. *Machine à border.*
Werktuig waarmede men bordeert.

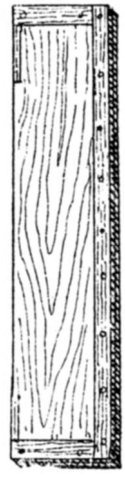
Bordeerplank, v. (-en). — Fr. *Planche à border.* — Hgd. *Bördelnplank.* — Eng. *Border-plank.*

Zware plank wier boorden met hoekijzers zijn beslagen (sch. 106); zij dient met de **bordeerstang** (sch. 107), tot het bordeeren van platen.

Zij wordt gelegd op twee **schragen** en dient veelal tot **werkbank**.

Hare lengte is gewoonlijk $2^{m}20$; de breedte, $0^{m}28$ tot $0^{m}30$; de dikte, $0^{m}05$.

De schragen zijn $0^{m}75$ hoog.

Sch. 106.

Sch. 107.

Bordeerstang, (-en). — Fr. *Tringle à border.* — Hgd. *Bördelnstange.* — Eng. *Border-rod.*

Onontbeerlijk bij het bordeeren van lange rechte voorwerpen, bijv. goten.
Zie **Bordeerplank.**

Bordeertang, v. (-en). Fr. *Pince à border.*
Zie **Tang.**

Bordeertas, m. (-sen). — Fr. *Tasseau à border.*
Zie **Tas.**

Boren, bw. zw., **Uitboren**, bw. zw. — Fr. *Forer.* — Hgd. *Bohren,* — Eng. *To bore.*
Gaten maken door middel van een **boortuig** of van eenen **dril.**

Borgschap, o. van duurzaamheid. — Fr. *Garantie de durée.*
(Belg. lastkohieren nopens bedekkingswerken.)
Zie **Keuring.**

Borgtocht, m. (-en). — Fr. *Cautionnement.*
Borgtocht voor aanneming. — Fr. *Cautionnement en garantie d'entreprise.*
Voorafgaande borgtocht. — Fr. *Cautionnement préalable.*
Eindborgtocht. — Fr. *Cautionnement définitif.*
(Belg. lastkohieren.)

Borreput, m. (-ten) (Brab.). — Fr. *Puits à eau.*
Zie **Waterput.**

Borst, v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Cassure; Gerçure.*
Zie **Barst.**

Borstband, m. (-en). — Fr. *Bricolle.*
Zie **Borstriem.**

Borstboor, v. (.boren). — Fr. *Vilbrequin.*
Zie **Omslagboor.**

Borstdril, m. (-len). — Fr. *Drille à archet; Foret à archet.*
Zie **Boogdril.**

Borstel, m. (-s), **Bu(r)stel**, m. (Volkst.). — Fr. *Brosse.* — Hgd. *Bürste.* — Eng. *Brush.*

De gewone **handborstel** wordt veel gebruikt en soms ook de gewone **vaagborstel**, deze laatste bijzonderlijk op de beschieting voor bedekkingen.

Een stalen borstel dient bij het opwrijven en polijsten van het zink; hij heet òf **krets-** òf **krasborstel.**

De **kretsborstel** waarmede de **smeltkroesen** worden gereinigd, heet in 't Fr. *Harpais.*

Bij het soldeeren bedient zich de werkman van een **borstelken** of van een **penseel** om den zoutgeest op het metaal te strijken. (Zie **Soldeeren**).

Verfborstels of **verfkwasten** strekken ten nutte o. a. bij het aanstrijken van het **jodenhars** op looden buizen enz.

Zie nog **Bezem** en **Kwast.**

Borstelken, o. (-s). — Fr. *Petite brosse; Pinceau.*
Zie **Borstel.**

Borstlap, m. (-pen) (O.-Vl.). — Fr. *Palette; Plastron; Conscience.*
Zie **Borstplaat.**

Borstplaat, v. (.platen), **Boorpalet,** o. (Volkst.), **Borstschijf,** v. (N.-Nedl.), **Borstlap,** m. (O.-Vl.). — Fr. *Plaque-conscience; Conscience; Palette; Plastron.* — Hgd. *Bohrbret; Brustbret; Drillbret; Brustscheibe.* — Eng. *Breast-plate.*
Zie **Drilkraam.**

Borstriem, m. (-en), **Borstband,** m. — Fr. *Bricolle.*
Zie **Handzeel.**

Borstschijf, v, (.schijven). — Fr. *Palette; Plastron; Conscience.*
Zie **Borstplaat.**

Bos, m. (-sen). — Fr. *Botte; Torche; Torque.*
Zie **Bussel.**

Boschkool, v. (.kolen), **Houtskool**, v., **Bluschkool**, v. (Brab.), **Buskool**, v. (N.-Nedl., W.-Vl.), **Krik**, v. (Limb., Kempen, Brab.), **Braze**, v. (W.-Vl.). — Er. *Charbon de bois; Braises.* — Hgd. *Holzköhle; Löschköhle.* — Eng. *Charcoal of wood.*

De **boschkool** is eigenlijk **houtskool**, die in de bosschen gemaakt wordt.

Die kool ontstaat door de onvolledige verbranding van het hout; zij is best geschikt tot het warmen der soldeerbouten, omdat zij aanstonds vuur vat en eene sterke hitte zonder rook geeft.

Niet verwarren met de **bakkerskool** of de **kruiskool** of de **amer**, welke door de bakkers wordt geleverd en minder geschikt is voor het ambacht van den loodgieter en van den zinkbewerker.

De loodgieter zal zich wachten **gloeiende kool** te gebruiken, daar deze voortkomt van hout dat eene te volledige verbranding heeft ondergaan, daardoor te licht is en aanstonds verteert (de bakkerskool is over het algemeen gloeiende kool); evenmin kan hij **rookende kool** bezigen die te veel rook oplevert, doordien zij te weinig verbranding heeft ondergaan.

Deze laatste is gemakkelijk te onderscheiden door hare bruine kleur.

Steenkool en **gaskool** dienen meer tot het stoken in ovens, fornuizen enz.

Bosse, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Moyeu.*
Zie **Naaf.**

Bossen, bw. zw. (Volkst.). — Fr. *Frapper; Battre.*
Zie **Kloppen**.

Bot, bnw., **Stomp**, bnw., **Blonk**, bnw. W.-Vl.). — Fr. *Emoussé.* — Hgd. *Stumpf.* — Eng. *Blunt.*
Een mes dat niet meer snijdt is bot.

Bourlet, m. (-s) (Volkst., Bastw.). — Fr. *Bourrelet.*
Zie **Omgekrolde boord.**

Bout, m. (-en). — Fr. *Boulon.* — Hgd. *Bolzen.* — Eng. *Bolt.*
Wij melden :
Houtbout. — Fr. *Tire-fond.*
Moerbout. — Fr. *Boulon à écrou.*
Spie- of **Scheersbout.** — Fr. *Boulon à clavette.*
De loodgieter noemt ook bout, een stuk ijzer of koper dat, in den vorm, vóor het gieten van buizen, gestoken wordt en die aldus de holte of ruimte der buizen doet ontstaan.

Bouterolle, v. (-n). (Volkst., Bastw.). — Fr. *Bouterolle*; *Chasse-rivet.*
Zie **Dopper.**

Boutgat, o. (-en). — Fr. *Enlaçure.*
Zie **Sluitgat.**

Bouwkunde, v., **Bouwkunst**, v. — Fr. *Architecture.* — Hgd. *Baukunst.* — Eng. *Building-art.*

Bouwkundige, m. (-n), **Bouwmeester**, m. (-s). — Fr. *Architecte.* — Hgd. *Baukünstler.* — Eng. *Architect.*
De bouwmeester is de bouwkundige die bouwwerk bestuurt, inzonderheid wanneer hij geen bouwkundig-ingenieur is.

Bouwkunst, v. — Fr. *Architecture.*
Zie **Bouwkunde.**

Bouwmeester, m. — Fr. *Architecte.*
Zie **Bouwkundige.**

Bouwmotief, o. (.ieven). — Fr. *Motif de construction; Motif de bâtiment.*

Bouwstijl, m. (-en), **Bouwtrant**, m. — Fr. *Style d'Architecture.*

Alle ambachtslieden, die zich met kunstwerk onledig houden, moeten de verschillende bouwstijlen grondig bestudeeren.

Voorbeelden : Grieksche bouwstijl; Vlaamsche bouwstijl.

Bouwstof, v. (-fen), **Materiaal**, o. — Fr. *Matériau(x).*

De bouwstoffen of materialen worden verdeeld in drie soorten :

1° de **hoofdmaterialen** als het hout, het ijzer, de steen;

2° de **verbindingsmaterialen**, waaronder gerangschikt worden alle stoffen die dienen om het verband tusschen de verschillende deelen van een bouwwerk te verkrijgen of te versterken; o. a. kalk, cement, tras enz.;

3° de **hulpmaterialen**, zooals glas, verf, **lood**, **zink** enz. die dienen om de verschillende deelen van een bouwwerk tegen schadelijke invloeden te vrijwaren; om het gebruik ervan te vergemakkelijken; verder, tot versiering enz.

Lood, **Zink** en **Blik** zijn dus hulpmaterialen; **Verkitsel** en **Soldeer** kunnen als verbindingsmaterialen beschouwd worden.

(Vrij naar DE VRIESE's ingeziene hooger vermeld werk).

Bouwtrant, m. (-en). — Fr. *Style d'Architecture.*
Zie **Bouwstijl**.

Bouwwerk, o. (-en).
— Fr. *Ouvrage de bâtiment.*

Bouwwerken van lood en van zink vervaardigd. (Fr. *Ouvrages en plomb et en zinc pour bâtiments.*)

— Fr. *Travail de bâtiment.*

Het werk dat aan, in of op eenen bouw verricht wordt.

Bovenaanzicht, o. (-en). — Fr. *Vue de dessus; Plan.*
Zie **Plan.**

Bovenlood, o. (gmvd.).

Lood dat, bij eene bedekking, aan den hoogen kant eener goot ligt en met het **onderlood** wordt gesoldeerd of over dit laatste wordt gelegd.

Bovenvak, o. (-ken). — Fr. *Bief supérieur.*
Zie **Gootvak.**

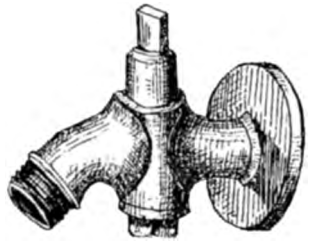
Braam, m. (bramen). — Fr. *Barbure; Balèvre.*
Zie **Baard.**

Braamdraad, m. (.draden). — Fr. *Fil à chardons.*
Zie **Distel.**

Brandkraan, v. (.kranen). — Fr. *Robinet d'incendie.*
Zie **Brandmonding.**

Brandmonding, v. (-en), **Brandkraan**, v. — Fr. *Bouche d'incendie; Robinet d'incendie.* — Hgd. *Hahn für Feuerlöschen.* — Eng. *Fire-Cock.*

De meeste stadsverordeningen wegens de **waterbezorgingen** laten den verbruiker toe **brandmondingen** of **brandkranen**, op eigen kosten, binnenshuis te plaatsen. (Sch 108).

Sch. 108.

De brandmonding is zóo ingericht dat er eene slang kan opgedraaid worden; zij is meestal op een koperen **staartstuk** aan den muur bevestigd.

De brandmonding wordt soms ook **brandweermond** genoemd, doch deze is meer bijzonder op straat aangericht en dient tot het aanbrengen van het water in de brandspuiten.

Brandspuit, v. (-en). — Fr. *Pompe à incendie.* — Hgd. *Feuerspritze.* — Eng. *Fire-engine.*
Zie **Pomp.**

Brandstof, v. (-fen), **Vuurmaking**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Combustible.*

Houtskool wordt algemeen als brandstof door de loodgieters en de zinkbewerkers gebruikt; doch ook **smeêkool** en andere **steenkool**, en veelal **gas.**

Tot het **aansteken** van het vuur bezigt men zoogezegd **brandhout** dat, voor het gewoon gebruik, gekloven en in kleine bosjes door den handel geleverd wordt.

Die bosjes heeten, vooral in Brabant, **asselkens**, wat misschien voortkomt van het W.-Vl. **assel** = elsenvormig blad van de pijnboomen, of wellicht van **heidsel** of **heitsel** (Brab. en Kempen), dat bussel hout of mutsaard beteekent. Wij hoorden ook het woord **hakselkens** (van haksel, hakken?)

In Vlaanderen zegt men **fasceelhout** voor gekloven brandhout; vroeger heette dit **fasselhout**:

« van ij[ml] fasselhouts daer of dat een scoon vier « up de maerct ghemaect was ». (*Inventaire des Archives de la ville de Bruges*, voornoemd, VI, 65.)

Brandverf, v. (-verven). — Fr. *Email.*
Zie **Bladzink.**

Brandweermond, m. (-en). — Fr. *Bouche d'incendie.*
Zie **Brandmonding** en **Watermonding.**

Branke, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Branche de compas; Branche de pince.*

Zie **Passer.**

Braseeren, bw. zw. (Bastw.). — Fr. *Braser.*

Zie **Hardsoldeeren.**

Braze, v. (W.-Vl.). — Fr. *Braise.*

Zie **Boschkool.**

Breeberd, o. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Planche de chéneau.*

Zie **Boeibord.**

Breedlood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb à vitraux.*

Zie **Raamlood.**

Breedloodmolen, m. (-s) (volkst.), **Breedmolen**, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Rouet; Tire-plomb.*

Zie **Loodtrekker.**

Breedtemeter, m. (-s). — Fr. *Trusquin.*

Zie **Schrijfhout.**

Breekbeitel, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Trépan de maçon.*

Zie **Breekijzer.**

Breekhamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à épisser; Marteau de démolisseur.*

Zie **Houwhamer.**

Breekijzer, o. (-s), **Breekbeitel**, m. (W.-Vl.). — Fr. *Trépan de maçon.* — W. *Brêkeise.*

Het breekijzer bestaat uit eene ronde ijzeren stang, puntig langs onder en plat langs boven.

Het komt ten nutte bij het doorbreken van muren,

bijv. als de loodgieter eene vertakking met de waterleiding maakt.

Dan wordt ook de **steenboor** — Fr. *Aiguille de maçon* — gebruikt, welke langer is dan het breekijzer.

Breiberd, o. (-en) (volkst. Vl.). — Fr. *Planche de coyau.*

Zie **Boeibord.**

Breken, o. van erts. — Fr. *Cassage du minerai.* — Hgd. *Erzbrechen.* — Eng. *Crushing.*

Zie **Bereiding.**

Breuk, v. (-en). — Fr. *Cassure ; Casse.* — Hgd. *Bruch.* — Eng. *Fracture.* — W. *Casseure.*

Eene breuk bestaat bijv. daar waar eene looden staaf is doorgebroken.

Brievenbus, v. (-sen). — Fr. *Boîte-à-lettres.*

De brievenbus aan de woningen wordt veelal van bladzink vervaardigd, evenals de **brievenbusplaat.**

Brievenbusplaat, v. (.platen). — Fr. *Plaque de boîte-à-lettres.*

Op menige brievenbusplaat in onze Vlaamsche steden en dorpen staat het woord « *Lettres* » te lezen. Waarom dit niet vervangen door het woord « Brieven »?

Zie **Brievenbus.**

Brijberd, o. (-en) (Vl.), ook **Breiberd**. — Fr. *Planche de chéneau.*

Zie **Boeibord.**

Bril, m. (-len). — Fr. *Lunette; Siège de W.-C.*

Zie **Privaatbril.**

Brons, o. — Fr. *Bronze*, soms *Airain*. — Hgd. *Bronze*. — Eng. *Bronze*.

Het brons heeft een soortelijk gewicht begrepen tusschen 8.400 en 9.200.

Samenstelling van eenige **legeeringen** :

Brons voor werktuigen	Koper,	90 tot 85 deelen;
	Tin,	10 tot 15 id.
	Zink,	1 tot 2 id.
Brons voor slijstukken	Koper,	84 tot 80 deelen;
	Tin,	16 tot 20 id.
	Phosphor,	0 tot 1 deel.
Klokspijs.	Koper,	78 deelen;
	Tin,	22 id.
Tombak, Schijngoud	Koper,	95 tot 90 deelen;
	Zink,	5 tot 15 id.
Smeedbaar geelkoper	Koper,	80 tot 65 deelen;
	Zink,	20 tot 35 id.
Hardsoldeer	Koper,	50 deelen;
	Zink,	50 id.

Bronsgieter, m. (-s). — Fr. *Fondeur en bronze*.
Zie **Gieter**.

Bronzeeren, bw. zw. (Volkst.). — Fr. *Bronzer*.
Zie **Bronzen**.

Bronzeering, v. — Fr. *Bronzage*.
Zie **Bronzing**.

Bronzelen, bw. zw. — Fr. *Bronzer*.

Dit ww. is het frequentatief van **Bronzen** naar het Fr. *Bronze*, Romaansch woord dat als stamwoord heeft « bruno », dat is « bruin ».

(*Woordenboek der freq.* van Dr DE JAEGER).

Bronzen. bw. zw., **Bronzelen**, bw. zw., **Bronzeeren**, bw. zw. (Volkst.). — Fr. *Bronzer*. — Hgd. *Bronziren*. — Eng. *To bronze*.

Broddelaar, m. (-s). — Fr. *Croûte; Mauvais ouvrier.*

Zie **Knoeier**.

Broek, v. (-en).

— Fr. *Collier; Gâche.*

Zie **Beugel**.

— Fr. *Coupe de dilatation.*

Zie **Uitzettingsklang**.

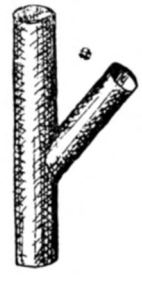
— Fr. *Annusure; Basque; Ennusure; Lanusure.*

Zie **Voetbekleeding**.

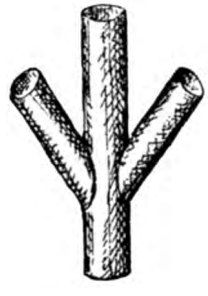
Broekpijp, v. (-en), **Spriet**, m. (O.-Vl.). — Fr. *Culotte; Tuyau bifurqué.* — Hgd. *Gabelröhre.* — Eng. *Forked-pipe.*

Verbinding van twee aanloopende buizen (Sch. 109).

Dubbele broekpijp. — Fr. *Culotte double* (Sch. 110).

Sch. 109.

Sch. 110.

De kleinste buizen der broekpijpen worden **spruiten** genoemd.

Brol, m. (gmvd.) (Vl. en elders). — Fr. *Marchandise de mauvaise qualité; Rebut.*

Zie **Bocht**.

Bronpomp. v. (-en). — Fr. *Pompe à eau de source.*

Zie **Welpomp**.

Zink aan brons doen gelijken met er een vernis op te strijken.

Bronzing, v., **Bronzeering**, v. (Volkst.), — Fr. *Bronzage.*
Het bronzen.

Broos, bnw., **Sprok**, bnw. (Volkst.), **Sprooi**, bnw. (Vl.), **Sproos**, bnw. (Vl.). - Fr. *Cassant.*
Broos zink dient niet gebruikt te worden.
Zie **Hoedanigheden.**

Brug, v. (-gen). — Fr. *Plateau.* — Hgd. *Brücke.*
Zie **Weegschaal** en **Schaal.**

Brugbalans, v. (-en). — Fr. *Balance à bascule.*
Zie **Weegschaal.**

Brugje, o. (-s). — Fr. *Coupe de dilatation.*
Zie **Uitzettingsklang.**

Bucht. o. en m. (gmvd). — Fr. *Rebut*; *Marchandise à rebuter.*
Zie **Bocht.**

Buigen, bw. ow. st. — Fr. *Plier; Courber.*
Buig deze looden plaat. - Fr. *Pliez cette feuille de plomb.*
Het buigen moet steeds geschieden **met den draad** — Fr. *dans le sens du laminage* — en niet **tegen den draad** of **tegendraads** — Fr. *à contre-fil* — dus in de richting door de plaat in den pletmolen gevolgd.
Zie ook **Elleboog.**

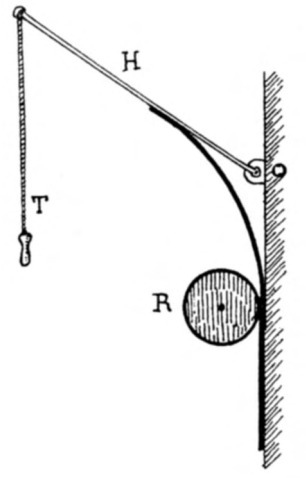
Buiging, v. (-en).
— Fr. *Jarret.*
Zie **Bocht.**
— Fr. *Pliage.*
Het buigen.
Zie **Buigen.**

Buigtuig, o. (-en), **Centertuig**, o. (Volkst.), **Centermachien**, v. (Volkst.), **Centermachine**, v. (Volkst.). — Fr. *Machine à cintrer.* — Hgd. *Wölbmaschine.* — Eng. *Arch-machine.*

Tuig om banden of platen te buigen.

Wij kunnen hier onmogelijk de verschillende gebruikte buigtuigen beschrijven.

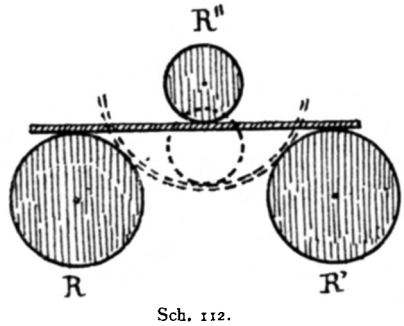
Ziehier nochtans het eenvoudigste stel (Sch. 111.) Eene rol R, van 0^m100 tot 0^m150 doormeter, wordt tegen den wand bevestigd. Twee gelijkloopende handboomen H, beweegbaar om eene as O door middel van trekkers T, staan bovenaan.

Sch. 111.

Het blijkt dat een blad, tusschen de rol en den wand gestoken, zal gebogen worden mits het te verschuiven gedurende de werking der handboomen.

Geregelder werk wordt bekomen met een tuig, waarbij drie rollen bewerkstelligd worden. (Sch. 112.)

Sch. 112.

De twee groote rollen R en R', met gelijken doormeter, draaien om gelijkloopende onbeweegbare

assen; de derde R″ draait om eene beweegbare as.

Om eene plaat te **buigen** of te **centeren** is het voldoende langzaam deze laatste rol, al draaiende, dichter nabij de eerste te schuiven.

Buigzaamheid, v. (gmvd.). — Fr. *Flexibilité.* — Hgd. *Biegsamkeit.* — Eng. *Flexibility.*

Eigenschap van zekere stoffen, waardoor zij kunnen gevouwen of gebogen worden.

Lood is zeer buigzaam; zink is het minder.

Buil, v. (-en). — Fr. *Bosse.*

Zie **Bluts.**

Buis, v. (buizen) (Z.-Nedl.), **Pijp**, v. (N.-Nedl.), **Doorloop**, m. — Fr. *Tuyau; Tube.* — Hgd. *Rohr.* — Eng. *Pipe; Tube.* — W. *Buse.*

De loodgieters en de zinkbewerkers maken en plaatsen vooral looden en zinken buizen; zij plaatsen ook koperen, tinnen en ijzeren.

1° LOODEN BUIZEN.

Vroeger werden de looden buizen meest **gegoten** (zie **Gieten**) en dit in koperen vormen.

De stukken, aldus verkregen, werden op nagenoeg $4^{m}88$ à $6^{m}50$ **uitgerekt** en dan op eene lengte van 16 à 17 meter gebracht, op eene **trekbank**. Door middel eener rol, in de buis gelaten, behield deze haren binnendoormeter; zoo bekwam men de zoogenaamde **getrokken buizen**.

Looden buizen kunnen ook gemaakt worden met **tafellood**, doch, daar er in dit geval eene soldeering moet verricht worden, leveren die buizen minder waarborg; men noemt ze **gesoldeerde buizen** of **buizen met naad**.

Hedendaags worden, over het algemeen, voor

buizen met min dan $0^{m}10$ diameter (1), geene andere meer gebruikt dan de zoogezegde **buizen zonder einde** of **geperste buizen**, die mechanisch, nagenoeg als de aarden draineerbuizen, verkregen worden.

Soortgelijke buizen kunnen tot op honderden meters van een en hetzelfde stuk geleverd worden, doch in den handel is die lengte gewoonlijk zóo bepaald dat het gezamenlijk gewicht de 100 kilogram niet overtreft.

A. ROMAIN geeft in zijnen « *Manuel du Plombier,* de volgende gebruikelijke afmetingen der rollen :

10 meter voor de buizen van 10 tot 40 mM. doorsnede;

7 à 8 meter voor de buizen van 45 tot 50 mM. doorsnede;

4 meter voor de buizen van 50 tot 110 mM. doorsnede.

OPPERMANN zegt :

10 meter voor die van 10 tot 50 mM.;

4 meter voor die van 55 tot 110 mM.

Voor water- en andere leidingen worden veel **vertinde** en **compositie-buizen** gemaakt.

De **vertinning** geschiedt hetzij binnen of buiten, hetzij binnen en buiten.

Looden buizen, die binnen muren liggen, worden door de kalk en de vochtigheid aangetast en kunnen na korten tijd buiten dienst geraken. Om dit te beletten, bestrijkt men den buitenkant der buizen met eene kleur waarin **jodenhars** of **teer** voorkomt.

Looden buizen, onder den grond gelegd, dienen met eenen **mantel** van klei omhuld te worden, ten einde alle **omzetting** van het metaal te verhoeden.

Wij achten het gepast hier eenige wetenswaar-

---

(1) Het Ministerie van Oorlog eischt dat de buizen met eenen diameter van min dan $0^{m}08$, zonder naad zijn.

dige inlichtingen nopens de afmetingen en het gewicht der looden buizen mede te deelen.

De volgende tabel geeft de rangschikking der buizen voor **binnenleidingen**, zooals zij, bij het Beheer der Burgerlijke Gebouwen, te Brussel, gevolgd wordt :

MERK.	DIAMETER (binnenin).	DIKTE IN MILLIMETERS.	GEWICHT IN KIL. PER STREKKENDE METER.
A	20 mM.	8 mM.	8,100 kilogr.
B	20 mM.	6,5 mM.	6.200 id.
C	20 mM.	5 mM	4,300 id.
D	16 mM.	5 mM.	3,800 id.
E	14 mM.	5 mM.	3,400 id.
F	12 mM.	4,5 mM.	2,700 id.
G	10 mM.	4 mM.	2,000 id.

Onderstaande tabellen hebben wij te danken, de eerste aan A. ROMAIN's *Manuel du plombier*, de tweede aan OPPERMANN's *Agenda à l'usage des Ingénieurs, Architectes, etc.* :

1° Gasbuizen

DIAMETER BINNENIN IN MM.	DIKTE IN MILLIMETERS.	GEWICHT PER STREKKENDE METER IN KILOGRAM.
10 mM.	1,5 mM.	0.650 kilogr.
12 id.	1,5 id.	0.750 id.
13 id.	1,5 id.	0.850 id.
14 id.	1,5 id	0 900 id.
16 id.	1,5 id.	1.100 id.
18 id.	1,5 id.	1.300 id.
20 id.	2 id.	1.700 id.
25 id.	2,5 id.	2.400 id.
27 id.	2,5 id.	2.750 id.
30 id.	3 id.	3.200 id.
35 id.	3 id.	4.000 id.
40 id.	3,5 id.	5.000 id.
45 id.	4 id.	7.000 id.
50 id.	4,5 id.	8.000 id.
55 id.	4,5 id.	9.000 id.
60 id.	4,5 id.	10.250 id.
70 id.	4,5 id.	12.000 id.

2° Waterbuizen.

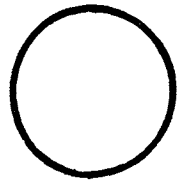
DIAMETER BINNENSWERKS IN MM.		GEWICHT PER STREKKENDE METER OP DE VOLGENDE DIKTEN (IN KILOGRAM).									
		1mM.	2mM.	3mM.	4mM.	5mM.	6mM.	7mM.	8mM.	9mM.	10mM.
Per kronen van 10 meter.	6mM.	k 0.22	k 0.50	k 0.86	k 1.29	k 1.80	»	»	»	»	»
	10 id.	»	0.85	1.40	2.00	2.65	k 3.40	k 4.25	»	»	»
	12 id.	»	0.90	1.60	2.20	3.00	3.85	4.75	»	»	»
	13 id.	»	1.00	1.80	2 50	3.20	4.00	5.00	»	»	»
	16 id.	»	1.30	2.00	3.00	3.70	4.70	5.70	»	»	»
	18 id.	»	1.50	2.20	3.10	4.00	5.10	6.20	»	»	»
	20 id.	»	1.70	2.45	3.40	4.45	5.50	6.75	k 8.00	k 9.30	k 10.70
	25 id.	»	»	3.00	4.15	5.35	6.65	8.00	9.40	10.90	12.50
	27 id.	»	»	3.15	4.40	5.65	7.00	8.40	10.00	11.55	13.20
	30 id.	»	»	3.50	4.90	6.25	7.70	9.25	10.85	12.50	14.25
	35 id.	»	»	4.00	5.55	7.15	8.75	10.50	12.25	14.10	16.05
	40 id.	»	»	»	6.25	8.00	9.85	11.75	13.70	15.70	17.80
	45 id.	»	»	»	7.00	8.90	10.95	13.00	15.10	17.30	19.60
	50 id.	»	»	»	»	9.80	12.00	14.10	16.55	18.95	21.40
Per kronen van 4 meter.	55 id.	»	»	»	»	10.70	13.05	15.35	17.95	20.55	23.15
	60 id.	»	»	»	»	11.60	14.10	16.70	19.40	22.15	24.95
	65 id.	»	»	»	»	12.40	15.00	18.00	20.80	23.75	26.75
	70 id.	»	»	»	»	13.35	16.25	19.20	22.25	25.35	28.50
	80 id.	»	»	»	»	15.15	18.40	21.70	25.10	28.55	32.10
	95 id.	»	»	»	»	17.80	21.60	25.45	29.40	33.35	37.45
	110 id.	»	»	»	»	20.50	24.80	29.20	33.65	38.20	42.80

Zie nog **Dikte.**

2° ZINKEN BUIZEN.

De zinken buizen (Sch. 113) zijn gewoonlijk vervaardigd met **bladzink** dat gerold en dan gesoldeerd wordt.

De fabrieken leveren kleine **aansluitende buizen**, en ook **halve buizen** (Sch. 115) die de **hol-**

Sch. 113

Sch. 114.

Sch. 115.

Sch. 116.

ronde en de **bolronde lijsten** vervangen welke vroegertijds met den hamer moesten bereid worden; ook **open buizen** (Sch. 114) en halve buizen met of zonder eene ijzeren lat binnenin, die best geschikt zijn tot dezelfde doeleinden als zeker lijstwerk (Sch. 116).

3° KOPEREN BUIZEN.

Deze worden minder gebruikt door de loodgieters en de zinkbewerkers.

Gewoonlijk zijn het getrokken buizen die, bijv. voor gasleidingen, dienen.

Koperen **afvoerbuizen** worden gemaakt **van bladkoper.**

4° IJZEREN BUIZEN.

(Zie aldaar).

5° TINNEN BUIZEN.

De tinnen buizen hebben navolgens de meer of mindere grootte der middellijn eene lengte van 10 tot 100 meter.

Ziehier eene tabel der tinnen buizen zooals zij in den handel voorkomen :

DIAMETER BINNENIN IN MILLIMETERS.	DIKTE IN MILLIMETERS.	GEWICHT PER STREKKENDE METER, IN KILOGR.
5 mM.	1.25 mM.	0.170 kilogr.
6 id.	1.5 id.	0.250 id.
7 id.	1.5 id.	0.280 id.
8 id.	1.5 id.	0.310 id.
9 id.	1.5 id.	0.350 id.
9 id.	2 id.	0.540 id.
10 id.	1.5 id.	0.450 id.
10 id.	2 id.	0.650 id.
12 id.	1.5 id.	0.500 id.
12 id.	2 id.	0.700 id.
14 id.	2 id.	0.800 id.
16 id.	2 id.	0.900 id.
20 id.	2.5 id.	1.350 id.
25 id.	3 id.	1.850 id.
30 id.	3 id.	2.300 id.
35 id.	3.5 id.	3.200 id.
40 id.	3.5 id.	3 500 id.

Buisband, m. (-en).

— Fr. *Embrasse; Bandeau.*

Zie **Band.**

— Fr. *Collier; Gâche.*

Zie **Beugel.**

Buisbeugel, m. (-s). - Fr. *Collier; Gâche.*

Zie **Beugel.**

Buischen, bw. zw. (volkst), uitgesproken **Buschen,** in W.-Vl. — Fr. *Frapper; Battre.*

Zie **Kloppen.**

Buiseind(e), o. (m. in de volkst.) (-en). — Fr. *Bout de tuyau.*

Zie **Buisuiteinde** en **Verlaatkraan.**

De buiseinden, waarvan eene zinken **afvoerbuis** is samengesteld, zijn gewoonlijk van gelijke afmetingen; er worden ook, voor zooveel noodig, **half-**

einden en **kwarteinden** — Fr. *Demi-bouts* en *Quarts de bout* — gebruikt.

Buisezel, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Tondin; Rondin.*
Zie **Ezel.**

Buisgieterstafel, v. (-s). — Fr. *Madrier.*
Lange eiken tafel waarop de loodgieters de buisvormen leggen.
Op een der uiteinden is eene dommekracht bevestigd onderaan een gat, waar de vorm wordt ingehangen.

Buishals, m. (.halzen). — Fr. *Tubulure de raccord.* — W. *Buseleure.*
Buishalzen 2 mM. dik voor verbinding van dakgoten met de zinken afvoerbuizen.
Zie ook **Stomp.**

Buishouder, m. (-s). — Fr. *Porte-tube.*
Is eigenlijk een **pijpbeugel.** (Belg. lastkohieren.)

Buisje, o. (-s) (Z.-Nedl.), **Pijpje**, o. (-s) (N.-Nedl.). — Fr. *Busette.* — W. *Buzette.*
Kleine buis.
Looden **kozijnbuisjes** worden aangewend tot het bekleeden der waterholen in de waterborden van vensterramen, tot het afleiden van het wasemwater.

Buis met naad, v. (buizen.), **Gesoldeerde buis**, v. — Fr. *Tuyau physiqué; Tuyau soudé.* — Hgd. *Gelötete Rohr.* — Eng. *Welded* of *Soldered pipe.*
Zie **Buis, Gleuf** enz.

Buissen, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Frapper; Battre.*
Zie **Kloppen.**

Buissleutel, m. (-s). — Fr. *Clef à visser les tuyaux.*
Zie **Moersleutel.**

Buisstelsel, o. (-s).

— Fr. *Système de tuyauterie.*

Wijze waarop de buizen eener leiding kunnen geplaatst worden.

— Fr. *Garniture de tuyaux.*

Het buisstelsel eener waterleiding bestaat uit de bijhoorigheden der buizen (Lastk. van het Ministerie van S., P. en T.).

Buisuiteinde, o. (-n). — Fr. *About de tuyau.* — Hgd. *Rohr-Ende.* — Eng. *End of a pipe.*

Bij eene **buisverbinding** wordt het **ingaand uiteinde** in het **innemend uiteinde** geschoven.

Buisuiteinde dient niet verward te worden met **buiseind(e)**, waardoor men eene korte buis of een stuk buis bedoelt.

Buisverbinding, v. (-en), **Buisvergaring**, v. — Fr. *Abouchement; Assemblage* of *Raccord de tuyaux; Jointure de tuyaux.* — Hgd. *Röhrenstoss.* — Eng. *Joint of pipes.*

Er bestaan zooveel verschillende soorten van buisverbindingen dat wij ze hier onmogelijk kunnen opsommen en beschrijven.

Wij moeten ons beperken tot eene kortbondige verhandeling nopens de voornaamste verbindingen en namelijk nopens diegene, welke gebruikelijk door den loodgieter binnen een gebouw worden bewerkstelligd.

Deze verbindingen worden, volgens den vorm aan de te voegen **buisuiteinden** gegeven, onder de drie volgende hoofdklassen gerangschikt :

A **Verbinding met ineenschuivende of ineenvattende uiteinden.** — Fr. *Assemblage à emboîtement.*

B **Verbinding met aanpassende uiteinden.** — Fr. *Assemblage bout-à-bout.*

C. **Verbinding met beschroefde uiteinden.** — Fr. *Assemblage à vis.*

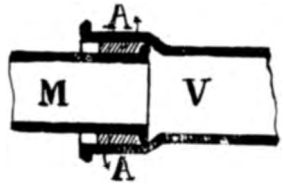
***

A. Bij de verbinding met ineenschuivende uiteinden is het eene uiteinde V, **snuiter** of **innemend uiteinde** genaamd, veel wijder dan het **ingaand uiteinde**, M, gemaakt, zóo dat dit laatste, dat soms een **eindstuk** met **kraag** draagt, op eene zekere lengte in het eerste kan gestoken worden.

Het valt duidelijk dat er bij deze hoofdklasse menige stelsels voorkomen.

Het verschil tusschen die stelsels hangt enkel af van de wijze, waarop de onderscheidene stoffen tot het dichtmaken der voegen gebezigd worden; ook wel van het aanbrengen van **aansluitbanden** op te voegen.

De meest bekende verbinding kan men best als in nevensstaande Schets 117 verwezenlijken.

Sch. 117.

Door middel van den **matbeitel** wordt eene met **teer** doordrongen hennepen koord tusschen de uiteinden **aangedreven**, nagenoeg tot op de helft der lengte der verbinding.

De openstaande andere helft wordt dan volgegoten met lood dat, zooals de koord, met den matbeitel sterk wordt aangedreven.

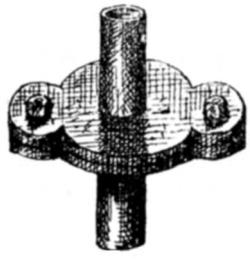
Het volgieten met lood, dat zekere moeilijkheid oplevert als het eene liggende verbinding geldt, kan als volgt geschieden:

Rondom de voeg maakt men een leemen **leidtrogje** met bovenaan eene trechtervormige opening. Nu smelt men lood en giet het in die opening, totdat de voeg vol is. De potaarde kan dan weggenomen worden en de matbeitel zijnen dienst verrichten.

Bij sommige gevallen is het voldoende de uiteinden van **staande buizen** ineen te schuiven en de voeg met **verkitsel** te bestrijken. (Zie **Ineenschuiven**).

B. Bij de **verbinding met aanpassende uiteinden** behouden de buizen hare onderlinge afmetingen.

Zij wordt verkregen hetzij door eene gewone soldeering, hetzij door middel van eenen aansluitband die de beide uiteinden tegen elkander gedrukt houdt.

Sch. 118.

Meestendeels geschiedt de verbinding volgens het stelsel, door schets 118 weergegeven. Zooals men ziet, is er aan elk uiteinde eenen kraag bevestigd en de beide kragen zijn door **bouten** aangesloten.

C. De **verbinding met beschroefde uiteinden** kan dan alleen met goed gevolg worden aangewend als de buizen eene zekere dikte hebben.

Het uiteinde der eene buis wordt buitenuit en dit der andere binnenin beschroefd, en wel zóo dat zij in elkander kunnen gedraaid worden.

Daartoe moet dit laatste uiteinde eenen meerderen diameter dan het eerste hebben; nochtans indien beide dezelfde doorsnede hebben, zal men de uiteinden buitenuit beschroeven en er eene **verbindingsmof** op draaien.

Deze mof hoeft natuurlijk denzelfden **schroefgang** te hebben als de uiteinden der buizen.

Veelal worden, tot het beletten dat de verbinding afdraait, vijzen, door de mof, in de buizen bevestigd.

Onnoodig te zeggen dat de voegen, over het algemeen, met **verkitsel** dienen bestreken te worden.

Zie nog **Privaatpot, Soldeeren** enz.

Buisvergaring, v. (-en). — Fr. *Abouchement; Assemblage de tuyaux; Jointure de tuyaux.*

Zie **Buisverbinding**.

Buiswerk, o. (gmvd.). — Fr. *Tuyauterie.*

Het buiswerk van deze **waterbezorging** is bij middel van deels met tin gevoederde, deels met gewone looden buizen aangelegd.

Buis zonder einde, v. (buizen.). — Fr. *Tuyau continu.*

Zie **Buis.**

Buis zonder naad, v. (buizen.). — Fr. *Tuyau sans soudure.*

Zie **Gieten**.

Buitenaanzicht, o. (-en). - Fr. *Vue extérieure.*

De teekening van een voorwerp zooals het van buiten gezien wordt.

Buitenbekleeding, v. (-en). — Fr. *Revêtement extérieur.*

Zie **Bekleeding**.

Buitenboeiberd, o. (-en). -- Fr. *Bord de chéneau.*

Zie **Buitenboeibord**.

Buitenboeibord, o. (-en), **Buitenboeiberd**, o., **Buitenboeiplank**, v., **Spondebord**, o. (W.-Vl.), **Spondeberd**, o. (W.-Vl.), **Spondeplank**, v. (W.-Vl.), **Staande band**, m. (volkst.), **Gootsponde**, v. (Vl.), **Goteboom**, m. (W.-Vl.). — Fr. *Bord de chéneau.*

Het buitenboeibord is de plank die den boord der goot uitmaakt, zij is gewoonlijk met lijsten versierd. (Zie DE, Sch. 223, bij **Goot**.)

Buitenboeiplank, v. (-en). — Fr. *Bord de chéneau.*

Zie **Buitenboeibord.**

Buitengoot, v. (.goten). — Fr. *Gouttière extérieure.*

Buiteninstelling, v. . (-en). — Fr. *Installation extérieure.*

Wat buiten een gebouw is geplaatst, bij eene **waterbezorging** bijv.

Buitenlabeur, o. (gmvd.) (W.-Vl.). — Fr. *Travail hors d'heure.*

Zie **Buitenwerk**.

Buitenmonding, v. (-en). — Fr. *Prise d'eau extérieure.*

Zie **Watermonding**.

Buitenwand, m. (-en). — Fr. *Parement extérieur.*

Zie **Wand**.

Buitenwerk, o. (gmvd.), **Buitenlabeur**, o. (W.-Vl.). — Fr. *Travail hors d'heure.*

Sommige werklieden arbeiden nog bij den eenen of den anderen bijzondere buiten de hun vastgestelde uren door den **baas** wiens **suppoosten** zij zijn; dat heeten zij **buitenwerk.**

Niet verwarren met **Overwerk**.

Buitenwerk, o. (-en). — Fr. *Travail à l'extérieur.*

Werk dat buiten een gebouw wordt verricht.

Buitenwerks, bijw. — Fr. *A l'extérieur.*

Eene buis buitenwerks gemeten, dat is van den eenen buitenkant tot den anderen.

Buks, m. (-en), **Palm**, m. (v. in W.-Vl.). — Fr. *Buis.*

Het hout van den buks wordt veel gebruikt

tot het maken van allerhande gereedschap, bijv. **tollen, drijfhouten** enz.

Een palmhouten **drijfhout.**

Bundel, m. (-s). — Fr. *Botte; Torche; Torque.*
Zie **Bussel.**

Burrie, v. (.iën) (N.-Nedl.). — Fr. *Civière.*
Zie **Berrie.**

Bu(r)stel, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Brosse.*
Zie **Borstel.**

Bus, v. (-sen).
— Fr. *Boisseau.* — Hgd. *Büchse; Sitz.* — Eng. *Shell; Seat.*

De bus is dit deel der **kraan** waarin de **sleutel** draait of slijt.

— Fr. *Boîte d'étau.* — Hgd. *Pfanne.* — Eng. *Vice-box.*
Zie **Handvijs.**

Buskool, v. (.kolen) (N.-Nedl., W.-Vl.). — Fr. *Charbon de bois; Braise.*
Zie **Boschkool.**

Busse, v. (-n) (Vl.). — Fr. *Moyeu.*
Zie **Naaf.**

Bussel, m. (-s), **Bundel,** m., **Bondel,** m., **Bos,** m., **Krans,** m. — Fr. *Botte; Torche; Torque.*

Een bussel zinkdraad is een pak met draad in den vorm van eenen krans.

Bussen, bw. zw. (volkst.). - Fr. *Frapper; Battre.*
Zie **Kloppen.**

Buts, v. (-en). — Fr. *Creux; Fosse.*

De **buts** vormt op haren tegenovergestelden kant eene **bluts**.

Canneleeren, bw. zw. (Bastw.). — Fr. *Canneler.*
Zie **Uitgroeven.**

Canneleertas, m. (-sen) (Bastw.). — Fr. *Tas à canneler.*
Zie **Groeftas.**

Canneluur, v. (.uren) (Bastw.). — Fr. *Cannelure.*
Zie **Groef.**

Caoutchou(c), o. (gmvd.). — Fr. *Caoutchouc.*
Zie **Rekgom.**

Capucienegoot, v. (.goten) (volkst. bijz. Gent), voor **Kapucijnengoot.** — Fr. *Gouttière en* V of *en capucine.*
Zie **Hanggoot.**

Carreau, m. (-z) (volkst. Gent). — Fr. *Croisillon; Sashbar.*
Zie **Glasroede.**

Cement, o. (-en), **Cementeerpoeder**, o., **Cementpoeder**, o. — Fr. *Cément.*
Zulke stof die tot het **cementeeren** geschikt is. Zie **Cementeeren.**
Niet verwarren met **Cement** — Fr. *Ciment* — gebruikt als mortelspecie.

Cementatie, v., (gmvd.). — Fr. *Cémentation.*
Het **Cementeeren.**

Cementeeren, bw. zw. — Fr. *Cémenter.*
Een metaal gloeiend maken en door middel van een cement zekere veranderingen doen ondergaan,

die er andere eigenschappen aan geeft. Bijv. het ijzer wordt in staal veranderd dat onontbeerlijk is tot het vervaardigen van allerlei gereedschap; het cement is alsdan een deeg, samengesteld uit gedroogd bloed, salmiak, keukenzout, houtroet, verkoolde beenderen en kaliumcyanide. Men stookt het met dit cement bestreken ijzer totdat het gloeiend wordt en men dopt het dan in het water; het buitenvlak is zoodoende verstaald, terwijl binnenin het metaal zijne hoedanigheden van zachtheid en weerstand behoudt.

Niet verwarren met **Harden**.

Cementeerpoeder, o. (-s), **Cementpoeder**, o. (-s). — Fr. *Cément.*

Zie **Cement.**

Centerboor, v. (.boren) (volkst.). — Fr. *Coupe-cercle.*

Zie **Cirkelboor.**

Centeren, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Cintrer.*

Eene plaat **ronden** of rolvormig maken.

Centermachien, v. (-en) (volkst.), **Centermachine**, v. (-n) (volkst.). — Fr. *Machine à cintrer.*

Zie **Buigtuig.**

Centertuig, o. (-en) (volkst.). — Fr. *Machine à cintrer.*

Zie **Buigtuig.**

Centimaalwaag, v. (.wagen). — Fr. *Bascule centimale.* — Hgd. *Centimalwage.*

Zie **Weegschaal.**

Centimeter, m. (-s), **Nederlandsche Duim**, m. — Fr. *Centimètre.*

Honderdste gedeelte van den **meter**.

Ceruis, v. en o., (gmvd.) (volkst.). — Fr. *Céruse; Blanc de plomb; Carbonate de plomb.*

Zie **Loodwit.**

Ook in den zin van **Cerusiet.**

Cerusiet, o. (gmvd.), **Ceruis**, o. (gmvd.). — Fr. *Cérusite; Carbonate de plomb.* — Hgd. *Bleicarbonat.* — Eng. *Leadcarbonate.*

Cerusiet is koolzuurlood.

Zie **Looderts.**

Chalcosine, v. (gmvd.). — Fr. *Chalcosine.*

Zie **Kopererts.**

Chineesche kap, v. (.kappen). — Fr. *Mitre chinoise.*

Zie **Gek.**

Chineesch lood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb chinois.*

Zie **Platlood.**

Chineesch zink, o. (gmvd.). — Fr. *Toutenague; Tintenague.* — Hgd. *Tutenag.* — Eng. *Toutenague.*

Zie **Piauter.**

Chloorhydrisch zuur, o. (gmvd.), **Chloorwaterstofzuur**, o. (gmvd.). — Fr. *Acide chlorhydrique.*

Mag niet verward worden met **Zoutgeest.**

Chloorzink, o. (gmvd.). — Fr. *Chlorure de zinc; Beurre de zinc.*

Zie **Zinkchlooruur.**

Cimaas, v. (.masen) (W.-Vl.). — Fr. *Cimaise*; *Cymaise.*

Zie **Keellijst.**

Cirkelboor, v. (.boren), **Kraanboor**, v. (N.-Nedl.), **Appelboor**, v. (Vl. en bijz. W.-Vl.), **Centerboor**, v. (Volkst.). — Fr. *Coupe-cercle.* — Hgd. *Centrum-bohrer.* — Eng. *Center-drill.*

Zie **Dril.**

Cirkeldraad, m. (.draden), **Cirkelsnoer**, o. — Fr. *Simblo; Simbleau.* — Hgd. *Zirkelschnur.* — Eng. *Carpenter's-line.*

IJzeren of hennepen draad waarmede men cirkellijnen trekt daar waar de **stangpasser** te kort is.

Cirkellijn, v. (-en). — Fr. *Ligne circulaire; Circonférence.*

Cirkelsnoer, o. (-en). — Fr. *Simblo; Simbleau.*

Zie **Cirkeldraad.**

Clinometer, m. (-s). — Fr. *Clinomètre.*

Zie **Hellingmeter.**

Colophaan, v. (gmvd.) (Bastw.), **Colophonium**, v. (gmvd.) (Volkst.). — Fr. *Colophane; Arcanson.*

Zie **Spiegelhars.**

Commodo en **incommodo**. — Fr. *Commodo et incommodo.*

Tot het inrichten van gevaarlijke, ongezonde of schadelijke nijverheidsgestichten moet de toestemming der bestuurlijke overheid worden aangevraagd.

Deze toestemming wordt enkel gegeven nadat een onderzoek van commodo en incommodo heeft vastgesteld dat er geene gegronde redenen tegen de inrichting bestaan.

De lood- en zinkgieterijen en pletterijen o. a. zijn door de wet bij deze gestichten gerangschikt.

Compositie, v. (gmvd.).

Gezegd voor een metaalmengsel samengesteld uit lood en tin.

Compositiebuizen. — Fr. *Tuyaux en alliage de plomb et d'étain.*

Buizen van lood van gemeene hoedanigheid vervaardigd, noemt men ook **compositiebuizen**.

Concaaf, bnw. (Bastw.). — Fr. *Concave.*

Zie **Holrond.**

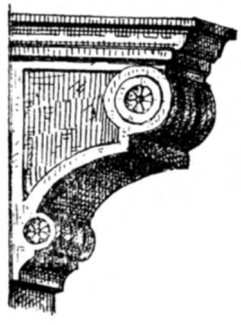
Concept, o. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Projet.*

Zie **Ontwerp.**

Confolium, o. (gmvd.) (volkst. bijz. Gent). — Fr. *Colophane; Arcanson.*

Te Gent noemt het volk **confolium**, de **spiegelhars** tot het bestrijken der vioolboogen en **spiegelast** degene door den loodgieter en andere ambachtslieden gebruikt.

Zie **Spiegelhars**.

Sch. 119.

Console, v. (-n) (Bastw.). Fr. *Console.*

Menig uitstek wordt door een ijzeren gestel vastgehouden dat alsdan dikwerf door holle zinken consolen wordt verdoken (Sch. 119.)

Wij hoorden, in stede van het woord console, het woord **draagklamp**.

Conterfoelie, v. (gmvd.) (volkst. bijz. Leuven en Klein-Brabant). – Fr. *Colophane; Arcanson.*

Zie **Spiegelhars.**

Contramal, v. (-len), **Patroon**, m. en v. — Fr. *Gabarit.*

Eene uitgesneden plaat die het tegenovergestelde profiel geeft van eene uit te werken lijst.

Cryoliet, o. (gmvd.). — Fr. *Cryolithe.* — Hgd. *Kryolith.* — Eng. *Cryolithe.*

Groenlandsch spaath samengesteld uit zuivere klei en fluoorzuur.

Tot pulver gebracht is het gebruikt bij het **soldeeren** van koper.

Cryoliet wordt ook **IJssteen** — Fr. *Pierre de glace* — genoemd.

Cryolietpulver, o. (gmvd.). - Fr. *Poudre de cryolithe.*

Zie **Cryoliet.**

Cussen, o. (-s) (oud). — Fr. *Saumon.*

Zie **Blok.**

Cyaankalium, o. (gmvd.), **Kaliumcyanide**, v. (gmvd.). — Fr. *Cyanure de potassium.*

Vloeimiddel met goed gevolg gebruikt bij het **braseeren**, in stede van **borax**

Daal, v. (dalen) (N.-Nedl.). — Fr. *Tuyau.*

Buis eener **pomp**.

Dagdieven, ow. zw. — Fr. *Faire le paresseux.*

Die werkman is een dagdief; hij verluiert zijnen tijd.

Daggeld, o. (-en). -- Fr. *Salaire journalier.*

Zie **Dagloon.**

Daggeren, ow. zw. (Antwerpen en elders), **Deggeren**, ow. zw. (Antwerpen en elders).

Eene boor, die niet dadelijk in het metaal bijt en rond loopt, daggert of deggert.

Daardoor ontstaat bij den werkman eene huivering of **zindering** (Vl.).

Volgens Dr DE JAEGER's *Woordenboek der frequentatieven* kan dit woord alleen vergeleken worden met « het Eng. **to daggle**, bij HALLIWELL's *Dic-* « *tionnary of Archaïc and Provincial Words*, sleepen, « nasleepen, ook loopen als een kind, het frequentatief « van het mede aldaar voorkomende « **to dag** », dat « o. a. mede sleepen, sleuren aanduidt; het substantief « **dagge** is daar een slip of lap die sleurt of slingert ».

Daghuur, v. (.huren), **Dagh-ure**, v. (-n) (oud). — Fr. *Salaire journalier.*

Zie **Dagloon.**

Dagloon, o. (-en) (m. in de volkst. o. a. te Gent), **Daghuur**, v., **Daggeld**, o., **Pree**, v. (Vl. en elders), **Dagh-ure**, v. (oud). — Fr. *Salaire journalier.* — Hgd. *Tagelohn.* — Eng. *Daily-wages.*

Loon dat de werkman iederen dag verdient of ontvangt.

Dagtaak, v. (.taken). — Fr. *Travail effectué pendant la journée.*

Zie **Dagwerk.**

Dagvlak, o. (-ken), **Dagzijde**, v. — Fr. *Face vue.*

Het geziene vlak van een voorwerp, bijv. dit vlak van eene zinken schuinsche **ruit**, dat na het afwerken der bedekking zal gezien blijven.

Dagwerk, o. (-en), **Daktaak**, v.

— Fr. *Travail effectué pendant la journée.* — Werk binnen eenen dag verricht.

— Fr. *Journée de travail.* « Dachwercken » (Iepersche rekeningen).

– Fr. *Travail de jour.* — Werk tijdens den klaren dag verricht.

In tegenstelling met **Nachtwerk** — Fr. *Travail de nuit.*

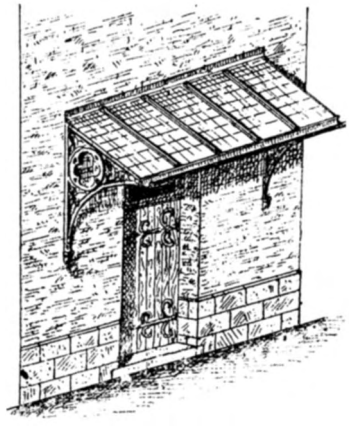
Dagzijde, v. (-n). — Fr. *Face vue.*

Zie **Dagvlak**.

Dak, o. (-en). — Fr. *Toit.* – Hgd. *Dach.* — Eng. *Roof.* — W. *Teut.*

Wij melden :

Afdak of **Lessenaardak** of **Schutdak** of **Halfdak** of **Luifel**. (Schets 120).

Sch. 120.

Sch. 121.

Sch. 122.

Boogvormig of **gebogen dak** (Schets 121),

Sch. 124.

Sch. 123.

Geveldak. (Schets 122).

Hollandsch dak of **schild-** of **tentdak.** (Sch. 123)

Gebroken of **Mansard-** of **Mansardisch** of **Fransch dak.** (Schets 124).

Kegeldak of **steil dak.** (Schets 125).

Sch. 125.

Sch. 126.

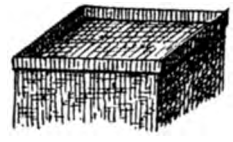
Wolfdak. (Schets 126).

Zadeldak. (Schets 127).

Plat of **Platdak.** (Schets 128).

Sch. 127.

Sch. 128.

Ook wel :

Galmdak, dat tot het weerkaatsen van de muziektonen, op eene kiosk geplaatst wordt.

Helmdak, zeer verheven **tentdak**, ook **torennaald, torendak, torenspits, naald.**

Huifdak, tentdak met gebogen schilden.

Koepeldak of **dom**, dat de vorm heeft van eene halve sfeer.

Overhangend of **overstekend dak**, dat buiten de muren overhangt of oversteekt en daar als een afdak vormt.

Zaagdak, dat bestaat uit verschillende op elkander volgende **zadeldaken**, zoodat de goten boven binnenmuren komen.

Enz.

Dakbedekking, v. (-en). — Fr. *Toiture; Couverture.* — Hgd. *Dachbedeckung.* — Eng. *Roofing.*

De dakbedekking kan van velerlei materialen aangericht worden en o. a. van tegels, pannen, leien of schaliën, metalen platen enz.

* * *

De dakbedekking moet aan de volgende vereischten beantwoorden :

a) Volkomen **dakdicht** zijn;

b) Zoo licht mogelijk zijn ten einde geen te zwaar en bijgevolg te kostelijk dakgetimmerte te moeten oprichten;

c) Kunnen weerstaan aan groote windvlagen, orkanen enz.;

d) Zich niet misvormen door de **uitzetting**;

e) Onmiddellijk opdrogen als het niet meer regent;

f) Minst mogelijk kosten opleveren zoo voor wat aangaat het leggen als voor het onderhoud;

g) Het gebouw vrijwaren tegen brand die mocht ontstaan in een naburig huis.

(Vrij naar DENFER : *Couverture des édifices*).

Zie **Bedekking van Koper**, van **Lood**, van **Zink**.

Dakbedekking met uitstekken, v. — Fr. *Couverture à ressauts.*

Zie **Uitstek**.

Dakbeschot, o. (-ten). — Fr. *Voligeage.*
Zie **Beschieting.**

Dakbuis, v. (.buizen), **Dakpijp**, v. (N.-Nedl.). — Fr. *Moignon.*
Zie **Stomp.**

Dakdeel, v. (.delen), **Kapdeel,** v., **Schroot,** v. (N.-Nedl.). — Fr. *Volige.* — Hgd. *Schindelbrett.* — Eng. *Batten.*
Plank of deel waarmede de beschieting wordt gemaakt.
Zie **Beschieting.**

Dakdekker, m. (-s). — Fr. *Couvreur.*
Zie **Dekker.**

Dakdicht, bnw. — Fr. *Etanche* (dit d'une toiture).
Een gebouw dat gevrijwaard is tegen **doorregenen** langs het dak, is dakdicht.

Daken, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Couvrir.*
Zie **Dekken.**

Dakgoot, v. (.goten), **Dakguil,** v. (-en) (volkst. bijz. O.-Vl.). — Fr. *Chéneau,* benevens het verouderde *Chaîneau.* — W. *Chenâ; Chinâ; Ch'nâ.*
Leiding die het hemelwater, op een dak gevallen, opneemt om het door middel van **afvoerbuizen** hetzij in riolen, hetzij in regenbakken af te leiden.
« De wateren der **dakguilen** voortkomende zullen « bij middel van metalen goten tot op den grond « worden geleid. » (Reglement der Wegen en Bouwwerken der gemeente Gentbrugge, 7 Mei 1881).
Eene gewone goot heet soms in 't W. *Colîre.*
Zie **Goot.**

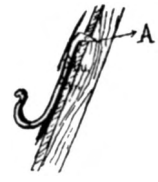
Dakhaak, m. (.haken). — Fr. *Crochet de toiture; Crochet de service; Crochet d'échelles.*

Op steile daken en bijzonder op die, waar er geene liggende goot tot steun der ladders kan strekken, of op daken die zeer hooge schilden hebben, worden, ten einde het **bedekkingswerk** en later de **herstelling** te vergemakkelijken, zware ijzeren of gegalvaniseerde haken vastgenageld of beter, vastgeschroefd.

Die haken hebben meest altijd den vorm door nevensstaande schetsen 129 en 130 weergegeven. Het

Sch. 129.

Sch. 130.

scherp haaks geplaatst uiteinde A wordt in de beschieting, best rechtover eenen **keper**, geslagen. Het heet in 't W. *Hackau* (naar het Vl. haak?). De dakhaken dienen niet alleenlijk tot het vastklemmen der ladders, maar ook tot het bevestigen van stellingen; zij worden doorgaans met lood bekleed tot het voorkomen van alle **doorzijpeling.**

In de Belgische lastkohieren en inzonderheid in de lastkohieren van het Ministerie van S., P. en T. staat veelal: **Hechthaak** voor ladders....

Dakje, o. (-s). — Fr. *Petit toit.* — W. *Teutai.*
Klein **dak.**

Dakkam, m. (-en). — Fr. *Crêtage.*
Zie **Kruinwerk.**

Dakkampaan, o. (.panen). — Fr. *Campane de comble.*

Looden versiering onderaan de **vorst** van eene **dakbedekking**.

Dakkapel, v. (-len) (N.-Nedl.). — Fr. *Lucarne.*
Is een **dakvenster** op het dak eener kerk geplaatst.

Dakkeel, v. (.kelen). — Fr. *Noue.*
Zie **Kiel.**

Dakken, bw. zw. (Volkst. bijz. W.-Vl.). — Fr. *Couvrir.*
Zie **Dekken.**

Dakkiel, v. (-en). — Fr. *Noue.*
Zie **Kiel.**

Dak(k)ing(e). v. (-(e)n) (Vl.). — Fr. *Toiture.*
Zie **Dakwerk, Naadbedekking** enz.

Daklantaarn, v. (m. in de Volkst. o. a. te Gent) (-en), **Daklantaren**, v. (m. in de Volkst. o. a. te Gent) (-s). — Fr. *Lanterneau.*
Zie **Glasroede.**

Daklegger, m. (-s). — Fr. *Couvreur.*
Zie **Dekker.**

Sch 131.

Daklijst, v. (-en), **Kroonlijst**, v., **Kornis**, v. (Bastw. volkst.). — Fr. *Corniche.* — Hgd. *Gesims.* — Eng. *Cornice.*
Zie **Goot.**

Daklijst heeft ook den zin van **kornisband** — Fr. *Devant de chéneau* — (Schets 131).

Dakluik, o. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Lucarne.*
Zie **Dakvenster.**

Daknagel, m. (-s), **Dakspijker**, m. (-s) (N.-Nedl.). — Fr. *Clou à toiture* of *à ardoises.* — Hgd. *Schiefernagel.* — Eng. *Slaters'nail.*
Zie **Nagel.**

Dakpijp, v. (-en) (N.-Nedl.).
— Fr. *Tuyau de descente; Conduit.*
Zie **Afvoerbuis.**
— Fr. *Moignon.*
Zie **Dakbuis.**

Dakpin(ne), v. (-nen), W.-Vl.). — Fr. *Epi.*
O. a. te Ieperen gebruikt door de leerlingen der Nijverheidsschool.
Zie **Topsieraad.**

Dakraam, o. (.ramen). — Fr. *Lucarne.*
Zie **Dakvenster.**

Dakrib, v. (-ben). — Fr. *Chevron.*
Zie **Keper.**

Dakruiter, m. (-s). — Fr. *Crête en cavalier; Cavalier.* — W. *Cavaïre.*
Versierde dakvorst die ∧-vormig is. Veelal van lood gemaakt.
In sommige streken **Zwijn** genaamd.

Dakschild, o. (-en). — Fr. *Pan de toiture.*
Zie **Schild.**

Dakspar, v. (-ren). — Fr. *Chevron.*
Zie **Keper.**

Dakspijker, m. (-s) (N.-Nedl.). — Fr. *Clou à toiture.* Zie **Daknagel.**

Dakvak, o. (-ken). — Fr. *Travée.*

Is het deel van een dak begrepen tusschen twee opvolgende gebinten of dakstoelen.

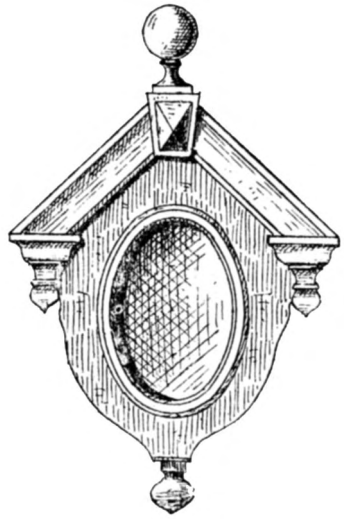
« De dakvakken der overdekte statie, te Antwerpen. » (Lastk. van het Min. van S., P. en T.)

Dakvenster, o. (veelal v. in de volkst.) (-s), **Dakraam**, o., **Dakluik**, o. (N.-Nedl.), **Vlieringvenster**, o. (Vl.). — Fr. *Lucarne.* — Hgd. *Dachfenster.* — Eng. *Dormer-window.*

Er zijn **platte** of **liggende** dakvensters Fr. *Tabatières*) en **staande** dakvensters of **standvensters** (Fr. *Lucarnes*).

De zinkfabrieken leveren allerhande soorten zinken staande en platte dakvensters.

Bij het doorbladeren hunner prijslijsten, waarbij de teekeningen der voorhanden dakvensters gevoegd zijn, zal men licht bemerken dat die, heden zoo dikwerf gebruikte voorwerpen, bitter weinig op kunstzin mogen aanspraak maken.

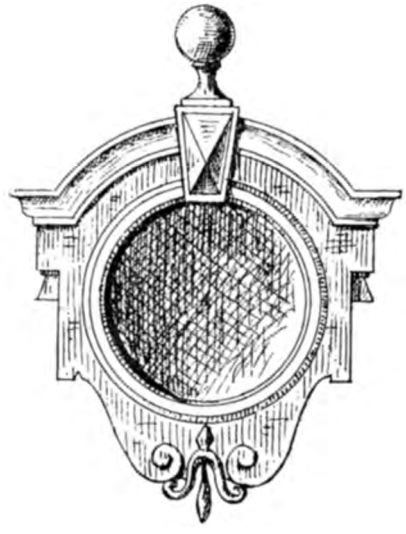

Schets 132.

De « *Vieille-Montagne* » heeft echter in het opzicht van kunst veel vooruitgang gedaan, en die maatschappij, welke zeer practische modellen bezit, zou voorwaar geen dakvenster als dit, door schets 132 voorgesteld, aanbevelen.

Het is ook niet van haar **maaksel**, het wordt in eene prijslijst van een anderszins befaamd Fransch huis aangetroffen.

Beter is het dakvenster van schets 133, bijzonder geschikt voor Mansard-daken, nageteekend naar het album der « *Vieille - Montagne.* »

Sch. 133.

Als de dakvensters getimmerd of gemetseld zijn, moeten de **kielen** gevormd door de verbinding der **zijwangen** met het dak van het gebouw, goed met lood of met zink bedekt worden; boven die **slapers** en op de zijwangen bevestigt men dan nog **slabben**, ofwel, hetgene beter is, bekleedt men de zijwangen gansch met metaal.

Wat aangaat de **platte** dakvensters, ook wel **vle(d)ermuisvensters** genaamd, die over het algemeen van zink vervaardigd worden, er zal om hunne boorden een breede band gelegd worden ten einde alle doorzijpeling te beletten (Zie **Omlijsting** en **Glasroede**).

In het opzicht van den vorm kunnen wij de volgende hoofdsoorten melden, welke wij niet nader behoeven te doen kennen :

Dakvenster met gevel (Schets A);

Dakvenster met geveldak of **met fronton** (Schets B);

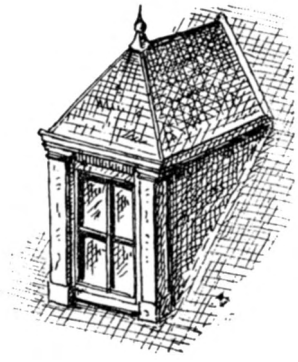
Vlaamsch dakvenster (Schets C);

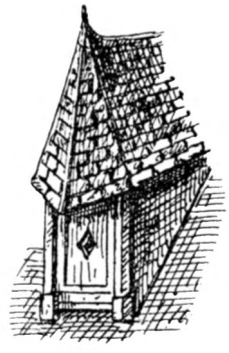
Sch. A.

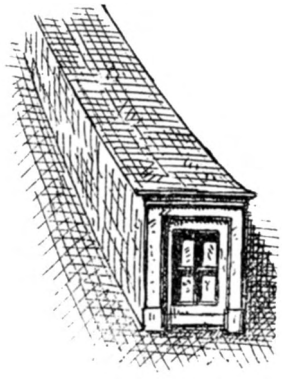
Sch. B.

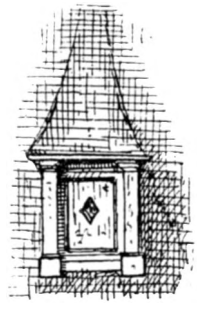
Sch. C.

Sch. D.

Sch. E.

Sch. F.

Kapdakvenster (Schets D);
Ezelvenster (Schets E);
Klimmend dakvenster (Schets F);
Jufferdakvenster (Schets G) enz.

Een klein dakvenster heet in 't W. *Bawette*; *Barbacane; Loukette*; *Loukerotte*.

In Vl., en o. a. te Gent, te Meenen enz. wordt dakvenster uitgesproken: *dakveister;* in de landelijke gemeenten klinkt het *dakvuister*.

Sch. G.

Dakvenster met fronton, o. (-s.). — Fr. *Lucarne à fronton.*

Dakvenster met gevel, o. (-s.). — *Lucarne à gable.*

Dakverbinding, v. (-en). - Fr. *Pénétration de toitures.*

Zie **Inlating**.

Dakvlak, o. (-ken). — Fr. *Pan de toiture; Versant de toiture.*

Zie **Schild**.

Dakvoeg(e), v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Noue.*

Zie **Kiel**.

Dakvoet, m. (-en). — Fr. *Egout; Séveronde; Subgronde.* — Hgd. *Traufe.* — Eng. *House-eaves.* — W *Sofrante; Avant-teut.*

Onderste deel van een overhangend of overstekend dak, waar best eene **hanggoot** dient geplaatst te worden.

Wij teekenen aan als volkswoorden :

Euze, Euzen. — (Limburg, W.-Brab.). — **Euzie**,

Euzing, **Deuzie**, **Neuze**, **Oose**, **Oosie** (oud), **Ozing**, **Oozing**, alsook **pardak**, **perdak**, **pardas** en **perdas**. — (W.-Vl.). — **Oosdrup**, **huisdrup**, **huizendrup**, **neuze**, **euze**, **euzendrup** en **spruit**. — (O.-Vl.). — **Dozing** en **oozing**. — (Fransch-Vl.).

De dakvoet is ook het laagste gedeelte van een **dakvlak**. — Fr. *Pied d'un versant.*

Dakvorst, v. (-en). — Fr. *Faîte d'un toit*; ook *Faîtière.*

Zie **Nok**.

Dakvouw, v. (-en). — Fr. *Pli de toiture.*

De dakvouwen (d. i. daar waar dakschilden tegen elkander loopen) moeten met bijzondere zorg bedekt worden, vermits zij gevaar voor doorzijpeling opleveren.

Dakwerk, o. (-en), **Dekking(e)**, v. (volkst.), **Daking(e)**, v. (volkst.), **Dekwerk**, o. (volkst.). — Fr. *Ouvrage de toiture.* — Hgd. *Dachwerk.*

Het samenstel van een dak.

Bedekkingswerk.

Veel hout, duizenden schaliën, honderden meters bladzink zullen aan dit dakwerk gebruikt worden.

Dansmeester, m. (-s), **Kruispasser**, m. — Fr. *Compas dit Maître de danse; Maître à danser; Huit-de-chiffre.* — Hgd. *Tanzmeister; Hohl-und Dickzirkel.* — Eng. *Inside and outside-callipers.*

Zie **Passer**.

Decagram(me), m. en o. (-men), **Lood**, o. (N.-Nedl.). — Fr. *Décagramme.*

Decagram = 10 gram = $\frac{1}{100}$ kilogram.

Decigram(me), m. en o. (-men), **Korrel**, v. (N.-Nedl.). — Fr. *Décigramme.*

Decigram = $\frac{1}{10}$ gram = $\frac{1}{10000}$ kilogram.

Decimaalwaag, v. (.wagen). — Fr. *Bascule décimale.* — Hgd. *Dezimalwage.*

Zie **Weegschaal.**

Decimeter, m. (-s), **Nederlandsche palm**, m. (N.-Nedl.). — Fr. *Décimètre.*

Het tiende gedeelte van den **meter** of van de **Nedl. el.**

Defect, bijw. bnw. (N.-Nedl.). — Fr. *Défectueux.*

Dit werk is defect; het is slecht gemaakt.

Degarneeren, bw. zw., **Degarnieren**, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Dégarnir.*

Eene bedekking van hare looden of zinken versiersels ontdoen.

Deggeren, ow. zw. — Zie **Daggeren.**

Dekbalk, m. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Chevron.*

Zie **Keper.**

Dekkap, v. (-pen). — Fr. *Chapeau de recouvrement.*

Zie **Kap.**

Dekken, bw. zw., **Dakken**, bw. zw. (W.-Vl.). — Fr. *Couvrir.* — W. *Covrege; Covrî.*

Een huis dekken. — Fr. *Couvrir une maison.*

Met zink dekken. — Fr. *Couvrir en zinc.* — W. *Zincki.*

Dekker, m. (-s), **Dakdekker**, m., **Daklegger**, m. — Fr. *Couvreur.* — Hgd. *Dachdecker.* — Eng. *Slater.* — W. *Covreu; Covreûr.*

Wij melden : **koperdekker**, **looddekker**, **zinkdekker** (volkst.).

Dekkershamer, m. (-s). — Fr. *Marteau de couvreur.*

Zie **Hamer**.

Dekkerslat, v. (-ten). — Fr. *Règle de couvreur.*

Zie **Liniaal.**

Dekkerslijn, v. (-en). — Fr. *Défense.* — W. *Coide; Coëde.*

Touw om de dekkers gebonden, tot het beletten dat zij tijdens hun werk beneden vallen.

Dekkersstoel, m. (-en), **Peerd**, o. (O.-Vl.). — Fr. *Triquet; Trabuet; Troquet.* — Hgd. *Sitz.* — Eng. *Seat.*

Soort houten stel in den vorm eener korte ladder, waarvan de dekkers en ook de loodgieters en de zinkbewerkers zich bedienen bij het dekken.

Dekking(e), v. (-en). — Fr. *Ouvrage de toiture.*

Zie **Dakwerk.**

Dekkleed, o. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Bâche.*

Zie **Dekzeil.**

Deklood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb de faîtage.*

Zie **Vorstlood**.

Deklood, o. (gmvd.) (volkst.) voor **Bedeklood**, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb à couvrir.*

Lood geschikt tot het dekken.

Dekloodje, o. (-s), **Traceerloodje**, o. (volkst.), **Kalot**, v. (volkst.). — Fr. *Plomb de recouvrement (petit); Calotte; Calotin; Aileron.*

De koppen der nagels, die looden dekplaten bevestigen, moeten met kleine bladjes lood overdekt worden; daar deze dekloodjes den vorm eener kalot hebben worden zij ook met den naam van kalot bestempeld.

Deksel, o. (-s), **Schijf**, v. (volkst.), **Schijve**, v. (volkst.), **Scheel**, v. (Vl.), o. (Hageland), **Schele**, v. (W.-Vl.), **Scheve**, v. (Zuid-W.-Vl.), **Hulle**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Couvercle.* — Hgd. *Deckel.* — Eng. *Cover.*

Het deksel van den **ketel**. — Fr. *Le couvercle de la marmite.*

Het deksel van een **schouwingsgat** wordt in Belg. lastkohieren **schouwingsdeksel** genoemd.

De **scheef** en de **schijf** zijn **platter** dan de **hulle**.

Het deksel van een wierookvat heet in 't Fr. *Bonnet.*

Dekstelsel, o. (-s). — Fr. *Système de couverture.*

Zie **Bedekkingsstelsel**.

Dekwerk, o. (-en). — Fr. *Ouvrage de toiture; Couverture.*

Komt voor o. a. in het « Lastboek en voorwaarden voor het aannemen eener te bouwen pastorij, te St.-Gillis-Waas, 1871 ».

Dekzeil, o. (-en), **Dekkleed**, o. (N.-Ndl.), **Huif**, v. — Fr. *Bâche.* — Hgd. *Decke.* — Eng. *Tilt.*

Waterdicht zeil, door de loodgieters en de zinkbewerkers gebezigd tot het bedekken van onvoltooid dakwerk.

Gewoonlijk nemen zij daartoe een **wagenkleed** of **wagenhuif**, in W.-Vl. **Bastiere**, **Bassiere** genaamd.

Het bedekken met eene huif heet in 't Fr. *Bâcher.*

Delfstof, v. (-fen), **Bergstof**, v., **Mijnstof**, v. — Fr. *Minéral.* — Hgd. *Erz.* — Eng. *Mineral.*

Blende, **Galmei**, **Kalmijn**, **Galena**, **Anglesiet** enz. zijn delfstoffen, welke den loodgieter en den zinkbewerker dienen bekend te zijn.

Deurgewicht, o. (-en). — Fr. *Valet; Contre-poids de porte.*

Zie **Deurlood.**

Deurlood, o. (-en), **Deurgewicht**, o., **Tegengewicht**, o. — Fr. *Valet; Contre-poids de porte.* — Hgd. *Thürzuhalter.* — Eng. *Door-securer.*

Zwaartelood met snoer dat aan eene deur hangt om deze van zelf te doen dicht vallen.

Deurslag, m. (-en) (Vl., Brab.). — Fr. *Poinçon; Chasse-clou; Chasse-pointe.*

Zie **Doorslag.**

Deuzie, v. (-s) (.iën) (W.-Vl.). — Fr. *Egout; Séveronde; Subgronde.*

Zie **Dakvoet.**

D-hevel, m. (-s), **Afsluitingsbus**, v. (-sen). — Fr. *Siphon D; Boîte d'interception.*

Zie **Stankafsluiter.**

Diamantspaath, o. (gmvd.). — Fr. *Corindon.*

Is, na het diamant, de hardste steensoort; de saffier is een diamantspaath,

Het pulver van dit spaath dient tot het maken van **Smergelpapier** en van **Smergeldoek.**

Diameter, m. (-s), **Doormeter**, m., **Middellijn**, v. — Fr. *Diamètre.* — Hgd. *Durchmesser; Diameter.* — Eng. *Diameter.*

De diameter buitenwerks eener buis. — Fr. *Le diamètre extérieur d'un tuyau.*

De diameter binnenwerks eener buis. — Fr. *Le diamètre intérieur d'un tuyau.*

Dichte galena, v. (gmvd.). — Fr. *Galène com-*

pacte. — Hgd. *Dichte Bleiglanz.* — Eng. *Compact galena.*

Zie **Galena**.

Dichten, bw. zw. — Fr. *Rendre étanche.*

Een dak dichten, om het **doorregenen** te beletten.

Dichte staaf, v. (.aven). — Fr. *Lingot serré.* — Hgd. *Vorgehämmerte Block.* — Eng. *Bloomed-Ingot.*

Dichtheid, v. - Fr. *Densité.* - Hgd. *Dichte; Dichtigkeit.* — Eng. *Density.*

De dichtheid van een lichaam is de evenredigheid van zijne massa met den inhoudskubus.

Een metaal, bijv., is dus dichter dan een ander, als het meer stof bevat voor denzelfden inhoud.

Vergelijk **Soortelijk gewicht.**

Diender, Diener, m. (-s), **Knaap**, m. — Fr. *Aide.* — W. *Sierveu.*

De werkman die materialen, alem enz. aanbrengt.

Zie **Loodgieter**.

Dienling, m. (-en) (oud). — Fr. *Ouvrier.*

Zie **Gast**.

Dienstkraan, v. (.kranen), **Kraan voor het gebruik**, v. — Fr. *Robinet de service; Robinet de débit.*

Gewone kraan binnen huize geplaatst en die door het opendraaien water geeft.

De dienstkraan is gewoonlijk eene **tuitkraan** (Fr. *Robinet à tubulure*).

Allerlei dienstkranen worden gebruikt en de deskundigen zoeken steeds nieuwere stelsels, alle voor doel hebbende de **terugstuiting** van het water af te weren.

Wij melden : de **kraan met vijs**, de **kraan met**

scheisel of **middelrif**, die met **zelfstandige klep**, de **pneumatische kraan** enz.

Dienstweg, m. (-en). – Fr. *Chemin de service.*

Op groote daken worden dienstwegen aangelegd.

De dienstwegen, volgens de helling van de daken, bestaan, uit eene soort trap, met zeer breede aantrede, wier houten treden zorgvuldig met lood bekleed worden; soms is de aantrede belegd met gegoten zinken platen waarin ingediepte teekeningen tot het beletten van het afglijden.

De dienstwegen vergemakkelijken o. a. het **overzien** der bedekking.

De **vorst** dient weleens als dienstweg.

Diepen, bw. zw. — Fr. *Rentrer.*

Eene plaat diepen.

Dieplood, o. (-en). — Fr. *Sonde.* — Hgd. *Lot.* — Eng. *Sounding-lead.*

Snoer met een stuk lood daaraan om de diepte van het water te peilen in eenen regenbak, in eenen steenput, en dienvolgens de lengte der **aanvoerbuis** eener pomp te bepalen.

Dikte, v. (-n). — Fr. *Epaisseur.* — Hgd. *Dicke; Stärke.* — Eng. *Thickness.*

De dikte van **platlood.** — Zie **Platlood.**

De dikte van **bladzink.** — Zie **Bladzink.**

De vereischte dikte voor looden **waterbuizen** dient met bijzondere zorg berekend te worden. Deze buizen moeten, bij de **drukkingsproef**, weerstand bieden aan eene kracht van 12 tot 15 atmosfeeren.

In de groote steden bedraagt de drukkingskracht van het water der verzorging zelden meer dan 10 atmosfeeren.

Over het algemeen zal de dikte der buizen genomen worden volgens de formule :

$$d = \frac{P \times D}{2\,R} \quad (1)$$

waarbij d = de dikte; D = de diameter; P = de drukking op den binnenwand; R = de weerstand der stoffe waarvan de buis is vervaardigd.

Wij weten dat het gewicht van den dampkring per M$\square$ = 10330 kilogram.

P is dus gelijk aan 10330 × a; a zijnde het getal atmosfeeren en bijgevolg

$$d = \frac{10330 \times a \times D}{2\,R} \quad (2)$$

In de praktijk moet, ten einde rekening te houden met de **slijting** en met andere onvoorziene oorzaken tot vermindering van weerstand, deze dikte vermeerderd worden met een getal K, dat enkel verandert volgens den aard der stoffe, voor de buis gebruikt.

Dienvolgens kunnen wij schrijven :

$$d = \frac{10330 \times a \times D}{2\,R} + K \ldots . \quad (3)$$

Ziehier overigens de grootten van R en van K voor de meest gebruikte metalen.

METALEN	R	K
IJzer	6.000.000	0^m0030
Gegoten ijzer	3.000.000	0^m0080
Geplet koper	3.500.000	0^m0040
Zink	833.000	0^m0040
Lood	213 000	0^m0050

De gegeven getallen voor K zijn wellicht te groot voor buizen met kleinen diameter.

***

Toepassing. — Veronderstel dat men eene looden leiding, van 0^m050 diameter, moet plaatsen in een gebouw met 5 verdiepingen, gemiddeld hoog 3^m40; de leiding moet bediend worden door eenen op den zolder aangebrachten gaarbak. Men vraagt de dikten der buizen op de verschillende verdiepingen.

Wij weten dat de hoogte der waterzuil, die de drukking van één atmosfeer geeft, gelijk is aan 10^m330; wij vinden dus voor a de volgende verhoudingen :

5de verdieping : $a = \frac{3^m40}{10^m330}$;

4de verdieping : $a = \frac{2 \times 3^m40}{10^m330}$;

3de verdieping : $a = \frac{3 \times 3^m40}{10^m330}$;

2de verdieping : $a = \frac{4 \times 3^m40}{10^m330}$;

1ste verdieping : $a = \frac{5 \times 3^m40}{10^m330}$;

Begane grond : $a = \frac{6 \times 3^m40}{10^m330}$;

Voor het **lood** (zie voorstaande tabel) is d gegeven door de formule :

$d = 0.0242 \times a \times D \times 0.005 \ldots . (4)$ of, vermits $D = 0.050$,

$d = 0.00121 \times a \times 0.005 \ldots . (5)$ waaruit volgt dat de dikten der buizen zullen moeten genomen worden :

5de verdieping : $d = 0.005398$ of 0.0054,

4de id. : $d = 0.005808$ of 0.0058,

3de id. : $d = 0.00619$ of 0.0062,

2de verdieping : $d = 0.00659$ of 0.0066,
1ste id. : $d = 0.00699$ of 0.007,
Begane grond : $d = 0.007389$ of 0.0074.

De lengte der buis komt niet in aanmerking bij de berekening harer dikte.

Diktenummer, o. (-s). — Fr. *Numéro d'épaisseur.*
Zie **Nummer.**

Diktepasser, m. (-s), **Verdikpasser,** m. (volkst.), **Doorsneêpasser,** m. (volkst.), **Overtaster,** m. (W.-Vl.), **Kalibreerpasser,** m. (volkst.). — Fr. *Compas d'épaisseur; Compas de diamètre.* — Hgd. *Rohrzirkel; Dickzirkel.* — Eng. *Wing-callipers.*
Zie **Passer.**

Dik vallen (het), (volkst.).
Dit bladzink valt wat te dik, neem een nummer minder (Hoe kleiner de nummers, hoe dunner het zink).
Het tegenovergestelde, **dun vallen,** wordt ook gezegd.

Distel, v. (-s), **Stek(k)er,** m. (Vl. bijz.). — Fr. *Chardon; Pointe.*
Zinkdraad met distels (dat is met kromgedraaide punten, die er aanbevestigd zijn) wordt veel tot het maken van allerlei afsluitingen gebezigd.
Dergelijken zinkdraad noemt men **puntdraad** en **stekkerdraad** (dit laatste bijz. in W.-Vl.), ook **kunstdoorn, steekdraad** en **braamdraad.**

Doening, v. (-en) (volkst.), **Gedoen,** o. (Hageland). — Fr. *Installation.*
Die loodgieter heeft eene schoone doening : niet alleenlijk heeft hij allerhande nieuwere soorten gereed-

schap, maar ook groote werkhuizen en daarenboven eene goede nering.

Zie **Loodgieters-** en **Zinkbewerkerszaak.**

Dof blik, o. (gmvd.). — Fr. *Fer-blanc terne.*
Zie **Blik.**

Dogbout, m. (-en) (volkst. bijz. Brab.). — Fr. *Doguet; Doquet; Doc; Doque.*
Zie **Dook.**

Dokke (oud). — Fr. *Doquet.*
Zie **Dook.**
Dit woord vinden wij vermeld in GAILLIARD's *Glossaire flamand de l'Inventaire des archives de la ville de Bruges.*

Dolfijn, m. (-en), **Spuwer**, m., **Spogger**, m., **Spuier**, m. (N.-Nedl., O.-Vl.), **Spuiger**, m. (W.-Vl.), **Uitspuiger**, m. (W.-Vl.), **Uitlooper**, m. (volkst.). — Fr. *Dauphin.*

Sch. 134.

De dolfijn is eigenlijk de elleboog onderaan het **onderstuk** eener afvoerbuis, langswaar het hemelwater uitloopt. (Schets 134).

De gebruikelijke vorm was oorspronkelijk die van den zeevisch, dolfijn genaamd.

Sch. 135.

De dolfijn wordt veelal verward met den eigenlijken **waterspuier** (Fr. *Gargouille*). Zie Schets 135 en **Waterspuier.**

Dom, m, (-men). — Fr. *Dôme; Coupole.* — Hgd. *Kuppel.* — Eng. *Dome.*
Zie **Dak.**

Donderroede, v. (-n). — Fr. *Paratonnerre.*
Zie **Bliksemafleider** en **Donderspil.**

Donderscherm, o. en m. (-en). — Fr. *Paratonnerre.*
Zie **Bliksemafleider.**

Donderspil(le), v. (-len) (volkst. bijz. Vl.). — Fr. *Paratonnerre.*
Door donderspil verstaat men niet alleenlijk gansch de inrichting tot het afleiden van den bliksem, maar ook de **spits.** Bijv.: de donderspil van dit gebouw staat niet telood.
Zie **Bliksemafleider.**

Donk, m., **Donke**, v. (volkst. o. a. Brab. en W.-Vl.). — Fr. *Petit paquet* of *Poignée d'étoupe.*
Zie **Werk.**

Doodloopen, ow. st. — Fr. *Mourir.*
Deze **bakgoot** loopt dood tegen dit torentje — Fr. *Ce chéneau vient mourir contre cette tourelle* — wanneer al de lijsten, alsook het lood- en zinkwerk, voortloopen tot tegen het torentje alwaar zij onderbroken zijn.
Stuiten, bw. ow. zw. en **stuiken** (volkst.) hebben nagenoeg dezelfde beteekenis, doch worden gezegd als het onderbreken der lijsten meer schielijk geschiedt.

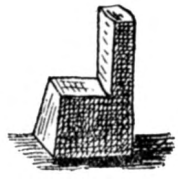
Doodman, m. (W.-Vl.). — Die op eenen werkwinkel gaat om een ambacht aan te leeren moet doorgaans de eerste maanden « over den doodman werken » dat is zonder loon.

Doofpot, m. (-ten), **Bluschpot**, m., **Smoorpot**, m., **Smoorketel**, m., **Smoore**, v. (W.-Vl.), **Doover**, v.

(W.-Vl.), **Blusscher**, m. (W.-Vl.). — Fr. *Etouffoir.* — Hgd. *Kohlendämpfer.* — Eng. *Metal box for extinguishing charcoal.*

De doofpot bestaat uit eenen ijzeren ketel met aansluitend **deksel**, waarin, uit spaarzaamheid, de brandende **houtskool** uitgedoofd wordt als men het werk staakt.

Dook, v. (doken), **Dogbout**, m. (Brab.), **Dokke**, **Doppe**, (oud). — Fr. *Doguet; Doquet; Doc; Doque.*

Sch. 136.

IJzeren doken worden bevestigd met **gietlood**.

Bevestigingsdook. — Fr. *Doguet* of *Doc de fixation.* — (Lastk. van het Min. S., P. en T.). Schets 136.

Arduindook. — Fr. *Doguet de scellement.*

Dookgat, o. (-en). — Fr. *Trou de doguet.*

Het dookgat is best zwaluwsteertvormig.

Doorboorde stop, v. (o. te Gent) (-pen). — Fr. *Bouchon perforé.*

Leveren en plaatsen van eene doorboorde koperen of zinken stop voor **spoelbak**.

Zie **Roosterplaatje**.

Doorboord zink, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc perforé.*

Doorperst zink draagt soms den naam van **doorboord zink.**

Doorboren, ow. bw. zw., **Doorkappen**, ow. bw. zw. — Fr. *Percer à travers.*

Het doorboren van muren, tot het plaatsen der buizen eener waterleiding, geschiedt veelal door middel van eene **krukboor** of van lange **steenboren.**

Het « doorkappen » bedoelt meer eene opening maken door herhaalde hamerslagen op het **breekijzer.**

Doorboren, bw. zw., **Doordrillen,** bw. zw., **Doorgaten,** bw. zw. (verouderd), **Gateren,** bw. zw. (Dr DE JAEGER'S *Woordenboek der frequentatieven*). — Fr. *Perforer; Trouer; Percer.* — Hgd. *Durchbohren.* — Eng. *To bore.*

Zie **Boren.**

Doordrillen, ow. bw. zw. — Fr. *Perforer; Trouer; Percer.*

Doordrillen is **doorboren** door middel van eenen **dril.**

Doordrinken, ow. st. (volkst. bijz. Gent). — Fr. *Couler; Suinter.*

Zie **Leken.**

Doordroppelen, ow. bw. zw., **Doordruppelen,** ow. bw. zw. — Fr. *Dégoutter; Suinter; Couler.*

Doordroppelen is aanhoudend droppelen. « Droppelen komt voor van droppen en is gelijk aan druppelen ». (DE JAEGER).

Zie **Leken.**

Dooreten, ow. st., **Doorvreten,** ow. st. — Fr. *Ronger de part en part.*

Dun lood is spoedig door kalkachtig water doorgevreten.

Doorgang, m. (-en). — Fr. *Pénétration.*

Zie **Inlating.**

Doorgaten, bw. zw. (verouderd). — Fr. *Perforer; Trouer; Percer.*

Zie **Doorboren.**

Doorgeslagen zink, o. (gmvd.) (N.-Nedl.). — Fr. *Zinc perforé.*

Zie **Doorperst zink.**

Doorkappen, bw. ow. zw. — Fr. *Percer à travers; Fendre.*

Zie **Doorboren.**

Doorleken, ow. onpersoonlijk w. zw., **Doorlekken,** ow. onpersoonlijk w. zw. — Fr. *Dégoutter; Suinter.*

Het dak lekt door. — Er is een **lek** in die **bedekking.**

Doorloop, m. (-en). — Fr. *Tuyau; Tube.*

Zie **Buis.**

Doorloopen, ow. st. (volkst.) — Fr. *Suinter; Couler.*

Zie **Leken.**

Doormeter, m. (-s). — Fr. *Diamètre.*

Zie **Diameter.**

Doorpersen, ow. bw. zw. — Fr. *Percer; Perforer.*

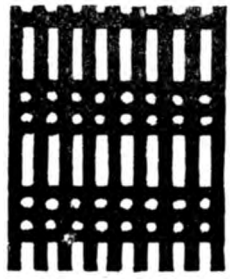
Zie **Doorsteken.**

Doorperst zink, o. (gmvd.), **Doorboord zink,** o. (gmvd.) (volkst.), **Doorslagen zink,** o. (gmvd.) (W.-Vl.), **Doorgeslagen zink,** o. (gmvd.) (N.-Nedl.). — Fr. *Zinc perforé.*

Doorperst zink is zeer nuttig tot het vervaardigen van velerlei voorwerpen. Wij melden hier enkel de **luchtgevers** en de **sneeuwweerders.**

De gaten in zink geperst, zijn zeer verschillend

van teekening : zie de twee voorbeelden bij schetsen 137 en 138.

Sch. 137.

Sch. 138.

Ziehier eene tabel welke ten nutte kan komen.

Doorperst zink van de Maatschappij « La Vieille-Montagne ».

NUMMERS	DOORMETERS DER GATEN IN MILLIMETERS	NUMMERS VAN HET ZINK	GEWONE MATEN DER BLADEN
3½	0.5 mM	7	$1^{m}00 \times 2^{m}25$
4	0.6	8	»
4½	0.8	8	»
5	1	8	»
6	1.3	8	»
7	1.5	10	»
8	1.8	10	»
9	2	10	»
9½	3	11	»
11	3.7	11	»
12	5	12	»
13	6	12	»
14	7.5	12	»
15	9	12	»
16	10.5	12	»
16G	Groot klaverblad	12	»
17	12	13	»
18	13.5	13	»
19	15	13	»
20	23	18	»
21	Ruiten	12	»
22	Schubben	12	»
24	Ringen	12	»
25	Groote ruiten	13	$0^{m}90 \times 2^{m}25$

Doorregenen, onpersoonlijk w. zw. — Fr. *Pénétrer; Percer.*

Het regent door op den zolder.

Doorslag, m. (-en), **Deurslag**, m. (volkst.), **Pons**, m. (Bastw.). — Fr. *Poinçon.* — Hgd. *Punze; Loch-Eisen.* — Eng. *Punch.*

Sch. 139.

De doorslag is eene stalen stift tot het doorslaan van metalen platen.

De ambachtsman dient verschillende doorslagen te hebben, o. a. met ronde, halfronde driekantige en vierkantige uiteinden (Sch. 139).

Als de doorslag gebruikt wordt tot het **aandrijven**, wordt hij **drijfbout**, of **drevel**, of **drijfijzer** genoemd. — Fr. *Chasse-pointe; Chasse-clou.* — Hgd. *Durchschlag.* — Eng. *Nail-driver.* — W. *Cachette.*

De doorslag, op welks uiteinde een **gemoet** bestaat, opdat hij niet te diep aandrijve, heet in 't Fr. *Poinçon à arrêt.*

Zie nog **Vormijzer**.

Doorslagen zink, o. (gmvd.) (Vl.). — Fr. *Zinc perforé.*

Zie **Doorperst zink**.

Doorsnede, v. (-n). — Fr. *Coupe.* — Hgd. *Schnitt.* — Eng. *Section.*

Tot het vervaardigen van eene goot geeft de bouwkundige vooral eene **dwarsche doorsnede** — Fr. *Coupe transversale.*

Wij melden ook :

Overlangsche doorsnede — Fr. *Coupe longitudinale.*

Schuinsche doorsnede - Fr. *Coupe oblique.*

Waterpasse doorsnede — Fr. *Coupe horizontale.*

Loodrechte doorsnede — Fr. *Coupe verticale.*

Doorsnede wordt soms ook gezegd voor den **diameter** : « Deze buis meet $o^{m}030$ doorsnede », voor « deze buis heeft eenen diameter $o^{m}030$ lang ».

Doorsnêepasser, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Compas d'épaisseur; Compas de diamètre.*

Zie **Diktepasser**.

Doorsnijden, ow. bw. st. — Fr. *Trancher; Couper en deux.*

Eene zinken plaat doorsnijden, dat is ze met de schaar snijden op gansch hare lengte of op gansch hare breedte.

Doorspoelbak, m. (-ken). — Fr. *Vidoir; Déversoir.*

Soort beweegbare **ontvangbak** waarin men het vuil water giet; hij is gewoonlijk geplaatst op de bordessen van de trappen.

Zie nog **Stortbak**.

Doorspoelbuis, v. (.buizen). — Fr. *Tuyau de dégorgement.* — Hgd. *Ausgangsrohr.* — Eng. *Eduction-pipe.*

Buis aangelegd om het wegvloeien van het water te vergemakkelijken, bijz. als er vuilnis in het water is.

Doorspoelgat, o. (-en). — Fr. *Dégorgement.*

Zie **Gootgat**.

Doorsteken, ow. bw. st., **Doorpersen**, ow. bw. zw. — Fr. *Percer; Perforer.*

Als de zink- en loodbewerkers gaten of openingen van verschillende vormen in bladzink of in platlood willen maken, gebruiken zij daartoe **vormijzers** of **uitsnijders**; zijn de platen groot en de gaten menigvuldig, dan bezigen zij een **perstuig**.

Doorsteker, m. (-s) (volkst. bijz. W.-Vl.). — Fr. *Sonde de dégorgement; Dégorgeoir.*

Zie **Ruimlood** en **Ruimijzer.**

Doorvijlen, bw. zw. — Fr. *Couper à la lime.*

Een stuk zink of welkdanig ander metaal met de vijl in twee verdeelen.

Doorvreten, ow. st. — Fr. *Ronger de part en part.*

Zie **Dooreten.**

Doorwerken (**Zand**), ow. bw. zw. — Fr. *Corroyer le sable.*

Het zand, tot het **gieten** bestemd, zóo bereiden dat er geene kluiten of klompjes in blijven.

Doorzagen, bw. zw. — Fr. *Couper à la scie.* — Hgd. *Durchsägen.* — Eng. *To saw trough.*

Een stuk metaal in twee zagen.

Doorzetten, ow. bw. zw. — Fr. *Amboutir; Emboutir.*

Zie **Drijven.**

Doorzijger, m. (-s). — Fr. *Filtre.*

Soort zeef, bijv. van doorperst zink, onderaan de buis van eene pomp gehecht, opdat er geene vuilnis met het water zou medegevoerd worden.

Ook **Pompketel** genaamd.

Zie nog **Roosterplaatje.**

Doorzijpelen, ow. zw., **Doorzijperen**, ow. zw. (W.-Vl.). — Fr. *Couler; Suinter.*

Zie **Leken.**

Doorzijpeling, v. (-en), **Doorzijpering**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Infiltration.*

De doorzijpeling komt hieruit voort dat sommige deelen van eene bedekking regen laten doordringen.

Zie ook **Lek.**

Doorzijperen, ow. zw. (W.-Vl.). – Fr. *Couler; Suinter.*

Zie **Doorzijpelen.**

Doorzijpering, v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Infiltration.*

Zie **Doorzijpeling.**

Doover, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Etouffoir.*

Zie **Doofpot.**

Dop, m. (-pen). — Fr. *Toupie.*

Zie **Top.**

Dophamer, m. (-s), **Dopper**, m., **Toetser**, m. — Fr. *Chassepot.* — Hgd. *Döppel.* – Eng. *Punch.*

Zie **Hamer.**

Doppe (oud). — Fr. *Doguet.*

Vermeld in GAILLIARD's *Glossaire flamand* enz., evenals **Dokke.**

Zie **Dook.**

Dopper, m. (-s). — Fr. *Chassepot.*

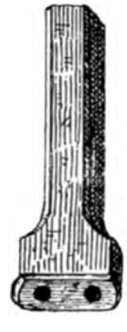
Zie **Dophamer.**

Dopper, m. (-s), **Toetser**, m., **Bouterolle**, v. (Bastw.) — Fr. *Bouterolle; Chasse-rivet.* – Hgd. *Nietstempel.* — Eng. *Riveting-set.*

De dopper dient tot het maken van de koppen der **klinknagels.**

Sch. 140.

Sch. 141.

Deze koppen zijn meestal halfsfeervormig, doch soms halfeivormig en zelfs kubusvormig.

Schets 140 vertoont den gewonen dopper;

Schets 141, eenen dubbelen.

Dot, m. (-ten), **Duts**, m. (W.-Vl.), **Futsel**, m. (W.-Vl.), **Dots**, m. (Vl.). — Fr. *Paquet de fils entortillés* of *d'étoupe* of *de foin* of *de paille.*

Een gootgat stoppen met eenen dot.

Volkst. : Een gootgat stoppen met eenen **hooiduts** of **hooidots**, ook met eenen **futsel** stroo; best nog met eenen **duts** klodden of werk.

Dots, m. (-en) (Vl.). — Fr. *Paquet de fils entortillés* of *de foin.*

Zie **Dot.**

Douwer, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Brimbale; Balancier; Bras de pompe; Bringueballe.*

Zie **Pompslinger.**

Dozing, v. (-en) (Fransch-Vl.). — Fr. *Egout; Séveronde; Subgronde.*

Zie **Dakvoet.**

Draad, m. (voorwerp) en o. (stof) (draden). — Fr. *Fil.* — Hgd. *Draht.* — Eng. *Wire.*

Zie o. a. **Looddraad, Metaaldraad, Zinkdraad.**

Draad, m. (draden). — Fr. *Cordonnet.*

Gewone dunne koord welke de dekker gebruikt om regelmatig werk te verrichten.

Zie **Smetlijn.**

Draad, m. — Fr. *Fil; Fibre.*

Bij geplet lood of zink :

Met den draad. — Fr. *dans le sens du laminage.*

Tegendraads — Fr. *dans le sens opposé au laminage; à contre-fil.*
Zie **Buigen.**

Draad, m. (draden). — Fr. *Filet; Pas.*
Zie **Vijsdraad.**

Draad, m., **Waat,** v. (Kempen). — Fr. *Morfil.*
De draad van het **loodgietersmes.**
Zie **Snede.**

Draadbank, v. (-en). — Fr. *Banc à tréfiler.*
Werktuig waarop metalen draad wordt vervaardigd.

Draadbus, v. (-sen). — Fr. *Filière.*
Zie **Draadijzer.**

Draadijzer, o. (-s), **Draadbus, v.** — Fr. *Filière.*
Werktuig waarmede metalen draad getrokken wordt.

Draadmal, v. (-len). — Fr. *Jauge à tréfiler; Morale.*
Zie **Draadmeter.**

Draadmetaal, o. (-alen). — Fr. *Métal à tréfiler.*
Metaal geschikt om tot draad te worden getrokken.

Draadmeter, m. (-s), **Draadmal,** v. — Fr. *Jauge à tréfiler; Morale.* — Hgd. *Drahtklinke.* — Eng. *Wire-gauge.*
Zie **Maatstaf.**

Draadnagel, m. (-s). — Fr. *Clou d'épingle; Pointe.*
Zie **Poont.**

Draadschaar, v. (.scharen). — Fr. *Cisaille à main.*
Groote en zeer sterke schaar met lange lemmers tot het doorknippen van metalen platen.
Zie **Handschaar** en **Schaar**.

Draadsnijderstang, v. (-en). — Fr. *Pince plate à encoches.*
Zie **Ingekeepte bektang**

Draadtang, v. (-en). — Fr. *Pince à tirer.*
Zie **Tang**.

Draadtrekijzer, o. (-s). — Fr. *Filière.*
Zie **Trekplaat**.

Draadtrekker, m. (-s). — Fr. *Tréfileur.*
Hij die metalen draad vervaardigt.

Draadtrekkerij, v. (-en). — Fr. *Tréfilerie.*
Werkplaats tot het draadtrekken.
Het draadtrekken.

Draagbaar, v. (.baren). — Fr. *Civière.*
Zie **Berrie**.

Draagband, m. (-en). — Fr. *Bretelle; Sangle.*
Zie **Handzeel**.

Draagberrie, v. (-s). — Fr. *Civière.*
Zie Berrie.

Draagboom, m. (-en), **Traam**, v. (W. Vl.), **Trame**, v. (W.-Vl.), **Treem**, v. (O.-Vl.), **Triem(e)**, v. (O.-Vl.). — Fr. *Bras; Barre.*
De stangen van eene **berrie** worden draagboomen genoemd.

Draagezel, m. (-s). — Fr. *Tréteau.*
Zie **Schraag**.

Draagklamp, m. (-en). — Fr. *Console.*
Zie **Console.**

Draaglijst, v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Tasseau; Liteau.*
Zie **Roeflat.**

Draagmand, v. (-en). — Fr. *Panier à bras.*
Zie **Mand.**

Draagriem, m. (-en). — Fr. *Bretelle; Sangle.*
Zie **Handzeel.**

Draaibank, v. (-en). — Fr. *Tour.* — Hgd. *Drehbank.* — Eng. *Lathe.*
Werktuig om metalen voorwerpen te draaien en o. a. bollen, stukken van topsieraden enz.
Zie ook **Drijven** — Fr. *Repoussage.*

Draaien, bw. ow. zw. — Fr. *Tourner.*
Op de draaibank werken.

Draaiende vijlstaak, m. (.staken). — Fr. *Etau à pied tournant.*
Zie **Bankvijs.**

Draaier, m. (-s) (Vl., Brab.). — Fr. *Manivelle.*
Zie **Zwengel.**

Draaihaak, m. (.haken). — Fr. *Burin; Crochet.*
De werklieden bezigen eenen ijzeren draaihaak bij het draaien van allerlei metalen voorwerpen.

Draailing, o. (gmvd.), **Draaisel**, o. (gmvd.). — Fr. *Tournure.* — Hgd. *Drehspäne.* — Eng. *Turnings.*
Afval van metaal bij het draaien.

Draaisleutel, m. (-s). — Fr. *Clef à écrous.*
Zie **Moersleutel.**

Draaispil, v. (-len). — Fr. *Pivot.*
As van eenen slijpsteen of van een wiel.

Draaisteen, m. (-en). — Fr. *Meule à aiguiser; Meule à émoudre.*
Zie **Slijpsteen.**

Drempelstuk, o. (-ken). — Fr. *Sablière.*
Zie **Muurplaat.**

Drenen, bw. zw. (Brab., Antwerpen), **Trenen**, bw. zw. (Brab., Antwerpen). — Fr. *Dégoutter.*
Zie **Druiping.**

Drenken, ow. zw. — Fr. *Imprégner.*
Bij het hardsoldeeren worden de te vereenigen stukken op de plaats der soldeering bevochtigd met eene oplossing van borax in water; langs de randen legt men dan fijn soldeer, dat met vochtigen borax **gedrenkt** wordt.

Drevel, m. (-s), **Drijfhout**, o. — Fr. *Chassoir.*
Zie **Kruinwerk.**

Drevel, m. (-s). — Fr. *Chasse-pointe; Chasse-clou.*
Zie **Doorslag.**

Driekwartponder, m. (-s).
Zie **Nagel.**

Driepikkel, m. (-s) (volkst. bijz. Brab., Vl.).
— Fr. *Trépied; Siège à trois pieds.*
Zie **Driestal.**
— Fr. *Chevalet.*
Zie **Staander.**

Driestal, o. (-len), **Drievoet**, m., **Driepikkel**, m.

(volkst. bijz. Vl. en Brab.), **Pikkelstoel**, m. (O.-Vl.), **Blokstoel**, m. (W.-Vl.), **Driestijper**, m. (W.-Vl.). — Fr. *Trépied; Siège à trois pieds.*

Is de gebruikelijke stoel van zinkbewerkers en loodgieters. Schets 142.

Sch. 142.

Driestijper, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Trépied; Siège à trois pieds.*

Zie **Driestal.**

Drievoet, m. (-en). — Fr. *Trépied; Siège à trois pieds.*

Zie **Driestal.**

Drijfbeitel, m. (-s), **Drijfijzer**, o. — Fr. *Ciselet.*

Stalen staak met het eene uiteinde vierkantig en het andere ezelsrugvormig, dienstig bij het drijven.

Drijfbout, m. (-en). — Fr. *Chasse-pointe; Chasse-clou.*

Zie **Doorslag.**

Drijfhamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à emboutir.* — Hgd. *Treibhamer.* — Eng. *Chasing-hammer.*

Zie **Hamer.**

Drijfhamer met pen, m. (-s). — Fr. *Marteau à emboutir à panne.*

Zie **Afpenhamer.**

Drijfhout, o. (-en). — Fr. *Chassoir.*

Zie **Drevel.**

Drijfijzer, o. (-s).

— Fr. *Chasse-pointe; Chasse-clou.*

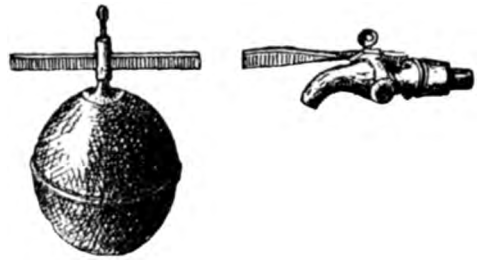
Zie **Doorslag.**

— Fr. *Ciselet.*

Zie **Drijfbeitel.**

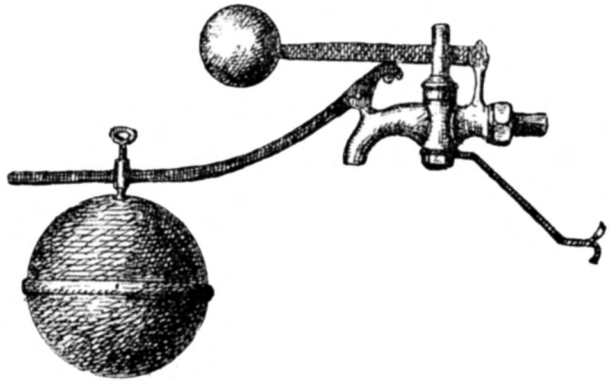
Drijfkraan, v. (.kranen). — Fr. *Robinet à flotteur.* — Hgd. *Schwimmhahn.* — Eng. *Float-cock.*

Kraan waarvan de sleutel zijlings staat en aan welke eene lange stang met, op het uiteinde, eenen zinken of koperen bol, die op het water drijft. Daalt

Sch. 143.

het water, dan daalt de bol en de sleutel der kraan gaat open; staat het water op eene berekende hoogte, dan blijft de kraan gesloten.

Sch. 144.

Dit stelsel wordt veel gebruikt aan de **reukelooze privaten,** waarbij die zelfwerkende kraan zeer ten nutte strekt.

Schets 143 geeft het gebreveteerd stelsel Jeandieu; schets 144 stelt eene drijfkraan voor met dubbele drukking en met tegengewicht, van het stelsel Fontaine.

Deze voorbeelden zullen voldoende zijn om den lezer met de grondregels, waarop de drijfkraan berust, bekend te maken.

Wij zullen hier nochtans doen opmerken dat de werking der drijfkraan lichtelijk gestoord wordt; daarom ook werd in den Prijskamp ingericht ter gelegenheid der Wederlandsche Tentoonstelling, te Brussel, in 1897, eene prijsvraag gesteld tot het vervangen van de drijfkraan door een eenvoudig en doelmatig stelsel.

Die vraag bleef onbeantwoord, doch de HH. Dumay en Gautier, te Brussel, hebben onlangs een brevet genomen voor een stelsel dat aan het vereischte schijnt te voldoen. Zie **Stortbak** en ook **Waterleiding**.

Drijfkunst, v. (gmvd.). — Fr. *Ciselure.*

Kunst om beeldwerk of versieringswerk op metaal (en o. a. op lood) uit te kloppen.

Drijfwerk, o. (-en).

Werk verkregen door het drijven.

In 't Fr. zegt men meer bijzonder *Ciselure, Ouvrage ciselé,* wanneer men versieringswerk bedoelt dat op edele metalen werd uitgevoerd; en *Repoussage, Ouvrage repoussé,* wanneer er spraak is van lijstwerk op voorwerpen van onedele metalen aangebracht.

Drijven, bw. ow. st., **Doorzetten**, bw. ow. zw., **Opdiepen**, bw. zw. — Fr. *Amboutir; Emboutir.* — Hgd. *Treifen.* — Eng. *To chase.*

Een stuk metaal aan den eenen kant hol en aan den anderen kant bol maken.

De metaalbewerker bezigt daartoe begoriën en velerlei soorten **drijfhamers.**

Wanneer de te geven vormen eenvoudig zijn, slaat men de bladen in of op houten rollen.

Drijven heeft ook den zin van het Fr. *Bosseler; Repousser; Relever en bosse.*

Er dient nochtans aangemerkt dat tot het bekomen van zoogezegd « **verheven drijfwerk** » men het metaal moet **uitzetten** (eigenlijk 't Fr. *Bosseler*) en **inzetten** (eigenlijk 't Fr. *Repousser*).

Door **uitzetten** wordt verstaan het voorwerp op zijne buitenzijde bol maken met van binnen naar buiten te slaan, en door **inzetten**, het op zijne binnenzijde bol maken met van buiten naar binnen te slaan.

Drijven, o. — Fr. *Repoussage.*

Het mechanisch drijven van zinken voorwerpen geschiedt door middel van gedraaide houten **rollen** op eene **draaibank.**

Het zink moet herwarmd worden op 325 à 350 graden Celsius.

Drijver, m. (-s). — Fr. *Ciseleur; Repousseur.*

De werkman die drijft.

Zie **Drijven.**

Drijver, m. (-s) (volkst. o. a. Vl. en nl. te Dendermonde, Gent, Middelkerke enz.). — Fr. *Batte.*

Zie **Slagel.**

Drijversstok, m. (-ken). — Fr. *Bâton de planeur.*

Is een stuk linden- of abeelenhout waarop de hamers gereinigd worden.

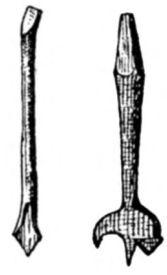
Dril, m. (-len), **Boor**, v., **Boorijzer**, o., **Spilboor**, v.,

Drille, v. (W.-Vl.), **Drulle**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Foret; Mêche.* — Hgd. *Bohrer.* — Eng. *Drill.* — W. *Moxhe.*

Stalen priem om gaten te boren. (Schets 145).

De dril met drie pinnen tot het maken van **rondeelen** o. a., wordt **cirkelboor** genoemd (Schets 146).

Zie **Drilkraam, Omslagboor, Spitsboor** enz.

Sch. 145. Sch. 146.

Drilboog, m. (.bogen). — Fr. *Archet; Arçon; Hameçon.* — Hgd. *Drehbogen.* — Eng. *Drill-bow.* — W. *Airson.*

Zie **Drilkraam.**

Drilklos, m. (-sen), **Klos**, m. — Fr. *Boîte à foret; Bobine à foret; Porte-foret.* — Hgd. *Bohrrolle.* — Eng. *Drill-box.*

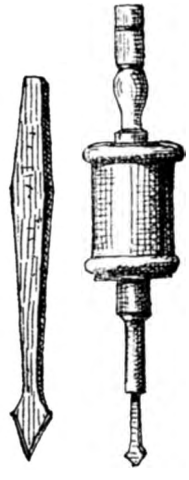
Zie **Drilkraam.**

Drilkoord, v. (-en), **Driltouw**, o., **Drilsnaar**, v., **Pees**, v. (Vl., Brab.), **Drilpees**, v. — Fr. *Corde à archet.* — Hgd. *Darmsaite.* — Eng. *Bow-string.*

Zie **Drilkraam.**

Drilkraam, o. (.kramen). — Fr. *Trousse de foret à bobine.* — Hgd. *Rollenbohrensatz.* — Eng. *Drill-box'sset.*

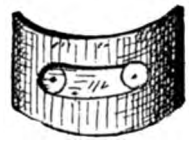
Tot het boren van gaten wordt het drilkraam gebruikt, dat bestaat uit eenen **dril**, eenen **drilklos**, eenen **drilboog** en eene **borstplaat**. Om er zich van te bedienen handelt men als volgt :

Sch. 147. Sch. 148.

Een dril wordt gestoken in den drilklos (Schetsen

147 en 148) welke bestaat uit eenen houten cylinder waarboven eene vastgezette stalen pin. Dan neemt men den drilboog (Sch. 149), soort stalen floret met onder en boven een oogje of haakje en met een hecht, en bindt de drilkoord of **snaar** aan beide oogjes zóo dat de koord eens rond den klos kan omwonden worden.

Sch. 150.

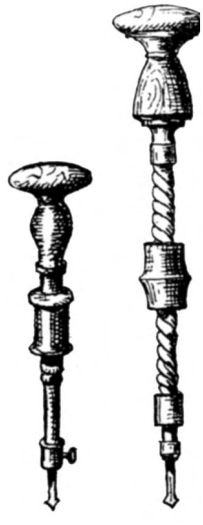
Nu de borstplaat (Schets 150) op de borst leggende, vat men, met de linkerhand, den omwonden klos, met de rechte, het handvatsel van den boog en zet den dril op de te doorboren plaat, zorg dragende met de borstplaat op de spil van den drilklos te drukken.

Het blijkt dat door eene zagende beweging met den boog, de klos zal ronddraaien en dat bijgevolg de dril in het metaal zal **bijten.**

Buiten den hooger gegeven drilklos zijn er soortgelijke tuigen die met de borstplaat een geheel uitmaken (Schets 151).

De drilboog wordt soms bewogen door een raderwerk.

Het drilkraam is vereenvoudigd geworden als in schets 152, alwaar de klos met de hand wordt bewogen en door het op- en neerglijden om eene draaiende gewrongen stang, den dril doet bijten.

Sch. 151. Sch. 152.

Sch. 149.

Deze dril heet wel **Archimedes-dril.**

Zie nog **Omslagboor.**

Drille, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Mêche; Foret.*
Zie **Dril**.

Drillen, bw. zw. — Fr. *Forer.* — Hgd. *Drillen.* — Eng. *To drill.*
Gaten boren met eenen **dril**.

Drilmeel, o. (gmvd.). — Fr. *Alésures; Bûchilles.*
Zie **Boorsel**.

Drilsel, o. (gmvd.). — Fr. *Alésures; Bûchilles.*
Zie **Boorsel**.

Drilsnaar, v. (.snaren). — Fr. *Corde à archet.*
Zie **Drilkoord**.

Driltouw, o. (-en). — Fr. *Corde à archet.*
Zie **Drilkoord**.

Drinkgeld, o. (gmvd.). — Fr. *Pourboire.*
Zie **Fooi**.

Droesem, m. — Fr. *Boudin.*
Slijk dat bij het ontstoppen uit eene buis wordt getrokken.

Droge, v. (gmvd.) (Gent). — Fr. *Chlorure de zinc.*
Zie **Zinkchlooruur**.

Drogen, bw. zw. — Fr. *Dessécher.*
Koper drogen is het **afzonderen** van tin en lood.

Droog, bnw. — Fr. *Sec.*
Het lood dat men in den ketel of in de loodpan werpt om gesmolten te worden, dient droog te zijn; de waterdampen konden mogelijk het lood doen wegspatten en eene ontploffing teweegbrengen.

Droog lood, o. (gmvd.).
Zie **Platlood**.

Droogte, v. (gmvd.). — Fr. *Sécheresse.*
Zie **Legeering**.

Druif, v. (druiven), **Leunknop**, m., **Zwonkschijf**, v. (Brab., Vl.). — Fr. *Champignon; Disque.*
Zie **Omslagboor**.

Druifboor, v. (.boren) (N.-Nedl.). — Fr. *Vilbrequin.*
Zie **Omslagboor**.

Druipbord, o. (-en). — Fr. *Larmier.*
Zie **Gootlijst**.

Druiping, v. (gmvd.). — Fr. *Dégouttement.*
Als er een **lek** in eene **goot** is, zal er weldra eene druiping ontstaan.
Het druipen wordt soms in de volkst. **Drenen** en **Trenen** genoemd (Brab., Antw.): De goot treent.

Druiplijst, v. (-en). — Fr. *Larmier.*
Zie **Lijst** en **Gootlijst**.

Drukking, v. (-en). — Fr. *Pression.*
Water onder drukking. — Fr. *Eau sous pression; Eau forcée.*
Zie **Beproeving**.

Drukkingsproef, v. (.proeven). — Fr. *Essai de pression; Mise sous pression.*
Gewoonlijk worden de buizen eener waterleiding onderworpen aan eene drukkingsproef met koud water, bedragende de kracht van 12 tot 15 atmosfeeren.
Zie nog **Dikte** en **Beproeving**.

Drukpomp, v. (-en). — Fr. *Pompe foulante.*
Zie **Perspomp**.

Drukschroef, v. (.oeven). — Fr. *Vis de pression.*
Zie **Pletmolen**.

Drulle, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Mêche; Foret.*
Zie **Dril**.

Dubbele bolhamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à tirer de fond double.*
Zie **Hamer** en **Boeshamer**

Dubbele broekpijp, v. (-en). — Fr. *Culotte double.*
Zie **Broekpijp**

Dubbele diktepasser, m. (-s). — Fr. *Compas à lunettes; Compàs huit de chiffre.* — Hgd. *Brillenzirkel; Dobbeltaster.* — Eng. *Double-bowed callipers.*
Zie **Passer**.

Dubbele drijfhamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à emboutir double.*
Zie **Drijfhamer**.

Dubbele galerij, v. (-en). — Fr. *Galerie double.*
Zie **Sierband**.

Dubbele holkeel, v. (.kelen). — Fr. *Scotie.*
Zie **Scotie**.

Dubbele moersleutel, m. (-s); **S-sleutel**, m. — Fr. *Clef à écrous double; Clef en* S.
Zie **Moersleutel**.

Dubbelen, (Bladzink, Platlood), bw. zw. — Fr. *Doubler.* — Hgd. *Doppeln.* — Eng. *To double.*
Twee platen op elkander plaatsen en vergaren.

Dubbele pomp, v. (-en). — Fr. *Pompe double.*
Twee nevens elkander staande **pompen**, met éenen **pompslinger**, waarvan bijv. de eene regenwater, de andere putwater geeft.

Dubbele sierlijst, v. (-en). — Fr. *Galerie double.*
Zie **Sierband**.

Dubbele S-passer, m. (-s). — Fr. *Compas à double* S. — Hgd. *Doppelt* S-*Zirkel.* — Eng. *Double* S-*Callipers.*
Zie **Passer**.

Dubbele strekhamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à planer double.*
Zie **Hamer**.

Dubbele winkelhaak, m. (.haken), **T-haak**, m. — Fr. *Equerre double; Equerre à* T. — Hgd. T-*Winkel.* — Eng. T-*square.*
Zie **Winkelhaak**.

Duiger, m. (-s) (W.-Vl.) (uitgesproken **Duger**). — Fr. *Brimbale; Balancier; Bringueballe; Bras de pompe.*
Zie **Pompslinger**.

Duim, m. (-en). — Fr. *Gond.* — Hgd. *Hasp.* — Eng. *Hack.*
Duimen van deuren worden in de neutsteenen met lood vastgegoten.

Duim, m. (-en) (N.-Nedl.), **Centimeter**, m. (Z.-Nedl.). — Fr. *Centimètre.*
De duim = de centimeter = $\frac{1}{100}$ meter.

Duimpan, v. (-nen). — Fr. *Crapaudine.*

IJzeren, stalen of koperen plaat met eene holte, waarin eene verticale as draait.

Zie **Kussen**.

Duimstok, m. (-ken). — Fr. *Mètre.*

Zie **Meter**.

Duitsch tin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain allemand.*

Zie **Tin**.

Duivel, m. (-s). — Fr. *Diable.*

Kleine kachel waarvan de loodgieter zich bedient bij het smelten van lood of van soldeer wanneer hij over geen **komfoor** kan beschikken.

Duivelsvel, o. (gmvd.) (Vl.), **Ezelsoor**, o. (Brab., Antwerpen), **Apenvel**, o. (Hageland). — Fr. *Gomme élastique.*

Dit woord, alhoewel soms door de loodgieters gebruikt, beduidt toch meer bijzonderlijk de **rekgom** die aan de scholieren en aan de teekenaars dient tot het uitvagen van potloodlijnen en inktvlekken.

Zie **Rekgom**.

Dummy, m. (-'s). — Fr. *Dummy.*

Zie **Bolhamer** en **Elleboog**.

Duts, m. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Paquet de foin* of *d'étoupe* of *de fils entortillés.*

Zie **Dot**.

Duwer, m. (-s) (Vl.). — Fr. *Brimbale; Balancier; Bringueballe; Bras de pompe.*

Zie **Pompslinger**.

Duwiere, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Trou de la tuyère.*

Zie **Blaasgat**.

Duwkraan, v. (.kranen). — Fr. *Robinet à bouton.*
Deze kraan draagt eenen knop, waarop men behoeft te drukken om ze te openen.

Dwarslijn, v. (-en). — Fr. *Ligne transversale.*

Edel metaal, o. (.talen). — Fr. *Métal précieux.*
Zie **Metaal**.

Eed, m. (-en). — Fr. *Serment.*
Vooraleer als **meester** in het loodgietersgilde aanvaard te worden, deed de **leerling** eenen plechtigen eed.

Eemer, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Seau.*
Zie **Emmer**.

Eenponder, m. (-s). — Fr. *Clou à mille pièces à la livre.*
Zie **Nagel**.

Eenvoudige lijst, v. (.-en). — Fr. *Moulure simple.*
Zie **Lijst**.

Eest, m. (-en). — Fr. *Foyer; Chauffe.*
De **haard** eener smis.

Egel, m. (-s). — Fr. *Hérisson.*
Zie **Bezem**.

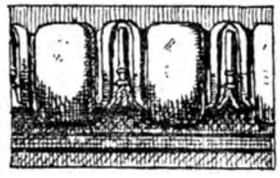
Egge, v. (-n). — Fr. *Lisière.* — Hgd. *Tropfsaum.* — Eng. *List.*
De egge is een band gelaten op het blik door het afdroppelen van het tin bij het vertinnen.

Egge, v. (-n), **Negge**, v. — Fr. *Tranchant.*
De **snede** of scherpe kant van een mes. De rug wordt soms **oesel** en **noesel** genoemd.
Zie ook **Snede**.

Eierlijst, v. (-en). — Fr. *Moulure à oves.*

Eene eierlijst van gestampt zink (Schets 153).

Ook lijst die in de doorsnede den vorm heeft van een half eirond — Fr. *Scotie; Trochile.*

Sch. 153.

Eigenschappen van de metalen (mvd.). — Fr. *Propriétés des métaux.*

Zie **Metaal.**

Eind, m. (-en) (volkst.). — Fr. *Morceau; Partie.*

De eind is een deel eener buis.

Het woord is van dagelijksch gebruik om ermede de verschillende stukken van gelijke afmetingen, die eene afvoerbuis samenstellen, te bedoelen.

Zie nog **Buiseind.**

Eindborgtocht, m. (-en). — Fr. *Cautionnement définitif.*

Zie **Borgtocht.**

Einde, o. (-n). — Fr. *About.*

Zie **Uiteinde.**

Eindschild, v. (-en), **Keuveleind**(e), o. (W.-Vl.). — Fr. *Pan de croupe; Croupe.*

Zie **Schild.**

Eindsieraad, o. (.aden). — Fr. *Amortissement.*

Zie **Eindstuk.**

Eindstuk, o. (-ken). — Fr. *About; Terminaison.* — Hgd. *Endstück.* — Eng. *End-piece.*

Stuk op een **buisuiteinde** geplaatst.

Ook het gedeelte van een **kruinwerk** dat op

het uiteinde van de vorst staat en dan veelal **eindsieraad** — Fr. *Amortissement* — genaamd.

Eind tegen eind soldeeren, bw. zw. — Fr. *Abouter; Aboutir.*
Zie **Verlengen.**

Eins, v. (-en). — Fr. *Anse.*
Zie **Hengsel.**

Einsal, m. (s) (Vl.), **Einsel**, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Balance romaine.* — Is eene knipwaag.
Zie **Knipwaag.**

Einsoog, o. (-en), **Einsoor** o. (-en). — Fr. *Oreillon.*
Zie **IJnsoog.**

Einze, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Anse.*
Zie **Hengsel.**

Eirond, o. (-en). — Fr. *Ovale.*

Eis, v. (eizen) (O.-Vl., Hageland). — Fr. *Anse.*
Zie **Hengsel.**

Eivormig, bnw. — Fr. *Ovoïde.*
De eivormige knoop op de vergaring van twee looden buizen eind tegen eind geplaatst.

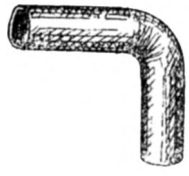
Eksteroogen, v. en o. (mvd.) (Volkst.). — Fr. *Yeux-de-perdrix.*
Schitterende plekjes in het soldeer, doordien het niet genoeg tin in evenredigheid met het lood bevat.

El, v. (-len) (N.-Nedl.); **Meter**, m. (Z.-Nedl.). — Fr. *Mètre.* — Hgd. *Meter.* — Eng. *Metre.*
De Nederlandsche el = de meter = 10 decimeter = 100 centimeter = 1000 millimeter.

Elasticiteit, v. (Bastw.). — Fr. *Elasticité.*
Zie **Veerkracht.**

Elleboog, m, (.bogen), **Bocht**, v., **Knie**, v. (oud). — Fr. *Coude.* — Hgd. *Elbogen*; *Kniestück.* — Eng. *Elbow.* — W. *Ginio; Gnio; Goin.*

Eene **zinken** buis in den vorm van eenen elleboog. De elleboog wordt heden meestal mechanisch vervaardigd en is dan rond (Schets 154); de gewone

Sch. 154.

Sch. 155.

elleboog vormt óf eenen rechten óf eenen scheeven hoek. (Schets 155).

De elleboog wordt ook veel in waterleidingen gebezigd; hij is **haaksch** (Schets 156) of **open** (Schets 157).

Sch. 156.

Sch. 157.

Wegens het vervaardigen der **looden** ellebogen voor **stortbuizen** zullen wij in eenige bijzonderheden treden en voornamelijk de aandacht vestigen op zekere bewerking, sedert een tiental jaar in Engeland bekend, doch hier te lande door een te gering getal loodgieters gevolgd.

Het geldt namelijk het **buigen** van buizen niet meer dan 3 tot 4 mm. dik, met eene doorsnede van 70 tot 110 mm.

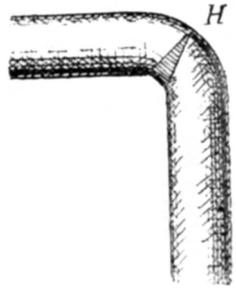
Over het algemeen, wordt de elleboog volgender wijze vervaardigd :

De werkman maakt in de buis eene V-vormige inkeping, welke, naar gelang de te verkrijgen buiging,

min of meer open staat. De twee uiteinden worden dan gebogen en overeengeschoven en eene stevige soldeering sluit de voegen dicht (Schets 158).

Soms raakt de inkeping niet tot aan de bolronding of **hiel** H; in dit geval moet de soldeering gemaakt worden als in schets 159.

Andere malen snijdt de werkman de buis schuins

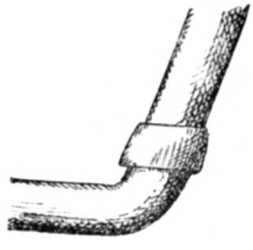
Sch. 158.

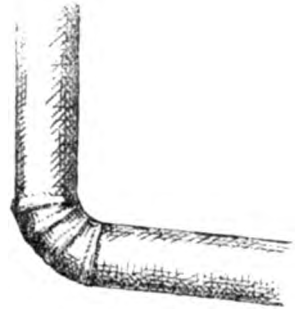
Sch. 159.

door en wordt de soldeering ringvormig (Schets 160).

Het is duidelijk dat bijaldien de bocht geenen scherpen hoek mag vormen, verscheidene opvolgende inkepingen moeten gemaakt worden (Schets 161).

Sch. 160.

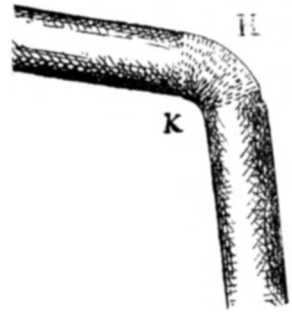
Sch. 161.

Buiten het weinig aantrekkelijk uitzicht dat zulkdanige bochten vertoonen, dient er aangemerkt dat er dikwerf, binnen in de voegen, uitsprongen bestaan of **soldeerdroppels** kleven.

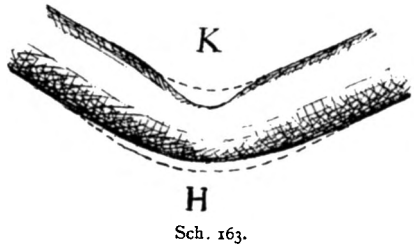
Wel is waar vergt de nieuwe wijze om door verwarming en uitslaan, zonder soldeering, ellebogen van gelijke dikte te verkrijgen, ongemeene behendigheid en oplettendheid en tamelijk veel tijd, doch dit kan tegen de voordeelen niet opwegen.

Wij uiten den wensch dat onze arbeiders die bewerking grondig aanleeren.

Deze komt hierop uit dat het overtollige lood aan de holrondheid of **keel** K naar den hiel wordt gedreven, alwaar de buiging noodzakelijk de dikte vermindert (Schets 162); men verwarmt hevig de keel K (Schets 163) ten einde het lood smeedbaarder te maken, terwijl men den hiel H verkoelt. Dit verricht, wordt de buis gebogen zooals in schetsen 163 en 164, en erop met het **slaghout** twee of drie slagen gegeven, derwijze dat de buis in doorsnede den vorm aanneemt van

Sch. 162.

Sch. 163.

Sch. 164.

Sch. 165.

schets 165 en het metaal naar den hiel wordt gedreven. Het is nu het gepast oogenblik om, door middel van den **dummy**, de buis hare vroegere doorsnede terug te geven.

Dezelfde behandelingen worden herhaald totdat de elleboog de vereischte bocht heeft.

Tot het maken van de rechthoekige ellebogen op het uiteinde eener buis (pijpvormige bochten), snijdt men het uiteinde uit als in schetsen 166 en 167; men verwarmt het metaal, zet de deelen A

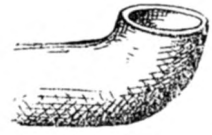
Sch. 166.

recht en brengt den hiel van onder naar boven, wat terzelfder tijd de zijkanten doet uitzetten. Deze zijkanten worden beurtelings uitgerekt en verkoeld om hunne dikte te verminderen.

De afgewerkte elleboog staat verbeeld in sch. 168.

Sch. 167.

Sch. 168.

Een woord nopens de buizen van ongeveer 35 mm. middellijn en 5 à 6 mm. dikte.

Soortgelijke buizen worden gebogen met, zooals hooger gezegd, de keel herhaaldelijk te verwarmen, na ze ovaal gemaakt te hebben door middel van het slaghout, in den tegenovergestelden zin der plooi. Het blijkt dat zij naderhand haren eersten vorm terugkrijgen.

Emeridoek, o. (gmvd.). — Fr. *Toile émérisée.*
Zie **Smergeldoek.**

Emeripapier, o. (gmvd.). - Fr. *Papier émérisé* of *à l'émeri; Emeril.*
Zie **Smergelpapier.**

Emmer, m. (-s), **Eemer**, m. (volkst.), **Seule**, v. (W.-Vl.), **Iemer**, m. (soms W.-Vl.), **Aker**, m. (Vl. en Hageland). — Fr. *Seau.* — Hgd. *Eimer.* — Eng. *Bucket.*

De emmer komt schier bij alle ambachten ten nutte; hij wordt veelal van hout, van zink, van blik of van gegalvaniseerd ijzer vervaardigd, en bestaat uit een afgeknotte-kegelvormig vat, met **hengsel** aan het vat gehecht door middel der **ijnsoogen**

Zie ook **Bezem**

Engelsche goot, v. (.goten). — Fr. *Gouttière à l'anglaise; Gouttière sur entablement couvert.*

Halfronde zinken goot op eene kroonlijst geplaatst tot het beletten dat zij onder het gewicht van het water plooit.

Engelsche sleutel, m. (-s). — Fr. *Clef anglaise; Clef universelle.* — Hgd. *Englische Schraubenschlüssel.* — Eng. *Universal screw-wrench.*

Zie **Moersleutel.**

Engelsch tin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain anglais.*

Zie **Tin.**

Enkele moersleutel, m. (-s). — Fr. *Clef à écrous simple.*

Zie **Moersleutel**.

Enkelvoudige katrol, v. (-len), **Schijf 1**, v. (Kempen, Antwerpen enz.), **Hoofdeken 1**, o. (O.-Vl. en bijz. Gent). — Fr. *Poulie simple.*

Zie **Katrol.**

Ensel, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Balance romaine.*

Zie **Knipwaag.**

Enten, bw. zw., **Inten**, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Greffer.*

Eene pomp op eene ente of inte (volkst. o. a. te Gent) is aangebracht op de aanvoerbuis van eene andere pomp; dezelfde aanvoerbuis bedient dus twee pompen. Dit is slecht werk.

Enze, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Anse.*
Zie **Hengsel**.

Erts, o. (-en). — Fr. *Minerai.* — Hgd. *Erz.* — Eng. *Ore.*
Zie **Looderts, Zinkerts** enz.

Ertskist, v. (-en). — Fr. *Cassetin.*
Zie **Ertskuip**.

Ertskuip, v. (-en), **Ertskist**, v. — Fr. *Cassetin.* — Hgd. *Erztrog.* — Eng. *Tub for the washing ore.*
Tobbe of kuip, waarin het erts gewasschen wordt.

Ertskuip, v. (-en). — Fr. *Sébile.*
Zie **Ertstrog**.

Ertsstampen, o. (gmvd.). — Fr. *Broyage du minerai.*

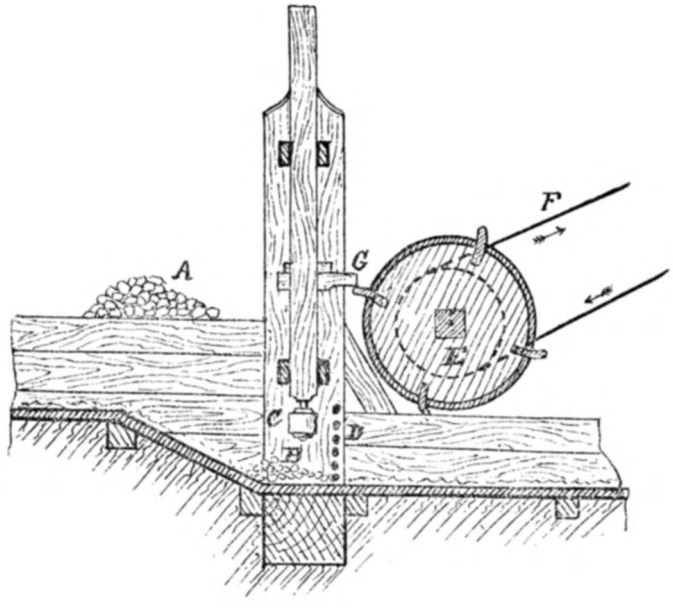
Nevensstaande schets 169 toont een der velerlei tuigen welke tot het ertsstampen gebruikt worden. A is gebroken erts dat in B wordt geworpen onder den stamper C.

Een waterstroom voert het ertsgruis buiten een traliewerk D, dat de te groote stukjes weerhoudt; E is een door middel van den riem F in beweging gebrachte cylinder, die tanden draagt in den vorm van **schoepplankjes**, op gelijken afstand van elkander, op een buitenwiel geplaatst.

Het is duidelijk dat, door middel van den klos

G waartegen de tanden stooten, de stamper naar omhoog wordt gedreven, om dan van zelfs neder te vallen.

In de Maatschappij « La Vieille-Montagne » wordt het erts, en inzonderheid het zinkerts, niet

Sch. 169.

zooals in andere fabrieken, gestampt door middel van molensteenen of door eenen **mortier** in den aard van het hooger geschreven tuig, men gebruikt daar den stamper met **middelpuntvliedende kracht**, « Vapart », die tot 12.000 kilogram **ertsstof** per uur oplevert.

Zie nog **Bereiding**.

Ertsstof, o. (gmvd.) — Fr. *Poussière de minerai.* Zie **Werkzink** en **Ertsstampen**.

Ertstrog, m. (-gen), **Ertskuip**, v. — Fr. *Sébile.* — Hgd. *Schichttrog.*

Het vat, waarin het erts tot in den **fornuisketel** wordt gedragen of gevoerd.

Ether, o. — Fr. *Ether.* — Hgd. *Aether.* — Eng. *Ether.*

Zeer vluchtig vocht dat men bekomt door de distilleering van een met alcohol vermengd zuur.

Het strekt den loodgieter soms te nutte bij het **onderzoek** van verlaat- en andere buisstelsels.

Zie **Munt** en **Onderzoek.**

Eusel, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Balance romaine.*
Zie **Knipwaag.**

Euverte(n)en, bw. zw. (Limburg). — Fr. *Etamer.*
Zie **Vertinnen.**

Euze, v. (-n) (Limburg, O.-Vl., Brab.), **Euzen**, v. (Limburg, Brab.), **Euzendrup**, m. (O.-Vl.), **Euzie**, v. (W.-Vl.). In de middeleeuwen **Husie-**, **Heusiedrup.** — Fr. *Egout; Séveronde; Subgronde.*
Zie **Dakvoet.**

Euzieplaat, v. (.platen) (W.-Vl.). — Fr. *Sablière.*
Zie **Muurplaat.**

Euziesteert, m. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Coyau.*
Zie **Regenbord.**

Euzing, v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Egout; Séveronde; Subgronde.*
Zie **Dakvoet.**

Evans-sleutel, m. (-s). — Fr. *Clef à vis Evans.*
Zie **Moersleutel.**

Evenaar, m. (-s), **Balanswijzer**, m., **Naald**, v. — Fr. *Languette; Langue* of *Aiguille de balance.* — Hgd. *Wagenzünglein.* — Eng. *Index.*

Kleine naald die loodrecht op den arm der balans staat en die door de **schaar** moet gedoken zijn als de waag in evenwicht staat.

Zie nog **Weegschaal**.

Evenwijdige lijnen, v., (mvd.), **Gelijkloopende lijnen**, .. (mvd.). — Fr. *Lignes parallèles.*

Evenwijdig schuivende vijlstaak, m. (.staken). — Fr. *Etau parallèle.* - Hgd. *Parallel-Schraubstock.* — Eng. *Parallel vice.*

Zie **Bankvijs**.

Ezel, m. (-s). — Fr. *Bourriquet.*

Is eene bank die de beenen van groote scharen ondersteunt.

Ezel, m. (-s). — Fr. *Bâton à dresser.*

De ezel is eene ijzeren stang, waar bladzink of platlood op bewerkt wordt.

Wij melden :

Den platten ezel; den ronden ezel; den halfronden ezel; den vierkanten ezel.

De **buisezel** is van taai hout en met banden beslagen; hij wordt ook **Pijpenhout** en **Rondbalk** genoemd en dient o. a. tot het vervaardigen van looden of tinnen buizen en veelal tot het beter ronden van op het werk aangevoerde buizen.

De **ezelin** is een dubbele ezel.

Ezelin, v. (-nen). — Fr. *Grand bâton à dresser.*

Zie **Ezel**.

Ezelsoor, o. (gmvd.) (Antwerpen). Fr. *Gomme élastique.*

Zie **Duivelsvel**.

Ezelvenster, o. (-s). — Fr. *Lucarne en chevalet.*
Zie **Dakvenster.**

Fabrieksmerk, o. (-en). — Fr. *Marque de fabrique.* — Hgd. *Fabrikzeichen.* — Eng. *Trade-mark.*
De metalen platen en staven en o. a. het bladzink dragen een fabrieksmerk.

Sch. 170.

Nevensstaande schets 170 geeft het fabrieksmerk, voor België, der Maatschappij « La Vieille-Montagne ».
Het op den stempel staande cijfer duidt het nummer van het zink aan; de letter A, de pletterij van Angleur, de letter T, de pletterij van Tilff.
Zie ook **Bladzink.**

Faneel, o. (-en). — Fr. *Noue.*
Zie **Kiel.**

Fasceelhout, o. (Vl.). — Fr. *Bois de quartier à brûler.*
Zie **Brandstof.**

Fasselhout, o. (oud) (W.-Vl.).
Zie **Brandstof.**

Fateraar(e), m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Croûte; Mauvais ouvrier.*
Zie **Knoeier.**

Fatsoen, o. (gmvd.). — Fr. *Façon.*
Zie **Handwerk.**

Feit, v. (-en) (O.-Vl., bijz. Gent). — Fr. *Défaut.*
Zie **Gebrek.**

Fernijs, o. (.ijzen) (Volkst. bijz. O.-Vl. en Hageland). — Fr. *Fourneau.*

Zie **Fornuis.**

Festoen, o. en v. (-en). — Fr. *Feston ; Guirlande*

Zie **Bloemkrans** en **Sierband.**

Feuter, o. (gmvd.) (Bastw.). — Fr. *Feutre.*

Zie **Vilt.**

Fibberen, bw. zw. (O.-Vl.).

Met kunst werken of kunstig werk verrichten.

Dit kruinwerk in gedreven lood werd gefibberd, wil zeggen met kunst gemaakt.

Figgelen, bw. zw., **Viggelen**, bw. zw. — Fr. *Déchiqueter*; *Taillader.*

Kwalijk snijden van metalen platen, waardoor deze bedorven of onbruikbaar voor zeker werk worden.

Fijne lijn, v. (-en). — Fr. *Ligne fine.*

Fijne vijl, v. (-en). — Fr. *Lime douce.*

Zie **Vijl** en **Zoetvijl.**

Fijn tin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain fin.*

Zie **Klinkend tin.**

Flenze, v. (-n), **Aansluitband**, m. — Fr. *Bride.* — Hgd. *Flansche.* — Eng. *Flange.*

De flenzen aan eene buisverbinding moeten goed op de buisuiteinden passen. (Lastk. van het Min. van S., P. en T.).

Fliering, v. (-en) (O.-Vl.). — Fr. *Panne.*

Zie **Gording.**

Foefelaar, m. (-s). — Fr. *Croûte ; Mauvais ouvrier.*

Zie **Knoeier.**

Foelie, v. (gmvd.). — Fr. *Paillon.*
Zeer dun geslagen metaal.
Zie **Tinfoelie.**

Fontein, v. (-en). — Fr. *Fontaine.*
Van zink of van lood vervaardigd; tot versiering van openbare plaatsen, hovingen enz.
De looden fonteinen in de hovingen te Versailles zijn wijdvermaarde kunstwerken.

Fonteinbuis, v. (.buizen), **Fonteinpijp**, v. (bijz. N.-Nedl.). — Fr. *Tuyau de fontaine.*
Looden buis tot aanvoering van het water eener fontein.
Zie **Platlood.**

Fonteinmaker, m. (-s). — Fr. *Fontainier; Fontenier.*
Zie **Fonteinmeester**

Fonteinmeester, m. (-s) minder gebruikt dan **Fonteinmaker**, m., soms **Waterbakmaker**, m. — Fr. *Fontainier; Fontenier.*
De loodgieter die bijzonderlijk fonteinen, pompen, kranen, waterleidingen enz. maakt en opstelt.

Fonteinpijp, v. (-en) (bijz. N.-Nedl.). — Fr. *Tuyau de fontaine.*
Zie **Fonteinbuis.**

Fooi, v. (-en), **Drinkgeld**, o. — Fr. *Pourboire.*
De loodgietersbaas gaf eene fooi aan zijne werklieden omdat zij een werk vóor den bepaalden tijd afgedaan hadden.

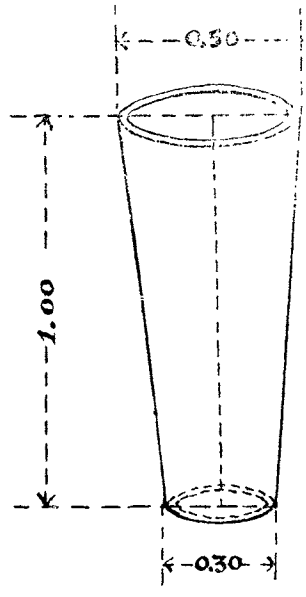
Formule, v. (-s) (Bastw.). — Fr. *Formule.*
De ambachtslieden en bijz. de meesterknechten

en de bazen dienen eene genoegzame kennis te hebben wegens de meetkundige formules, ten einde de veeltallige vraagstukken het ambacht betreffende, zooals het **uitslaan**, het **afteekenen**, het **afmeten** enz. te kunnen oplossen.

De formules, welke de oppervlakten of den inhoud der lichamen geven, moeten vooral bekend zijn.

Een voorbeeld zal het nut dier kennis doen uitschijnen :

Een loodgieter moet eenen **trechter** leveren volgens den vorm en de maten van nevensstaande Schets 171; het gewicht moet ongeveer 45 kilogram bedragen. Welke dikte zal het lood moeten hebben?

Sch. 171.

De trechter heeft den vorm van eenen afgeknotten kegel, dus is zijne oppervlakte $O = \pi \times (R + r) \times L$; $\pi = 3{,}1416$; R = straal der groote basis of 0^m25; r = straal der kleine basis of 0^m15; L = kant van den trechter $= \sqrt{1^2 + (R - r)^2} = 1{,}005$.

Dus is $O = 1^m \square\ 2629$; daar nu het gemiddeld **soortelijk gewicht** van het lood = 11.370, zal de dikte van het lood moeten bedragen : $D = \frac{45}{1{,}2629 \times 11370} = 0^m003$.

Wij raden den leergierigen lezer de studie aan van de *Practische Meetkunde*, door DE VYLDER.

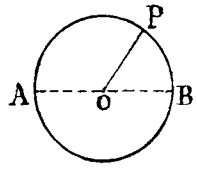
Ziehier overigens de meest gebruikelijke formules

bij het ambacht van den loodgieter en van den zinkbewerker.

A. — Lengte van lijnen.

1° **Cirkellijn** (Schets 172).

Diameter = AB = D; straal = OP = R = $\frac{D}{2}$;

Sch. 172.

$\pi = 3{,}1416$.

Cirkellijn $= \pi \times D = 2\,\pi R$. (1)

2° **Boog.**

$$\text{Boog BP} = \frac{\pi \times R \times \alpha}{180^\circ}. \quad . \quad . \quad (2)$$

waar α = getal graden van den hoek POB.

3° **Regelmatige veelhoeken.**

a = kant; R = straal van den omgeschreven cirkel; r = straal van den ingeschreven cirkel.

Driehoek	$: a = 1{,}732 \times R = 3{,}464 \times r$	(3)
Vierkant	$: a = 1{,}414 \times R = 2 \times r$	(4)
Vijfhoek	$: a = 1{,}176 \times R = 1{,}452 \times r$	(5)
Zeshoek	$: a = R = 1{,}154 \times r$	(6)
Zevenhoek	$: a = 0{,}868 \times R = 0{,}963 \times r$	(7)
Achthoek	$: a = 0{,}765 \times R = 0{,}828 \times r$	(8)
Negenhoek	$: a = 0{,}683 \times R = 0{,}727 \times r$	(9)
Tienhoek	$: a = 0{,}618 \times R = 0{,}649 \times r$	(10)
Elfhoek	$: a = 0{,}573 \times R = 0{,}598 \times r$	(11)
Twaalfhoek	$: a = 0{,}518 \times R = 0{,}536 \times r$	(12)

B. — Oppervlakte van rechte vlakken.

1° **Vierkant** of **kwadraat**, (Schets 173),

a = kant.

$O = a \times a = a^2$ . . . . . (1)

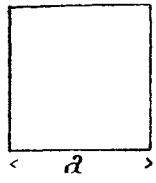
2° **Rechthoek** (Schets 174).

Basis = b; hoogte = h.

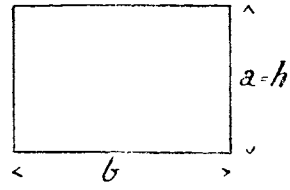
$O = b \times h$. . . . . (2)

3° **Parallelogram** (Schets 175).

$$O = b \times h \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (3)$$

Sch. 173.

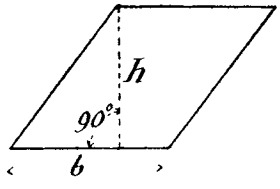
Sch. 174.

4° **Ruit** (Schets 176).

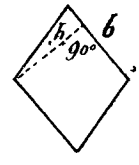
$$O = b \times h \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (4)$$

5° **Trapezium** (Schets 177).

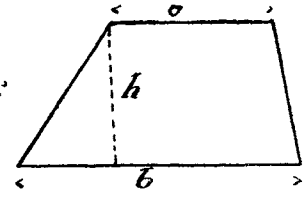
$$O = \frac{b + b^1}{2} \times h \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (5)$$

Sch. 175.

Sch. 176.

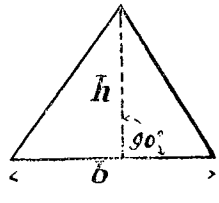

Sch. 177.

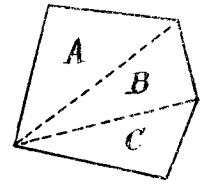
6° **Driehoek** (Schets 178).

$$O = \tfrac{1}{2} \times b \times h \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (6)$$

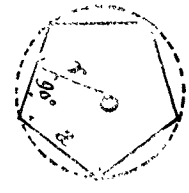
7° **Onregelmatige veelhoek** (Schets 179).

Sch. 178.

Sch. 179.

Sch. 180.

De onregelmatige veelhoek kan verdeeld worden in driehoeken.

$$O = A + B + C \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (7)$$

8° **Regelmatige veelhoek** (Schets 180).

OA = apothema = r; a = kant; n = getal kanten.

$$O = \tfrac{1}{2} \times n \times a \times r \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (8)$$

9° **Cirkel.**

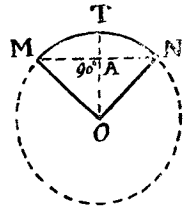
Straal = R; Doormeter = D; $\pi = 3{,}1416$.

$$O = \pi R \times R = \pi \times R^2 = \frac{\pi \times D^2}{4} \quad . \quad . \quad (9)$$

10° **Cirkelsector.**

Hoek POB = n graden.

$$O = \frac{\pi \times R^2 \times n}{360} \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (10)$$

Sch. 181.

11° **Cirkelsegment** (Schets 181).

Koord MN = c; Pijl TA = f;

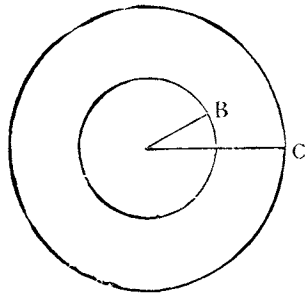
Hoek MON = n graden.

$$O = \frac{\pi \times R^2 \times n}{360} - \frac{c}{2}(R\text{-}f) \quad . \quad (11)$$

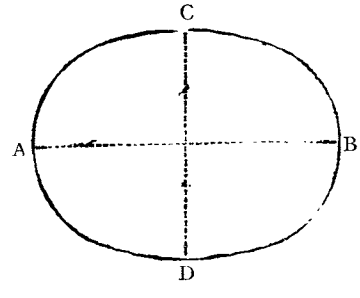
12° **Ring** (Schets 182).

AC — AB = b = breedte van den ring; R′ = straal van de cirkellijn die midden op die breedte loopt = $\frac{R + r}{2}$.

$$O = 2 \times \pi \times R' \times b \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (12)$$

Sch. 182.

Sch. 183.

13° **Ellips** (Schets 183).

Groote as AB = 2 × a; kleine as CD = 2 × b.

$$O = \tfrac{3}{4}\pi \times a \times b. \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (13)$$

C. — Oppervlakte van ronde vlakken.

1° **Bol of Sfeer** (Schets 184).

R = straal; D = doormeter; $\pi = 3.1416$.

$$O = 4 \times \pi \times R^2 = \pi \times D^2 \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (1)$$

2° **Bolvormige kalot.**

YQ = *h*.

$$O = 2 \times \pi \times R \times h \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (2)$$

3° **Bolvormige gordel.**

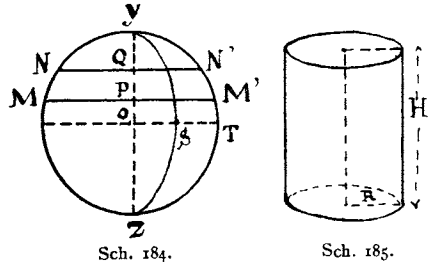
PQ = *h*.

$$O = 2 \times \pi \times R \times h \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (3)$$

4° **Rechte cirkelvormige rol** (Schets 185).

$$O = 2 \times \pi \times R \times H \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (4)$$

5° **Scheeve rol met gelijkloopende basissen** (Schets 186).

Sch. 184. Sch. 185. Sch. 186.

Loodrechte doorsnede (cirkel) = C; kant = L.

$$O = C \times L \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (5)$$

6° **Rechte cirkelvormige kegel** (Schets 187).

R = straal der basis; L = Lengte van den kant.

$$O = \pi \times R \times L \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (6)$$

7° **Afgeknotte kegel met gelijkloopende basissen** (Schets 188).

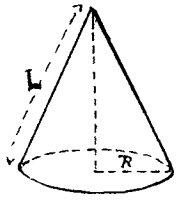
R = straal ondervlak; *r* = straal bovenvlak.

$$O = \pi (R + r) \times L \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (7$$

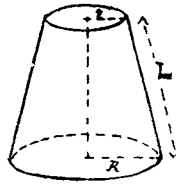
D. — Oppervlakte van veelrechtvlakkige lichamen.

1° **Rechthoekig parallelipipedum** (Schets 189).

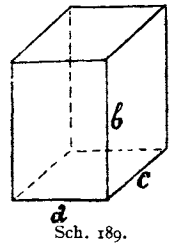
$$O = 2 \times ((a \times b) + (a \times c) + (c \times b)) \quad . \quad (1)$$

Sch. 187.

Sch. 188.

Sch. 189.

2° **Kubus** (zes gelijke vierkanten).

$a = b = c.$

$$O = 6a^2 \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (2)$$

3° **Tetraëdrum** (vier gelijke driehoeken).

$$O = a^2\sqrt{3} = 1.732 \times a^2 \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (3)$$

4° **Octaëdrum** (acht gelijke driehoeken).

$$O = 2a^2\sqrt{3} = 3.464 \times a^2 . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (4)$$

5° **Icosaëdrum** (twintig gelijke driehoeken).

$$O = 5a^2\sqrt{3} = 8.660 \times a^2 . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (5)$$

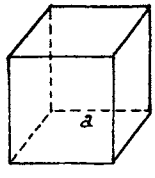
6° **Dodecaëdrum** (twaalf gelijke vijfhoeken).

$$O = 3a^2\sqrt{25 + 10\sqrt{5}} = 20.648 \times a^2 \quad . \quad (6)$$

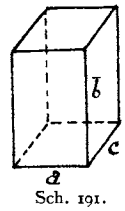
E. — Inhoud = V.

1° **Kubus** (Schets 190).

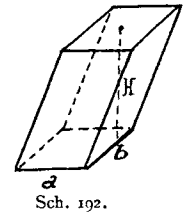
$$V = a \times a \times a = a^3 \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (1)$$

Sch. 190.

Sch. 191.

Sch. 192.

2° **Rechthoekig parallelipipedum** (Schets 191).

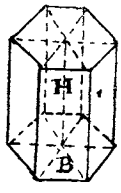
$$V = a \times b \times c \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (2)$$

3° **Schuinsch parallelipipedum** (Schets 192).

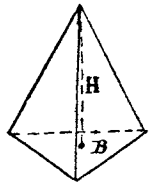
H = hoogte;

$$V = a \times b \times H \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (3)$$

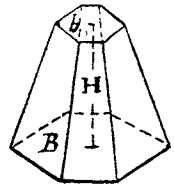
4° **Rechte of schuinsche kantzuil** (Schets 193).

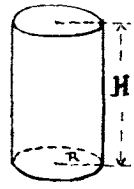
Sch. 193.

Sch. 194.

Sch. 195.

Sch. 196.

B = oppervlakte der basis; H = hoogte.

$$V = B \times H \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (4)$$

5° **Tetraëdrum** (Schets 194).

$$V = \tfrac{1}{3} \times B \times H \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (5)$$

6° **Spitszuil** of **Pyramiede.**

$$V = \tfrac{1}{3} \times B \times H \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (6)$$

7° **Afgeknotte spitszuil** (Schets 195).

H = hoogte; B = ondervlak; b = bovenvlak.

$$V = \tfrac{1}{3} \times (B + B' + \sqrt{B \times B'}) \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (7)$$

8° **Rechte cirkelvormige rol** (Schets 196).

H = hoogte; R = straal der basis.

$$V = \pi \times R^2 \times H = \pi \times \frac{D^2}{4} \times H. \quad . \quad . \quad . \quad (8)$$

9° **Rol** of **cylinder.**

Basis = B; hoogte = H.

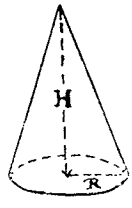
$$V = B \times H \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (9)$$

10° **Evenwijdige rol.**

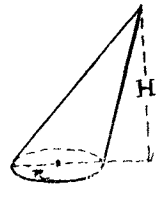
dan is H = D = 2 R.

$$V = \pi \frac{D^3}{4} \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (10)$$

11° **Cirkelvormige rechte of schuinsche kegel** (Schetsen 197 en 198).

Sch. 197.

Sch. 198.

$$V = \tfrac{1}{3} \times B \times H = \tfrac{1}{3} \times \pi \times R^2 \times H = \pi \times R^2 \times \frac{H}{3} \quad (11)$$

12° **Afgeknotte kegel.**

R = straal der groote basis; r = straal der kleine basis; H = hoogte.

$$V = \tfrac{1}{3} \times \pi \times H \times (R^2 + r^2 + (R \times r)) \quad . \quad (12)$$

13° **Volle-bol** of **Sfeer.**

$$V = \tfrac{4}{3} \times \pi \times R^3 \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (13)$$

14° **Holle-bol** of **Sfeer.**

R = straal van de buitenste sfeer; r = straal van de binnenste.

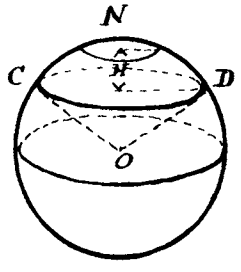
$$V = \tfrac{4}{3} \times \pi \times (R^3 - r^3) \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (14)$$

15° **Sfeersector** (Schets 199).

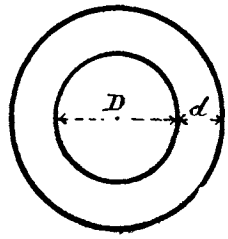
Afstand van N tot het plan CD = H.

Volume OCND = V.

$$V = \tfrac{2}{3} \times \pi \times R^2 \times H \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (15)$$

Sch. 199.

Sch. 200.

16° **Sfeersegment.**

Hoogte = H; straal aan de basis = r.

$$V = (\tfrac{1}{6} \times \pi \times H^3) + (\tfrac{1}{2} \times \pi \times r^2 \times H) \quad . \quad . \quad (16)$$

17° **Sfeerring** of **cirkelvormige rol** (Schets 200).

$$V = \pi^2 \times \frac{D^2}{4} \times (D + d) \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (17)$$

18° **Onregelmatige veelvlakken.**

S, S', S'' . . . . . oppervlakten der vlakken;

H, H', H'' . . . . afstanden van elke basis tot eenen en denzelfden top van het veelvlak.

$$V = \tfrac{1}{3} \times [(S \times H) + (S' \times H') \times (S'' \times H'') + \ldots] \quad (18)$$

Enz.

Zie ook **Dikte**, **Goot** enz.

Forneis, o. (.neizen) (volkst.), **Fornijs**, o. (volkst.), **Fornoois**, o. (W.-Vl.). – Fr. *Fourneau.*

Zie **Fornuis.**

Fornuis, o. (.nuizen), **Forneis**, o. (volkst.), **Fornijs**, o. (volkst.), **Fornoois**, o. (W.-Vl.), **Fornijs**, o. (O.-Vl. en Hageland), **Fourneis**, o. (Mechelen en omstreken). -- Fr. *Fourneau.* — W. *Fornai.*

Gemetselde of gegoten vuring.

Het fornuis is meestal gemaakt uit vuurvasten steen, door kleimortel aaneenverbonden; gewoonlijk is het rond, evenals de ketel waarin het metaal (hoofdzakelijk lood) wordt gesmolten; het wordt met ijzeren banden belegd ten einde het scheuren van het metselwerk zooniet te beletten, dan toch te beperken.

Fourneis, o. (.neizen) (Mechelen en omstreken). — Fr. *Fourneau.*

Zie **Fornuis.**

Fout, v. (-en) (volkst.), — Fr. *Défaut.*

Zie **Gebrek.**

Fransch dak, o. (-en). — Fr. *Toit français; Mansarde; Toit brisé.*

Zie **Mansard-dak.**

Fransche sleutel, m. (-s). — Fr. *Clef française.*

Zie **Moersleutel.**

Freesboor, v. (.boren) (o. in W.-Vl.). – Fr. *Amorçoir; Fraise.*

Zie **Spitsboor.**

Fret, o. (-ten). – Fr. *Vrille.*

Zie **Handboor.**

Fretboor, v. (.boren). — Fr. *Vrille.*
Zie **Handboor.**

Frikkelen, bw. zw. (W.-Vl., Antwerpen), **Uitfrikkelen**, bw. zw. — Fr. *Evider.* — Hgd. *Nuthen.* — Eng. *To groove.*

Met eene vijl eene groef of canneluur boogvormig uithollen is **frikkelen.**

Friseerboor, v. (.boren) (o. in W.-Vl.). — Fr. *Amorçoir; Fraise.*
Zie **Spitsboor.**

Fronton, o. (-s) (Bastw.). — Fr. *Fronton.*
Zie **Geveldak.**

Futsel, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Paquet de paille* of *de foin* of *d'étoupe.*
Zie **Dot.**

Gaar, bnw., bijw. — Fr. *Bonne qualité.*

Dit lood is niet gaar : het bevat te veel vreemde bestanddeelen.

Gaarbak, m. (-ken), **Vergaarbak**, m. (volkst.), **Gaarvat**, o., **Stand**, v., **Stander**, m. — Fr. *Réservoir; Conserve.* — Hgd. *Wasserbehälter.* — Eng. *Reservoir.*

Velerlei gaarbakken worden van metalen platen opgeslagen : o. a. dient het bladlood tot het maken der kamers, waarin zwavelzuur bereid wordt; het zink en het gegalvaniseerd ijzer, tot het inrichten van **vaten** voor het bewaren van het hemelwater enz.; het blik, tot het maken van **standen**, waarin olie en andere vochten worden gegoten.

Het woord **bak** heeft meer betrekking tot hout- en metselwerk; **vat** en **stand** gelden voor metaal.

Gaarbakken op eene zekere hoogte boven eene waterleiding geplaatst geven haar water onder drukking; zij worden dan **waterhalten** genoemd. — Fr. *Châteaux-d'eau.*

Gaarbakken worden op platten of op zolders geplaatst, daar waar geene stadswaterleiding bestaat, om de reukelooze privaten van gebouwen te bedienen.

Soms zijn het kubusvormige vaten van zwaar gegalvaniseerd ijzer, doch, over het algemeen, zijn het met zink gevoederde houten bakken.

De zorgvolle werkman zal er eenen **overloop** aanbrengen; best zal hij ook die voorwerpen boven eenige centimeters grooter maken dan onder, opdat, na eene mogelijke bevriezing en bij eenen plotselingen dooi, het ijs steeds kunne bovendrijven.

De gaarbak, waarin het water door eene **zuigpomp** gebracht en vandaar hooger gevoerd wordt door middel eener **perspomp**, heet in 't Fr. *Bâche.*

Het gaarvat voor regenwater (kuip, ton enz.) wordt bijzonder in Vl. ook **Regenstuk** genoemd.

Gaaroven, m. (-s). — Fr. *Four de raffinage.* — Hgd. *Spleissofen.* — Eng. *Refining furnace.*

Oven waarin het metaal van de vreemde bestanddeelen ontdaan wordt.

Gaarslak, v. (-ken) (meer in 't mvd. gebruikt). — Fr. *Scorie riche; Laitier riche.* — Hgd. *Garschlacke.* — Eng. *Rich slag.*

Slak die zich bij het smelten van het metaal afzondert en nog metaal bevat.

Gaarvat, o. (-en). — Fr. *Réservoir; Conserve.*

Zie **Gaarbak**.

Galena, v. (gmvd.), **Loodglans**, m. (gmvd.), **Zwa-**

vellood, o. (gmvd.), **Glazuurerts**, o. (gmvd.). — Fr. *Galène; Alquifoux; Sulfure de plomb.* — Hgd. *Bleiglanz; Bleisulphuret.* — Eng. *Galena; Alquifoux; Sulphide of lead.*

De galena is het voornaamste looderts; zij heeft eene lichtere kleur dan het lood en haar stof is blinkend zwartachtiggrijs; als er ingeschrapt wordt met een mes, vertoont zij metaalachtige en schitterende schrammen; de doom, door het ademen op dit erts teweeggebracht, verdwijnt bijna aanstonds.

Deze twee laatste eigenschappen geven een zeker middel om de galena uit de **blende** of het **zwavelzink** te onderscheiden; inderdaad bij dit zinkerts zijn de schrammen door een mes gelaten niet blinkend en de adem doet het zijnen glans verliezen.

Er zijn veel verschillende soorten van galena, doch over het algemeen kunnen zij gerangschikt worden bij eene der vier volgende hoofdklassen :

1° de **gekristalliseerde** (Fr. *cristallisée*), welke kristallen vormt waarvan de oorspronkelijke vorm den kubus nabij komt;

2° de **gebladerde**, waaronder die met breede bladen (Fr. *laminaire*) en de **geschilferde** (Fr. *lamellaire*);

3° de **gekorrelde** of **korrelige** (Fr. *grenue*), begrijpende de **staalkorrelige** (Fr. *à grains d'acier*) en de **dichte** (1) (Fr. *compacte*);

4° de **gestreepte** (Fr. *striée*), die als ondersoort telt de **palmgalena** (Fr. *Galène palmée*), naar de zeer breede strepen die als het ware palmetten vormen.

---

(1) Volgens LANDRIN heeten de Duitschers dit erts *Bleischweif ;* bij RÖHRIG wordt deze naam gegeven aan de *spiesglanshoudende Galena*, en bij TOLHAUSEN aan de *Palmgalena*.

De **zilverhoudende galena** (Fr. *Galène argentifère*) heeft eenen meer schitterenden metaalglans dan welkdanig ander zwavellood.

De **spiesglanshoudende galena** (Fr. *Galène antimonifère* of *antimoniale*) behoort tot de gestreepte hoofdsoorten.

De **ijzerhoudende galena** (Fr. *Galène martiale* of *ferrifère*) is harder dan alle andere soort.

De **zinkhoudende galena** of **blende** wordt, zooals wij hooger zegden, gemakkelijk onderscheiden.

In den handel wordt de **gedegen galena** (Fr. *Sulfure de plomb natif*) **mijnlood** (Fr. *Alquifoux*) genoemd.

Galerij, v. (-en). — Fr. *Galerie.*
Zie **Sierlijst.**

Galg, v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Potence de brimbale.*
Zie **Gek.**

Galmberd, o. (-en). — Fr. *Abat-sons; Abat-vent.*
Zie **Galmbord.**

Galmbord, o. (-en), **Galmberd**, o., **Watervenster**, o. (W.-Vl.). — Fr. *Abat-sons.* — Hgd. *Schallbret.* — Eng. *Sound-board.*

Galmborden zijn schuins geplaatste en over elkander springende planken in de **galmgaten** of **klokgaten** van eenen toren.

Zij wenden het geluid der klokken naar beneden; zij beschutten tevens de klokkamer tegen regen en wind en worden dan ook **windborden** (Fr. *Abat-vent*) genoemd. De galmborden dienen met lood bekleed te worden.

Galmdak, o. (-en). — Fr. *Abat-sons.*
Zie **Dak.**

Galmei, v. (gmvd.), **Kalmei**, v. (gmvd.), **Kalamijn**, m. (gmvd.), **Kalemijn**, m. (gmvd.) (volkst.), **Kalmijn**, m. (gmvd.) (volkst.). — Fr. *Calamine.* — Hgd. *Galmei.* — Eng. *Calamine.*

Het zink wordt in groote hoeveelheid in de natuur aangetroffen, doch niet in **gedegen toestand**, en wel onder den vorm van koolzuurzink en kiezelzuurzink in verbinding met waterstof. Beide ertsen zijn dikwijls verbonden en dragen den naam van **galmei** of **kalamijn**.

De meeste delfstofkundigen noemen het eerste **zinkspaath**, het tweede **kiezelzink**.

Galmei is beter dan **zwavelzink** geschikt tot het voortbrengen van heel **zuiver zink**.

Galmgat, o. (-en), **Klokgat**, o. — Fr. *Abée.*
Zie **Galmbord.**

Galvanisatie, v. (gmvd.) (volkst). — Fr. *Galvanisation.*

IJzer overdekken met eene dunne laag zink.
(Galvani was een Italiaansch natuurkundige).

Galvaniseeren, bw. ow. zw. — Fr. *Galvaniser.*
Zie **Verzinkt ijzer.**

Het galvaniseeren heet in 't Fr. *Galvanisation; Etamage au zinc; Zincage; Zingage; Zinquage.*

Gangsteen, m. (gmvd. als soort; (-en)). — Fr. *Gangue.* — Hgd. *Gangstein.* — Eng. *Gangue.*

Steen die met het erts verbonden is.

Gangwiel, o. (-en) — Fr. *Volant.*
Zie **Zwenkrad.**

Garneerhamer, m. (-s), **Garnierhamer**, m. — Fr. *Marteau à garnir* of *à sertir.*
Zie **Hamer.**

Garneersel, o. (-s). — Fr. *Garniture.*

Versiersels op of aan een voorwerp zijn het garneersel van dit voorwerp; bijv. aan een lamberdkijn, of aan eene windvaan enz.

De **omslag** en de **overslag** zijn garneersels.

Garnierhamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à garnir* of *à sertir.*

Zie **Garneerhamer**.

Gasbuis, v. (.buizen). — Fr. *Tuyau à gaz.*

De leiding van den **gasmeter** af tot aan de **moerleiding** wordt veelal uit looden buizen samengesteld.

De bewerkingen tot het vergaren, het soldeeren enz. zijn dezelfde als voor de **waterbuizen**.

Zie o. a. **Buis** en **Soldeeren.**

Gashouder, m. (-s). — Fr. *Gazomètre.*

IJzeren cylinder alleen van onder geopend, waarin men het toebereide gas houdt en bewaart.

Te Gent en elders wordt de gashouder veelal **gazometer** genoemd.

Gaskomfoor, o. (-en). — Fr. *Chauffoir au gaz.*

Zie **Komfoor**.

Gaskool, v. (.kolen). — Fr. *Coke.* — Hgd. *Gaskok.* — Eng. *Gas-coke.*

Zie **Steenkool**.

Gasleiding, v. (-en). — Fr. *Conduite de gaz.*

De buizen waardoor het gas van den **gashouder** tot aan de bekken wordt gebracht.

Gasleiding, v. (-en). — Fr. *Distribution de gaz.*

Gasmeter, m. (-s). — Fr. *Compteur à gaz.*

Bij de gasleidingen dienen meters of **tellers**, die het getal verbruikte liter gas aanteekenen. In de volkst., bijz. te Gent, veelal uitgesproken en geschreven **gazometer**.

Gast, m. (-en). Eertijds **Dienling**, m. — Fr. *Ouvrier.*

Een loodgietersgast. — Fr. *Un ouvrier-plombier.*

Een zinkbewerkersgast — Fr. *Un ouvrier-zingueur.*

Zie **Loodgieter**.

Gat, o. (-en). — Fr. *Trou.*

Een gat boren. — Fr. *Forer un trou.*

Gatbeitel, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Bédane; Bec-d'âne.*

Zie **Kruisbeitel.**

Gatenmal, m. (soms v. in de volkstaal) (-len). — Fr. *Calibre.*

Zie **Maatstaf.**

Gatenmeter, m. (-s). — Fr. *Calibre.*

Zie **Maatstaf.**

Gateren, bw. zw. — Fr. *Perforer; Trouer; Percer.*

Zie **Doorboren.**

Gaterig, bnw., **Gatig**, bnw. (verouderd), **Gestoken**, bnw. (volkst.). — Fr. *Piqué.*

Deze zinken plaat is **gaterig**; zij is vol gaatjes.

Gaterig blik, o. (gmvd.), **Gatig blik**, o. (gmvd.). — Fr. *Fer-blanc piqué.*

Zie **Blik.**

Gaterig lood, o. (gmvd.), **Gatig lood**, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb piqué.*

Het gaterig lood ontstaat door de werking van insekten die het lood doorsteken.

De gaatjes door die insekten gemaakt, zijn niet meer dan één millimeter groot.

Men verwarre ze niet met diegene veroorzaakt door de verkalking, welke ontstaat wanneer het lood in aanraking komt met hout dat niet genoegzaam van zijne gistige sappen is ontlast.

Geplet lood wordt gaterig, gegoten lood niet.

Gaterig zink, o. (gmvd.), **Gatig zink**, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc piqué.*

Het gaterig zink ontstaat door de verkalking.

Vele deskundigen beweren dat het gaterig worden zich alleen bij hergoten zink voordoet en vooral als er **afval** bij het hergieten gebruikt is.

Zie ook **Onbewerkt zink.**

Gatig, bnw. (verouderd). — Fr. *Piqué.*
Zie **Gaterig.**

Gazoline, v. (gmvd.). — Fr. *Gazoline.*

Mineraal vocht gebruikt in stede van **wijngeest** bij zekere **soldeerlampen** en **soldeerbouten**.

Gazometer, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Gazomètre.*
Zie **Gashouder** en **Gasmeter.**

Gebet zand, o. (gmvd.). — Fr. *Sable étuvé.* — Hgd. *Trockensand.* — Eng. *Dry-sand.*

Tot het gieten met gebet zand, wordt de vorm gemaakt met **vet zand**, dat in eene stoof is verwarmd.

Gebintbalk, m. (-en) (Vl.). — Fr. *Sablière.*
Zie **Muurplaat.**

Gebit, o. (gmvd.). — Fr. *Mors.*
Zie **Tang.**

Gebladerde galena, v. (gmvd.). — Fr. *Galène laminaire.* — Hgd. *Blätterige Bleiglanz.* — Eng. *Bladed galena.*

Zie **Galena.**

Gebogen dak, o. (-en). — Fr. *Toit cintré.*

Zie **Boogvormig dak.**

Gebrande Spiritus, m. (gmvd.) (volkst. o. a. Gent, Brussel), **Droge**, v. (gmvd.) (volkst. Gent). — Fr. *Chlorure de zinc.*

Zie **Uitbranden** en **Zinkchlooruur.**

Gebrek, o. (-en), **Fout**, v. (volkst.), **Feit**, v. (O.-Vl.). — Fr. *Défaut.* — Hgd. *Gebrechen.* — Eng. *Defect.*

Slechte plaats in metaal.

Zie **Hoedanigheden**, alsook **Blik**, **Lood**, **Tin** en **Zink.**

Een gebrek aan eene **soldeering** heet in 't Fr. *Doublure.*

Gebroken dak, o. (-en). — Fr. *Toit brisé; Toit Mansard; Toit français.*

Zie **Mansard-dak.**

Gebroken lijn, v. (-en). — Fr. *Ligne brisée.*

Gecanneleerd zink, o. (gmvd.) (Bastw.). — Fr. *Zinc cannelé; Zinc à cannelures.*

Zie **Gegroefd zink.**

Gedegen toestand, m. (gmvd.). — Fr. *Etat natif.*

Het zink wordt in geenen volstrekt gedegen toestand door de natuur geleverd; de nijverheid brengt dit metaal voort door het bewerken van het erts.

Gedegen **galena.** — Fr. *Galène à l'état natif.*

Gedoen, o. (gmvd.) (volkst. o. a. Hageland). — Fr. *Installation.*

Zie **Doening**.

Gedreven bol, m. (-len). — Fr. *Boule en coquilles.*

Holle zinken of koperen bol dienstig bij de **drijfkraan** (Sch. 143 en 144), om de hoeveelheid water te regelen, die eene klep mag slikken, bijv. in de stortbakken aan reukelooze **privaten**.

Zie ook **Schelp**.

Gedreven leder, o. (gmvd.) — Fr. *Cuir embouti.*

Heden gebruikt voor **pompkleppen**.

Zie **Pompleder** en **Kraag**.

Gedreven loodwerk, o. (gmvd.), **Uitgewerkt loodwerk**, o. (gmvd.). — Fr. *Plomberie repoussée.*

Gedreven loodwerk wordt met **hamer** en **drevel** verkregen; **gestampt loodwerk** met **stamp** en **stamper**.

Zie verder **Kruinwerk**.

Geelgieter, m. (-s). — Fr. *Fondeur en cuivre jaune* of *en laiton; Laitonnier.*

Zie **Gieter**.

Geelkoper, o. (gmvd.). — Fr. *Cuivre jaune; Laiton.*

Zie **Latoen**.

Geer, v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Basile de rabot.*

Zie **Schuinte**.

Gegalvaniseerde ijzerdraad, m. (.draden). — Fr. *Fil de fer galvanisé.*

Zie **Verzinkte ijzerdraad**.

Gegalvaniseerde nagel, m. (-s), **Gegalvaniseerde spijker**, m. (-s) (N.-Nedl.). — Fr. *Clou galvanisé.*

Zie **Nagel** en **Verzinkt ijzer**.

Gegalvaniseerd ijzer, o. (gmvd.), **Verzinkt ijzer**, o. (gmvd.). — Fr. *Fer galvanisé.*

Zie **Verzinkt ijzer.**

Gegleufd zink, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc cannelé; Zinc à cannelures.*

Zie **Gegroefd zink.**

Gegolfd zink, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc ondulé* of *corrugué.* — Hgd. *Gewellter zink.* — Eng. *Wellen zinc.*

Het gegolfd zink (Sch. 201) heeft eene groote weerstandskracht.

Sch. 201.

De bladen van het Belgisch of het groot profiel hebben hoogstens 0^m75 breedte en meestal de dikte der nummers 12 tot en met 15 van het **bladzink**; hunne lengte kan tot op drie meter gebracht worden.

Het zoogenaamd **klein gegolfd zink** (Fr. *Petit ondulé*) wordt door de « *Vieille-Montagne* » geleverd in bladen, 1^m00 tot 1^m30 breed en 1^m93 tot 2^m57 lang (niet ontwikkelde maten).

Gegoten lood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb coulé.*

Niet verwarren met **gietlood**, noch met **gesmolten lood**; in 't Fr. wordt het woord « *Plomb fondu* » soms in den zin van **gegoten lood** gebruikt.

Gegoten tin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain coulé.*

Gegoten zink, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc coulé.*

Onder deze gedaante wordt het zink gebruikt tot het vervaardigen van allerlei kunstwerk en versiering

en heden destemeer daar de metalen **gietvormen** de aarden vervangen hebben.

Opdat het **afgieten** goed gelukke moeten de metalen vormen warm zijn en zal de behandeling zóo geschieden dat het vloeiend metaal langzaam verkoelt.

De metaalbewerkers zijn ertoe gekomen eene groote volmaaktheid bij het gieten van kunstvoorwerpen te bekomen, bij zoover dat — met het bewerkstelligen van de galvanoplastiek — zinken voorwerpen voor bronzen kunnen doorgaan.

Gegoten zink wordt ook veel gebruikt tot het vervaardigen van **latoen**, tot het **galvaniseeren** enz.

Zie **Zink.**

Gegroefd zink, o. (gmvd.), **Gegleufd zink**, o., **Gekarteld zink**, o., **Gecanneleerd zink**, o. (volkst.). — Fr. *Zinc cannelé; Zinc à cannelures.* — Hgd. *Cannelirten zink.* — Eng. *Corrugated zinc.*

Zink met **groeven** of **gleuven**, gevormd door halfronden, die verbonden zijn met plattebanden (Sch. 202).

Niet verwarren met **gegolfd zink**, waarbij de plattebanden door ronde lijsten zijn vervangen.

Sch. 202.

De bladen hebben ten hoogste eene breedte van $1^{m}00$ en eene lengte van $1^{m}82$ (de groeven niet ontwikkeld); de gewone dikten zijn die der nummers 13 en 14 van het **bladzink.**

Gehamer, o. (gmvd.). — Fr. *Coups de marteau.*
Het geklop met den hamer.

Gehamerd, bnw. — Fr. *Martelé; Battu.*
Gehamerd lood.

Gehard lood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb durci.*

Lood wordt gehard door het bijsmelten van **spiesglans.**

Gehard lood wordt o. a. gebruikt bij het stelsel Dauby, te Brussel, om ramen onderaan te vrijwaren tegen het indringen van wind en water.

Aan de draagsteenen der bogen worden soms platen **spiesglanslood** geplaatst (Fr. *Plomb antimonié*). (Belg. lastkohieren).

Zie verder **Legeering.**

Geheel (Tegen eene som bepaald over het). — Fr. *A forfait.*

Bij een werk aangenomen tegen eene som bepaald over het geheel, moet de aannemer alles leveren en uitvoeren wat er tot het werk noodig is, zonder de minste vergoeding buiten den vastgestelden prijs te kunnen eischen.

Eertijds « **in tasse** ».

Gek, m. (-ken), **Pompgek,** m., **Mik,** v. (volkst.), **Knie,** v. (in de volkst. m.), **Pompgiek,** m. (volkst.), **Pompjuk,** o. (volkst.), **Pompknie,** v. (volkst.), **Pompkruk,** v. (volkst.), **Pompmiek,** v. (volkst.), **Pompmik,** v. (volkst.), **Galg,** v. (W.-Vl.). — Fr. *Potence de brimbale.*

Uitstekend stuk van het boveneind eener pomp, waarop de **hefboom** steunt, die den **zuiger** op- en neerbeweegt.

Zie **Pompenstel.**

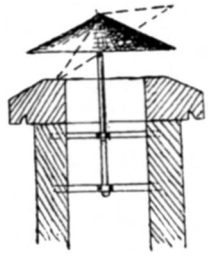
Gek, m. (-ken), **Monnikskap,** v., **Wachter,** m., **Vinkevanger,** m. (W.-Vl.), **Jezuïet,** m. (volkst.). — Fr. *Mitre mobile; Tourne-vent; Tabourin.*

« Beweegbare, met den wind meedraaiende kap, « die men op een schoorsteen plaatst om het rooken

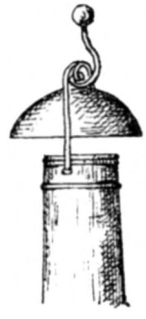
« te beletten en welke tevens als windwijzer dienst « doet. » (Van Dale.)

Bij de gekken kunnen wij rangschikken:

A. De **Chineesche kap** (Sch. 203), zeer oud in gebruik en bestaande uit eene kap die door den

Sch. 203.

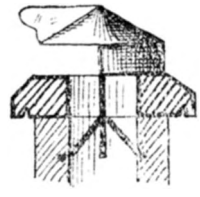

Sch. 204.

wind neerklinkt, en bijgevolg eene groote opening maakt voor den rook en tevens de monding bevrijdt tegen den wind.

Het stelsel in Sch. 204 voorgesteld werd gevonden door den heer H. Harlaux, te Namen; het is eene toepassing van het princiep der Chineesche kap.

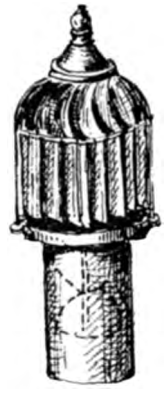
B. De **Chineesche kap met windvaan** (Sch. 205), waarbij de opening voor den rook telkens tegenover den wind wordt gebracht met behulp eener windvaan.

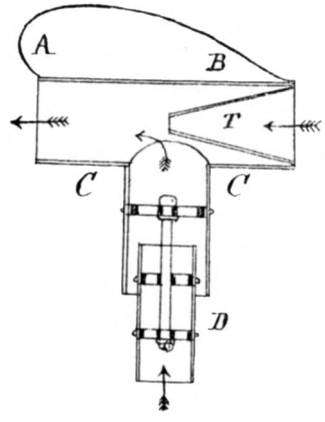
Sch. 205.

C. De **kappen met** zoogezegde **vlerkjes**, en bijz. die van het *Howardstelsel,* door den wind zoo in beweging gebracht dat er eene schroef, binnenin geplaatst, te draaien komt en den rook medesleept (Sch. 206).

D. De **Wolf** of **Wolfsmuil** (Sch. 207); **T**-vormige buis C, beweegbaar om eene verticale buis D

Sch. 206.

Sch. 207.

aan de monding geplaatst; AB is eene windvaan, T is een trechter.

Voormelde gekken worden ook als **luchttrekkers** boven **verluchtingspijpen** aangebracht.

Zie nog **Schoorsteenkap, Stankafsluiter, Verluchtingspijp, Zuigkap** enz.

Gekarteld zink, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc cannelé; Zinc à cannelures.*

Zie **Gegroefd zink**.

Gekerteld, bnw. (W.-Vl.).

De metaalvijlen zijn **gekerteld**, dat is met **kerten** of **kerven.**

Geklopte menie, v. (gmvd.).

Zie **Verkitsel.**

Geknetter van het tin, o. (gmvd.), **Gekraak**, o., **Geschrei**, o. — Fr. *Cri de l'étain; Crépitement.* —

Hgd. *Zinnkreischen; Zinnknirschen; Zinnschrei.* — Eng. *Creaking of tin.*

Wanneer eene tinnen stang snel wordt gebogen, hoort men een eigenaardig « gekraak » dat veelal « geknetter » en ook wel « geschrei » van het tin wordt genoemd.

Zie verder **Kraken.**

Zou men naar het ww. krikkelen, niet mogen zeggen het « **gekrikkel** » van het tin of, naar het ww. kritselen, frequentatief van kritsen (Fr. *Craqueter*), het **gekritsel** van het tin?

Gekorrelde galena, v. (gmvd.). — Fr. *Galène grenue.*

Zie **Galena.**

Gekraak van het tin, o. (gmvd.). — Fr. *Cri de l'étain.*

Zie **Geknetter.**

Gekrakt blik, o. (gmvd.). — Fr. *Fer-blanc persillé.*

Zie **Kraken.**

Gekrikkel van het tin, o. (gmvd.). — Fr. *Cri de l'étain.*

Zie **Geknetter.**

Het gekrikkel van het tin gelijkt veel op het gerucht dat brandende houtskool voortbrengt (Fr. *Crépitement*).

Gekristalliseerde galena, v. (gmvd.). — Fr. *Galène cristallisée.* — Hgd. *Kristallisirte Bleiglanz.* — Eng. *Crystallized galena.*

Zie **Galena.**

Gekritsel van het tin, o. (gmvd.). — Fr. *Cri de l'étain.*

Zie **Geknetter.**

Geleibuisje, o. (-s). — Fr. *Conduit.*
Zie **Leidbuisje.**

Gelend, o. (-en) (Brab., Antwerpen), **Gelent**, o. — Fr. *(Toit en) appentis; Marquise; Auvent.*
Zie **Afdak.**

Gelijkloopende lijnen (mvd.), **Evenwijdige lijnen**, (mvd.). — Fr. *Lignes parallèles.*

Gelijsten, bw. zw. (W.-Vl.). — Fr. *Orner de moulures.*
Zie **Belijsten.**

Gelint, o. (-en) (Brab., Antwerpen). — Fr. *(Toit en) appentis; Marquise; Auvent.*
Zie **Afdak.**

Gemak, o. (-ken). — Fr. *Commodité; Latrines.*
Zie **Achteraf** en **Privaat.**

Gemakpot, m. (-ten). — Fr. *Vase de W.-C.*
Zie **Privaatpot.**

Gemeenschappelijke muur, m. (.muren). — Fr. *Mur mitoyen.*
Eene goot aan de straat mag, zonder toelating des eigenaars van het aanpalend huis, de middellijn van den gemeenschappelijken muur niet te buiten loopen.

Gemeen tin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain commun* of *ordinaire.* — Hgd. *Gemeine Zinn.* — Eng. *Common-tin.*
Zie **Tin.**

Gemoet, o. (-en), **Aanzetsel**, o. — Fr. *Embase; Renflement.* — Hgd. *Schweifung.* — Eng. *Swell.*

Het gemoet is de plaats waar eene stang verdikt.

Het gemoet van een mes is de hals of het middendeel tusschen het **lemmer** en den **angel.**

Het gemoet in eene buis is eene pin of een band, die er binnenin steekt en waartegen een voorwerp, dat men er indrijft, blijft zitten.

Gemoireerd, bnw. (Bastw.), **Gemoreerd**, bnw. (Bastw.), **Gemoord**, bnw. — Fr. *Moiré.*

Zie **Moiré.**

Geperste buis, v. (.buizen). — Fr. *Tuyau pressé.*

Zie **Buis.**

Geplet lood, o. (gmvd.), **Gewalst lood**, o. (gmvd.), **Pletlood**, o. (gmvd.) (N.-Nedl.). — Fr. *Plomb laminé; Plomb en rouleau.*

Zie **Lood, Platlood, Pletmolen** enz.

Geplet tin, o. (gmvd.), **Bladtin**, o. (gmvd.). — Fr. *Etain laminé; Etain en feuilles.* — Hgd. *Blattzinn.* — Eng. *Tin-foil.*

Zie **Tin.**

Geplet zink, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc laminé.*

Zie **Bladzink, Pletmolen** enz.

Geplooide boord, m. (-en), **Geplooide rand**, m. (-en). — Fr. *Bord plié.*

Zie **Boorden.**

Gereedschap, o. (-pen). — Fr. *Outil; Outils.*

Zie **Alem.**

Het gereedschap is afzonderlijk in de woordenlijst opgenomen.

De zinkbewerkers- en de loodgietersgasten behoeven zich geen gereedschap aan te schaffen; zij vinden het in den **winkel.**

Gerei, o. (gmvd.). — Fr. *Le nécessaire.*
Allerlei gereedschap.
Zie **Gerief.**

Geribt zink, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc à côtes.*
Soort **gegroefd zink** met rechtlijnige **gleuven** of canneluren (Schets 208).

Sch. 208.

De gewone afmetingen der bladen zijn $0^{m}99$ op $1^{m}75$; de dikten, die van het **bladzink** n^{rs} 12 en 13.

Gerief, o. (gmvd.) (volkst. o. a. Gent). — Fr. *Le nécessaire.*
Het **alem** en ook de **bouwstoffen** vereischt tot het verrichten van een werk.
Die loodgieter kon die soldeering niet maken, hij had er al het gerief niet toe.

Gerolde buis, v. (.buizen). — Fr. *Tuyau roulé.*
Gesoldeerde buis vervaardigd door **tafellood** om eenen **rondbalk** of **ezel** te rollen.
Zie ook **Gleuf.**

Geschilferde galena, v. (gmvd.). — Fr. *Galène lamellaire.* — Hgd. *Dünnblätterige Bleiglanz.* — Eng. *Foliated galena.*
Zie **Galena.**

Geschorreerd, bnw. (W.-Vl.). — Fr. *Ajouré.*
Zie **A jour.**

Geschrei van het tin, o. (gmvd.). — Fr. *Cri de l'étain.*

Zie **Geknetter.**

Geslagen, bnw. — Fr. *Battu.* — W. *Battou.*

Geslagen lood — Fr. *Plomb battu; Plomb en feuilles* — is lood dat tot bladen is bereid door het **hameren.**

Ook **Gehamerd lood.**

Gesmolten lood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb fondu*

Gesmolten tin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain fondu.*

Gesmolten zink, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc fondu.*

Zie **Gegoten lood.**

Gesofreinde vijs, v. (.vijzen). — Fr. *Vis chanfreinée; Vis à tête fraisée.*

Zie **Vijs.**

Gesoldeerde buis, v. (.buizen) — Fr. *Tuyau soudé.*

Zie **Buis met naad.**

Gespot, bnw. — Fr. *Piqueté.*

Gespot blik is blik met **spatjes** of vlekjes; door het roest worden de spatjes, gaatjes.

Zie nog **Blik.**

Gestampt lood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb estampé.*

Gestampt looden versiersels.

De holte der gestampte sieraden wordt met asphalt volgegoten om tegen misvorming te vrijwaren.

Zie **Stampen** en **Gedreven lood.**

Gestampt zink, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc estampé.*

Van gestampt zink zijn velerlei bouwsieraden, die binnen en buiten de gebouwen te nutte komen.

Zie nog **Stampen.**

Gestoken, bnw. — Fr. *Piqué.*
Zie **Gaterig.**

Gestreepte galena, v. (gmvd.). — Fr. *Galène striée; Galène palmée.* — Hgd. *Bleischweif.* — Eng. *Striated galena.*
Zie **Galena.**

Gestreken lood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb à rabot.*
Vensterlood dat op eene vereischte dikte is gebracht door middel eener schaaf.
Lood dat noch getrokken, noch geplet is.

Getand, bnw. — Fr. *Denté.* — Hgd. *Gezahnt.* — Eng. *Toothed.*
De vijl en de zaag zijn getand.

Getand truweel, o. (-en). — Fr. *Truelle brettelée.*
Zie **Truweel.**

Getrek, o. (gmvd.) (Vl. en bijz. W.-Vl.). — Fr. *Outils.*
Zie **Alem.**

Getrokken buis, v. (.buizen). — Fr. *Tuyau étiré.*
Zie **Buis.**

Getrokken lood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb étiré.*
Zie **Lood, Hoedanigheden** enz.

Geul(e), v. (-en, -n). — Fr. *Fossé; Casse.* — Hgd. *Abflussgrube.* — Eng. *Pit.*
Groef in of aan de **giettafel** om het te veel gesmolten lood op te vangen.
Tot het gemakkelijk opnemen van het opgesteven lood plant de loodgieter in de geule verscheidene ijzeren **ooren** (Fr. *Gâches*), die bestaan uit halfronde ijzers, welke dan verder als **handvatsels** dienen.

Geul(e), v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Bec; Rejet; Dégorgeur.*

Zie **Spuwer.**

Geule, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Rainure; Feuillure.*

Beter **Slag** en **Glassponning.**

Zie **Vensterlood.**

Geule, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Lingotière; Lingottière.*

Zie **Staafvorm.**

Geulhamer, m. (-s), **Bagethamer**, m. (volkst.), **Kreushamer**, m. (volkst.). — Fr. *Marteau à gorges.*

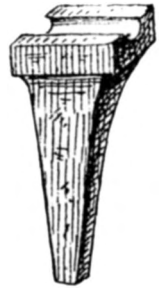
Zie **Hamer.**

Geulmoer, v. (-en). — Fr. *Ecrou à rainures.*

Zie **Moer.**

Geulstaak, m. (.staken). — Fr. *Etampe à gorge; Suage.* — Hgd. *Kehlstock.* — Eng. *Groove stake.*

Stalen staak met geul dienstig tot het maken van **canneluren** en van **aanhakingen** (Sch. 209).

Sch. 209.

Geus, m. (geuzen). — Fr. *Gueuse.*

Zie **Gieteling.**

Geut(e), v. (-en, -n). — Fr. *Jet.*

Zie **Vertakking.**

Geute, v. (-n) (Vl.). — Fr. *Lingot; Barre; Navette; Saumon.*

Eene geute lood.

De geute uit den vorm halen.

Zie **Staaf.**

Geuteling, m. (gmvd.), **Goteling**, m. (volkst.), **Mitraalje**, v. (Bastw.). — Fr. *Mitraille.*

Wordt voor gegoten ijzer en zink gezegd als het oude gebroken stukken van die stoffen geldt.

Mitraalje wordt meer gezegd van gebroken stukken metaal, dat niet gegoten is.

Gevelbloem, v. (-en). — Fr. *Amortissement; Couronnement de pignon.*

Zie **Gevelspil**.

Geveldak, o. (-en), **Fronton**, o. (Bastw.). — Fr. *Fronton.* — Hgd. *Giebel.* — Eng. *Pediment.*

Het geveldak wordt veel op zinken staande **dakvensters** geplaatst.

De geveldaken zijn zeer verschillend van vorm. Zie daarover de *Vak- en Kunstwoorden voor het Ambacht van den Metselaar,* bezorgd door A. VAN HOUCKE en J. SLEYPEN, waar wij aantreffen :

Driehoekig geveldak. — Fr. *Fronton triangulaire.*

Open geveldak. — Fr. *Fronton ouvert* of *à jour.*

Afgeknot geveldak. — Fr. *Fronton à pans.*

Afgesneden geveldak. — Fr. *Fronton glissant.*

Onderbroken geveldak. — Fr. *Fronton entre-coupé.*

Gebroken geveldak. — Fr. *Fronton brisé.*

Rolneutgeveldak. — Fr. *Fronton par enroulement.*

Rond geveldak. — Fr. *Fronton circulaire.*

Plat geveldak. — Fr. *Fronton surbaissé.*

Verhoogd geveldak. — Fr. *Fronton surhaussé.*

Dubbel geveldak. — Fr. *Fronton double.*

Geveldak zonder zijkanten. — Fr. *Fronton sans retours.*

Enz., enz.

(Die woorden zijn niet herhaald).

Geveldak, o. (-en). — Fr. *Toit à pignon.* — Hgd. *Giebeldach.* — Eng. *Gable-roof.*

Zie **Dak**.

Gevelspil, v. (-len), **Gevelbloem**, v. — Fr. *Amortissement* of *Couronnement de pignon.*

Topsieraad op het hoogste van eenen gevel geplaatst.

De gevelbloem is soms eene **kruisbloem**.

Gevlochten draad, m. (.draden). — Fr. *Fil tressé.*

Gevulcaniseerd caoutchou(c), o. (gmvd.). — Fr. *Caoutchouc vulcanisé.*

Door eene verbinding met zwavel of door het zoogenaamd vulcaniseeren verkrijgt het **caoutchouc** de eigenschap, bij verwarming, niet meer week te worden.

Het wordt gebruikt voor water- en luchtdichte afsluitingen of daar waar veel veerkracht vereischt wordt.

Gewalst lood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb laminé.*

Zie **Geplet lood**.

Als het opgerold is heet het in 't Fr. *Plomb laminé en rouleau.*

Gewan, o. (gmvd.) (Vl.). — Fr. *Poulie simple.*

Zie **Katrol**.

Gewicht, o. (-en). — Fr. *Poids.* - Hgd. *Gewicht.* — Eng. *Weight.*

Het gewicht is de grootte der drukking welke een lichaam uitoefent op een ander, dat het ondersteunt.

Het gewicht is gelijk aan de **zwaarte** vermenigvuldigd met de hoeveelheid stof van het lichaam.

In de **lastkohieren** wordt het gewicht der te leveren looden of zinken voorwerpen aangeduid. Zie daarover **Bladzink, Platlood, Weging** enz.

Er dient aangemerkt dat o. a. voor het zink, in de lastkohieren, eene bepaling voorkomt die bijzonder de aandacht der aannemers moet opwekken :

« Het gewicht van het zink, per **vierkanten meter** « en **aan het blad** moet ten minste zijn :

« Voor nummer veertien (nr 14), vijf kilogram « zevenhonderd veertig gram (5k740); » enz.

Daaruit volgt dat het bladzink het bepaalde gewicht moet hebben, niet per M□ geplaatst, maar wel vóor het plaatsen; onnoodig te zeggen dat anderszins, doordien er klampen, omslagen enz. bij de bedekking behoeven, het gewicht per geplaatste M□ grooter zou wezen dan vereischt en de aannemer eene mindere dikte voor het bladzink zou leveren.

Gewichtsdeel, o. (-en). — Fr. *Partie en poids.*

Dit soldeer is samengesteld uit gelijke gewichtsdeelen lood en tin.

Gewone drijfhamer, m (-s). — Fr. *Marteau à emboutir ordinaire.*

Zie **Drijfhamer**.

Gewone galerij, v. (-en). — Fr. *Galerie simple.*

Zie **Sierband**.

Gewone moersleutel, m. (-s). — Fr. *Clef à écrous ordinaire.*

Zie **Moersleutel.**

Gewone passer, m. (-s), **Rechte passer,** m., **Meetpasser,** m. — Fr. *Compas ordinaire; Compas droit; Compas à pointes sèches.* — Hgd. *Scharnierzirkel.* — Eng. *Compasses; Compass.*

Zie **Passer.**

Gewone sierlijst, v. (-en). — Fr. *Galerie simple.*
Zie **Sierband.**

Gewone strekhamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à planer ordinaire.*
Zie **Strekhamer.**

Gewone zwei, v. (-en). — Fr. *Fausse équerre ordinaire.*
Zie **Zwei.**

Gezondheidskundig-Ingenieur, m. — Fr. *Ingénieur sanitaire.* — Eng. *Sanitary-engineer.*
Zie **Ingenieur.**

Gezondheidskundig loodwerk, o. — Fr. *Plomberie sanitaire.*
Zie **Gezondheidskundig toestel.**

Gezondheidskundig toestel, o. en m. (-len). — Fr. *Appareil sanitaire.*
Toestel volgens de voorschriften der gezondheidsleer ingericht.

Gezuiverd lood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb raffiné.*

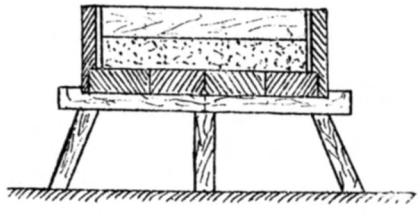
Gieteling, m. (-en), **Geus**, m. (volkst.). — Fr. *Gueuse.*
Groote klomp gegoten metaal; deze naam geldt meer voor ijzer dan voor lood en zink.
Zie **Staaf.**

Gieten, bw. st. — Fr. *Couler.* — Hgd. *Giessen.* — Eng. *To cast.*
Nadat het in blokken verkregen is, wordt **lood** gegoten hetzij op eene **tafel**, hetzij **in vormen** navolgens men 1° **bladlood, platlood** of **tafellood** of 2° **vormlood** wil; **zink**, meestal **in vormen.**

A. — Het gieten op eene tafel of **platgieten** — Fr. *Couler sur table* — geschiedt òf op **zand** òf op **steen** òf op **lijnwaad.**

Platlood van groote dikte wordt op zand gegoten; dit van eene dikte de zes mM. niet overtreffende, op steen; zeer dun platlood op lijnwaad.

1° **Gieten op zand.**

Sch. 210.

Daartoe dient eene tafel (Sch. 210), lang ongeveer 2^m50 tot 4^m50, breed 1^m30 tot 2^m00 en met $1\frac{1}{2}\%$ helling. Zij is samengesteld uit goed aan elkander verbonden dikke houten planken en rust op stevige **schragen**.

Het blad is omboord met een houten **raam**, binnenin met **plaatijzer** beslagen.

De voorkant, of laagst geplaatste kant der tafel, is zóo gemaakt dat hij zonder groote moeite kan weggeschoven worden ten einde toe te laten, na het gieten, de looden plaat weg te nemen.

Op de tafel wordt nu eene **laag** zand gelegd, welke na vooreerst **begoten, omgewerkt** en met fijn zand **bestrooid** geweest te zijn, goed met den **stamper** aangestampt en met een houten **strijkbord** effen gemaakt wordt.

Sch. 211.

Dit strijkbord heeft den gebruikelijken vorm van schets 211; de kanten CD en EF glijden op de boorden van het raam, zoodat de kant AB het zand effen strijkt.

Na deze bewerkingen, **polijst** de loodgieter het

zand met eene verwarmde en gesmeerde **truweel**, zulks opdat de laag meer **vastheid** zou aanbieden.

Dit verricht, wordt het lood uit den **ketel** getapt in eenen koperen **stortbak**, welke aan het hooger einde der tafel is geplaatst.

Eene **geule** in het zand, daartoe opzettelijk aan het **uiteinde** der tafel gelaten, is bestemd tot het opvangen van het overtollige lood, dat op de tafel wordt gegoten.

Het lood, dat nu uit den stortbak op de tafel vloeit, wordt gelijkelijk naar het uiteinde voortgedrongen door middel van een ijzeren strijkbord; de hoogte van den uitstek van dit laatste is gelijk aan die van het houten strijkbord, verminderd met de dikte aan de looden plaat te geven.

Vooraleer het blad te veel verkoeld is, **snijdt** men het **overschot** van het metaal af, en als de verkoeling volkomen is, wordt de plaat door het uiteinde der tafel weggetrokken.

Eene volstrekte gelijkheid van dikte over gansch hare oppervlakte kan van de platen, op zand gegoten, niet vereischt worden; niettemin is deze wijze tot het vervaardigen der dikke platen steeds in gebruik

2° **Gieten op steen.**

Het zand wordt hierbij vervangen door éenen of meer hardsteenen tegels, ongeveer 22 mM. dik en zóo geplaatst dat zij eene volkomen effen vlakte daarstellen.

Het gieten geschiedt zooals in het vorig stelsel, doch tot het opvangen van het overtollige lood wordt eene metalen geule gebruikt.

De steen moet eenigszins verwarmd zijn, opdat het gieten met goeden uitslag bekroond worde; doorgaans zijn de eerst gegoten bladen wel hier en daar gespleten.

Bladlood meer dan 6 mM. dik, kan moeilijk op steen worden gegoten, daar de steen door de te grootte hitte barst.

3° **Gieten op lijnwaad.**

Op lijnwaad giet men zeer dunne bladen, doch de bewerking gaat met vele zwarigheden gepaard en vereischt groote kennis en handigheid; daarom verkiezen de loodgieters het dunnere platlood te bereiden door middel van de **pletmolens,** destemeer daar het beloop der kosten ervan geringer is.

Tot het gieten op lijnwaad dient de giettafel eene **helling** van ongeveer 15 % te hebben, opdat het gesmolten lood door het strijkbord voortgedreven, met genoegzame snelheid zou glijden, anderszins mocht het lijnwaad, hoe sterk gespannen en hoe goed ook met **roet aangesmeerd,** verbranden.

Zooals bij het gieten op steen, is er eene metalen geule aan het uiteinde der tafel geplaatst.

Gieten op lijnwaad, wordt in 't Fr. genoemd : *Jeter le plomb sur toile.*

B. **Gieten in vormen.**

Lood, alsook zink, giet men in vormen tot het vervaardigen van allerlei voorwerpen, die veelal als versiersels voor de bouwkundige gewrochten dienen.

De vormen zijn òf uit aarde òf uit **gebet zand** òf uit metaal gemaakt.

De **gegoten looden buizen** zijn ten huidigen dage minder gebruikt dan de **getrokken,** welke laatste overigens op alle vereischte lengten door de nijverheid geleverd worden.

De gegoten buizen worden hetzij in éene **geut,** hetzij in meer geuten vervaardigd.

De eerste wijze levert de **gewone buizen** die als lengte $0^{m}98$ tot $1^{m}30$ meten en dan, voor grootere lengten, aaneengesoldeerd worden. Door de tweede

wijze verkrijgt men de **buizen zonder naad**, die gewoonlijk $3^{m}90$ tot $4^{m}88$ lang zijn.

Het gieten van het smeltend lood in den vorm heet in 't Fr. *Tirer,* en de werkman die het werk verricht, *Tireur.*

Zie nog **Lood, Zink, Buis, Warmtegraad**; alsook de met vette letters gedrukte woorden.

Gieten, o., **Gieting,** v. — Fr. *Coulée.* — Hgd. *Abstich; Stich; Ablassen.* — Eng. *Running; Tapping.*

Gieter, m. (-s). — Fr. *Fondeur.* — Hgd. *Giesser.* — Eng. *Founder.*

De ambachtsman die metaal giet.

Wij vermelden :

Bronsgieter. — Fr. *Fondeur en bronze.* — Hgd. *Erzgiesser.* — Eng. *Brass-founder.*

IJzergieter. — Fr. *Fondeur en fer.* — Hgd. *Eisengiesser.* — Eng. *Iron-founder.*

Klokkengieter. — Fr. *Fondeur de cloches.* — Hgd. *Glockengiesser.* — Eng. *Bell-founder.*

Kopergieter. — Fr. *Fondeur en cuivre.* — Hgd. *Rothgiesser.* — Eng. *Copper-founder.*

Latoengieter of **Geelgieter.** — Fr. *Fondeur en cuivre jaune.* — Hgd. *Gelbgiesser.* — Eng. *Yellow-metal-founder.*

Lettergieter. — Fr. *Fondeur en caractères.* — Hgd. *Schriftgiesser.* — Eng. *Letter-founder.*

Loodgieter. — Fr. *Fondeur en plomb.* — Hgd. *Bleigiesser.* — Eng. *Lead-founder.*

Tinnegieter. — Fr. *Potier d'étain.* — Hgd. *Zinngiesser.* — Eng. *Tinman.*

Gieter, m. (-s). — Fr. *Arrosoir.*

Soort trechter waarmede de loodgieter het **vormzand** begiet.

Gieterij, v. (-en), **Giethuis,** o. — Fr. *Fonderie.*
Plaats alwaar gegoten wordt.
Werkplaats van den gieter.

Giethout, o. (-en), **Gietlepel,** m. — Fr. *Artèle; Gouttière.*
Holrond stuk eikenhout dat dient om soldeer te gieten bijv. op de staande voegen van eenen **ontvangbak.**

Giethuis, o. (.huizen). — Fr. *Fonderie.*
Zie **Gieterij.**

Gietijzer, o. (-s) (volkst.). — Fr. *Moule.*
Zie **Gietvorm.**

Gietijzer, o. (gmvd.). — Fr. *Fer de fonte.*
Van gietijzer vervaardigt men de gegoten ijzeren voorwerpen.
Zie **Pomp.**

Gieting, v. (-en). — Fr. *Coulée.*
Zie **Gieten.**

Gietkunst, v. (gmvd.). — Fr. *Art de jeter en moule.* — Hgd. *Kunst des Giessens.* — Eng. *Founding.*
De kunst tot het gieten van metalen voorwerpen in voorafbereide vormen.

Gietlepel, m. (-s). — Fr. *Artèle; Gouttière.*
Zie **Giethout.**

Gietlood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb pour scellements; Plomb de scellement.*
Oud lood dat dient tot het aan- of vastgieten in hardsteen, van doken, krammen, houvasten enz.
Het gietlood mag noch **gruisachtig,** noch **aardachtig** zijn.

Het gebruik van gietlood is vanouds bekend : Herodotes en Diodores van Sicilië schreven dat er te Babylonië eene brug was opgericht, wier steenen door geen cement, doch met krammen, vastgegoten met lood, verbonden waren.

Gietnaad, m. (.naden). — Fr. *Bâvure* en beter *Laisse.*

Zie **Vormnaad.**

Gietraam, o. (.ramen), **Raam,** o. — Fr. *Eponge.* — Hgd. *Zarge des Gusstisches.* — Eng. *Border of the mould-frame.*

Zie **Gieten.**

Gietraam, o. (.ramen). — Fr. *Coulissoir.* — Hgd. *Giessrahmen.* — Eng. *Casting-frame.*

Het gietraam dient om de beide helften van den vorm samen te houden.

Gietsel, o. (-s). — Fr. *Coulée; Fonte.*

Hetgeen door het **gieten** wordt verkregen.

Giettafel, v. (-s). — Fr. *Table des plombiers; Table à couler; Moule de table.* — Hgd. *Giesstafel.* — Eng. *Casting-table.*

Zie **Gieten.**

Gietvorm, m. (-en), **Vorm,** m., **Gietijzer,** o. (volkst.). — Fr. *Moule.* — Hgd. *Form.* — Eng. *Mould.*

Vorm waarin het gesmolten metaal gegoten wordt.

Zie **Gieten, Gegoten zink** enz.

Gietzand, o. (-soorten). — Fr. *Sable à couler.*

Zie **Gieten.**

Gietzink, o. (gmvd.), **Blokzink**, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc en navettes.*

In ijzeren vormen gegoten **zinkblokken**.

Zie **Zink.**

Gild, o. (oud). — Fr. *Maîtrise.*

De loodgieter heeft het gild gewonnen; hij heeft het meesterrecht verworven.

Gilde, o. en v. (-n), **Nering**, v., **Gulde**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Corporation; Gilde.*

Vereeniging van ambachtslieden die hetzelfde beroep uitoefenen, met een eigen bestuur en eigen wetten.

Tijdens de Middeleeuwen waren de gilden in elke gemeente van belang zeer bloeiend en machtig. Veelal oefenden zij geen geringen invloed uit op staatkundig gebied.

Zie **Blasoen, Proefstuk, Meester, Leerling.**

Gildeproef, v. (.proeven). — Fr. *Epreuve; Pièce de maîtrise.*

Zie **Proefstuk.**

Gips, o. (gmvd.). — Fr. *Gypse.*

Zie **Pleister.**

GK-nagel, m. (-s) (Z.-Nedl.), **GK-spijker**, m. (-s) (N.-Nedl.). — Fr. *Clou GK.* — Hgd. *GK-nagel.* — Eng. *GK-nail.*

Zie **Nagel.**

Glad, bnw. — Fr. *Lisse.*

Effen en gepolijst.

Gladde band, m. (-en). — Fr. *Plate-bande.*

Zie **Lijst.**

Gladhameren, bw. zw. — Fr. *Repasser.* — Hgd. *Glatthämmern.* — Eng. *To flathammer.*

Blik gladhameren — Fr. *Repasser le fer-blanc* — is eene blikken plaat zóo met den hamer bewerken dat zij geene oneffenheden meer draagt.

Gladschuren, bw. zw. — Fr. *Polir en écurant; Lustrer.* — Hgd. *Glänzend machen.*

Eene zinken plaat gladschuren met **smergelpapier.**

Gladslager, m. (-s). — Fr. *Planeur.*

Hij die metaal effen en glad maakt met den hamer.

Gladslijpen, bw. st. — Fr. *Polir en frottant.*

Glad tin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain de plane.*

Zie **Tin.**

Glans, m. (-en). — Fr. *Eclat.*

Het **koper**, het **lood**, het **tin** en het **zink**, aan de lucht blootgesteld, behouden hunnen eigenaardigen glans niet; deze wordt teruggegeven door het **afkrabben.**

Glasnagel, m. (-s), **Loodnagel**, m.

Vertinde nagel met ronden of halfbolvormigen kop, daarom ook **rondkop** genaamd.

Glaspampier, o. (gmvd.) (W.-Vl.). — Fr. *Papier verré.*

Zie **Glaspapier.**

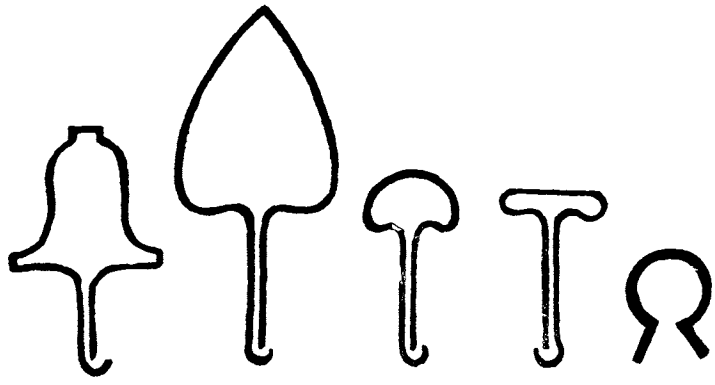
Glaspapier, o. (gmvd.), **Zandpapier**, o. (gmvd.), **Schuurpapier**, o. (gmvd.) (volkst.), **Glaspampier**, o. (gmvd.) (W.-Vl.), **Zavelpapier**, o. (gmvd.) (Brab.). — Fr. *Papier verré.* — Hgd. *Sandpapier.* — Eng. *Glass-paper; Sand-paper.*

Zie **Smergelpapier.**

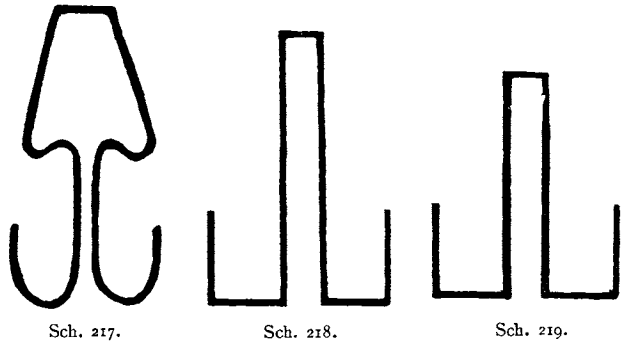
Glasroede, v. (-n), **Vensterroede**, v., **Raamroede**, v., **Sasbaar**, v., **Kervieter**, m. (W.-Vl.), **Carreau**, m. (volkst. Gent). — Fr. *Croisillon; Sashbar.* — Hgd. *Rahmruthe.* — Eng. *Sashbar.*

De glasroeden, waarover wij dienen te spreken, zijn holle belijste zinken roeden, die zich gemakkelijk laten plooien en soldeeren en waarmede bijgevolg allerlei netwerk kan gevormd worden in vensters, lantaarnen enz.; zij worden veel in stede van **vensterlood** gebezigd.

Hierbijgaande schetsen 212 à 217 geven de voor-

Sch. 212. Sch. 213. Sch. 214. Sch. 215. Sch. 216.

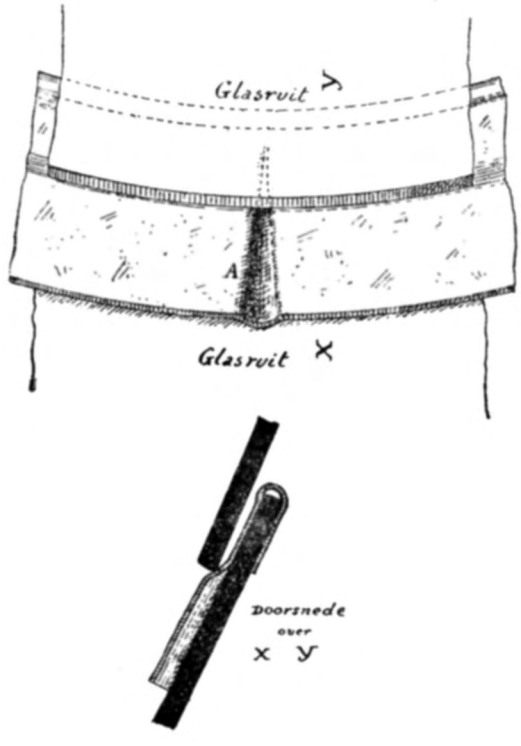
Sch. 217. Sch. 218. Sch. 219.

naamste modellen door de Maatschappij « *La Vieille-Montagne* » in den handel gebracht. Schetsen 218 en

219 geven zekere glasroeden, die enkel voor de omlijstingen van platte **dakvensters** en voor **daklantaarnen** dienen.

Er zijn ook zinken glasroeden met eene **ziel**; deze ziel bestaat uit eene ijzeren stang, zij geeft meer stevigheid aan de roede.

Wij moeten hier nog op zekere glasroeden wijzen welke gebruikt worden op daklantaarnen om het water, voortkomende van de verdichting van den damp, welke er zich binnenin opzet, naar buiten te

Sch. 220 en 221.

leiden, zóo nochtans dat de glasruiten op elkander aansluiten.

Wij gebruikten met goed gevolg dergelijke roeden van zink nr 16, van het stelsel « Cippa » te Hoei. Zie schetsen 220 en 221, een vooraanzicht op en eene doorsnede over twee opvolgende ruiten; de roeden zijn boogvormig en dienvolgens kan het water langs de gleuf A op de onderste glasruit vloeien.

Het is noodzakelijk de glasruiten zijwaarts met verkitsel te bevestigen.

De Cippa's glasroeden dragen in 't Fr. den naam van « *Tringles Cippa* ».

Glasslag, o. (-en), **Glassponning**, v. (-en), **Geule**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Feuillure.*

Zie **Vensterlood.**

Glazen dak, o. (-en). — Fr. *Toit vitré.*

Daar, waar dit dak tegen den muur stuikt, moet er eene looden **slabbe** bevestigd worden, die in den muur vastgehaakt is en verder het glas bedekt, dit om het **doorregenen** te beletten.

Glazuurerts, o. (gmvd.). — Fr. *Galène; Sulfure de plomb; Alquifoux.*

Zie **Galena** en **Looderts.**

Gled(e), **Glette**, v. (gmvd.) (oud). — Fr. *Litharge.*

Zie **Glid.**

Gleuf, v. (gleuven). — Fr. *Rainure.*

Wanneer men tafellood oprolt om er eene **gesoldeerde buis** van te maken, kant de loodgieter de twee dikten af, zóo dat de twee sneden tegen elkander geplaatst eene gleuf vormen, waarin dan soldeer wordt gegoten.

Glid, o. (gmvd.), **Glit**, o. (gmvd.), **Gle(de)**, o.

(gmvd.) (oud), **Glette**, v. (gmvd.) (oud). — Fr. *Litharge.* — Hgd. *Glätte.* — Eng. *Lead-oxyde.*

Glid is een **loodoxied.**

Navolgens de kleur wordt het glid onderscheiden in **goudglid** en in **zilverglid.**

Zie nog **Werklood.**

Glijden, ow. st. — Fr. *Glisser.*

Deze ladder ligt op een zeer steil dak; maak ze vast, zooniet glijdt ze naar beneden.

Niet verwarren met **uitglijden.**

Glijden, ow. st. — Fr. *Couler.* — Hgd. *Laufen.*

Het gesmolten lood moet snel op de **giettafel** glijden.

Zie **Gieten.**

Glit, o. (gmvd.). — Fr. *Litharge.*

Zie **Glid.**

Gloed, m. (gmvd.). — Fr. *Brasier.*

Groot vuur gemaakt boven en onder den ketel met te smelten lood.

Gloeibak, m. (-ken), **Platteel**, v. (volkst.). — Fr. *Plateau de plombier.*

IJzeren bak waarin men lood gloeit.

Zie **Komfoor.**

Gloeien, ow. bw. zw. — Fr. *Rougir; Chauffer au rouge-blanc.*

De loodgieters doen de soldeerbouten gloeien als zij **gaarbakken** of **gerolde buizen** moeten soldeeren, omdat, zoodoende, het **soldeer** beter kan uitgespreid worden.

Gloeiende kool, v. (.kolen). — Fr. *Braise.*

Zie **Boschkool.**

Gloeihitte, v. (-n), **Gloeiing**, v. (-en). — Fr. *Ignition; Chaude.*

Sterktegraad van hitte.

De roodgloeihitte begint bij 274 graden Celsius; de witgloeihitte bij 704 graden Celsius.

Goeze, v. (-n) (W.-Vl., Bastw.). — Fr. *Gouge.*

Zie **Opruimer**.

Gola, v. (-s). — Fr. *Cymaise; Cimaise.*

Zie **Keellijst**.

Goot, v. (goten) (volkst.). — Fr. *Tuyau de descente; Conduit.*

Zie **Afvoerbuis**.

Goot, v. (goten). — Fr. *Rigole.*

Zie **Bedekking**.

Goot, v. (goten), **Dakgoot**, v., **Watergoot**, v., **Guil**, v. (O.-Vl.), **Dakguil**, v. (O.-Vl.), **Gote**, v. (W.-Vl.), **Kaanjel**, v. (Limburg). — Fr. *Goutlière; Chéneau; Lancier.* — Hgd. *Dachrinne.* — Eng. *Gutter.* — W. *Gottire.*

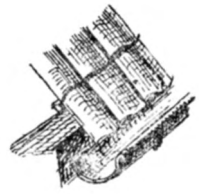
Aan de gebouwen van zeker belang worden metalen goten aangebracht.

Weleens van **blik**, meer van **koper** of van **lood**, worden zij, over het algemeen, van **zink** vervaardigd.

Het blik is maar weinig aan te bevelen om zijne mindere duurzaamheid; het koper en het lood dienden steeds gebruikt te worden, waren die metalen goedkooper en tegen het **verzuren** bestand; het zink bezit al de vereischten van duur, van prijs en van onschadelijkheid voor de gezondheid.

De **gewone goot** of **hangende goot** of beter **hanggoot**, die ook **halve maan** genoemd wordt, is benuttigd

aan de **dakvoeten** waaronder er geene **kornis** is aangelegd. Zij is gewoonlijk half rond met eene ronde boordlijst en zij rust op ijzeren of beter op gegalvaniseerd ijzeren **haken** in den muur bevestigd. (Sch. 222).

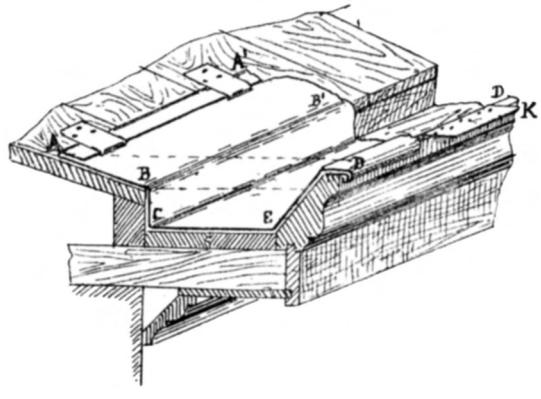

Sch. 222.

De **liggende goot**, soms **kasgoot** en **bakgoot** genaamd, wordt in daartoe opgetimmerde kornissen geplaatst.

Er dient hier bijzonder in acht genomen dat de metalen goot zóo moet gelegd zijn dat, in het geval van **verstopping** der **afvoerbuis**, het overloopend water niet door de bedekking kunne dringen.

Zoo bijv. (zie Sch. 223) daar waar de lijn BB′ beneden den boord DD′ ligt, moet de metalen plaat min-

Sch. 223.

stens $0^{m}03$, tot in AA′, boven dien boord gebracht worden.

Het zal den lezer wellicht te nutte komen, hier eenigen uitleg te vinden nopens de verschillende wijzen waarop soortgelijke zinken goten door de Maatschappij « *La Vieille-Montagne* » geplaatst worden.

Het bladzink wordt eerst en vooraf geplooid volgens het profiel A B C E D (Sch. 223) der houten kornis. Eene kleine plooi aan AA′ gemaakt, wordt vastgehouden door middel van **zinkklampjes** (Sch. 224), die aan het **beschot** bevestigd zijn met drie nagels; deze klampjes staan op ongeveer 0^m50 afstand van as tot as en dienen van kloek zink (minstens n^r 14) vervaardigd.

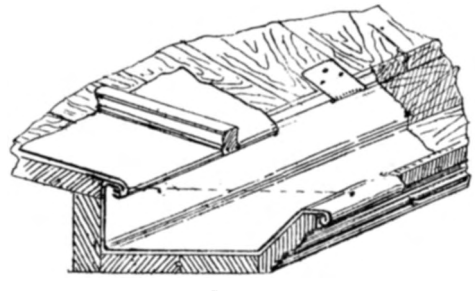

Sch. 224.

De goot moet ook aan de **neuslijst** der kornis vastgehecht zijn; daartoe dienen de klampen K, van zwaar zink (minstens n^r 16), die ongeveer 0^m25 lang zijn en door 5 of 7 nagels ruitswijze op den rand der neuslijst genageld zijn.

De boord DD′ moet zoover uitspringen dat de neuslijst goed overdekt zij, bijgevolg zullen de klampen K eenen dienvolgens berekenden uitsprong hebben.

Veronderstel nu dat de kornis zóo is getimmerd dat de lijn BB′ op eene genoegzame hoogte boven de neuslijst is aangebracht. Dan kan de goot best aangelegd worden als in sch. 225 of in sch. 227, navolgens

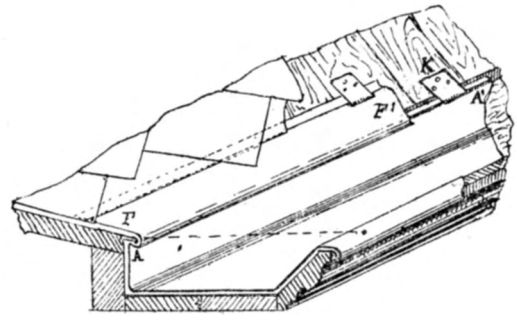

Sch. 225.

het stelsel aangenomen voor de bedekking òf met **roeflatten** òf met **gegolfd zink** is samengesteld. Aangezien er bij dit laatste stelsel geene beschieting is,

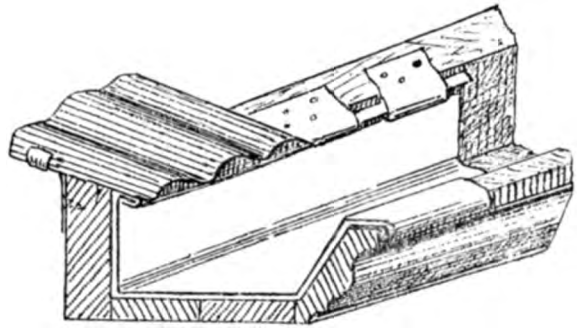
worden de klampen K op een **achterboeibord** ofwel op het bovenvlak der **muurplaat** bevestigd.

Het stelsel met ruiten, met schubben of met zeshoekige platen, vereischt eene andere wijze, voorgesteld door sch. 226.

Sch. 226.

Hierbij wordt vooreerst de plooi AA', zooals hiervoren, aan de klampen K vastgehecht, doch er moet te meer een **rioolband** FF' aangebracht worden,

Sch. 227.

anderszins zouden de hoeken der ruiten in de goot uitsteken.

De lezer zal opgemerkt hebben dat in de vorige schetsen er enkel **gordingen** en geene **kepers** bestaan;

daarom liggen de planken der beschieting ook volgens de helling van het dak. Die planken worden volgens de richting der goot geplaatst als er kepers zijn aangebracht, en in dit geval zal, over het algemeen, weinig gevaar voor doorzijpeling voorkomen, daar alsdan de dakvoet steeds boven de neuslijst zal wezen.

Dezelfde regelen dienen gevolgd te worden bij het aanleggen van goten voor **platten met roeflatten**; geldt het **platten met goten**, dan moet de bodem dezer goten minsten $0^{m}03$ boven den boord der kornis liggen.

Het bladzink zal altijd derwijze geplaatst worden dat er op gansch de **ontwikkeling** ABEFCD der goot, geen **naad** zij.

De platen moeten zooveel mogelijk volgens de lengte aangebracht worden en er zullen dus enkel **stuiknaden** bestaan en nooit naden volgens de lengte der goot.

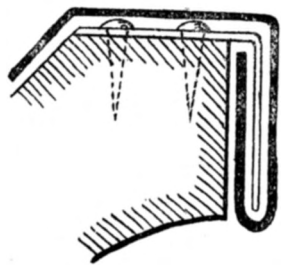
De soldeering dier naden geschiedt met bijzondere zorg, nadat de zinkbewerker de twee opvolgende deelen, het eene door het andere, op eene zekere breedte laat overdekken.

De beschreven stelsels beoogen niet alleenlijk de bevestiging der goot; het blijkt dat zij tevens het metaal vrijlaten zich **uit te zetten** en dit volgens eene loodvallende richting op de lengte der kornis.

Bijaldien de goot zeer lang is, dienen er andere middels aangewend te worden om ook het uitzetten volgens de richting der kornis toe te laten. Zie daarover verderen uitleg bij het woord **Uitzetting.**

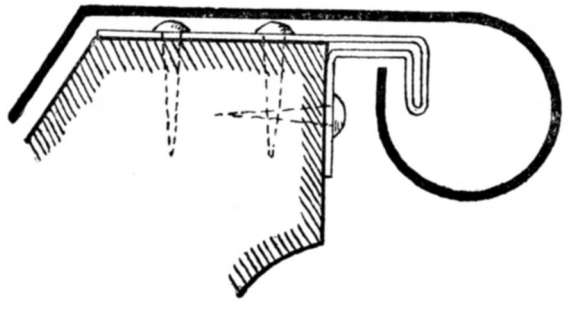
Soms is het noodzakelijk zeer breede goten te plaatsen en dan bestaat er gegronde vrees dat de boord door den wind zou kunnen losgeraken. Om daarin te voorzien kan men het werk verrichten

volgens het stelsel afgeteekend door sch. 228, dat nochtans eenigszins het uitzetten belet, en best, volgens dit van sch. 229 dat dit gebrek niet heeft.

Sch. 228.

De bouwmeesters laten den bodem der goot met eene zekere helling plaatsen opdat het hemelwater des te sneller in de **afvoerbuis** afloope; sommige doen het tegenovergestelde, opdat er steeds water op den bodem zou blijven, hetgeen het **werken** van het metaal belet.

Sch. 229.

Veelal worden **zonneborden** in de dakgoten gelegd. Zie **Zonnebord.**

In looden dakgoten worden, tot het behouden van den vorm, dubbele stukken aangebracht; deze stukken heet men **versterkingen.**

***

Een toemaatje voor den leergierigen ambachtsman :

Verbeeld de hoeveelheid water, die in eene seconde door eene goot kan loopen, door de letter Q; de oppervlakte der dwarsche doorsnede over de goot,

door S; den natwordenden omvang dezer doorsnede, door P; het verval per meter, door I; dan kunt gij de volgende formule neerschrijven door den waterleidingskundigen Prony, voor de open kanalen gegeven :

$$Q = S \times 56.86 \sqrt{\frac{S}{P} \times I} - 0.072.$$

of eenvoudiger en bijna even juist :

$$Q = S \times 50 \sqrt{\frac{S}{P} \times I}. \quad . \quad . \quad . \quad (1).$$

Er volgt hieruit :

1° dat eene goot zooveel te meer water zal vervoeren navolgens het verval grooter is.

2° dat voor twee goten waarbij de vlaktemaat der dwarsche doorsnede en het verval onveranderd blijven, die goot waarbij de natwordende omvang kleiner is, meer water zal vervoeren dan de andere.

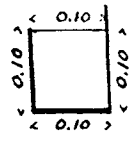
De waterstralen staan inderdaad in omgekeerde verhouding met de vierkantswortels der natwordende omvangen, want is voor de eerste goot :

$Q = S \times 50 \sqrt{\frac{S}{P} \times I}$ en voor de tweede :

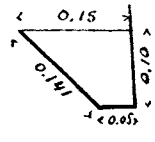
$Q' = S \times 50 \sqrt{\frac{S}{P'} \times I}$, (S en I blijven onveranderd) dan is :

$$\frac{Q}{Q'} = \frac{\sqrt{P'}}{\sqrt{P}} \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (2).$$

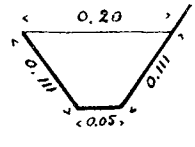
Vergelijk de voorbeelden door nevensstaande schetsen 230, 231, 232 en 233 gegeven waarbij S

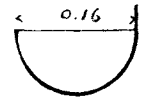
Sch. 230.

Sch. 231.

Sch. 232.

Sch. 233.

nagenoeg = 0.01 en I = 0.001 ; P = 0.30, 0,291, 0.272, 0.25.

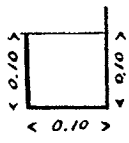
3° dat voor twee goten waarbij de natwordende

omvang en het verval gelijk blijven, de waterafvoer grooter zal zijn bij die goot wier dwarsche doorsnede de grootste oppervlakte meet; inderdaad voor de eerste goot is $Q = S \times 50 \sqrt{\frac{S}{P} \times I}$, voor de tweede, $Q = S' \times 50 \sqrt{\frac{S'}{P} \times I}$, waaruit volgt dat

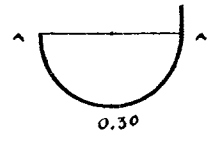
$$\frac{Q}{Q'} = \frac{S\sqrt{S}}{S'\sqrt{S'}} \quad \ldots \ldots \ldots \ldots \ldots \ldots \quad (3)$$

dus, staat de waterafvoer in verhouding met de maat der oppervlakte vermenigvuldigd door haren vierkantswortel.

Zie o. a. de goten door schetsen 234 en 235 weergegeven waarbij $P = 0^m30$, $I = 0.001$, $S = 0.01$, $S' = 0.014$.

Sch. 234.

Sch. 235.

De waterafvoer $Q = Q' \times \frac{1}{1.64}$ en $Q' = 1.64 \times Q$; Q' is dus veel grooter dan Q.

Zooals het blijkt uit het aangehaalde, heeft de vorm der goot eenen grooten invloed op haren waterafvoer en kan, wat groote werken aangaat, tot besparing van metaal aanleiding geven, hetgeen bijzonderlijk dient in aanmerking te komen daar, waar lood of koper gebruikt wordt.

De integraalberekening leert ons, ten andere, dat de cirkelvorm, voor eenen gegeven natwordenden omvang de grootste oppervlakte biedt; bijgevolg zal men zooveel mogelijk halfronde goten vervaardigen, of ten minste goten wier vorm, zooals het trapezium, naar den cirkel overhelt.

De ambachtsman kan zich met de gekende formules behelpen om na te zien of eene goot de vereischte grootte heeft.

Hij teekene aan dat, te lande, bij eene sterke

regenbui, het water, dat per seconde en per hectare valt, op 120 liter kan geschat worden; dit maakt 0,72 liter per m□ en per minuut.

Hij neme dit getal op minstens 1 liter per m□ en per minuut; dienvolgens zal bijv. op een gebouw, breed 10 meter, diep 10 meter, mogelijk nagenoeg 100 liter water per minuut vallen, dit onverschillig den vorm aan het dak gegeven.

Gootband, m. (-en), **Rioolband,** m. — Fr. *Bande de batèlement.*

De gootband is een zinken band, welke soms onderaan de bedekking met roeflatten aangebracht, met de goot is verbonden.

De roeflatten vallen dan op den gootband en komen niet tot aan de goot.

Sch. 226 (bij **Goot**) vertoont eenen soortgelijken band bij eene bedekking met ruiten.

Gootbelegsel, o. (-s). — Fr. *Couvre-rigole.*
Zie **Gootschuif.**

Gootblok, m. (-ken), **Gootrib,** v., **Blokkeel,** o. (Vl., minder in O.-Vl.), **Blokket,** o. (Vl., minder in O.-Vl.), **Bloket,** o. (Vl., minder in O.-Vl.), **Hondeken,** o. (O.-Vl.). — Fr. *Blochet de chéneau.*

De gootblokken dragen den **gootbodem.**

Gootbodem, m. (-s), **Gootplank,** v., **Bom,** m. (volkst. bijz. Vl.), **Bomplank,** v. (volkst. bijz. Vl.), **Bombard,** o. (W.-Vl.), **Bomberd,** o. (Vl.). — Fr. *Fond de chéneau; Fond de chenal; Fond de gouttière.* — Hgd. *Dachrinneboden.* — Eng. *Gutter-bottom.*

De bodem der goot is op de **gootblokken** genageld; hij draagt de metalen **dakgoot.**

Wij vonden in Brugsche « **Lastvoorwaarden** »

wegens eene aanneming van werken het woord **goteboôm**, Fr. *Fond de gouttière*, voor **gotebodem** of **gotebom**.

Gootbuis, v. (.buizen). — Fr. *Tuyau de descente; Conduit.*

Zie **Afvoerbuis**.

Gootgat, o. (-en), **Doorspoelgat**, o., **Gotegat**, o. (W.-Vl.). — Fr. *Dégorgement.*

Het gat in eene dakgoot gemaakt tot het afleiden van het water langs de **afvoerbuis** welke er ingewerkt wordt.

Goothaak, m. (.haken), **Gootijzer**, o. (W.-Vl.), **Gootzwee**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Equerre de chéneau.*

IJzeren haak, die de neuslijst eener kroonlijst aan de **bodemplank** en aan het **boeibord** verbindt.

Men zorge die haken goed met verf te bestrijken, opdat het ijzer niet rechtstreeks met het zink der goot in aanraking kome, ten einde de verkalking te vermijden.

Gootijzer, o. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Equerre de chéneau.*

Zie **Goothaak**.

Gootlijst, v. (-en), **Druipbord**, o., **Druiplijst**, v., **Kranslijst**, v., **Waterlijst**, v. — Fr. *Larmier.* — Hgd. *Kranzleiste.* — Eng. *Larmier.*

Platteband der kroonlijst.

Zie ook **Lijst.**

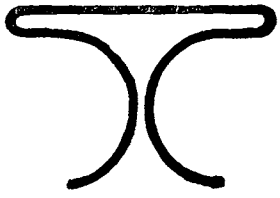
Gootplank, v. (-en). — Fr. *Fond de chéneau.*

Zie **Gootbodem**.

Door gootplank beduidt men ook weleens de plank over of boven eene open gemetselde waterleiding vóor de huizen aangelegd.

Gootrib, v. (-ben). — Fr. *Blochet de chéneau.*
Zie **Gootblok.**

Gootschuif, v. (.schuiven). **Gootbelegsel**, o. — Fr. *Couvre-rigole.* — Hgd. *Fugenschliesser.*

Sch. 236.

Nevensstaande sch. 236 verbeeldt eene gootschuif, zooals zij door de Maatschappij « *La Vieille-Montagne* » wordt geleverd.

Zij dient tot het bedekken der goten op een **plat met goten.**

Zie **Bedekking van zink.**

Gootsponde, v. (-n) (O.-Vl.). — Fr. *Bord de chéneau.*
Zie **Buitenboeibord.**

Gootsteen, m. (-en), **Watersteen**, m. — Fr. *Cuiller.* — Hgd. *Gossensteine.* — Eng. *Gutter-stone.*

Als het water eener goot rechtstreeks door den **dolfijn** op den grond valt, plaatst men onderaan eenen gootsteen. Die steen is eenigszins uitgehold om te beletten dat het water buiten den steen loope.

Gootvak, o. (-ken). — Fr. *Bief* of *Biez de chéneau.*
Zie **Indeeling** en **Uitstek.**

Het hooger liggende vak wordt **bovenvak** genoemd; het lagere, **ondervak.** — Fr. *Bief supérieur* en *Bief inférieur.*

Gootzwee, v. (-ën) (W.-Vl.). — Fr. *Equerre de chéneau.*
Zie **Goothaak.**

Gording, v. (-en), **Fliering**, v. en m. (O.-Vl.), **Zweping**, v. (W.-Vl.), **Rijgboom**, **Rijboom**, **Rijbalk**, m. (Brab.). — Fr. *Panne; Verne.*

Zwaar en lang stuk hout of ijzer, dat op de gebintstijlen van opvolgende dakspanten of op de gevels van een gebouw rust.

Op de gordingen wordt de kepering vastgenageld, waarboven dan de beschieting. In enkele gevallen, als de gordingen redelijk dicht nabij elkander liggen, nagelt men er de beschieting op, zonder kepers.

Zie **Bedekking van zink**.

Gote, v. (-n) (volkst.). — Fr. *Chéneau.*

Zie **Goot**.

Goteboom, m. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Bord de chéneau.*

Zie **Buitenboeibord** en **Gootbodem**.

Gotegat, v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Dégorgement.*

Zie **Gootgat**.

Goteling, o. (gmvd.) (volkst.). — Fr. *Mitraille.*

Zie **Geuteling**.

Gots, m. (-en) (volkst. bijz. W.-Vl.). — Fr. *Gouge.*

Zie **Opruimer**.

Goudglid, o. (gmvd.). — Fr. *Litharge dorée.*

Zie **Glid**.

Graatbalk, m. (-en). — Fr. *Chevron d'arêtier; Arêtier.*

Zie **Hoekkeper**.

Graatspar, v. (-ren). — Fr. *Chevron d'arêtier; Arêtier.*

Zie **Hoekkeper**.

Gram(me), o. en m. (-men) (-n) (Z.-Nedl.), **Wichtje**, o. (N.-Nedl.). — Fr. *Gramme.*

Duizendste deel van den kilogram.

Graphiet, o. (gmvd.). — Fr. *Graphite; Mine de plomb.*

Zie **Potlood.**

Greisteen, m. (-en) (volkst., Bastw.). — Fr. *Pierre de grès; Pierre meulière.*

Zie **Zandsteen.**

Grief(fe), v. (-fen) (volkst.), **Grif,** v. (-fen) (volkst.), **Grift,** v. (-en) (volkst.), **Griffel,** v. (-s) (volkst.). — Fr. *Griffe.*

Zie **Snijmes.**

Grijpers, m. (mvd.). — Fr. *Mâchoires.*

Zie **Nijpers.**

Grijptang, v. (-en). — Fr. *Pince à saisir.*

Zie **Tang.**

Groef, v. (groeven), **Canneluur,** v. (Bastw.). — Fr. *Cannelure.* — Hgd. *Cannelirung.* — Eng. *Groove*

Gleuf aan rolvormige staven of aan afvoerbuizen.

Canneluren zijn ook wel waterpas aangelegd, doch meer volgens eene loodrechte of eene schroefvormige richting.

Groeftas, m. (-sen), **Canneleertas,** m. (Bastw., volkst.), — Fr. *Tas à canneler; Suage à Marly.* — Hgd. *Kehlamboss.* — Eng. *Swage-box.*

Zie **Tas.**

Groeven, bw. zw., **Canneleeren,** bw. zw. (Bastw.). — Fr. *Canneler.* — Hgd. *Ausriefen.* — Eng. *To flute.*

Groeven of canneluren maken.

Grondpijp, v. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Tuyau d'aspiration.*

Zie **Zuigbuis.**

Grondvlak, o. (-ken), **Basis**, v. (Bastw.).
Het grondvlak van eene meetkundige figuur; Fr. *Base d'une figure géométrique.*

Groote buis, v. (.buizen). — Fr. *Canalisation-mère; Tuyau-mère.*
Zie **Moerleiding.**

Groot kruisblik, o. (gmvd.).
Zie **Blik.**

Gros, o. (-sen). — Fr. *Grosse.*
Twaalf dozijn.
Vijzen worden per gros verkocht.

Grove vijl, v. (-en). — Fr. *Lime rude.*
De **platte grove vijl** of **armvijl**, welke dient om metaal uit den ruwe te bewerken, heet in 't Fr. *Carreau;* de platte **zoete vijl**, *Carrelet* en de kleinere platte zoete vijl, *Carrelette.*
Zie nog **Armvijl** en **Vijl.**

Gruis, o. (gmvd.). — Fr. *Petits clous.*
Zie **Nagel.**

Gruisachtig, bnw. — Fr. *Graveleux.*
Voor wat **gietlood** betreft, beduidt dit **kiezelachtig.**

Gruismand, v. (-en). — Fr. *Panier à décombres.*
Zie **Mand.**

Guil, v. (-en) (volkst.). — Fr. *Chéneau.*
« Alle gebouw.... zal met metalen **guilen** om-« boord worden.... om het regenwater der daken « te ontvangen ».
(Reglement der Wegen en Bouwwerken der gemeente Gentbrugge-bij-Gent, 7 Mei 1881).

Gulde, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Corporation; Gilde.*
Zie **Gilde.**

Gummiring, m. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Rondelle.*
Zie **Schild.**

Guts, m. (-en) (volkst.). — Fr. *Gouge.*
Zie **Opruimer.**

Haak, m. (haken). — Fr. *Agrafe; Crochet.*
Zie **Klamp.**

Haak, m. (haken) (volkst.). — Fr. *Equerre.*
Zie **Winkelhaak.**

Haak, m. (haken), **Klauw**, v. (N.-Nedl.). — Fr. *Gâche; Crochet pour tuyau.*

De **afvoerbuizen** worden aan de muren bevestigd met ijzeren of gegalvaniseerd ijzeren haken.

Sch. 237.

De haken voor looden **waterbuizen** enz. worden in den muur geslagen tijdens het plaatsen dier buizen; zij zijn voorzien van een **gemoet**, hetwelk den hamerslag ontvangt door tusschenstelling van eenen doorslag, opdat de buizen niet zouden beschadigd worden en opdat de gekromde haak zijnen vorm niet zoude verliezen. (Sch. 237).

Zie ook **Beugel**

Haaks, bijw. — Fr. *D'équerre.*
Zie **Haakswijs.**

Haaksch, bnw. — Fr. *D'équerre.*

Haakscharnier, v. (-en), **Scharnierbeugel**, m. — Fr. *Gâche à charnière.*

Zie **Beugel**.

Haakspijker, m. (-s), **Klauwier**, m. — Fr. *Clou à crochet.*

Haakswijs, bijw., **Haakswijze**, bijw., **Haaks**, bijw. — Fr. *D'équerre.* – Hgd. *Nach dem Winkelhaken.* — Eng. *Square.*

In den haak.

Van daar :

Haakswijze werken. — Fr. *Travailler d'équerre.*

Haakswijze stellen. — Fr. *Mettre d'équerre.*

Haaktang, v. (-en). — Fr. *Tenailles croches.*

Zie **Tang**.

Haakwerk, o. (-en). — Fr. *Agrafure.*

Op Staatswerken wordt veelal vereischt dat de zinken bedekking op roeven met dubbel haakwerk (dubbele aanhaking) gemaakt wordt.

Haakzwee, v. (-ën) (W.-Vl.), **Haakzwei**, v. (-en). — Fr. *Equerre.*

Zie **Winkelhaak**.

Haal, v. en o. (halen). — Fr. *Crémaillère.*

Zie **Tandstang**.

Haalmes, o. (-sen), **Snijmes**, o. (Brab.), **Snekkermes**, o. (W.-Vl.), **Snikkermes**, o. (W.-Vl.), **Snippermes**, o. (Limburg), **Trekmes**, o. (volkst.). – Fr. *Débordoir; Plane.* — Hgd. *Schneide-Messer.* — Eng. *Drawing-knife.*

Snijdend stalen lemmer met handvatsels op beide

uiteinden; het dient tot het bewerken van het lood en o. a. tot het **ontboorden** (Sch. 238).

Sch. 238.

Hakbeitel, m. (-s). — Fr. *Tranchet; Ciseau à plomb.*
Zie **Loodbeitel.**

Hakijzer, o. (-s). — Fr. *Rabattoir.*
Dient bij het leggen van schaliën om ze opnieuw te behakken.

Sch. 239.

Hakmes, o. (-sen), **Kapmes**, o. (volkst.), **Kapper**, m. (Brab.). — Fr. *Couperet.* — Hgd. *Hackmesser.* — Eng. *Chipping-knife.*
Een hakmes zooals bij sch. 239, dient den loodgieter tot het doorhakken van zwaar lood wanneer het **loodgietersmes** niet sterk genoeg is.

Hakselke(n), o. (-s) (Brab.). — Fr. *Petit fagot.*
Zie **Brandstof.**

Halaam, o. (gmvd.) (W.-Vl.), **Halem**, o. (gmvd.) (W.-Vl.). — Fr. *Outils.*
Zie **Alem.**

Halfbol-halfholronde lijst, v. (-en). — Fr. *Moulure mi-convexe mi-concave.*
Zie **Lijst.**

Halfbolronde tas, m. (-sen). — Fr. *Tasseau demi-bombé.*
Zie **Tas.**

Halfbolronde vijs, v. (.vijzen). — Fr. *Vis à tête bombée.*

Zie **Vijs**.

Halfdak, o. (-en). — Fr. *Appentis; Auvent; Toit en appentis; Toit en potence.* — W. *Teutai.*

Zie **Afdak**.

Half eind(e), o. (m. in de volkst.) (-en). — Fr. *Demi-bout.*

Zie **Buiseind**.

Halfponder, m. (-s). — Fr. *Clou à mille à la demi-livre.*

Zie **Nagel**.

Halfronde bektang, v. (-en). — Fr. *Pince à becs demi-ronds.*

Zie **Tang**.

Halfronde goot, v. (.goten). — Fr. *Gouttière demi-circulaire.*

Zie **Hanggoot**.

Halfronde vijl, v. (-en). — Fr. *Lime demi-ronde.*

Zie **Vijl**.

Halm, m. (gmvd.) (volkst. Gent). — Fr. *Outil; Outils.*

Zie **Alem**.

Hals, m. (halzen) eener buis. — Fr. *Evasement.*

Zie **Snuit**.

Hals, m. (halzen). — Fr. *Gorge.*

Holronde lijst.

Zie **Lijst**.

Halsband, m. (-en) (volkst.). — Fr. *Bretelle; Sangle.*

Zie **Handzeel.**

Halsring, m. (-en). **Astragaal**, m. (Bastw.), **Asterval**, m. (N.-Nedl.), **Astreval**, m. (Bastw., W.-Vl.).

— Fr. *Astragale.*

Ronde lijst met aanloop.

— Fr. *Bandeau; Embrasse.*

Rond loofwerk uit gegoten of gedreven zink of lood aan den **hals** van **afvoerbuizen**; het dient daar niet alleenlijk als versiersel, maar ook tot het weerhouden der **beugels**, die deze buizen bevestigen.

Halszeel, o. (-en). — Fr. *Bretelle; Sangle.*

Zie **Handzeel.**

Halve buis, v. (.buizen). — Fr. *Demi-tuyau; Demi-tube.*

Zie **Buis**

Halve gast, m. (.-en). — Fr. *Demi-ouvrier.*

« Een halve gast loodgieter wordt gevraagd bij « den heer X...; **Loon** naar verdienste. »

(Aankondigingen in de dagbladen).

Zie **Loodgieter.**

Halvemaan, v. (.manen) (volkst.). - Fr. *Demi-lune; Gouttière demi-circulaire.*

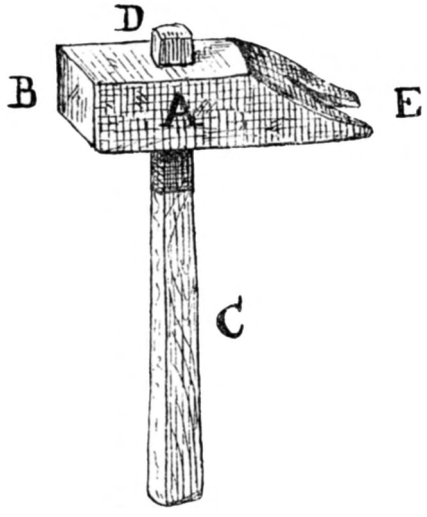
Zie **Goot.**

Halve S-hevel, m. (.-s), **P-hevel**, m. (-s). — Fr. *Siphon en demi-S; Siphon en P.*

Zie **Stankafsluiter.**

Hamer, m. (-s), **Marteel**, o. en m. (W.-Vl.). — Fr. *Marteau.* — Hgd. *Hammer.* — Eng. *Hammer.* — W. *Martai.*

Een hamer bestaat uit de volgende deelen, te weten : (Sch. 240) 1° een kop A, zooniet gansch uit staal dan toch met verstaald **voorvlak** B (zie verder **houten hamer**) ; 2° een **hecht** C uit taaj hout, dat in het **steelgat** of **oog** of **huis** D gestoken wordt. Enkele hamers hebben een scherp uiteinde E, **pen** of **klauw** genaamd ; meest klauw, als dit uiteinde gesplitst is.

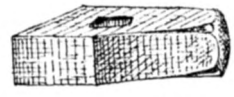

Sch. 240.

Wij vermelden hierna de voornaamste der hamers in gebruik bij het bewerken van blik, lood en zink ; hun naam zegt over het algemeen, tot welk bijzonder werk zij benuttigd worden.

1° **Handhamer** of **Bankhamer** en soms **Vuisthamer**. — Fr. *Marteau à main* of *Marteau d'établi*. — Sch. 241.

Sch. 241.

Sch. 242.

Gewone hamer van middelmatige zwaarte. Kleine handhamers noemt men **hamerkens**.

2° **Rechthamer**. — Fr. *Marteau à dresser*. — Sch. 242 ; hij dient om te rechten wat gekromd is.

3° **Drijfhamer**. — Fr. *Marteau à emboutir*. — Dient tot het **drijven**.

a) **Gewone drijfhamer.** — Fr. *Marteau à emboutir ordinaire.* — Sch. 243.

b) **Lange drijfhamer.** — Fr. *Marteau à emboutir long.* — Sch. 244.

Sch. 243.

Sch. 244.

c) **Dubbele drijfhamer.** — Fr. *Marteau à emboutir à double tête.* — Sch. 245, Fransch model; Sch. 246, Belgisch model.

Sch. 245.

Sch. 246.

d) **Drijfhamer met pen** of **afpenhamer** of **ribhamer.** — Fr. *Marteau à emboutir à panne.* — Dient tot het **drijven** en tot het **afpennen.** — Sch. 247.

4° **Garneerhamer,** ook **Garnierhamer.** — Fr. *Marteau à garnir; Marteau à sertir.* — Soort **handhamer** waarmede het **opslaan** en het **garneeren** geschiedt. — Sch. 248.

Sch. 247.

Sch. 248.

5° **Polijsthamer** of **Polierhamer** of **Postillon.** — Fr. *Marteau à repasser; Postillon.*

a) Met ronde koppen (Sch. 249).

Sch. 249.

Sch. 250.

b) Met eenen platronden en eenen vierkanten kop;

c) Met vierkante koppen.

6° **Dophamer** of **Dopper** of **Toetser.** — Fr. *Chassepot.* — Sch. 250.

7° **Verdiephamer.** — Fr. *Marteau à rentrer.* Om in te diepen (Sch. 251).

Sch. 251.

Sch. 252.

8° **Klinkhamer** of **Vernijdhamer** en ook wel **Riveerhamer.** — Fr. *Marteau à river.*

a) Enkele klinkhamer. — Sch. 252.

b) Dubbele klinkhamer. — Sch. 253.

Sch. 253.

Sch. 254.

9° **Pinhamer.** — Fr. *Marteau à vaisselle; Marteau à suage.* — Met twee scherpe of botscherpe pennen om den draad in de zoomen of boorden in te pinnen (Sch. 254 en 255).

Sch. 255.

Sch. 256.

10° **Strekhamer** of **Afslechthamer** of **Slechthamer** of **Planeerhamer** of **Slaghamer.** — Fr. *Marteau à planer.*

De strekhamers zijn zeer verschillend van vorm, doch hebben ten minste éénen platten kop:

a) De gewone strekhamer. — Sch. 256.

b) De dubbele strekhamer. — Sch. 257.

Sch. 257.

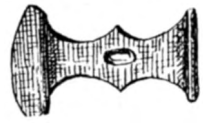

Sch. 258.

c) De strekhamer met pen. — Sch. 258.

11° **Bordeerhamer.** — Fr. *Marteau à border.* — Zie **Bordeeren** en sch. 259.

12° **Ophaler.** — Fr. *Marteau à rétreindre.* — Zie **Ophalen** en sch. 260.

Sch. 259.

Sch. 260.

13° **Geulhamer** of **Kreushamer.** — Fr. *Marteau à gorges.* — Dient om holle keellijsten te slaan (Sch. 261).

14° **Bagethamer.** — Fr. *Marteau à boudins.* — Dient om ronde lijsten te slaan (Sch. 262).

Sch. 261.

Sch. 262.

15° **Bolhamer** of **Bombeerhamer.** — Fr. *Marteau à boule; Marteau à tirer de fond.* — De enkele bolhamer is zooals in sch. 263.

Er zijn ook dubbele bolhamers of **boeshamers.** Zij dienen tot het **afronden** of **bombeeren.**

16° **Rekhamer.** — Fr. *Marteau à étendre.* — Sch. 264.

Sch. 263.

Sch. 264.

17° **Houwhamer** of **Breekhamer.** — Fr. *Marteau à épisser; Marteau de démolisseur.* — Komt te nutte om muren enz. door te breken bij het plaatsen van leidingen (Sch. 265).

18° **Voorhamer.** — Fr. *Marteau à devant.* —

Zware hamer die met beide handen moet gehanteerd worden bijv. om een stuk lood plat te slaan.

Daartoe dient ook de

19° **Moker** of **Beukhamer.** — Fr. *Masse.* — Sch. 266.

Sch. 265.

Sch. 266.

20° **Dekkershamer.** — Fr. *Marteau de couvreur.* — Sch. 267.

21° **Slotmakershamer.** — Fr. *Rivoir.* — Sch. 268.

22° **Bikhamer** of **Verkeerhamer.** — Sch. 269.

Sch. 267.

Sch. 268.

Sch. 269.

Deze hamer heeft aan den eenen kant van den kop, den staart van den metselaarshamer of breekhamer en langs den anderen kant dien van den plafonneerhamer; hij heeft dus twee platte snijdende uiteinden waarvan het eene gelijkloopt met het hecht en waarvan het andere er loodrecht op gericht is.

Hij dient o. a. tot het maken van groeven in het bezetwerk, tot het vastzetten van zink, lood enz.

23° **Verdunhamer.** — Fr. *Marteau à dégrossir.* — Om uit den ruwe te werken.

De blikslagers enz. gebruiken ook veel **houten**

hamers — Fr. *Maillets* — bijzonderlijk tot het **strekken.** Die hamers zijn gebruikelijk tonvormig van kop (Sch. 270) en van esschen- of palmhout.

De kop meet 6 tot 10 cM. middellijn. Sch. 271 vertoont nog eenen anderen vorm.

Sch. 270.

Sch. 271.

Vele loodgieters en zinkbewerkers gebruiken hamers die tot verschillende bewerkingen dienen; alzoo zagen wij eenen rek- en strekhamer bezigen : het eene uiteinde van den kop diende tot het rekken, het andere tot het strekken.

Zie nog **Hameren.**

Hamerbaan, v. (.banen). — Fr. *Table de la tête du marteau.*

Zie **Voorvlak.**

Hamerbaar, bnw., **Smijdig,** bnw. — Fr. *Malléable.* — Hgd. *Hämmerbar.* — Eng. *Malleable.*

Zuiver lood is zeer hamerbaar; het laat zich zonder te breken met den hamer bewerken.

Hameren, ow. zw. — Fr. *Marteler; Ecrouir.* — Hgd. *Hämmern.* — Eng. *To hammer.*

Met den hamer slaan.

Met den hamer bewerken.

Hameren, o. (gmvd.), **Hamering,** o. — Fr. *Martelage.*

Het bewerken met den hamer.

Om een zinken **verheven drijfwerk** uit den ruwe te bewerken bezigt men den **drijfhamer**; tijdens het hameren rust het zink op een looden blok dat den vorm heeft van eenen afgeknotten kegel.

Om het **af te werken** wordt gepolijst stalen alem gebruikt.

Door het hameren met bukshouten hamers kan men allerlei zinken lijsten vervaardigen.

Hamerken, o. (-s), **Hamertje**, o. — Fr. *Martelet.* — Hgd. *Hammerchen.* — Eng. *Small hammer.*
Zie **Hamer.**

Hamerkop, m. (-pen). — Fr. *Tête du marteau.*
Zie **Kop.**

Hameroog, o. (-en). — Fr. *Oeil du marteau.*
Zie **Oog.**

Hamerpen, v. (-nen), **Hamerpin**, v. — Fr. *Panne du marteau; Queue du marteau.*
Zie **Pen.**

Hamerslag, o. (gmvd.). — Fr. *Paillettes; Bâtiture.*
Zie **Schilfer.**

Hamersteel, m. (.stelen). — Fr. *Manche du marteau.*
Zie **Steel** en **Handhaaf.**

Hamersteert, m. (-en). — Fr. *Manche du marteau.*
Zie **Steel** en **Handhaaf.**

Hamertje, o. (-s). — Fr. *Martelet.*
Zie **Hamerken.**

Hamervlak, o. (-ken). — Fr. *Table de la tête du marteau; Plat du marteau.*
Zie **Voorvlak.**

Handaanbeeld, o. (-en). — Fr. *Enclumeau; Enclumette.*

Zie **Aanbeeldje.**

Handarbeid, m. (gmvd.). — Fr. *Ouvrage de main; Façon.*

Zie **Handwerk.**

Handblaasbalg, m. (-en). — Fr. *Soufflet simple.* — Hgd. *Handblasebalg.* — Eng. *Single-bellows.*

Zie **Blaasbalg.**

Handboom, m. (-en), **Handspaak**, m., **Hefboom**, m. — Fr. *Levier.* — Hgd. *Hebel; Hebebaum.* — Eng. *Leverbeam.*

IJzeren staaf dienstig tot het hanteeren van zware voorwerpen en o. a. van den **stortbak** bij het **gieten.**

Zie nog **Boomschaar** bij **Schaar; Buigtuig** enz.

Handboor, v. (.boren), **Fretboor**, v., **Fret**, o. — Fr. *Vrille.* — Hgd. *Nagelbohrer.* — Eng. *Gimblet.*

Sch. 272.

Sch. 273.

De loodgieters en de zinkbewerkers bezigen o. a. de handboor om gaten te boren in eene beschieting. Schetsen 272 en 273.

Eene kleine handboor heet in 't Fr. *Vrillon.*

Handboor, v. (.boren). — Fr. *Vilbrequin.*

Zie **Omslagboor.**

Handborstel, m. (-s), **Handbu(r)stel**, m. (volkst.). — Fr. *Brosse à main; Epoussette.*

Zie **Borstel.**

Handeling(e), v. (gmvd.). — Fr. *Tour de main.*

Het is niet moeilijk om uit te leggen hoe het soldeeren moet geschieden, doch de bewerking zelf vereischt grondige practische kennis.

De werkman moet er de handeling van hebben, dat is den soldeerbout kunnen behandelen of hanteeren zooals het zijn moet.

Te Gent zou men zeggen : hij moet er « het handje toe hebben ».

In Limburg : hij heeft er « een handje aan ».

Handelslood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb marchand.* — Hgd. *Kaufblei.* — Eng. *Merchant-lead.*

Lood zooals het in den handel voorkomt, vóor het nader bewerken door de ambachtslieden.

Er is **zacht lood** — Fr. *Plomb doux* — en **gezuiverd lood** — Fr. *Plomb raffiné.*

Handghedae, o. (gmvd.) (oud). — Fr. *Main-d'œuvre.*

Zie **Handwerk**.

Handgreep, v. (.grepen). — Fr. *Poignée; Manette.*

Zie **Handhaaf**.

Handhaaf, v. (.haven), **Handgreep**, v., **Handvat**, o., **Handvatsel**, o., **Handhave**, v. (W.-Vl.), **Pakaan**, o. (Vl.), **Pakvast**, o. (Vl.), **Handhe(e)f**, v. (volkst., éene e in Limburg), **Hecht**, **Heft**, o., **Steert**, m., **Steel**, m., **Schaft**, v., **Schacht**, v. — Fr. *Manche; Manette; Poignée; Fût; Affût; Chappe.* — Hgd. *Griff; Stiel; Heft; Handhabe.* — Eng. *Handle; Haft; Hilt.*

Ofschoon die woorden over het algemeen een beslag van een werktuig beduiden om dit gemakkelijker te hanteeren, hebben zij nochtans eene bijzondere beteekenis.

Zóo zal gezegd worden :

De **steel** of de **steert** van den **hamer.**

De **schaft** of de **schacht** van den **beitel.**

Het **hecht** of het **heft** van de **vijl.**

De **handhaaf** van de **zaag.**

De **handgreep** of het **handvatsel** van den **soldeerbout.**

Het **pakaan** van den **alembak.**

Het **hengsel** van den **ketel.**

Het **oor** van den **loodpot.**

De **handvatten** van den **vorm** enz.

De stelen, hechten of handvatsels van hamers, vijlen, soldeerbouten enz. om degelijk te zijn, moeten van gekliefd, niet van gezaagd hout zijn.

Handhaaf, m. (Looze) (.haven). — Fr. *Nille.* — Hgd. *Lose Handgriff.* — Eng. *Loose handle.*

Houten pijp, die men op eene ijzeren kruk, bijv. op die van den slijpsteen, steekt, om zich de hand aan het ijzer niet te kwetsen.

Handhaaf, v. (Beweegbare) (.haven). — Fr. *Attelle; Moufflette.*

Zie **Vensterlood.**

Handhamer, m. (-s), **Bankhamer,** m., **Vuisthamer,** m. (Kempen). — Fr. *Marteau à main; Marteau d'établi; Massette.* — Hgd. *Handhammer; Bankhammer; Fausthammer.* — Eng. *Hand-hammer; Small bench-hammer.*

Zie **Hamer.**

Handhave, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Manette; Poignée.*

Zie **Handhaaf.**

Handheef, v. (.heven) (volkst.), **Handhef**, v. (Limburg). — Fr. *Manette; Poignée.*

Zie **Handhaaf.**

Handje, o.

Een handje toe hebben.

Zie **Handeling.**

Ook gebruikt in den zin van « hulp bieden » het luidt dan : **een handje toesteken** — Fr. *Aider.*

Handkar, v. (-ren). — Fr. *Charrette à bras.*

De loodgieters en de zinkbewerkers gebruiken meestal de **handkar** om hun **alem** en ander **gerief** op een werk te brengen.

Indien de handkar maar eenen dissel heeft, wordt zij voortgestoken (niet voortgetrokken) en heet dan bijna algemeen, bijz. in Vlaanderen : **Steekkar** of **Steekwagen**, in Brabant : **Stootkar.**

Handlanger, m. (-s). — Fr. *Manouvrier; Manœuvre.*

Zie **Arbeider.**

Handlood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb à la main.*

Handlood is lood waarop men het afbeeldsel neemt der gravuur van eenen stempel.

Handpomp, v. (-en). — Fr. *Pompe à main.* — Hgd. *Handpumpe.* — Eng. *Hand-pump.*

Zie **Pomp.**

Handschaar, v. (.scharen), **Draadschaar**, v., **Blikschaar**, v., **Knipschaar**, v. — Fr. *Cisaille à main.* — Hgd. *Handscheere.* — Eng. *Snips.*

Zie **Schaar.**

Handspaak, v. (.spaken). — Fr. *Levier.*

Zie **Handboom.**

Handt-ghedade, o. (gmvd.) (oud). — Fr. *Main-d'œuvre.*

Zie **Handwerk.**

Handvat, o. (-ten), **Handvatsel**, o. (-s).

— Fr. *Poignée; Manette.*

Zie **Handhaaf.**

— Fr. *Manotte; Menotte.*

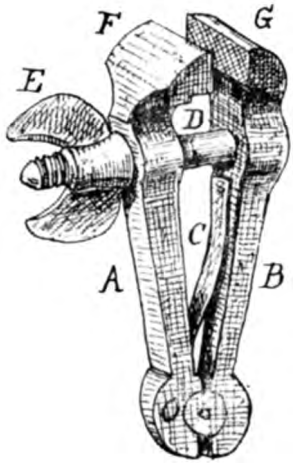
Zie **Pomp.**

Handvatsels, o. (mvd.) (Beweegbare). — Fr. *Attelles; Moufflettes.* — Hgd. *Klammer des Löthkolbens.* — Eng. *Handle of the soldering-bolt.*

Zie **Vensterlood.**

Handvatten (mvd.). — Fr. *Chappes.*

De handvatten van den vorm, waarin de loodgieters buizen gieten.

Sch. 274.

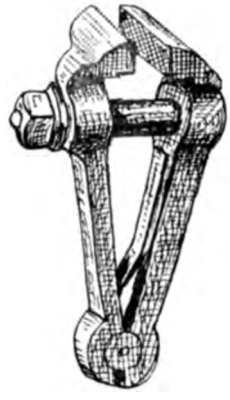
Handvijs, v. (.vijzen), **Schroeftang**, v. — Fr. *Etau à main; Pince à vis.* — Hgd. *Handschraube.* — Eng. *Hand-vice.*

Werktuig dat hoofdzakelijk bestaat uit twee ijzeren stangen A en B (Sch. 274), voorzien van stalen **nijpers** F en G, beweegbaar om eene en dezelfde as O.

Aan den binnenkant van A is eene sterke **veer** bevestigd, die op de andere stang drukt, en aan deze laatste staat, loodrecht op haren binnenkant, eene schroef D die door de stang A kan schuiven.

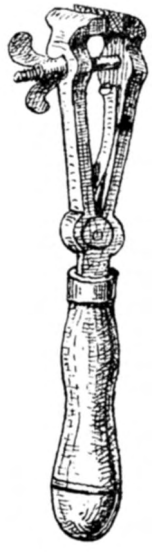
De nijpers kunnen geopend of gesloten worden door het aandraaien eener **krulmoer** E.

Soms wordt de krulmoer vervangen door eene gewone moer die in beweging gebracht wordt door eenen **moersleutel** ; het werktuig neemt dan den naam van **handvijs met sleutel** — Fr. *Etau à main avec clef* (Sch. 275).

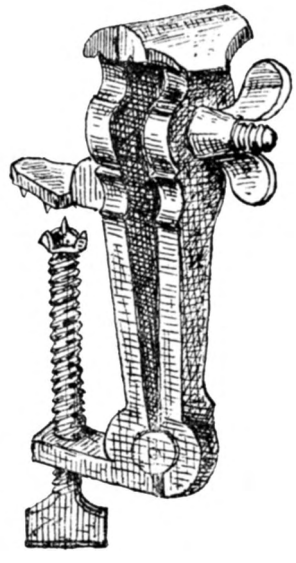

Sch. 275.

Zekere handvijzen hebben eenen staart en worden soms in een hecht geklonken (Sch. 276) — Fr. *Etaux à queue ; Etaux à queue emmanchés ;* andere handvijzen worden aan de bank bevestigd

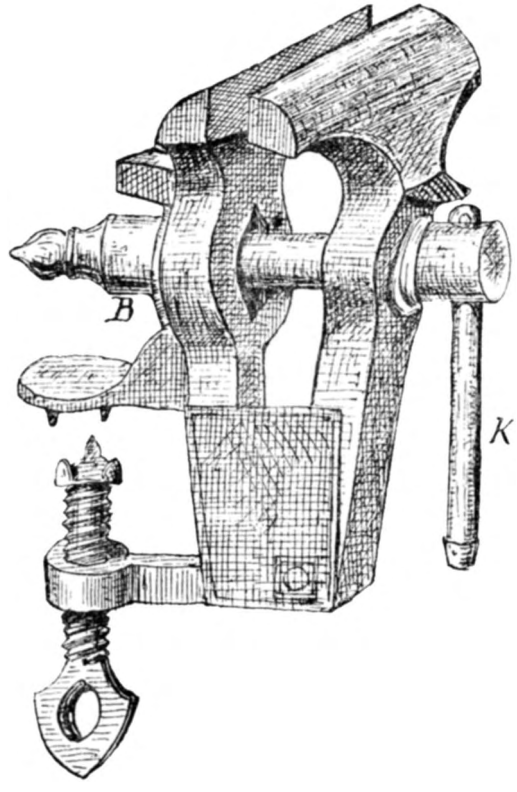
Sch. 276.

Sch. 277.

door middel van eenen klamp (Sch. 277) — Fr. *Etaux*

à agrafe. Eindelijk zijn er, waarvan de schroef in eene bus B in beweging wordt gesteld door middel van eenen **kapitelstok** (Sch. 278).

Sch. 278.

De te bewerken stukken worden tusschen de nijpers der handvijs bevestigd.

Handwerk, o. (gmvd.), **Handarbeid,** m., **Fatsoen,** o., **Handt-ghedade,** o. (oud). **Handghedaе,** o. (oud). — Fr. *Ouvrage de main; Façon; Main-d'œuvre.*

Zie **Maaksel.**

Handwerker, m. (-s). — Fr. *Artisan; Homme de métier.*

Zie **Ambachtsman**.

Handwerktuig, o. (-en). — Fr. *Machine-outil.* — Hgd. *Werkzeugmaschiene.* — Eng. *Machine-tool.*

Werktuig met de hand bewogen of bewerkstelligd.

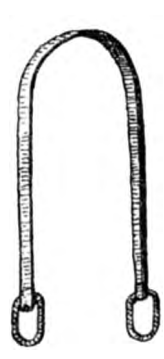
Handzaag, v. (.zagen), **Steekzaag**, v. (volkst.), **St-Jozefszaag**, v. (volkst.). — Fr. *Scie à main.* - Hgd. *Handsäge.* — Eng. *Hand-saw.* — W. *Crenneresse.*

Zie **Metaalzaag** en **Steenzaag**.

Handzeel, o. (-en), **Halszeel**, o., **Halsband**, m., **Hangzeel**, o., **Helpzeel**, o., **Hulpzeel**, o., **Singel**, m., **Draagband**, m., **Draagriem**, m., **Schouderriem**, m., **Schouderband**, m., **Schoerband**, m. (W.-Vl.), **Help**, v. (Brab., Limburg, Antwerpen), **Hulp**, v. (Hageland), **Bandelier**, m. (Brab.), **Anseel**, o. (O.-Vl.). — Fr. *Bretelle; Sangle.*

Lederen band met twee **oogen**, dien men benuttigt om het gewicht van de **berrie** op de schouders van de dragers te doen rusten (Sch. 279).

Niet verwarren met het **trekzeel** of den **borstriem** — Fr. *Bricolle* — aan een voertuig gebruikt (Sch. 280).

Sch. 279.

Sch. 280.

Hanebeilt, o. (oud). — Fr. *Enclume.* (*Inventaire des archives de la ville de Bruges*).
Zie **Aanbeeld**.

Hangbank, v. (-en). — Fr. *Sellette.*
Zie **Hangstoel**.

Hangbuis, v. (.buizen). — Fr. *Tuyau de descente; Conduit.*
Zie **Afvoerbuis**.

Hanger, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Solin.*
Zie **Slabbe**.

Hanggoot, v. (.goten). — Fr. *Gouttière volante.* — W. *Ch'nâ pindant.*
Hangende goot.
Zie **Goot**.
De hanggoot is gewoonlijk halfrond doch ook V-vormig.
De V-vormige goot heet **kapucijnengoot**.

Hanghedade ghesel, m. (-len) (oud). — Fr. *Manœuvre; Manouvrier.*
Zie **Arbeider**.

Hanglood, o. (-en). — Fr. *Agrafe; Attache.*
Hangloodjes dienen om de stukken van de pannen, die bij de hoekkepers en de kielen moeten gebroken worden, aan te hangen en tegen de panlatten te bevestigen; ook om de glasruiten van eene liggende daklantaren te bevestigen.

Hangstoel, m. (-en), **Hangbank**, v. — Fr. *Sellette.* — W. *Passette.*
De hangstoel is eene rechthoekige plank, waaraan vier kloeke riemen, die bovenaan samengevat worden

aan eenen sterken haak. Hij wordt gebruikt bij allerlei bedekkings- of bekleedingswerken (Sch. 281).

Zie nog **Koord.**

Bij den hangstoel passen de **beenriemen,** die bestaan uit twee riemen welke om de beenen van den loodgieter of van den dekker worden vastgemaakt (Sch. 282).

Sch. 281.

Sch. 282.

Hangzeel, o. (-en). — Fr. *Bretelle; Sangle.*

Zie **Handzeel.**

Hanteeren, bw. zw., **Behandelen,** bw. zw. — Fr. *Manier.*

Die loodgieter hanteert of behandelt goed den **soldeerbout.**

Eertijds **Antieren.**

Hard, bnw. - Fr. *Aigre.* — Hgd. *Hart.* — Eng. *Hard.*

Hard lood is lood waarvan de bestanddeelen niet goed vereenigd zijn; het laat zich moeilijk pletten.

Zie **Lood.**

Harden, bw. ow. zw., **Betemperen**, bw. ow. zw., **Temperen**, bw. ow. zw., **Betimperen**, bw. ow. zw. (volkst.), **Timperen**, bw. ow. zw. (volkst.). — Fr. *Tremper.* — Hgd. *Härten.* — Eng. *To harden.*

Gloeiend staal of ijzer plotseling verkoelen ten einde er eene grootere hardheid aan te geven. Verschillende werktuigen van de loodgieters en van de zinkbewerkers worden op hun uiteinde gehard, bijv. hamers, beitels, boren enz.

Niet verwarren met **Cementeeren.**

Hard lood, o. (gmvd.).
— Fr. *Plomb blanc.*
Lood waarvan het zilver gansch is afgezonderd.
— Fr. *Plomb aigre.*
Zie **Hard.**

Hardsoldeer(sel), o. (-sels (-s)). — Fr. *Soudure forte.*
Zie **Sterk soldeer.**

Hardsoldeeren, bw. zw., **Braseeren**, bw. zw. (Bastw.). — Fr. *Braser.* — Hgd. *Hartlöthen.* — Eng. *To braze.* — W. *Brasi.*

Tot het soldeeren van twee stukken koper moeten deze vooreerst goed **afgekrabd** worden; dan legt men het soldeer op de voeg en daarop eene pap van **borax**-poeder met water (dit om alle oxydeering te beletten). De stukken worden nu verwarmd totdat het soldeer smelt; men houdt ze tegen elkander door middel van eenen ijzerdraad die, na de bewerking, kan weggenomen worden.

Zie ook **Soldeeren.**

Hard zink, o. (gmvd.). — Fr. *Zinc dur* of *en morceaux.*
Zinkbrokken.

Harpluis, o. (gmvd.). — Fr. *Etoupe goudronnée.*
Kan dienen bij de **buisvergaring** in stede van met teer doordrongen hennepen koorden.

Harpuis, o. (gmvd.). — Fr. *Colophane; Poix-résine; Arcanson.*
Zie **Spiegelhars.**

Hars, v. en o. — Fr. *Résine.*
Oudtijds « Arssche ».

Harsdoos, v. (.doozen). — Fr. *Boîte à résine.*
Doos in den vorm eener metalen peperdoos, waarin de loodgieters het **spiegelharspulver** bewaren. (Sch. 283).

Sch. 283.

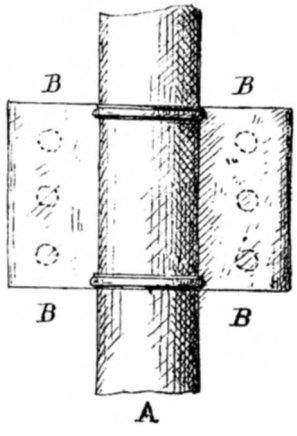
Hecht, o. (-en) (in de volkst. o. a. in Vl., m.). — Fr. *Manche; Fût.*
Zie **Handhaaf.**

Hechtbeugel, m. (-s). — Fr. *Etrier d'attache.*
« Hechtbeugels voor dakgoten, uit half-platijzer « 40 × 8 mM, wegende $2^{k}500$ per beugel, volle lengte « $1^{m}00$, op $0^{m}65$ van as tot as. »
(Lastk. van het Min. van S., P. en T.).

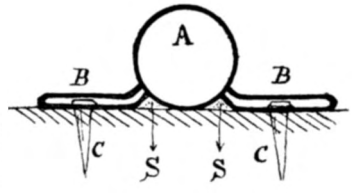
Hechthaak (voor ladders enz.), m. (.haken). — Fr. *Crochet d'échelle; Crochet de toiture; Crochet de service.*
Zie **Dakhaak.**

Hechtklamp, m. (-en). — Fr. *Attache.*
Klamp om iets vast te hechten.
(Belg. lastkohieren).

Nevensstaande schetsen 284 en 285 verbeelden in doorsnede en in opstand de wijze om eene looden **stortbuis**, best met looden hechtklampen te bevestigen.

Sch. 284.

Sch. 285.

A, stortbuis; B, hechtklampen; C, nagels; S, soldeer.

Zooals men ziet, worden de nagels overdekt door een deel van de klampen.

Hechtplank, v. (-en). — Fr. *Planche d'attache.*

Eene plank, gewoonlijk van eiken hout, waaraan eene **pomp** wordt bevestigd.

Hechtreep, m. (-en). — Fr. *Tasseau; Liteau.*

Zie **Roeflat.**

Hectogram(me), v. (-men, (-n)). — **Nederlandsche Ons**, v. — Fr. *Hectogramme.*

De hectogram = 100 gram = $\frac{1}{10}$ kilogram.

Hefboom, m. (-en). — Fr. *Levier.*

Zie **Handboom.**

Hefstang, v. (-en). — Fr. *Levier.*

De hefstang van een zinken plat dakvenster wordt best van ijzer vervaardigd.

In die hefstang zijn er verschillende gaten, die op eene op de binnenbekleeding geplaatste pen

kunnen geschoven worden en bijgevolg toelaten het raam gedeeltelijk open te stellen.

Heft, o. (-en). — Fr. *Manche.*
Zie **Handhaaf**.

Heiblok, o. en m. (-ken). — Fr. *Mouton.* - Hgd. *Rammklotz.* — Eng. *Ramblock.*
Zie **Heistelling.**

Heidsel, m. (Brab. en Kempen); ook **Heitsel**, m. — Fr. *Petit fagot.*
Zie **Brandstof.**

Heilige, m. (-n) (volkst.). — Fr. *Rossignol.*
Zie **Bocht.**

Heinse, v. (-n) (volkst. uitgezonderd O.-Vl. en Limburg), **Heinze**, v. — Fr. *Anse.*
Zie **Hengsel.**

Heistelling, v. (-en). — Fr. *Sonnette.* — Hgd. *Ramme.* — Eng. *Rammer.*
De heistelling bestaat in hoofdzaak uit een getimmerte, waaraan een **heiblok** hangt, dat bewogen wordt door eene **treklijn**, die over eene **katrol** loopt.
Zie **Stampen.**

Heitsel, m. (-s) (Brab., Kempen en Limburg).
Zie **Heidsel.**

Heize, v. (-n) (volkst. bijna overal, uitgezonderd in W.-Vl.). — Fr. *Anse.*
Zie **Hengsel.**

Hekjes, o. (mvd.). — Fr. *Equinettes; Equillettes.*
De stukjes metaal, die beletten dat het beweegbaar gedeelte eener **windvaan** op- en neerglijdt.

Helling, v. (-en). – Fr. *Rampant de pignon.*
Zie **Aandak.**

Helling, v. (-en), **Schot,** o. (N.-Nedl.), **Schote,** v. (W.-Vl.), **Scheute,** v. (Vl.), **Val**, m., **Valling,** v. (volkst.). — Fr. *Pente; Inclinaison.*

De helling van een dak moet grooter zijn bij eene bedekking van schaliën dan bij eene bedekking van zink.

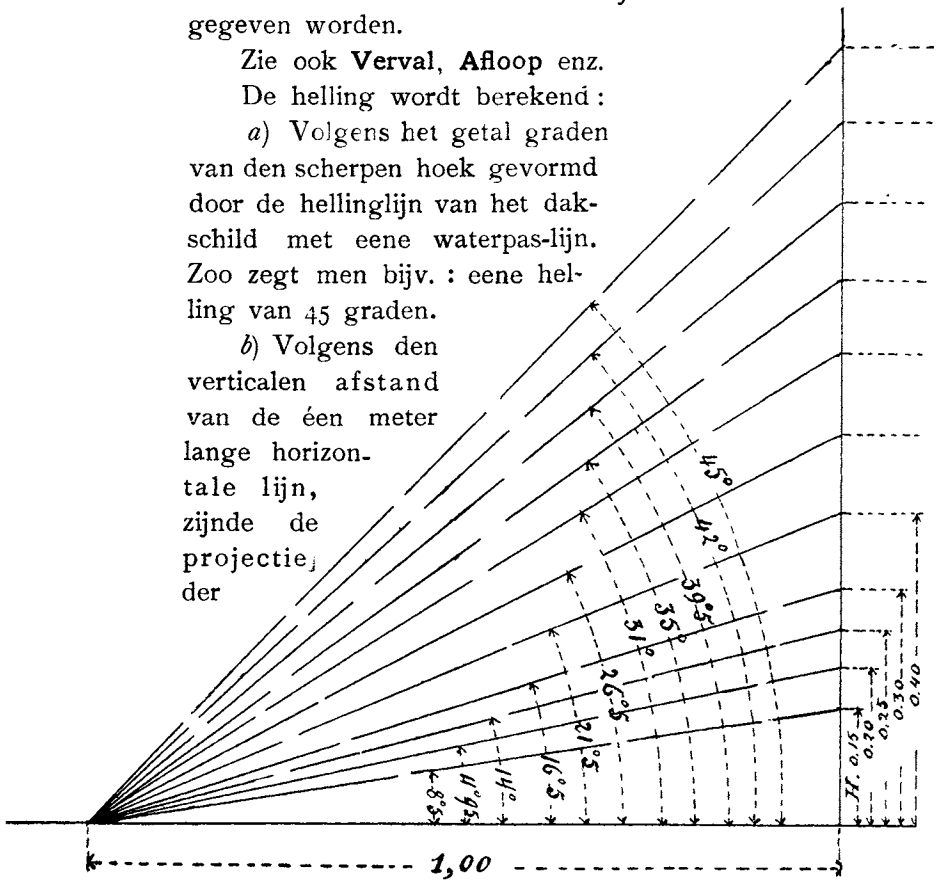
Tot goede afwatering van liggende goten of buizen moet aan deze een behoorlijk **schot** gegeven worden.

Zie ook **Verval**, **Afloop** enz.

De helling wordt berekend :

a) Volgens het getal graden van den scherpen hoek gevormd door de hellinglijn van het dakschild met eene waterpas-lijn. Zoo zegt men bijv. : eene helling van 45 graden.

b) Volgens den verticalen afstand van de één meter lange horizontale lijn, zijnde de projectie der

Sch. 286.

hellinglijn tot aan deze laatste. Eene helling van 1 m. per meter is gelijk aan die van 45 graden. Zie sch. 286 die de vergelijking voorstelt der twee wijzen en ook de volgende Tabel, die wij aan het voortreffelijk werk « *Couverture des édifices* », van J. DENFER, ontleenen :

Getal graden.	Helling per meter.	Lengte per meter horizontale projectie.	Getal graden.	Helling per meter.	Lengte per meter horizontale projectie.	Getal graden.	Helling per meter.	Lengte per meter horizontale projectie.
1	0.0175	1.0004	31	0.6009	1.1666	61	1.8045	2.0627
2	0.0349	1.0006	32	0.6249	1.1792	62	1.8808	2.1301
3	0.0524	1.0014	33	0.6494	1.1924	63	1.9626	2.2030
4	0.0699	1.0024	34	0.6745	1.2062	64	2.0503	2.2813
5	0.0875	1.0038	35	0.7002	1.2208	65	2.1445	2.3664
6	0.1051	1.0055	36	0.7265	1.2361	66	2.2450	2.4584
7	0.1228	1.0075	37	0.7536	1.2521	67	2.3559	2.5593
8	0.1405	1.0098	38	0.7613	1.2690	68	2.4750	2.6692
9	0.1584	1.0125	39	0.8098	1.2868	69	2.6051	2.7903
10	0.1764	1.0154	40	0.8391	1.3054	70	2.7474	2.9239
11	0.1944	1.0187	41	0.8693	1.3250	71	2.9042	3.0717
12	0.2126	1.0223	42	0.9004	1.3457	72	3.0777	3.2360
13	0.2309	1.0263	43	0.9325	1.3673	73	3.2709	3.4203
14	0.2493	1.0306	44	0.9657	1.3902	74	3.4874	3.6280
15	0.2680	1.0353	45	1.0000	1.4142	75	3.7321	3.8638
16	0.2868	1.0403	46	1.0355	1.4395	76	4.0108	4.1338
17	0.3057	1.0457	47	1.0724	1.4663	77	4.3315	4.4457
18	0.3249	1.0515	48	1.1106	1.4945	78	4.7047	4.8098
19	0.3443	1.0576	49	1.1504	1.5243	79	5.1446	5.2410
20	0.3640	1.0642	50	1.1918	1.5557	80	5.6712	5.7589
21	0.3839	1.0711	51	1.2349	1.5890	81	6.3137	6.3928
22	0.4040	1.0785	52	1.2799	1.6243	82	7.1154	7.1853
23	0.4245	1.0864	53	1.3270	1.6616	83	8.1443	8.2057
24	0.4452	1.0947	54	1.3764	1.7013	84	9.5144	9.5666
25	0.4663	1.1034	55	1.4281	1.7435	85	11.4301	11.4739
26	0.4877	1.1126	56	1.4825	1.7883	86	14.3007	14.3355
27	0.5095	1.1223	57	1.5399	1.8361	87	19.0811	19.1077
28	0.5317	1.1326	58	1.6003	1.8871	88	28.6367	28.6534
29	0.5548	1.1433	59	1.6645	1.9416	89	56.2900	57.2982
30	0.5774	1.1547	60	1.7320	2.0000	90	oneindig.	oneindig.

Hellinglijn, v. (-en). — Fr. *Ligne de pente.*

Hellingsmeter, m. (-s), **Clinometer**, m. (Bastw.) — Fr. *Clinomètre.*

Werktuig ter bepaling der beddingen van de ertsaderen in de bergen.

Hellingspas, o. (-sen). — Fr. *Niveau de pente.*
Dient tot het goed navolgen van eene gegeven helling; ook om eene helling te meten.

Helmdak, o. (-en). — Fr. *Flèche; Toiture de tour.*
Zie **Torendak.**

Help, v. (-en) (Brab., Limburg), **Helpzeel**, o. (-en). — Fr. *Bretelle; Sangle.*
Zie **Handzeel.**

Hemelstreek, v. (-streken). — Fr. *Point cardinal; Aire du vent.*
Zie **Windstreek.**

Hemelwater, o. (gmvd.), **Regenwater**, o. (gmvd.). — Fr. *Eau de pluie; Eaux pluviales.*
Het hemelwater dat op de daken valt dient afgeleid te worden door middel van **afvoerbuizen.**

Hengsel, o. (-s), **IJns**, v., **Eins**, v., **IJnze**, v. (W.-Vl.), **Inze**, v. (W.-Vl.), **Einze**, v. (W.-Vl.), **Enze**, v. (W.-Vl.), **Heinze**, v. (volkst. uitgezonderd O.-Vl. en Limburg), **Heijnse**, v. (volkst. uitgezonderd O.-Vl. en Limburg), **Heize**, v. (Brab., Antwerpen, Kempen, O.-Vl.), **Eis**, v. (O.-Vl. en Hageland), **Aas**, v. (Brab.). — Fr. *Anse.* — Hgd. *Henkel.* — Eng. *Handle.*
De beweegbare ijzeren gebogen handhaaf van **ketel**, **emmer** enz.
Niet verwarren met **oor**; het hengsel is zoo wijd als het voorwerp, waaraan het bevestigd is en beweegbaar; het oor niet.

Hengselvormige lijn, v. (-en). — Fr. *Ligne en anse de panier.*

Herdaken, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Couvrir à nouveau.*

Zie **Herdekken**.

Herdekken, bw. zw., **Herdaken**, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Couvrir à nouveau; Reposer une couverture.* — Hgd. *Von neuem decken.* — Eng. *To cover again.* — W. *Rateuter.*

Herdekken is opnieuw dekken en mag niet verward worden met « **veranderen van eene bedekking.** — Fr. *Remanier une toiture.* — Hgd. *Ein Dach umdecken,* dat beteekent : « op eene andere wijze dekken », zooals bijv. een dak, dat met tegels was bedekt, met zink bedekken.

Herdekken — Fr. *Manier à bout une couverture* — wordt bijv. gezegd als men eene zinken bedekking herlegt zóo dat er nog veel van het afgenomen zink, bij het herdekken, kan benuttigd worden.

Hergieten, bw. st. — Fr. *Couler à nouveau.*
Opnieuw gieten.

Herkrabben, bw. zw. — Fr. *Regratter.*
Nogmaals krabben.

Hermaken, bw. zw. — Fr. *Remanier.*
Zie **Omwerken.**

Herpeus, o. (gmvd.) (Brab. bijz. Brussel). — Fr. *Colophane; Poix-résine; Arcanson.*

Zie **Spiegelhars.**

Hersmelten, bw. st. — Fr. *Refondre.*
Opnieuw **smelten.**

Hersmelting, v. — Fr. *Refonte.*
Zie **Hersmelten.**

Hersmolten lood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb à culot.*
Zie **Oud lood**.

Hersoldeeren, bw. zw. — Fr. *Ressouder.*
Op nieuw soldeeren.
Eene looden buis hersoldeeren. — Fr. *Rafraîchir un tuyau en plomb.*

Herstellen, bw. ow. zw., **Vermaken**, bw. ow. zw. (volkst.).
In den vorigen toestand terugbrengen. — Fr. *Refaire.*
In goeden staat brengen. — Fr. *Réparer.*
Eene dakgoot herstellen. — Fr. *Réparer un chéneau.*
De nok van een dak herstellen. — Fr. *Renfaîter un toit.*
Eene looden buis herstellen. — Fr. *Réparer* of *Rafraîchir un tuyau en plomb.*

Herstelling, v. (-en), **Lapwerk**, o. — Fr. *Réparation.*
De herstelling dezer bedekking is slecht afgewerkt, het regent er steeds door.
Dit huis heeft veel geleden door een orkaan, nochtans zal men het niet moeten herdekken; het zal voldoende zijn hier eene zinken plaat, daar eene roefschuif te vernieuwen, in een woord, de bedekking eene herstelling doen ondergaan. — Fr. *Faire la recherche.* — W. *Ripasser.*

Herverlooden, bw. zw. — Fr. *Replomber.* — W. *Rîploncki.*
Opnieuw verlooden.

Herwarmen, bw. zw. — Fr. *Réchauffer.*

Om het zink zonder moeite met den hamer te kunnen bewerken (bijv. plooien), moet het herwarmd worden tot op eenen warmtegraad van ongeveer 110 graden Celsius.

Dit wordt gedaan op eenen **rooster** of beter in eenen bak met kokend water.

Met dit laatste stelsel is men zeker dat de vereischte warmtegraad niet zal overschreden worden en bijgevolg dat het zink aan geene **ontlating** onderhevig is en daardoor breekbaar wordt.

Tijdens het dekken kan dit schier niet verwezenlijkt worden; de zinkbewerker die eene plooi moet maken aan eene plaat nr 18 bijv., zal daar best in gelukken door, op eene zekere lengte en op de lijn waar de plooi moet komen, het zink met den soldeerbout te warmen.

Hette, v. — Fr. *Chaleur.*
Zie **Hitte.**

Heugel, m. (-s). — Fr. *Crémaillère.*
Zie **Tandstang.**

Heusiedrup, (oud).
Zie **Euze.**

Heuzingplaat, v. (.platen) (Vl.). — Fr. *Sablière.*
Zie **Muurplaat.**

Hevel, m. (-s). — Fr. *Siphon.* — Hgd. *Heber.* — Eng. *Siphon.*

De loodgieter moet met de werking van den hevel bekend zijn, daar dit werktuig eene voorname rol speelt in het loodwerk, ingericht volgens de regels der gezondheidsleer. De hevel is eigenlijk eene kromgebogen en op beide uiteinden open buis waarvan het eene been langer is dan het andere.

Hoofdzakelijk dient de hevel om eene vloeistof uit

een vat te trekken zonder dit vat te bewegen of eenige opening onder de oppervlakte der vloeistof te maken.

Indien men het voerbeen in de vloeistof steekt en de lucht uit de buis zuigt of verdrijft, zal de vloeistof, door de drukking van den dampkring, in het voerbeen opstijgen en vervolgens langs het stortbeen wegvlo ien, totdat de oppervlakte der vloeistof van het vat tot aan het uiteinde van het voerbeen zal gedaald zijn. De bocht des hevels mag niet meer dan 10 meter hoog zijn boven de oppervlakte van de vloeistof van het vat, als deze vloeistof water is.

De **stankafsluiter** en de **luchtafsnijder** — Fr. *Coupe-air* — worden veelal eenvoudigweg hevel genoemd.

Heveling, v. (-en). — Fr. *Siphonnage*.
Zie **Hevelwerking**.

Hevel met stramijn, m. (-s.), **Hevel met korf**, m. (-s.). — Fr. *Siphon à panier*.
Zie **Stankafsluiter**.

Hevelrooster, m. (-s). — Fr. *Grille syphoïde*.
Soort van **sterfput** wiens beweegbaar deksel met het vaststaande onderdeel eenen **stankafsluiter** uitmaakt.

Hevelverbinding, v. (-en). — Fr. *Raccord en siphon*.

Hevelvormige bomstop, v. (-pen). — Fr. *Bonde syphoïde*.
Zie **Stankafsluiter**.

Hevelwerking, v. (-en). — Fr. *Siphonnage*.
Zie **Stankafsluiter**.
Zou men het woord **heveling**, van het ww. **heve·len** afgeleid, niet kunnen gebruiken?

Heynsele (oud). — Fr. *Balance romaine.*
Vermeld in GAILLARD's *Glossaire flamand* enz.
Zie **Knipwaag.**

Hiel, m. (-en). — Fr. *Talon.*
Zie **Elleboog.**

Hiellijst, v. (-en). — Fr. *Talon.*
Zie **Lijst.**

Hilletje, o. (-s), **Pompklep,** v. — Fr. *Soupape de pompe; Clapet de pompe.*
Zie **Klep.**

Hitte, v. (gmvd.), **Hette,** v. — Fr. *Chaleur.*
De vereischte hitte tot het smelten van metaal.
Zie **Lood, Smeltbaarheid, Tin, Zink.**

Hobbeligheid, v. (.heden). — Fr. *Aspérité.*
Er mogen geene hobbeligheden op de zinken en op de blikken platen bestaan.

Hoed, m. (-en). — Fr. *Chapeau.*
Deel eener **glasroede** waartegen of waarop het glas berust.

Hoedanigheden en gebreken (mvd.), **Kenmerken, Eigenschappen.** — Fr. *Qualités et défauts.*
Buiten hetgene vermeld is bij de woorden **Blik, Koper, Lood, Tin** en **Zink** zullen wij nog met de volgende vereischten dier metalen kennis maken :
Lood. — Het lood mag niet meer dan 1 t. h. vreemde stoffen bevatten.
Het geplet of getrokken lood moet **zacht** zijn, **buigzaam, hamerbaar,** overal even **dik,** zonder **blaas, blaar, barst** of **scheur.** De buizen moeten goed zijn

schoongemaakt; zij mogen geene **inkrimping**, **holte**, noch eenig ander **gebrek** vertoonen.

(Lastk. van het Min. van S., P. en T.).

Het lood moet zuiver zijn, niet **aardachtig**, noch **kiezelachtig** en zonder de minste **oxydeering**.

Het geplet lood moet **effen** en zacht zijn, buigzaam, zonder blaas, blaar of barst en overal even dik.

(Algemeen lastkohier van het Ministerie van Oorlog).

« Het lood mag niet meer dan 1 % vreemde « bestanddeelen bevatten.

« Zijne **soortelijke zwaarte** is 11.4 met eene ge- « doogzaamheid van 0.7 % in meer of in min.

« Het **gewalst** of **getrokken** lood is **zacht, smijdig**, « gelijkmatig van dikte, zonder **blazen**, noch **bladders**; « het is noch **gebarsten**, noch **gespleten**. »

(Art. 65 van het Algemeen **Lastenboek** voor de Provinciale werken van Oost-Vlaanderen, 31 December 1897).

Zink (in bladen).

Het zink moet zijn van de eerste **gieting** en geheel goed geplet in rechthoekige bladen van dezelfde dikte.

Geheel koud moet het kunnen gebogen en weder recht gemaakt worden zonder eenigen barst te vertoonen.

Op elk blad moet het Belgisch diktenummer met het **fabrieksmerk** afgestempeld zijn. Het gewicht van het zink, per vierkanten meter en aan het blad, moet ten minste zijn : (zie **Bladzink**).

(Algemeen lastkohier van het Min. van S., P. en T.).

« Het zink is gelijkvormig van **kleur**, wel **glad**, « niet **broos**, zonder **mazen, barsten, netten** of eenige « welkdanige ondichtheden. Het mag niet meer dan « 1 t. h. vreemde bestanddeelen bevatten...

« Eene gedoogzaamheid van 3 t. h. wordt voor « het **gewicht** der bladen toegelaten. »

(Algemeen Lastenboek voor de Provinciale werken van Oost-Vlaanderen, 31 December 1897).

Het zink moet zijn **blinkend,** blauwachtig wit of grijs van kleur, glad in nerf en regelmatig geplet, en koud zijnde, niet gemakkelijk, doch bij eene gewone zomerhitte zonder te breken, gebogen kunnen worden.

(Bijzonder lastkohier).

Blik.

Het blik moet zijn van de soort gezegd **dubbel blad** en ten minste $4^{k}000$ per M□ wegen.

Het zal vrij zijn van **blutsen** en **hobbeligheden.** De rand zal heel recht gesneden zijn; de vlakte **glad, helderblinkend**, zonder **plekken,** noch schrabben.

De kleur overal gelijk wit, zonder eenigen gelen schijn.

(Lastkohier. — Ministerie van Oorlog).

Gegoten zinken, koperen en bronzen voorwerpen.

Die voorwerpen zullen noch **blaas,** noch **blaar,** noch **spleet,** noch **aschkleurige plekken,** noch eenig ander gebrek vertoonen.

Zij zullen eenen wel afgeteekenden en juisten vorm hebben, zonder den minsten **baard** of **schaard** (Lastk. Ministerie van Oorlog).

De voornaamste gebreken bij gegoten voorwerpen zijn overigens de volgende :

1° **Blazen** — Fr. *Soufflures* — welke bestaan uit blaasjes van lucht of van gas, die door de in den vorm gelaten **luchtgaten** niet zijn weggetrokken. Zij vertoonen zich meest aan het bovengedeelte der stukken en zijn bedekt met eene zeer dunne laag metaal die blinkender schijnt dan de overige vlakte. Als de blaas een grof uitzicht aanbiedt heet zij :

2° **Intrekking** — Fr. *Retirure;*

3° **Steken** — Fr. *Piqûres* — of kleine blaasjes;

4° **Krauwsel** — Fr. *Dartres* — (**reten**) dat zich voordoet wanneer het zand van den vorm valt, bij het gieten;

5° **Blutsen** — Fr. *Bosses* — veroorzaakt door de oneffenheden in het zand gelaten;

6° **Koude loop** — Fr. *Gouttes froides; Froid* — die voortgebracht wordt wanneer droppels metaal verkoelen tijdens het gieten;

7° **Spleten** of **scheuren** — Fr. *Criques* — te wijten aan het inkrimpen van het metaal;

8° **Naden** — Fr. *Reprises*; zij bestaan daar waar het gieten plotseling heeft opgehouden;

9° **Aschplekken** of **-vlekken** — Fr. *Crasses; Cendrures* — die zich vormen door het stollen der onreinheden, het schuim enz.

De **kranen** en de **verbindingen** moeten volkomen goed **gedraaid** en **uitgedraaid** zijn, zoodat zij geheel dicht blijven.

De ijzeren **waterbuizen** moeten zijn overal even dik, vrij van **spleten, barsten** en eenig ander gebrek.

Zie nog **gegalvaniseerd ijzer.**

Hoeftang, v. (-en). — Fr. *Tenaille tricoise.*

Zie **Trektang.**

Hoeftas, m. (-sen), **Peerdenpoot**, m. (volkst.). — Fr. *Tasseau fer-à-cheval.*

Zie **Tas.**

Hoek, m. (-en). — Fr. *Angle.*

De loodgieters en de zinkbewerkers dienen met de verschillende soorten van hoeken bekend te zijn.

Wij vermelden enkel de volgende verschillende hoeken; doch voor verdere uitleg verzenden wij den

lezer naar de *Kunst- en Vakwoordenlijst van den Metselaar,* bezorgd door A. VAN HOUCKE en J. SLEIJPEN, alsook naar het *Handboek der Meetkunde,* door DE VIJLDER.

Haaksche hoek. — Fr. *Angle droit.*
Rechte hoek. — id. id. id.
Scherpe hoek. — id. id. *aigu.*
Halve haak. — id. id. *à 45°.*
Stompe hoek. — id. id. *obtus.*
Scheeve hoek. — id. id. *oblique.*
Rechtlijnige hoek. — Fr. *Angle rectiligne.*
Kromlijnige id. — id. id. *curviligne.*
Gemengde id. — id. id. *mixtiligne.*
Inspringende hoeken. — id. *Angles rentrants.*
Uitspringende id. — id. id. *saillants.*
Aanliggende id. — id. id. *adjacents.*
Verwisselende id. — id. id. *contigus.*
Tegenoverstaande id. — id. id. *opposés.*

Aanvullingshoeken samen 180°. — Fr. *Angles supplémentaires.*

Aanvullingshoeken samen 90°. — Fr. *Angles complémentaires.*

Overeenkomstige hoeken. — Fr. *Angles correspondants.*

Inwendige hoeken. — Fr. *Angles internes.*
Uitwendige id. — id. id. *externes.*
Afwisselingshoeken. — id. id. *alternes.*
(Die woorden worden niet herhaald).

Hoek, m. (-en). — Fr. *Coin.* — W. *Anglaie.*

De hoeken op eene bedekking dienen met groote aandacht verzorgd te worden.

Op de daken komen veelal hoeken voor tusschen muren. Dergelijke inspringende hoek heet **inhoek** — Fr. *Encoignure.*

Hoekbalk, m. (-en). — Fr. *Chevron d'arêtier; Arêtier.*

Zie **Hoekkeper**.

Hoekbekleedsel, o. (-s), **Hoekbelegsel**, o. — Fr. *Couverture d'arêtier; Arêtier.*

Het lood of het zink, dat boven de uitspringende hoeken van daken gelegd wordt. Soms zijn die uithoeken met eene pijpvormige verhevenheid op gansch hunne lengte versierd; zij heeten dan **hoekbelegsels met rollijstjes** of **met biezen** — Fr. *Arêtiers à baguettes.*

Het hoekbekleedsel van een dakschild, dat tevens tot versiering strekt heet nog in 't Fr. *Motif d'angle.*

Zie nog **Vlechtwerk.**

Hoekgoot, v. (.goten). — Fr. *Gèze.*

Hoek tusschen twee dakschilden welk als goot dient.

Hoekkeper, m. (-s), **Hoekbalk**, m., **Hoekspar**, v., **Graatbalk**, m., **Graatspar**, v., **Oor(e)boom**, m. (Vl.), **Noorboom**, m. (W.-Vl.), **Horeboom**, **Hoornbalk**, m. (O.-Vl.). — Fr. *Chevron d'arêtier; Arêtier.* — Hgd. *Eck-sparren.* — Eng. *Hip; Corner.* — W. *Coistîre; Coistresse.*

Uitspringende hoek gevormd door den keper, die twee dakvlakken bindt; hij wordt met looden of zinken bladen bekleed, soms ook met zinken halfronde buizen.

Hoekmeter, m. (-s). — Fr. *Sauterelle; Biveau; Fausse-équerre; Beuveau; Buveau.*

Zie **Zwei.**

Hoekspar, v. (-ren). — Fr. *Chevron d'arêtier; Arêtier.*

Zie **Hoekkeper.**

Hoekstortbak, m. (-ken). — Fr. *Cuvette d'angle; Vidoir d'angle.*

Stortbak welks rug hoekig is en bijgevolg in eenen muurhoek past.

Hoektopsieraad, o. (.raden). — Fr. *Epi d'angle.*

Topsieraad op het uiteinde van een dak.

Hoekvatter, m. (-s). — Fr. *Sauterelle; Biveau; Fausse-équerre; Beuveau; Buveau.*

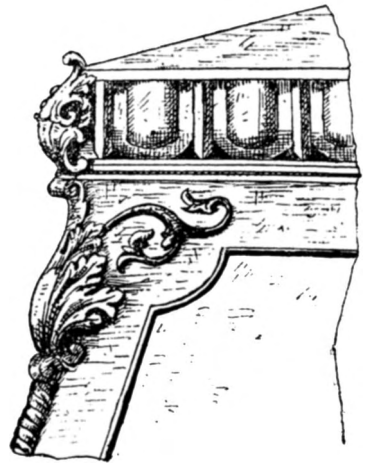
Zie **Zwei.**

Hoekverbinding, v. (-en). — Fr. *Raccordement d'angle.*

Waar twee zinken lijsten op eenen hoek samenkomen, moet de verbinding met bijzondere zorg afgemaakt worden.

Hoekversiersel, o. (-s). — Fr. *Motif d'angle.* — Hgd. *Eckstücke.* — Eng. *Roof corner.*

De hoekversiersels voor mansard-daken worden veelal van zink vervaardigd. Zie sch. 287.

Sch. 287.

Hoekvijl, v. (-en). — Fr. *Lime angulaire.* — W. *Treukoisse.*

Hoekige vijl.

Hoeldje (Vl.), **Hoele** (Brab.), **Hoelie** (Brab., Vl., Mechelen), v. (gmvd.) (Bastw.). — Fr. *Houille; Charbon de terre.*

Zie **Steenkool.**

Hoesel, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Dos du couteau.*
Zie **Oesel**.

Holbeitel, m. (-s). — Fr. *Gouge.*
Zie **Opruimer**.

Holde, bnw. (Vl.). — Fr. *Creux.*
De zinken glasroeden zijn holde.

Holijzer, o. (-s). — Fr. *Gouge.*
Zie **Opruimer**.

Hollandsch dak, o. (-en). — Fr. *Toit en pavillon; Toit en pyramide.*
Zie **Schilddak**.

Hollandsche nagel, m. (-s), **Hollandsche spijker**, m. — Fr. *Clou hollandais.*
Zie **Nagel**.

Holle keellijst, v. (-en). — Fr. *Gorge.*
Zie **Lijst**.

Holle lijst, v. (-en). — Fr. *Cavet.*
Zie **Lijst**.

Holrond, bnw., **Concaaf**, bnw. (Bastw.). — Fr. *Concave.*

Holronde lijst, v. (-en). — Fr. *Moulure concave.*
Zie **Lijst**.

Holstempel, m. (-s). — Fr. *Mandrin.*
Zie **Stamper**.

Holte, v. (-n). — Fr. *Cavité; Creux.*
In deze looden buizen zijn vele holten; zij mogen niet geplaatst worden, daar zij op korten tijd zouden barsten.

Hond, m. (-en) (volkst. bijz. W.-Vl.). — Fr. *Coyau.*
Zie **Regenbord.**

Hondeken, o. (-s) (O.-Vl.). — Fr. *Blochet de chéneau.*
Zie **Gootblok.**

Hoofd, o. (-en) (van het paslood), **Blok**, o.
Zie **Schietlood.**

Hoofdeken 1, o. (O.-Vl.). — Fr. *Poulie simple.*
Zie **Eenvoudige katrol.**

Hoofdkraan, v. (.kranen). — Fr. *Robinet principal; Robinet de commande.*
De voornaamste kraan eener waterleiding.
De kraan, die eerst moet open zijn wil men door middel van de andere kranen water trekken.

Hoofdmaterialen, o. - Fr. *Matériaux principaux; Matériaux primordiaux.*
Zie **Bouwstof.**

Hoofdnagel, m. (-s), **Kopnagel**, m. — Fr. *Clou à tête.*
Nagel met een hoofd of eenen kop.
Over het algemeen wordt nagenoeg alleen het woord kopnagel gebruikt.

Hoogeinde, o. (-n) der giettafel. — Fr. *Tête de la table à couler.*
De smalle hoogstgeplaatste kant der giettafel.
Zie **Gieten.**

Hooge tas, m. (-sen) (volkst. o. a. Brussel). — Fr. *Tas haut; Tasseau d'établi.*
Zie **Banktas.**

Hoornaanbeeld, o. (-en). — Fr. *Enclume à bigornes.*

Aanbeeld met speerhaken.

Zie **Aanbeeld.**

Hoornbalk, m. (-en) (O.-Vl.), **Hoornboom**, m. (-en) (O.-Vl.). — Fr. *Chevron d'arêtier; Arêtier.*

Zie **Hoekkeper.**

Hoos, v. (hozen). — Fr. *Calotte.*

De bekleeding van het toppunt van eenen toren, onder het kruis of het topsieraad.

(Lastkohier wegens de werken tot de herbedekking van den kerktoren. — Herenthals, September, 1900).

Niet verwarren met **Slip, Broek.**

Houtbout, m. (-en). — Fr. *Tire-fond.*

Zie **Bout.**

Houtdraad, m. (.draden). - Fr. *Pas de vis à bois.*

Zie **Vijsdraad.**

Houten hamer, m. (-s). — Fr. *Maillet.* — Hgd. *Hölzerne Hammer.* — Eng. *Mallet.* — W. *Maïet.*

Zie **Hamer.**

Houten vijs, v. (.vijzen). — Fr. *Vis en bois.*

Niet verwarren met **houtvijs.**

Houtgeest, m. (gmvd.), **Spiritus van hout**, m. en o. (gmvd.) (Brab.). — Fr. *Alcool méthylique; Esprit de bois.* — Hgd. *Holzgeist.* — Eng. *Wood-spirit.*

Zie **Wijngeest.**

Houtrasp, v. (-en). — Fr. *Râpe à bois.*

Zie **Rasp.**

Houtschroef, v. (.oeven) (N.-Nedl.). — Fr. *Vis à bois.*

Zie **Houtvijs**.

Houtskool, v. (.kolen). — Fr. *Charbon de bois; Braises.*

Zie **Boschkool**.

Houtvijl, v. (-en). — Fr. *Râpe.*

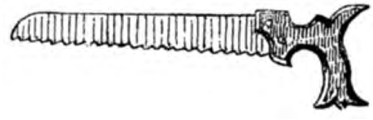
Zie **Rasp**.

Houtvijs, v. (.vijzen) (Z.-Nedl.), **Houtschroef**, v. (.oeven) (N.-Nedl.). — Fr. *Vis à bois.* — Hgd. *Holzschraube.* — Eng. *Wood-screw.*

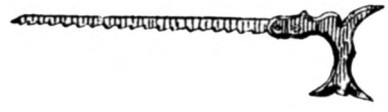
Niet verwarren met **houten vijs** — Fr. *Vis en bois.*

Zie **Vijs**.

Houtzaag, v. (.zagen). — Fr. *Scie à bois.* — Hgd. *Holzsäge.* — Eng. *Wood-saw.*

Sch. 288.

Sch. 289.

De zink- en loodekkers bezigen soms de **Schrobzaag** (Sch. 288) en ook wel de **Trekzaag** of **Oorzaag** of **Rattesteert** (Sch. 289).

Houvast, m. (-en), **Klesp(e)**, v. (Vl.), **Klisp**, v. (Vl.). — Fr. *Patte.* — Hgd. *Hafte.* — Eng. *Clip.*

Houvast voor roeven. — Fr. *Patte à tasseaux.*

Zie **Bedekking**, **Muurbekleeding** enz.

Meerendeels gebruiken de werklieden het Fr. woord *patte.*

Houwhamer, m. (-s), **Breekhamer**, m., **Kapha-**

mer, m. — Fr. *Marteau à épisser; Marteau de démolisseur;* — Hgd. *Splisshammer.* — Eng. *Splicinghammer.*
Zie **Hamer.**

Hozingplaat, v. (.platen) (W.-Vl.). — Fr. *Sablière.*
Zie **Muurplaat.**

Huif, v. (huiven). — Fr. *Bâche.*
Zie **Dekzeil.**

Huifdak, o. (-en). — Fr. *Toit à pans cintrés.*
Zie **Dak.**

Huis, o. van den hamer (huizen). — Fr. *Emmanchure; Oeil du marteau.*
Zie **Steelgat.**

Huisdrup, m. (-pen) (O.-Vl.). — Fr. *Egout; Séveronde; Subgronde.*
Zie **Dakvoet.**

Huisje, o. (gmvd.) (Brab.). — Fr. *Lieu d'aisances.*
Zie **Achteraf.**

Huispomp, v. (-en). — Fr. *Pompe de maison; Pompe ordinaire.*
Zie **Pomp.**

Huizendrup, m. (-pen) (O.-Vl.). — Fr. *Egout; Séveronde; Subgronde.*
Zie **Dakvoet.**

Hulaet, o. (-en) (oud). — Fr. *Auvent; Bretèque* (?)
Zie **Luifel.**

Hulle, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Couvercle.*
Zie **Deksel.**

Hulp, v. (-en) (Hageland). — Fr. *Bretelle; Sangle.*
Zie **Handzeel.**

Hulpmaterialen. — Fr. *Matériaux accessoires; Matériaux secondaires.*

Zie **Bouwstof**.

Hulpzeel, o. (-en). — Fr. *Bretelle; Sangle.*

Zie **Handzeel**.

Husiedrup, (oud).

Zie **Euze**.

Hydrochloorisch zuur, o. (gmvd.), **Chloorwaterstofzuur**, o. (gmvd.). — Fr. *Acide hydrochlorique; Acide muriatique; Esprit de sel.*

Zie **Zoutgeest.**

Iemer, m. (-s) (Gent, soms W.-Vl. en Hageland). — Fr. *Seau.*

Zie **Emmer**.

IJkkraan, v. (.kranen). — Fr. *Robinet de jauge.* — Hgd. *Aichhahn.* — Eng. *Gauge-cock.*

Dient tot het juist vaststellen der hoeveelheid water, welke door zekere buizen vloeit; de ijkkraan wordt heden minder dan den **watermeter** gebruikt; zij wordt nevens de **afsluitingskraan** gezet en wel in eene soort gegoten ijzeren kast met deksel, door de ambachtslieden **tabernakel** genaamd.

De ijkkranen worden **verzegeld** of gesloten gehouden met een slothengsel — Fr. *Mouraillon* — en een hang- of mondslot — Fr. *Cadenas.*

Ook kraan naar dewelke andere kranen geregeld worden.

Zie nog **Waterleiding**.

IJkmaat, v. (.maten), **Legger**, m., **Standaard**, m., **Standerd**, m., **Slaper**, m. — Fr. *Jauge; Mesure de jauge; Etalon.* — Hgd. *Aichmass.* — Eng. *Gauge.*

Maat naar dewelke andere maten geregeld worden. Bijv. wat den meter aangaat, moet het ijken geschieden niet alleenlijk volgens de lengte van den **legger** of **standaard** of **slaper,** doch er moet daarbij rekening worden gehouden met het evenredig verschil der stof, onder het oogpunt der **uitzetting** of der **inkrimping** op verschillende warmtegraden.

IJns, v. (-en). — Fr. *Anse.*
Zie **Hengsel**.

Sch. 290.

IJnsoog, o. (-en), **IJnsoor,** o. (-en), **Einsoog,** o., **Einsoor,** o. — Fr. *Oreillon.*
Het **oog** of het **oor** waaraan het **hengsel** van eenen ketel of van eenen emmer is vastgemaakt.
Zie sch. 290; A is het ijnsoog.

IJnze, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Anse.*
Zie **Hengsel**.

IJssteen, m. (gmvd.). — Fr. *Pierre de glace; Cryolithe.* — Hgd. *Eisstein.* — Eng. *Cryolithe.*
Zie **Cryoliet**.

IJzer, v. (gmvd.). — Fr. *Fer.* — Hgd. *Eisen.* — Eng. *Iron.*
Metaal van allerhand gebruik bij alle ambachten.

IJzeraarden buis, v. (.buizen). — Fr. *Tuyau en grès.*
Deze looden **verlaatbuis** moet aan de rioolleiding verbonden worden; de rioolleidingen worden best van ijzeraarden buizen gemaakt.

IJzerblik, o. (gmvd.). — Fr. *Fer en feuilles.*
Zie **Blik**.

IJzerdoek, o. (gmvd.) (W.-Vl). — Fr. *Toile émérisée.*

Zie **Smergeldoek.**

IJzerdraad, o. (gmvd.) stofnaam, m. (-en) voorwerpsnaam. — Fr. *Fil de fer.* — Hgd. *Eisendraht.* — Eng. *Iron-wire.*

Zie **Boorden**, **Rekdraad** enz.

IJzeren buis, v. (.buizen). — Fr. *Tuyau en fer.*

Gegoten ijzeren buizen worden gebezigd voor de **moerleidingen** eener **waterverzorging.**

Niet zelden legt men ook getrokken ijzeren buizen in stede van looden voor de **binnenleidingen**, doch meer gebruikelijk voor de **gasleidingen.**

De getrokken ijzeren buizen worden gerangschikt volgens den diameter, die in Engelsche duimen en dezer onderdeelen wordt opgegeven. Wanneer er dus spraak is bijv. van eene buis « drie kwart » dan wordt daardoor verstaan dat de buis eenen diameter heeft van $\frac{3}{4}$ Engelschen duim (Eng. duim = 0^m0254).

Ziehier twee tabellen der getrokken buizen welke door den heer H. RIGAUX, te Brussel, vervaardigd worden :

I. — Gasbuizen.

Buiten-diameter	10	13	17	21	27	33	42	48	53	59	70	76	83	89	Milli-meter
Binnen-diameter	5	8	11	15	20	25	34	40	44	50	60	66	72	79	id.
Engelsche benamingen	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{5}{8}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{5}{4}$	1	$1\frac{1}{4}$	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{5}{4}$	2	$2\frac{1}{4}$	$2\frac{1}{2}$	$2\frac{5}{4}$	3	Duim
						$\frac{4}{4}$	$\frac{5}{4}$	$\frac{6}{4}$	$\frac{7}{4}$	$\frac{8}{4}$	$\frac{9}{4}$	$\frac{10}{4}$	$\frac{11}{4}$	$\frac{12}{4}$	id.

II. -- Waterbuizen.

Buitendiameter	17	22	27	34	42	49	55	60	70	76	83	90	Millimeter
Binnendiameter	$9\frac{1}{2}$	$12\frac{1}{2}$	19	25	32	38	45	51	57	63	70	76	id.
Engelsche benamingen	$\frac{3}{8}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	1	$1\frac{1}{4}$	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{3}{4}$	2	$2\frac{1}{4}$	$2\frac{1}{2}$	$2\frac{3}{4}$	3	Duim
				$\frac{4}{4}$	$\frac{5}{4}$	$\frac{6}{4}$	$\frac{7}{4}$	$\frac{8}{4}$	$\frac{9}{4}$	$\frac{10}{4}$	$\frac{11}{4}$	$\frac{12}{4}$	id.

Meestal zijn de stukken beschroefd : binnen aan het eene uiteinde, buiten aan het andere, zoodat de buizen van denzelfden diameter op elkander kunnen geschroefd worden.

Als zij moeten **op het werk** beschroefd worden, benuttigt men eene **moerplaat**.

Wij laten hier de lijst volgen der voornaamste toebehoorten, die in den handel voorkomen, tot het plaatsen van water- en gasleidingen met ijzeren buizen, welke ook soms door den loodgieter gelegd worden :

1° **Rechte** en **kromme** stukken of **verbindingen**, met of zonder **moffen** — Fr. *Connexions;*

2° **Ellebogen** — Fr. *Coudes;*

3° **T's** — Fr. *Tés;*

4° **Kruisen** — Fr. *Croix;*

5° **Moffen** — Fr. *Manchons;*

6° **Kappen** — Fr. *Chapeaux;*

7° **Stoppen** — Fr. *Bouchons;*

8° **Moeren** — Fr. *Ecrous;*

9° **Nippels** — Fr. *Nipples;*

10° **Kranen** — Fr. *Robinets;*

11° **Kraansleutels** — Fr. *Clefs de serrage.*

Ziehier twee tabellen wegens de **gegoten ijzeren buizen**, voor waterleidingen, vervaardigd door de « *Compagnie Générale des Conduites d'eau* », te Luik.

Gewone ineenschuivende buizen.

Binnen-diameter van de buizen	Binnen-diameter van den snuit	Diepte van den snuit	Nuttige lengte van de buizen	Gewicht in kilogr. per meter nuttige lengte voor eene drukking van 5 atm.	15 atm.	Binnen-diameter van de buizen	Binnen-diameter van den snuit	Diepte van den snuit	Nuttige lengte van de buizen	Gewicht in kilogr. per meter nuttige lengte voor eene drukking van 5 atm.	15 atm.
20 mM.	49 mM.	55 mM.	1 m. 000	6 k.	6 k.	200 mM.	240 mM.	100 mM.	3 m. 000	55 k.	61 k.
30	59	60	1.500	7	7	225	269	100	id.	65	72
40	72	60	2.500	8	9	250	298	103	4.000	75	83
50	84	70	id.	10	12	275	325	106	id.	86	95
60	98	80	id.	14	16	300	351	107	id.	97	107
70	108	82	3.000	16	18	325	377	110	id.	108	119
75	115	83	id.	18	20	350	403	110	id.	120	132
80	120	84	id.	19	22	375	429	110	id.	132	145
90	130	86	id.	22	25	400	456	110	id.	144	158
100	140	88	id.	25	28	450	507	110	id.	169	185
110	150	89	id.	27	31	500	560	115	id.	195	213
125	165	91	id.	31	35	600	664	115	id.	250	272
135	175	92	id.	34	38	700	769	115	id.	308	335
150	190	94	id.	38	43	800	874	115	id.	372	404
160	200	95	id.	41	46	900	978	120	id.	442	480
175	215	97	id.	45	51	1000	1082	120	id.	520	565
180	220	98	id.	47	53	1250	1342	120	id.	750	815

Gewone buizen met kragen.

Binnen-diameter	Nuttige lengte	Gewicht per meter	KRAGEN				Binnen-diameter	Nuttige lengte	Gewicht per meter	KRAGEN			
			Buiten-diameter	Cirkel-omtrek voor de gaten	Getal gaten	Diameter der gaten				Buiten-diameter	Cirkel-omtrek voor de gaten	Getal gaten	Diameter der gaten
20 mM.	1 m. 000	7 k.	Ovaal	90 mM.	2	15 mM.	200 mM.	3 m. 000	64 k.	350 mM.	300 mM.	6	21 mM.
30	1.500	9	id.	100	2	17	225	id.	72	370	320	6	21
40	2.500	11	id.	110	2	17	250	id.	83	400	350	8	21
50	id.	14	160 mM.	125	4	17	275	id.	95	425	375	8	21
60	id.	17	175	135	4	17	300	id.	107	450	400	8	21
70	3.000	20	185	145	4	17	325	id.	119	490	435	10	25
75	id.	22	185	145	4	17	350	id.	132	520	465	10	25
80	id.	24	200	160	4	17	375	id.	145	550	495	10	25
90	id.	27	215	170	4	17	400	id.	158	575	520	10	25
100	id.	30	230	180	4	21	450	id.	185	630	570	12	25
110	id.	33	230	180	4	21	500	id.	213	680	625	12	25
125	id.	37	260	210	4	21	600	id.	272	790	725	16	28
135	id.	40	260	210	4	21	700	id.	335	900	830	18	28
150	id.	45	290	240	6	21	800	id.	404	1000	930	20	28
160	id.	48	290	240	6	21	900	id.	480	1100	1020	20	28
175	id.	54	320	270	6	21	1000	id.	565	1200	1120	20	30
180	id.	56	320	270	6	21	1250	id.	815	1450	1360	24	30

IJzergieter, m. (-s). — Fr. *Fondeur en fer.*
Zie **Gieter**.

IJzerhagel, m. (gmvd.). — Fr. *Grenailles* of *Grains de fer.*

IJzerhagel wordt met smeltend lood vermengd tot het **vastzetten** van **doken**; het is bevonden dat zulks stevigheid aan het lood bijzet.

IJzerhoudende galena, v. (gmvd.). — Fr. *Galène ferrifère; Galène martiale.* — Hgd. *Eisenhaltige Bleiglanz.* — Eng. *Ferriferous galena.*
Zie **Galena**.

IJzermaal, o. (gmvd.), **IJzerroest**, o. (gmvd.), **Roest**, o. (gmvd.). — Fr. *Rouille.* — Hgd. *Rost.* — Eng. *Rust.*

Stof gevormd door de oxydeering van het ijzer in aanraking met de vochtige **lucht**.

IJzermenie, v. (gmvd.). — Fr. *Minium de fer.*
Zie **Loodmenie**.

IJzerpapier, o. (gmvd.) (W.-Vl.). — Fr. *Papier émérisé; Emeril.*
Zie **Smergelpapier**.

IJzerroest, o. (gmvd.) — Fr. *Rouille.*
Zie **IJzermaal**.

IJzerwol, v. (gmvd.). — Fr. *Laine de fer.*

Zinkoxyde, dat zich in zeer fijne vlokjes vormt bij het smelten van ijzererts, hetwelk **kalemijn** inhoudt.

Inbijten, bw. st. — Fr. *Mordre; Ronger; Corroder.*

Invreten door middel van scherpe vochten : het **sterkwater** bijt in vele metalen.

Inbijtend, bnw. — Fr. *Corrosif.*
Het **sterkwater** is een inbijtend vocht.

Inboren, bw. zw. — Fr. *Forer; Percer; Trouer dans...* — Hgd. *Bohren.* — Eng. *To bore.*
Met eene **boor** een gat in iets maken.

Indeeling, v. (-en). — Fr. *Sectionnement.*
De dakgoten worden dikwerf op hunne lengte in verschillige vakken ingedeeld, dit soms enkel tot het vergemakkelijken der uitzetting van het metaal, in andere gevallen en bijz. als zij ondiep zijn, tot het spoedig afwateren.

In den haak. — Fr. *D'équerre.* — Hgd. *Malrecht.* — Eng. *Square.*
Eene rechte lijn, die met eene andere eenen hoek van 90 graden vormt, is in den haak met die lijn.

Indiepen, bw. zw. — Fr. *Rétreindre.*
Zie **Ophalen**.

Indompeling, v. (-en). — Fr. *Plongée; Garde-d'eau.*
De indompeling van den **stankafsluiter** is eigenlijk de waterhoogte, die de afsluiting der gassen, welke in de **stortbuis** ontstaan verwezenlijkt, doch deze benaming wordt veelal gegeven aan het gedeelte van het **afsluitscheidsel**, dat bij den gewonen waterstand onder water blijft.
Zie sch. 596 bij **stankafsluiter** : *a b* is de indompeling.
De indompeling wordt genomen minstens 38 tot 51 mM hoogte; de stedelijke raad van Parijs vereischt zelfs 70 mM.
In enkele lastkohieren **overstorting**

Indraaien, bw. zw. — Fr. *Poser par rotation.*
Eene vijs indraaien is ze door draaien vastzetten.

Indraaien, ow. zw. — Fr. *Tourner dans...*; *Etre pris dans un engrenage.*
In een draaiende raderwerk geraken.

Indrijven, bw. st., **Inkloppen**, bw. ow. zw. — Fr. *Enfoncer dans...*; *Faire entrer dans...*
Eenen nagel indrijven is die met geweld inslaan.

Indrillen, bw. zw. — Fr. *Forer; Perforer.*
Door middel van eenen **dril** een gat boren.

Indrinken, van water (Het). — Fr. *Infiltration d'eau.*
Stadsrekening van Gent, over de jaren 1589-1590 :
« deur tjndrincken van den water » (F. DE POTTER. — *Geschiedkundige beschrijving van Gent*).

Indrukken, bw. zw. — Fr. *Estamper.*
Door drukken naar binnen brengen.
Zie **Bladzink**.

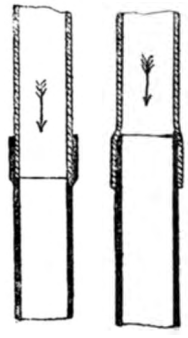
Ineendrukken, bw. zw. — Fr. *Resserrer.*
De gatigheid — Fr. *Porosité* — van metaal verminderen.
Door het pletten wordt het lood ineengedrukt.

Ineenpassen, bw. zw. — Fr. *Aboucher; Emboîter.*
Zie **Ineenschuiven**.

Ineenschuiven, bw. st.. **Overeenschuiven**, bw. st., **Ineenpassen**, bw. zw., **Ineenvatten**, bw. zw., **Ineenzetten**, bw. zw. — Fr. *Aboucher; Emboîter.* — Hgd. *Einlassen; Einscheeren.* — Eng. *To sink.*
De **afvoerbuizen** van een gebouw kunnen zelden

op gansch hare lengte uit één stuk gemaakt worden en dit bijzonderlijk als daartoe zink wordt gebezigd.

Zooals men weet (zie **Bladzink**) zijn de platen, waarvan zij vervaardigd worden, hoogstens 2^m25 lang; de stukken buis hebben dan ook niet meer dan 2^m25 lengte en zij worden het eene in het andere geschoven, dit zonder ze aan hunne uiteinden te soldeeren om de **uitzetting** te vrijwaren. Elk stuk buis is door eenen **beugel** bevestigd.

Sch. 291. Sch. 292.

Het ineenschuiven geschiedt soms op gebrekkige wijze : er moet opgelet worden dat het bovenste eind steeds **in** het onderste schuift, anderszins mocht het neerstortende water, dat den binnenomtrek volgt op den buitenkant van het onderste eind terecht komen en bijgevolg buiten de afvoerbuis vloeien.

Dus, zal het werk verricht worden zooals bij sch. 291 en niet zooals bij sch. 292.

Ineenschuivende buizen, v. — Fr. *Tuyaux à emboîtement.*

Zie **Buisverbinding** en **Ineenschuiven.**

Ineensmelten, bw. ow. st. — Fr. *Fondre ensemble; Mêler par la fusion.*

Door het ineensmelten van lood en tin verkrijgt men het **soldeer.**

Door het ineensmelten van zink en koper ontstaat het **latoen**

Ineenvatten, bw. zw. — Fr. *Aboucher; Emboîter.*

Zie **Ineenschuiven.**

Ineenzetten, bw. zw. — Fr. *Emboîter.*

Zie **Ineenschuiven.**

Vandaar :

Ineenzetting, v. (-en). — Fr. *Emboîture.*

Ingaand lijstwerk, o. (gmvd.). — Fr. *Moulures rentrantes.*

Ingaand uiteinde, o. — Fr. *Bout mâle.*

Zie **Uiteinde.**

Ingang, m. (-en). — Fr. *Entrée; Ouverture.*

De ingang van eene afvoerbuis wordt doorgaans met eene doorboorde **stop** bedekt.

Ingangsbuisleiding, v. (-en). — Fr. *Canalisation d'entrée; Tuyau de raccordement extérieur.*

Verbindingsbuis eener **waterleiding** van de **moerleiding** af tot aan den **watermeter**; zij wordt onderhouden op de kosten der stad of der maatschappij die de **waterbezorging** heeft ingericht.

Ingedekte goot, v. (.goten) (volkst.).— Fr. *Chéneau.*

Zie **Bakgoot.**

Ingekeepte bektang, v. (-en), **Draadsnijderstang**, v. — Fr. *Pince plate à encoches.*

Zie **Tang.**

Ingelaten soldeering, v. (-en). — Fr. *Soudure par emboîtement.*

Zie **Soldeeren.**

Ingelegd stuk, o. (-ken). — Fr. *Rapport; Pièce de rapport; Pièce rapportée.*

Zie **Inlegstuk.**

Ingenieur, m. (-s). — Fr. *Ingénieur.* — Hgd. *Ingenieur.* — Eng. *Engineer.*

Burgerlijk ingenieur. — Fr. *Ingénieur civil.*

Bouwkundig ingenieur, Bouwkundige. — Fr. *Ingénieur-architecte.*

Metaalkundig ingenieur. — Fr. *Ingénieur-métallurgiste.*

Ingenieur der mijnen — Fr. *Ingénieur des mines.*

Waterbouwkundig ingenieur, Waterbouwkundige. — Fr. *Ingénieur hydrauliste.*

De deskundige, die zich vooral bezighoudt met de inrichting van allerlei toestellen om de verspreiding van schadelijke dampen te beletten, heet **Gezondheidskundig ingenieur.** — Fr. *Ingénieur sanitaire.* — Eng. *Sanitary engineer.*

Ingroeven, bw. zw. — Fr. *Canneler.*
Groeven in iets maken.

Inhalen, bw. zw. — Fr. *Rétreindre.*
Met den hamer vernauwen.

Inhoek, m. (-en). — Fr. *Encoignure.*
Zie **Hoek.**

Inhouder, m. (-s). — Fr. *Récipient.*
De loodgieter heeft inhouders tot het bewaren van **zoutgeest, zinkchlooruur** enz.

Inhoudsmaat, v. (.maten). — Fr. *Mesure de capacité.*
Zie **Maat.**

Inkaveling, v. (-en) (Vl.). — Fr. *Entaille.*
Zie **Inkeping.**

Inkeping, v. (-en), **Inkaveling,** v. (Vl.). — Fr. *Entaille.*
Bij het plaatsen van **slabben** tegen hardsteenen

metselwerk, worden in den steen zwaluwstaartvormige inkepingen gebeiteld of gezaagd.

Als de inkeping geschiedt in bezetwerk, heet zij in 't Fr. *Engravure*, en, door het zagen, in zachte steen : *Sciottage*.

Inkloppen, bw. ow. zw. — Fr. *Enfoncer dans....*; *Faire entrer dans...*

Zie **Indrijven**.

Inkloppen heeft ook den zin van « door hameren doen verminderen of doen verdunnen ».

Inkrimpen (Het), **Krimpen** (Het), **Kleineeren** (Het) (volkst.). — Fr. *Retrait.*

Metaal krimpt in door de koude dat is, vermindert in volume.

Door het verkoelen krimpt lood $\frac{1}{168}$ste in.

Zie nog **Uitzetting**.

Inkrimping, v. (-en). — Fr. *Retrait.*

Gebrek, dat metalen en bijz. looden buizen eigen is, en daarin bestaande dat deze op enkele plaatsen de vereischte dikte niet hebben.

Zie **Koude loop**.

Inlaten, bw. st.

— Fr. *Joindre; Aboucher.*

Eene buis in eene andere voegen. — Fr. *Aboucher deux tuyaux.*

— Fr. *Encastrer.*

Het lood voor **slabben**, **faneelen** enz. wordt best trapvormig in de voegen van het metselwerk ingelaten.

Inlating, v. (-en), **Doorgang**, m. — Fr. *Pénétration.*

Dàar waar een dakschild op een ander uitkomt,

Beide uitdrukkingen worden met dezelfde beteekenis gebruikt in de Belgische lastkohieren van het Min. van S., P. en T.

Naar ons dunken is het woord « inlating » het geschiktste als er spraak is een kleiner dak in een grooter te verbinden.

Soms ook **dakverbinding.**

Inlegstuk, o. (-ken), **Ingelegd stuk,** o. — Fr. *Rapport; Pièce de rapport; Pièce rapportée.*

Het **loofwerk** van dit looden **topsieraad** is ingelegd; de inlegstukken zijn er kunstig aangesoldeerd.

In lood zetten, bw. zw. — Fr. *Mettre en plomb; Sertir.*

Het glas wordt soms in lood gezet.

Zie **Vensterlood.**

Inluiken, bw. st., **Luiken,** bw. st., **Klissen,** bw. zw. — Fr. *Sertir.* — Hgd. *Fassen.* — Eng. *To set.*

Eenen rechter en eenen linker weerboord over elkander slaan om eene buis te sluiten.

Innemend uiteinde, o. — Fr. *Bout femelle.*

Zie **Uiteinde.**

Inpakken, bw. zw. — Fr. *Emballer.*

De looden buizen worden met zorg ingepakt door er stroo om te vlechten en ze in kisten of manden te plaatsen.

Als het voor den uitvoer bestemde waren geldt, worden daartoe sterke tonnen gebruikt.

Zie ook **Blik.**

Inpinnen, bw. zw. — Fr. *Suager; Soyer.*

Boorden maken, die eenen metalen draad bevatten.

Zie **Boorden.**

Inprangen, bw. zw., **Aandrijven**, bw. st. — Fr. *Matter.*

Met geweld indrukken.

Aansluitend indrijven.

Zie nog **Slabbe.**

Inschrijving, v. (-en). — Fr. *Soumission.* — Hgd. *Submission.* — Eng. *Tender.*

Inschrijvingsbiljet, o. (-ten). — Fr. *Bulletin de soumission.*

Inschrijvingsprijs, m. (.prijzen). — Fr. *Montant de la soumission.*

De prijs voor welken de aannemer zich verbonden heeft een werk uit te voeren.

Insel, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Balance romaine.*

Zie **Knipwaag.**

Inslaan, bw. ow. onr. — Fr. *Ficher.*

Haken in eenen muur slaan, bijv. tot het bevestigen van slabben.

Insmelten, ow. st. — Fr. *Diminuer par la fusion.*

« Door smelten verminderen: die metalen smelten « zeer veel in ». (BAL.)

Ook bw. st. in den zin van **Ineensmelten.**

Insmeren, bw. zw., **Invetten**, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Graisser.*

Zie **Aansmeren.**

Insnede, v. (-n). — Fr. *Entaille; Encoche.*

Kerf in een stuk metaal gemaakt met een snijdend werktuig.

Inspringende hoek, m. (-en). — Fr. *Encoignure.*

Zie **Hoek** en **Inhoek.**

Instroelen, ow. zw.
Het water stroelde de goten in.
Zie **Stroelen**.

Intanden, bw. zw. — Fr. *Endenter.* — Hgd. *Verzahnen.* — Eng. *To indent.*
Tanden insnijden, invijlen of inzagen.

In tasse, (oud). — Fr. *A forfait.*
Zie **Geheel.**

Inten, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Greffer.*
Zie **Enten.**

Intonnen, bw. zw. — Fr. *Embariller.*
In tonnen plaatsen.
Zie **Inpakken.**

Intrekking, v. (-en). — Fr. *Retirure.*
Zie **Hoedanigheden en gebreken.**

Invatten, bw. zw. — Fr. *Enchâsser; Encadrer.*
Eene plaat invatten met eene lijst.

Invetten, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Graisser.*
Zie **Insmeren.**

Invijlen, bw. zw. — Fr. *Limer dans...*
Eene opening, eene groef in iets maken door het **vijlen**.

Invijzen, bw. zw. — Fr. *Visser dans...*
Eene vijs indraaien.
Met vijzen bevestigen in...

Inwatering, v. (-en). — Fr. *Infiltration.*
Er is een **lek** in deze bedekking, er bestaat dus gevaar voor inwatering.
Zie ook **Doorzijpeling.**

Inzagen, bw. zw. — Fr. *Scier dans...*
Eene opening, eene groef in iets maken door middel eener zaag.

Inze, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Anse.*
Zie **Hengsel.**

Inzetten, bw. ow. zw.
— Fr. *Repousser.*
Zie **Drijven.**
— Fr. *Sertir.*
Het vensterlood dient om er glas in te zetten.
Zie nog **Inluiken.**

Inzetting, v. (-en). — Fr. *Sertissure.*
Het **inzetten.**

Jachtpomp, v. (-en). — Fr. *Pompe composée.*
Is eene samengestelde **pomp.**
Zie **Pomp.**

Jaloesie, v. (-ën) (volkst.) (Bastw.). — Fr. *Jalousie.*
Zie **Schietvenster.**

Jezuiët, m. (-en) (volkst.). — Fr. *Jésuite; Mitre mobile; Tourne-vent.*
Zie **Gek.**

Jodenhars, v. en o. (gmvd.), **Jodenpek**, o., **Jodenpik**, o., **Jodenlijm**, v., **Aardpek**, o. — Fr. *Bitume.* — Hgd. *Judenpech.* — Eng. *Bitumen.*
De jodenhars dient den loodgieter o. a. tot het bereiden eener verf, waarmede hij het buitenvlak der looden buizen bedekt tot het bestrijden der nadeelige werking van de kalk.
Zie **Buis.**

Jodenlijm, v. (gmvd.), **Jodenpek**, o. (gmvd.), **Jodenpik**, o. (gmvd.). — Fr. *Bitume.*
Zie **Jodenhars.**

Jufferdakvenster, o. (-s). — Fr. *Lucarne en demoiselle.*

Zie **Dakvenster.**

Juistheidpasser, m. (-s). — Fr. *Compas de précision.* — Hgd. *Haarzirkel.* — Eng. *Precision callipers.*

Zie **Passer.**

Justeervijl, v. (-en). — Fr. *Ecouane.*

Zie **Metaalrasp.**

Kaaf, v. (kaven) (W.-Vl.). — Fr. *Cheminée; Souche de cheminée.*

Zie **Schoorsteenpijp** en **Schoorsteenmonding.**

Kaak, v. (kaken) (W.-Vl.). — Fr. *Montant d'échelle.*

Zie **Ladderboom.**

Kaanjel, v. (-s) (Limburg). — Fr. *Chéneau.*

Is eene goot, eene bakgoot.

Zie **Goot.**

Kaars, v. (-en). — Fr. *Chandelle.*

De kaars dient dikwerf tot het onderzoeken van geplaatste buizen, evenals de **wasrol.**

Zie ook **Roet** en **Pezerik.**

Kaarssmeer, o. (gmvd.), **Kaarsvet**, o. (gmvd.). — Fr. *Graisse de chandelle.*

Zie **Roet** en **Pezerik.**

Kabel, m. (-s) (Bastw.). — Fr. *Corde; Câble.*

Een kabel is gewoonlijk dikker dan een **touw** of eene **koord.**

Kabinet, o. (gmvd.). — Fr. *Cabinet d'aisances.*

Zie **Achteraf.**

Kader, m. (-s) (Bastw.). — Fr. *Cadre.*
Lijst, omgeving, rand.
Het raam van dat zinken dakvenster is met eenen belijsten kader omgeven.
Zie **Omlijsting.**

Kaffoor, o. (-en) (W.-Vl.) (oud). — Fr. *Cagnard; Chauffoir.*
Zie **Komfoor.**

Kafkoen, o. (-en) (Fransch-Vl.). — Fr. *Cheminée; Souche de cheminée.*
Zie **Schoorsteenpijp** en **Schoorsteenmonding.**

Kalamijn, m. (gmvd.). — Fr. *Calamine.*
Zie **Galmei.**

Kalamijnsteen, m. (gmvd.), **Kalmijnsteen**, m. (Vl.). — Fr. *Pierre calaminaire.*
Kalamijnsteen is **galmei.**
Zie **Galmei.**

Kalemijn, m. (gmvd.). — Fr. *Calamine.*
Zie **Galmei.**

Kaliber, m. (-s) (Bastw.). — Fr. *Calibre; Jauge.*
Zie **Maatstaf.**
Men heet ook kaliber, de breedte van de opening eener buis.
De tingieters noemen kaliber eene soort van spil — Fr. *Mandrin* — die de voorwerpen bij het draaien tegenhoudt.

Kalibreeren, bw. zw. (Bastw.). — Fr. *Calibrer.*
De juiste doorsnede eener buis meten.

Kalibreerpasser, m. (-s) (Bastw.). — Fr. *Compas de diamètre; Compas d'épaisseur.*
Zie **Diktepasser.**

Kaliumcyanide, v. (gmvd.). — Fr. *Cyanure de potassium.*

Zie **Cyaankalium.**

Kalklijst, v. (-en). — Fr. *Solin.*

Zie **Slabbe.**

Kalkoen, m. (-en) (W.-Vl.), **Kallekoen**, m. (W.-Vl.). — Fr. *Grappin.*

Het gebogen uiteinde eener tang.

De gewone soldeerbout is een ijzer met kalkoen.

Kalkoenendraad, m. (-draden) (volkst.). — Fr. *Fil taraudé.*

Beschroefde draad.

Kalkoentje, o. (-s) (W.-Vl. en O.-Vl.). — Fr. *Vis à rivet*,

Kleine vijzen zonder kop tot het vaststellen van versiersels, noemt men kalkoentjes. Zij worden vervaardigd van kalkoenendraad.

Kallekoen, m. (-en) (W.-Vl.). - Fr. *Grappin.*

Zie **Kalkoen.**

Kalmei, v. (gmvd.),

Kalmijn, m. (gmvd.) (Bastw.), **Kalmijnsteen**, m. (Vl.). — Fr. *Calamine.*

Zie **Galmei.**

Kalot, v. (-ten) (Bastw.).

— Fr. *Calotin; Aileron.*

Klein stukje lood of zink, dat eenen nagelkop overdekt.

Eene looden kalot heet ook **Dekloodje, Traceerloodje.**

— Fr. *Calotte.*

Het lood, dat het bovenste gedeelte eener **torenspits** bedekt, wordt veelal **kalot** genoemd.

Zie ook **Hoos**.

Kalwijnsteen, m. (gmvd.). (W.-Vl.). — Fr. *Pierre calaminaire.*

Zie **Galmei**.

Kam, m. (-men). — Fr. *Peigne.*

Zinken kammen behoeven onderaan de gepolijste houten gangen van de brievenbus in een postgebouw geplaatst, ten einde te beletten dat de brieven uit de kast gestolen worden.

Kanalisatie, v. (.iën) (Bastw.). — Fr. *Canalisation.*

Zie **Leiding**.

Kantbeitel, m. (-s), **Putbeitel**, (m.) — Fr. *Burin.* — Hgd. *Gerade Meissel.* — Eng. *Chipping-chisel.*

Soort **doorslag** om putten in metaal koudweg te kappen.

Voor de schrijfwijzen van het woord, zie **Beitel**.

Kantig, bnw. — Fr. *Taillé à angles vifs.*

Waar de kanten goed scherp en net gemaakt zijn.

Kap, v. (-pen), **Bekapping**, v. — Fr. *Charpente; Comble.*

Het timmerwerk waarop de bedekking komt.

Kap, v, (-pen).

— Fr. *Capuchon.*

Zie **Slijpsteen**.

— Fr. *Chapeau.* — Eng. *Cap.*

Is eene mof, die op eene buis geschroefd, deze gansch sluit.

Sch. 293.

Sch. 294.

De kap wordt op de buis geschroefd (Sch. 293)

terwijl de **stop** of het **stopsel** erin wordt geschroefd. (Sch. 294.)

Kap, v. (-pen) van eene pomp, **Pompdeksel** o· — Fr. *Chapeau de pompe.*

Zie **Pomp**.

Kap, v. (-pen), **Kaproen**, v.

De kap van het **onderstuk** eener **afvoerbuis** (Sch. 295.) heet in 't Fr. *Chapeau de recouvrement* of *Chaperon* en in 't W. *Chapuron.*

Sch. 295.

In sommige lastkohieren staat daartoe het woord **Dekkap**.

Zie nog **Afvoerbuis**, **Scheede** enz.

Kapbeitel, m. (-s). — Fr. *Tranche à froid.*

Zie **Afslagbeitel**.

Kapdakvenster, o. (-s). — Fr. *Lucarne en capucine.*

Zie **Dakvenster**.

Kapdeel, v. (-en). — Fr. *Volige.*

Zie **Dakdeel**.

Kaphamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à épisser; Marteau de démolisseur.*

Zie **Houwhamer**.

Sch. 296.

Kapiteel, o. (-en), **Kapteel**, o. (volkst.), **Zuilenhoofd**, o. — Fr. *Chapiteau* — Hgd. *Kapitäl; Säulenknauf.* — Eng. *Capital; Chapitrel.*

Kapiteelen van gegoten zink worden veel gebruikt (Sch. 296).

Er bestaan kapiteelen van allerlei vormen en stijlen.

Zie nog **Baluster**.

Kapit(t)elstok, m. (-ken), **Schroefsleutel**, m., **Schroefstok**, m. **Wringstok**, m. — Fr. *Clef d'étau.* — Hgd. *Schraubenschlüssel.* — Eng. *Vice-spanner.*
Zie **Bankvijs** en **Handvijs**.

Kapmes, o. (-sen) (volkst.). — Fr. *Couperet.*
Zie **Hakmes**.

Kapper, m. (-s) (Brab.). — Fr. *Couperet.*
Zie **Hakmes**.

Kapraaf, v. (.raven), **Kaprave**, v. (-n) (volkst.). — Fr. *Chevron.*
Zie **Keper**.

Kaproen, v. (-en). — Fr. *Chaperon.*
Zie **Kap**.

Kapteel, o. (-en) (volkst.). — Fr. *Chapiteau.*
Zie **Kapiteel**

Kapucijnengoot, v. (.goten). — Fr. *Gouttière en capucine.*
Uitgesproken en geschreven te Gent, **Capucienegoot**. Zie aldaar.

Kapuitje, o. (-s) (W.-Vl.).
Uiterste top der gevelspits van eenen spitsgevel.
Zie **Top**.

Kardinaalshoed, m. (-en). — Fr. *Chapeau de cardinal.*
Rondeel van blik of van zink om eene schoorsteenpijp aangebracht boven een dak, tot het afweren van het hemelwater.

Karrewei(e), v. (-en) (volkst.).
Zie **Karwei**.

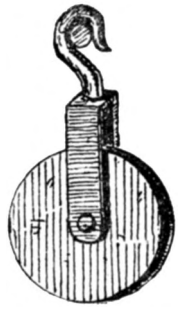
Karte, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Frette.*
Zie **Beugel.**

Kartelen, bw, zw. — Fr. *Entailler les bords.*
Rondom den rand insnijden.

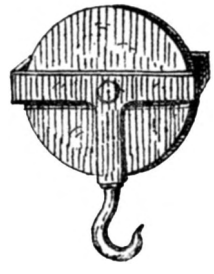
Karwei(e), v. (-en), **Karrewei(e)**, **Kerwei(e)**, **Krawei(e)**, **Krewei(e)**, **Kurwei(e)**, (volkst.).
— Fr. *Corvée.* Moeilijke arbeid.
— Fr. *Réparation.* Herstellingswerk.
— Fr. *Travail rémunérateur.* Goed betaald werk.
— Fr. *Travail hors d'heure.* Buitengewoon werk.
— Fr. *Travail de peu de durée* of *Travail peu important.* Arbeid van korten duur.

Kasgoot, v. (.goten). — Fr. *Chéneau.*
Zie **Goot.**

Kastrol, v. (volkst.). — Fr. *Casserole.*
Soort ijzeren **kom.**
Te Brussel en elders **ketel.**
Zie **Stankafsluiter.**

Sch. 297.

Sch. 298.

Katoen geven, bw. st. (Vl. en Brab.). — Fr. *Travailler rapidement.*
Katoen geven op een werk is snel vorderen in dit werk.
Zie **Scheut.**

Katrol, v. (-len). — Fr. *Poulie.* — Hgd. *Rolle.* — Eng. *Pulley.*

De loodgieters en de zinkbewerkers bedienen zich van de katrol tot het ophijschen hunner materialen. (Sch. 297, 298 en 299.)

Sch. 299.

In de Kempen zegt men **Schijf 1** voor de enkelvoudige katrol; **Schijf 2, 3...** enz. voor de samengestelde, ook **Blok** genaamd.

Te Gent klinkt het **Hoofdeken** 1, 2, 3... enz. en het katrollenstelsel heet aldaar **Gewan.** Het **Leidshoofd** van een katrollenstelsel heet in 't Fr. *Poulie maîtresse.*

Daar de katrol geen hoofdzakelijk getuig voor de loodgieters en de zinkbewerkers is, verzenden wij den lezer voor verdere uitlegging naar de *Vak- en Kunstwoordenlijst van den Metselaar,* bezorgd door A. VAN HOUCKE en J. SLEYPEN, bl. 177 en 178.

Kattegat, o. (-en). — Fr. *Chattière; Chatière.*

Zie **Uilegat.**

Kattermalje, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Crémaillère.*

Zie **Tandstang.**

Kattesteert, m. (-en) (volkst.). — Fr. *Lime queue-de-rat.*

Zie **Rattesteert.**

Kauffoor, o. (-en) (oud). — Fr. *Cagnard; Chauffoir.*

Zie **Komfoor.**

Kave, v. (-n) W.-Vl.). — Fr. *Cheminée; Souche de cheminée;* ook *Abat-vent* en *Capote.*
Zie **Schoorsteenpijp** en **Schoorsteenmonding.**

Kavel. v. (-s) (volkst.). — Fr. *Encoche; Entaille.*
Zie **Keep.**

Keel, v. (kelen).
— Fr. *Gorge.*
Zie **Elleboog.**
— Fr. *Noue.*
Zie **Kiel.**

Keellijst, v. (-en), **Cimaas,** v., **Simaas,** v., **Gola,** v., **Ojief,** o. (volkst.). — Fr. *Cimaise.*
Zie **Lijst.**

Keep, v. (kepen); **Kerf,** v. **Kert,** v. (volkst. bijz. O.-Vl.), **Kavel,** v. (volkst.). — Fr. *Encoche; Entaille.*
Insnijding met een scherp werktuig.

Keephout, a. (-en). — Fr. *Sablière.*
Zie **Muurplaat.**

Keer, v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Bois d'un vilbrequin.*
Zie **Omslag.**

Keere, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Vilbrequin.*
Zie **Omslagboor.**

Keerstang, v. (-en). — Fr. *Ringard.*
IJzeren keerstangen worden koudweg gebezigd tot het opnemen van het zilver bij het smelten van **werklood.**

Keerzijde. v. (-n), **Averechtsche zijde,** v. — Fr. *Envers.* — Hgd. *Kehrseite.* — Eng. *Wrong-side.*
De keerzijde van eene op zand gegoten plaat lood is die zijde, welke op het zand rustte.

Kegeldak, o. (-en), **Steil dak**, o. — Fr. *Toit conique; Toit en pointe.* — Hgd. *Steile dach.* — Eng. *High roof.*

Zie **Dak**.

Kegelklep, v. (-pen). — Fr. *Soupape conique.*

Zie **Klep**.

Kegelvormig verband, o. (-en). — Fr. *Raccord dit « à cône ».*

Zie **Privaatpot**.

Kenspreuk, v. (-en). — Fr. *Devise.*

De kenspreuk van het gilde der blikslagers, te Gent, luidde alsvolgt :

« *Nec cito, nec temere* » (MINARD), wat wij vertalen door de gekende spreuk :

« Haast en spoed
« Zijn zelden goed. »

Zij beduidt eigenlijk :

« Noch haastig, noch vermetel ».

De kenspreuk van het gilde der tin- en loodgieters derzelfde stad was, volgens MINARD :

« *Huum est in viscera terræ.* »

Wij zijn niet te weten gekomen wat dit « *huum* », dat zich in het ingewand der aarde bevindt, beteekent.

Keper, m. (-s) (soms v. in de volkst. en bij enkele schrijvers), **Dakspar**, v., **Spanrib**, v., **Dakrib**, v., **Kapraaf**, v., **Kaprave**, v. (volkst.), **Dekbalk**, m. — Fr. *Chevron.* — Hgd. *Dachsparren.* — Eng. *Rafter.*

Kepers zijn houten ribben, die op de gordingen en op de muurplaat dragen en waarop de beschieting wordt genageld. Zij zijn gewoonlijk van grenenhout,

meten 0.07 × 0.08 of 0.07 × 0.09 kant en worden op ongeveer $0^{m}45$ van as tot as geplaatst.

Keperhout, o. (-en). — Fr. *Chevronnage.*
Zie **Kepering.**

Kepering(e), v. (-en), **Keperhout**, o. — Fr. *Chevronnage.*
De kepers van een gebouw.

Kepervoet, m. (-en). — Fr. *Sablière.*
Zie **Muurplaat.**

Kerf, v. (kerven). — Fr. *Encoche; Entaille.*
Zie **Keep.**

Kerktoren, m. (-s). — Fr. *Clocher.*
Zie **Kloktoren.**

Kerkvenster, o. (-s). — Fr. *Vitrail.*
Het glas van een kerkvenster is in **vensterlood** gezet.

Kern, v. (-en). — Fr. *Noyau de moule; Boulon.*
Zie **Vormkern.**

Kert, v. (-en) (O.-Vl.). — Fr. *Encoche; Entaille.*
Zie **Keep.**

Kerte, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Frette.*
Zie **Beugel.**

Kervieter, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Croisillon; Sashbar.*
Zie **Glasroede.**

Kerwei(e), v. (-en) (volkst.).
Zie **Karwei.**

Ketel, m. (-s).

— Fr. *Marmite; Poëlc.*

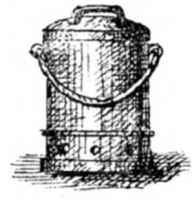
De **smeltketels** of -potten, die tot het smelten van lood of van soldeer dienen, zijn of van **gedreven ijzer** — Fr. *Fer embouti* — of van **gegoten ijzer** — Fr. *Fonte* — of van ijzer en met geklonken bodem — Fr. *à fond rivé.*

De **vuurketels** dienen tot het warmmaken der soldeerbouten, ook tot het smelten in de **loodpan**, van eene kleine hoeveelheid lood of soldeer.

Dit zijn gewone ijzeren ketels, waarin vuur is aangelegd met houtskool en die onder noch opening, noch rooster hebben, ten einde alle gevaar van brand te vermijden (Sch. 300); somszijn toch onderaan **luchtgaten** en bovenaan eene **schijf** (S. 301).

Sch. 300.

Sch. 301.

— Fr. *Casserole.*

Zie **Kastrol.**

Ketelbuischer, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Chaudronnier; Dinandier.*

Zie **Kopersmid.**

Ketelmakersbegorie, v. (-iën). — Fr. *Bigorne pour chaudronnier.*

Zie **Begorie.**

Keten, v. (-en, -s). — Fr. *Chaîne.*

Zie **Ketting.**

Keting(e), v. (volkst. o. a. Brab., Vl. en Antwerpen). — Fr. *Chaîne.*

Zie **Ketting.**

Ketting, m. (-en) (soms v. in de volkst.), **Keten,** v., **Keting(e),** v. (volkst. o. a. Brab., Vl. en Antwerpen). — Fr. *Chaîne.* — Hgd. *Kette.* — Eng. *Chain.*

Koord uit ijzeren schakels samengesteld.

Een ketting is vannoode tot het hanteeren van den **stortbak.**

Er zijn verschillende soorten van kettingen.

Keukenwater, o. (gmvd.). — Fr. *Eaux ménagères.* — Hgd. *Wirtschaftswasser.* — Eng. *Dirty-water.*

De buizen, tot het afleiden van het keukenwater naar de riool, moeten met eenen **stankafsluiter** voorzien zijn.

Keurdag, m. (-en). — Fr. *Jour de réception.*

Dag waarop voltooide werken gekeurd worden.

Eertijds : **Schaudagh.**

Keuring, v. (-en), **Oplevering,** v. — Fr. *Réception.*

De keuring wordt gedaan wanneer de loodgietersbaas of de zinkbewerkersbaas zijn werk oplevert.

Voor eene bedekking, geschiedt de **eindoplevering** enkel een jaar of meer na de voltooiing van het werk, tot **borgschap** van dezes duurzaamheid.

Eertijds : **Schauwinge** (Schouwing).

Keurtin, o. (gmvd.), **Proeftin,** o. (gmvd.). — Fr. *Etain de plane; Etain d'épreuve.*

Het tin van de beste soort.

Zie **Tin.**

Keuteren, bw. zw. (Brab. en Hageland). — Fr. *Attiser; Tisonner.*

Zie **Poken.**

Keuterhaak, m. (.haken) (Brab. en Hageland). — Fr. *Attisoir; Tisonnier.*

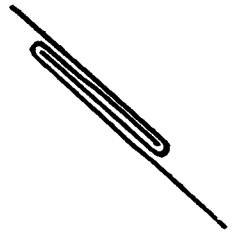
Zie **Pook.**

Keuvel, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Croupe d'un toit.*
Zie **Schild.**

Keuveleinde, o. (-n) (W.-V.), **Keuvelend**, o. (W.-Vl.). — Fr. *Pan de croupe.*
Het keuveleinde is een **eindschild.**
Zie **Schild.**

Kiel, v. (-en), **Keel**, v., **Dakkiel**, v., **Dakkeel**, v., **Dakvoeg**, v., **Kielgoot**, v., **Faneel**, o. — Fr. *Noue; Noulet.* — Hgd. *Kehlrinne.* — Eng. *Valley-channel.* — W. *Nowe.*

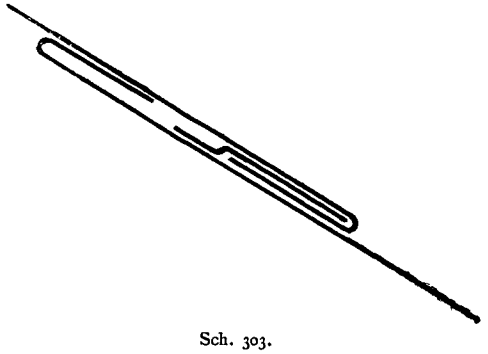
De kiel is de inspringende samenvoeging van twee daken of van deelen van daken of van de zijwangen van een dakvenster met het dak waarop het staat. (Zie **Inlating**).

Sch. 302.

Zij dient steeds met metaal, en best met lood of met zink, bedekt te zijn, zelfs als het eene pannen of eene schaliën bedekking geldt.

Indien het dak eene **helling** heeft van minstens 45 graden, vergenoegt zich de dekker de verschillende

Sch. 303.

platen door eene enkele **aanhaking** te verbinden. (Sch. 302).

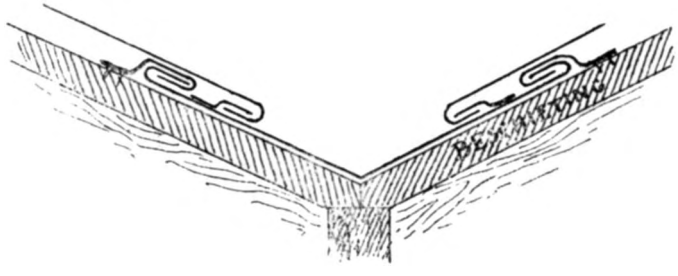
Heeft het eene mindere helling (minstens 30 graden), dan gebruikt men een dubbele aanhaking. (Sch. 303).

Soms soldeert men de verschillende deelen der kielbedekking, dit bijz. als deze niet zeer lang is en, in alle geval, als zij eene te geringe helling heeft.

Hoe zullen nu de zijkanten bevestigd worden? Bij pannen- en schaliëndaken geschiedt dit op eenvoudige wijze: het kielblad draagt aan beide zijden eene plooi, die vastgehaakt wordt door zinken klampjes of houvasten op eene daartoe aangebrachte plank genageld en waarboven dan de pannen of de schaliën overspringen.

Bij bedekkingen met **gekarteld zink** kan dit stelsel insgelijks toegepast worden, mits de zinken kiel zoo breed te maken dat de bladen er kunnen overspringen.

Bij gewone zinken bedekkingen moet men volstrekt toevlucht nemen tot de dubbele aanhaking. (Sch. 304).

Sch. 304.

De kiel wordt, over het algemeen, **Slaper** of **Slapergoot** genoemd; soms, en o. a. te Meenen, **Konkel.**

De twee slapers gevormd door de dakschilden van een staand dakvenster met de schilden van het dak, waarop dit rust, heeten de **vork** — Fr. *Fourchette.*

Kielbedekking, v. (-en). — Fr. *Noue; Noulet.*
Zie **Kiel.**

Kielberd, o. (-en), **Kielbord,** o. (-en). — Fr. *Planche de noue; Noue.*
De plank of de planken die de kiel vormen.

Kielgoot, v. (.goten). — Fr. *Noue; Noulet.*
Zie **Kiel.**

Kielkeper, m. (-s) (soms v. in de volkst. en bij enkele schrijvers). — Fr. *Chevron de noue.*
Keper waarop de **kiel** rust.

Kiellood, o. (gmvd.), **Slaper,** m. — Fr. *Plomb noquet; Noquet.* — Hgd. *Kielblei.* — Eng. *Gutter-lead.*
Het lood tot het bedekken van kielen.
Niet verwarren met **Loketlood.**

Kieltje, o. (-s), **Slapertje,** o., **Slaperken,** o. — Fr. *Noulet.*
Kleine kiel, daar waar de zijwang van een staand dakvenster het dak raakt.

Kiezelzink, o. (gmvd.). — Fr. *Calamine.*
Zie **Galmei.**

Kijkgat, o. (-en). — Fr. *Regard; Trou de visite.*
Zie **Schouwingsopening.**
Staat het kijkgat op eene **afloopbuis,** dan heet het **Afloopkijkgat** — Fr. *Regard de décharge* (Belg. lastk. van het Min. van S., P. en T.).

Kilogram(me), o. en m. (-men), **Nederlandsch Pond,** o. — Fr. *Kilogramme.*
De kilogram = 1000 gram.

De kilogram is het gewicht van éenen kubieken decimeter gedistilleerd water, bij 4 graden Celsius.

Kimlijn, v. — Fr. *Ligne d'horizon.*

Kiosk, v. (-en). — Fr. *Kiosque.*
Soort paviljoen in hoven of op openbare plaatsen, meestal met zink of met lood bedekt.

Klaarvreten, bw. ow. st. (volkst.). — Fr. *Décaper; Déroquer; Dérocher.*
Zie **Afeten**.

Klamp, m. (-en), **Klang**, v. (-en), **Haak**, m. — Fr. *Agrafe.* — Hgd. *Klammer.* — Eng. *Cramp; Clasp.* — W. *Agraffe; Agrappe.*
Zie **Bedekking**.

Klamp, m. (-en). — Fr. *Tasseau; Liteau.*
Zie **Roeflat.**

Klang, v. (-en). — Fr. *Agrafe.*
Zie **Klamp.**

Klap, v. (-pen). — Fr. *Clapet; Soupape.*
Zie **Klep**.

Klauw, m. (-en). — Fr. *Griffe.*
« De klauw van den loodgieter is een ijzer met twee haken, dat gebruikt wordt om de twee stukken van den vorm samen te drukken en **slot te geven.** » (DE BO.)
Hij is dus een **aansluitingsband.**

Klauw, v. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Gâche; Crochet pour tuyau de descente.*
Zie **Haak.**

Klauw, m. (-en), **Pen**, v. — Fr. *Panne; Queue.* — Hgd. *Pinne.* — Eng. *Pane.*
Zie **Hamer.**

Klauwhamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à panne.*
Zie **Hamer.**

Klauwier, m. (-en), **Haakspijker**, m. — Fr. *Clou à crochet.*

Kleem, v. (volkst.). — Fr. *Argile.*
Zie **Leem.**

Klei, v. (kleisoorten), **Kleiaarde**, v., **Kleit**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Argile.* — Hgd. *Thonerde.* — Eng. *Clay.*
Zie **Leem.**

Kleine begorie, v. (.iën). — Fr. *Bigorneau.* — Hgd. *Kleine Sperrhaken.* — Eng. *Small beak-iron.*
Zie **Begorie.**

Kleineeren, (Het) (volkst.).
— Fr. *Retrait.*
Zie **Inkrimpen.**
— Fr. *Rendre plus petit.*
Kleineeren heeft ook den zin van : iets verkleinen door er stukken af te breken of af te snijden.

Kleine kraan, v. (.kranen). — Fr. *Cannette; Canelle; Cannelle.*
De kleine kraan dient meest tot het aftappen van vaten enz.

Kleine tas, m. (-sen). — Fr. *Tasseau.* — Hgd. *Stock.* — Eng. *Stake.*
Zie **Tas.**

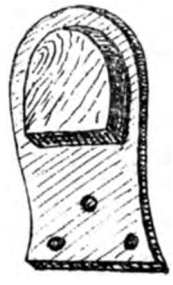
Klein kruisblik, o. (gmvd.).
Zie **Blik.**

Kleit, v. (kleitsoorten) (W.-Vl.). — Fr. *Argile.*
Zie **Klei.**

Klemhaak, m. (.haken). — Fr. *Serre-joints; Sergent; Serjoint; Chien.*
Zie **Spanvijs.**

Klep, v. (-pen), **Klap,** v. — Fr. *Clapet; Soupape.* — Hgd. *Klappe; Ventil.* — Eng. *Clack; Valve.*

De klep der gewone pomp bestaat enkel uit een lederen lapje, dat met kleine nageltjes langs

Sch. 305.

Sch. 306.

den eenen kant wordt vastgemaakt op het **hart** of op den **zuiger,** derwijze dat de opening vrij blijft.

Om te beletten dat het lapje in het gat dringt, nagelt men er bovenop een houten klosje, zóó aangericht dat het bij het opslaan tegen de buis niet raakt (Sch. 305.)

Het lapje kan met den **pomphaak** opgelicht worden als men de pomp wil **aflaten.**

Er worden verschillende soorten kleppen gebruikt. Die van sch. 306 wordt zeer veel benuttigd.

Die klep wordt op het **hart** of het **slot** der pomp geplaatst; men noemt ze veelal **sleutel** en

pompbout; het oog wordt door den pomphaak gevangen als men de pomp **wil** aflaten.

Wij vermelden nog:

de **wipklep** — Fr. *Soupape à bascule;*
de **schulpklep** — Fr. *id. à coquille;*
de **kegelklep** — Fr. *id. conique;*
de **kogelklep** — Fr. *id. sphérique;*

doch die hebben meer betrekking tot het ambacht van den werktuigkundige.

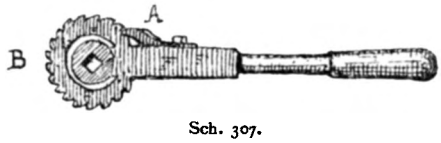
De **pompklep** wordt soms **hilletje** genoemd.

De **klep** van den **blaasbalg** neet in 't Fr. *Ame du soufflet.*

Klepper, m. (-s), **Radhouder**, m. — Fr. *Cliquet; Levier à rochet.*

Haak, die een tandwiel belet terug te draaien. Zie A, Sch. 307.

Klepperboor, v. (.boren), **Klepperdril**, m., **Krekel**, m. (Gent). — Fr. *Perçoir à rochet; Perçoir à*

Sch. 307.

levier; Drille à levier; Foret à rochet; Foret à levier. — Hgd. *Ratschbohrer; Bohrknarre.* — Eng. *Rack-drill; Ratchet-drill.*

Handwerktuig om gaten te boren, inzonderlijk in buizen van gas- en waterleidingen, waar eene **vertakking** moet geplaatst worden. Zie Sch. 307.

Klepwiel, o. (-en). — Fr. *Roue à rochet.*

Wiel met klepper.

Zie B, Sch. 307.

Klesp(e), v. (-en) (O.-Vl.). — Fr. *Patte.* — W. *Patte d'agraffe.*

Zie **Houvast.**

Klespe. v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Coyau*.
Zie **Regenbord**.

Kleur, v. (-en), **Koleur**, o. (-en) (volkst., o. a. Gent). — Fr. *Couleur*.
De metalen hebben eene vaste eigenaardige kleur.
Zie **Koper**, **Lood**, **Tin**, **Zink**.

Kliek, v. (-en). — Fr. *Coterie*.
Hij maakt deel van de loodgietersкliek.
Dit woord wordt door het werkvolk veelal met een begrip van verachting gebruikt, bijv. daar waar er tegenkanting ontstaat tegen beraamde maatregelen voor het verbeteren van den toestand van het ambacht.

Klimmend dakvenster, o. (-s). — Fr. *Lucarne rampante*.
Zie **Dakvenster**.

Klimmende buis, v. (.buizen). — Fr. *Colonne montante*.
Zie **Opgaande leiding**.

Klinkend tin, o. (gmvd.), **Fijn tin**, o. (gmvd.). — Fr. *Etain sonnant; Etain fin*. — Hgd. *Klangzinn Feinzinn*. — Eng. *Ringing tin; Fine tin*.
Zie **Tin**.

Klinkhamer, m. (-s), **Vernijdhamer**, m., **Riveerhamer**, m., **Niethamer**, m. (N.-Nedl.). — Fr. *Marteau à river; Rivoir*. — Hgd. *Niethammer*. — Eng. *Riveting-hammer*.
Zie **Hamer**.

Klinknagel, m. (-s), **Klinkspijker**, m. (-s) (N.-Nedl.).

Fr. *Clou à river; Rivet.*
Zie **Bandnagel.**

Klinkwerk, o. (gmvd.). – Fr. *Ouvrage assemblé au moyen de rivets.*
Geklonken werk.

Klisp, v. (-en) (O.-Vl.), **Klisse,** v. (-n) (Brab.). — Fr. *Patte.*
Zie **Houvast.**

Klissen, bn. ow. zw. — Fr. *Sertir.*
Zie **Inluiken.**

Klodde, v. (-n) (Vl.). — Fr. *Etoupe.*
Grove afval van vlas door het zwingelen afgescheiden.
Niet verwarren met **werk,** afval na het hekelen, dat fijner is.

Kloefnageltje, o. (-s) (volkst.).
Zie **Pompegrui.**

Klokgat, o. (-en). — Fr. *Abée.*
Zie **Galmgat.**

Klokkengieter, m. (-s). — Fr. *Fondeur de cloches.*
Zie **Gieter.**

Klokkenspijs, v. (gmvd.) (volkst.), **Klokkenspijze,** v. (gmvd.) (volkst.). — Fr. *Potin.*
Zie **Klokspijs.**

Klok(ke)toren, m. (-s), **Kerktoren,** m. — Fr. *Clocher.*
Wordt meestal met schaliën, lood, koper of zink bedekt.

Klokspijs, v. (gmvd.), **Belmetaal**, o. (gmvd.). **Klokkenspijs**, v. (gmvd.) (volkst.), **Klokkenspijze**, v. (gmvd.) (volkst.). — Fr. *Potin.* — Hgd. *Weissmetall.* — Eng. *Pewter.*

De **gele klokspijs** wordt gebruikt tot het maken van kanonnen, klokken enz.

De **grijze klokspijs**, met het afval van **latoen** vervaardigd, dient o. a. tot het maken van **kranen.**

Zie ook **Brons.**

Kloktorentje, o. (-s). — Fr. *Campanile.*

Over het algemeen met metaal bedekt.

In de lastkohieren van het Ministerie van S., P. en T. staat veelal het woord : **Open toren,** hetgeen beter past bij zulk torentje dat geene klok heeft.

Klomp, m. (-en). — Fr. *Saumon; Bloc; Barre; Lingot; Navette.*

Zie **Blok** en **Staaf.**

Klomplood, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb en saumons* of *en lingots* of *à navettes* of *en pains.*

Zie **Staaflood.**

Klont, v. (-en). — Fr. *Morceau.*

Ongevormd stuk, kleiner dan een klomp.

De zinkbewerker bezigt niet altijd den **soldeerblok** (zie **Salmiak**) maar neemt veelal eenvoudigweg eene klont salmiak, waarop hij den bout wrijft, alsook een gewoon stukje soldeer om dezen te vertinnen.

Klonter, m. (-s). — Fr. *Marron.*

Zie **Klonteren.**

Klonteren, ow. zw., **Stollen**, ow. zw., **Verklonteren**, ow. zw. (volkst.), **Klotteren**, ow. zw. (Vl.). — Fr. *Bourrer.*

Bij het **gieten,** loopt het lood soms op het zand niet voort, het **stolt** of **klontert.**

Klophamer, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Batte; Bourseau.*
Zie **Slagel.**

Kloppen, bw. zw., **Buischen,** bw. zw. (Vl., Limburg), **Buissen,** bw. zw. (Vl., Limburg), **Bussen,** bw. zw. (Vl., Limburg), **Boesen,** bw. zw. (Brab.), **Bossen,** bw. zw. (Brab.). — Fr. *Battre.*

De loodgieter **klopt** op het lood om het effen te maken.

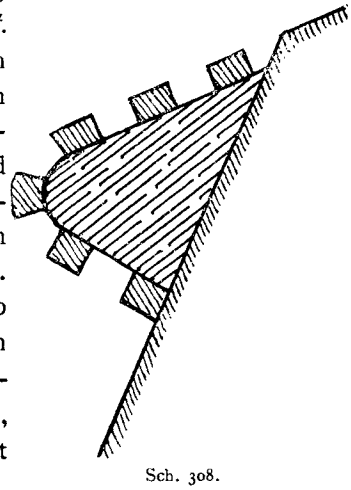
Klopper, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Batte; Bourseau.*
Zie **Slagel.**

Klos, m. (-sen).
— Fr. *Taquet.*
Zie **Klep.**
— Fr. *Boîte à foret; Bobine à foret; Porte-forets.*
Zie **Drilklos.**

Klos, m. (-sen), **Schoen,** m. — Fr. *Patin; Taquet.*

Klossen zijn stukken hout, die tot het plaatsen van kroonlijsten op mansard-daken aangewend worden en die den algemeenen vorm dier lijsten in den ruwe weergeven.

Soms worden latten op de klossen genageld en maken alzoo eene opengewerkte beschieting uit, waarop dan het zink wordt aangebracht (Sch. 308).

Sch. 308.

Wij lazen in een lastkohier van het Min. van S., P. en T.:

« Belijste zoom van den voorsprong van het ge-
« bouw, van zink nr 16, volgens teekening, met in-
« begrip van schoenen van Noordsch grenenhout,
« 1e soort ».

Klotteren, ow. zw. (Vl.). — Fr. *Bourrer.*
Zie **Klonteren**.

Klouwiere, v. (-s) (W.-Vl.) (Bastw.). — Fr. *Clouère; Clouvière; Cloutière; Clouière.*
Zie **Nagelmal**.

Knaap, m. (knapen). — Fr. *Aide.*
Te Gent o. a. klinkt het :
Zinkbewerkersknaap; **Loodgietersknaap**.
Zie **Loodgieter**.

Knevel, m. (-s). — Fr. *Corde.*
Zie **Streng**.

Knie, v. (-ën). — Fr. *Potence de brimbale.*
Zie **Gek**.

Knie, v. (-en) (oud). — Fr. *Coude.*
« Viere pipe met twee knien ».
(*Inventaire des archives de la ville de Bruges*, v. 307).
Zie **Elleboog**.

Knier, v. (-en). — Fr. *Charnière.*
Zie **Scharnier**.

Knievormige boltas, m. (-sen). — Fr. *Tasseau en boule; Tasseau à genou.*
Zie **Tas**.

Knijpen, bw. st. — Fr. *Cisailler; Découper.*
Zie **Knippen**.

Knijptang, v. (-en) (volkst.). — Fr. *Tenaille tricoise.*

Zie **Trektang.**

Knippen, bw. zw., **Knijpen**, bw., st., **Snijden** bw. ow. st. — Fr. *Cisailler; Découper.*

Om blik, bladzink of platlood te knippen bezigt men eene **schaar.**

Knipschaar, v. (.scharen). — Fr. *Cisaille à main.*

Zie **Handschaar.**

Knipwaag, v. (.wagen), **Einsel**, m. (W.-Vl.), **Ensel**, m. (W.-Vl.), **Einsal**, m. (Vl.), **Eusel**, m. (volkst.), **Insel**, m. (W.-Vl.), **Uisel**, m. (Brab. en O.-Vl.), **Unsel**, m. (Brab.), **Punder**, m. (Limburg), **Unster**, m. (N.-Nedl.), **Heynsele**, (oud).

De knipwaag is eene Romeinsche **waag** of **weegschaal.** — Fr. *Balance romaine.*

Zij wordt heden weinig gebruikt.

Knoeier, m. (-s), **Broddelaar**, m., **Foefelaar**, m. (Vl.), **Fateraar(e)**, m. (W.-Vl.), **Prutser**, m. (volkst.), **Roffelaar**, m. (volkst.), **Martelaar**, m. (volkst.) — Fr. *Croûte; Croûton; Mauvais ouvrier.*

Werkman die zijn ambacht niet kent of die het werk op eene gebrekkige of eene slordige wijze uitvoert.

Bij het soldeeren ziet men of de werkman een knoeier is of niet.

Knoop, m. (-en). — Fr. *Nœud.*

Knobbel gevormd door het lasschen van twee buizen. Zie **Soldeeren.**

Ziehier volgens AUCAMUS, het gewicht van het noodige soldeer voor de soldeerknoopen aan looden buizen.

Diameter der buizen.	Gewicht van het soldeer.	Diameter der buizen.	Gewicht van het soldeer.
13 mM.	0k250	40 mM.	0k900
16 id.	0k420	45 id.	1k200
18 id.	0k420	50 id.	1k330
20 id.	0k440	55 id.	1k380
25 id.	0k540	60 id.	1k500
27 id.	0k540	70 id.	1k820
30 id.	0k650	80 id.	2k110
35 id.	0k750		

De verbinding van de twee uiteinden eener koord, ook de knobbel ontstaan door het dooreenstrengelen eener koord, heeten ook **knoop**.

Knoptang, v. (-en). — Fr. *Tenaille à boulon.*
Zie **Tang**.

Koebeitel, m. (-s) (volkst. bijz. W.-Vl.), **Koebertel**, m. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Ciseau à froid.*
Zie **Koudbeitel**.

Koeken aas, o. (.azen) (Gent). — Fr. *Losange.*
Zie **Ruit**.

Koelen, bw. ow. zw. — Fr. *Refroidir.*
Smeltend lood koelen (ook **afkoelen**) is dezes warmtegraad doen verminderen.

Koepel, m. (-s). — Fr. *Dôme; Toit en coupole.*
Zie **Koepeldak**.

Koepeldak, o. (-en), **Koepel**, m., **Dom**, m. — Fr. *Toit en coupole; Dôme.*
Menig koepeldak is met koper of met lood bedekt.
Zie **Dak**.

Koeverdak, o. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Toiture* of *Couverture en losanges.*

Zie **Schaliëndak.**

Koevoet, m. (-en) (volkst.). — Fr. *Tasseau d'établi.*

Zie **Tas.**

Koevoetolie, v. (.iën). — Fr. *Huile de pied-de-bœuf.*

Zie **Olie.**

Koffoor, o. (-en) (volkst.). — Fr. *Cagnard; Chauffoir.*

Zie **Komfoor.**

Kogelklep, v. (-pen). — Fr. *Soupape sphérique.*

Zie **Klep.**

Kohier van lasten en voorwaarden, o. (-en.). — Fr. *Cahier des charges et conditions.*

Zie **Lastkohier.**

Koiffoir, o. (-en, -s) (oud). — Fr. *Cagnard; Chauffoir.*

Zie **Komfoor.**

Koker, m. (-s).

— Fr. *Douille.* — Hgd. *Rohr.* — Eng. *Socket.*

Hol gedeelte van zekere werktuigen, waarin eene **handhaaf** wordt gestoken.

— Fr. *Fourreau.*

Zie **Scheede.**

Koleur, o. (-en) (volkst. o. a. Gent). — Fr. *Couleur.*

Zie **Kleur.**

Kolk, v. (-en).

— Fr. *Entonnoir; Cuvette; Hoste.*

Zie **Ontvangbak.**

— Fr. *Réservoir de chasse.*

Staat in enkele oudere lastkohieren, uitgegeven door het Ministerie van S., P. en T; de woorden **Spuibak** en **Stortbak**, welke in de nieuwere meermaals in denzelfden zin voorkomen, zijn onzes dunkens geschikter.

Zie **Stortbak.**

Kolom, v. (-men) en beter **Zuil**, v. (-en). — Fr. *Colonne.*

De zinkbewerker vervaardigt zinken kolommetjes of **zuiltjes** ter versiering.

(Het woord « **zuil** » wordt echter weinig of niet door dien werkman gebezigd).

De **waterkolom** of beter de **waterzuil** eener pomp is de hoeveelheid water, die door de **aanvoerbuis** van den put af tot aan de **behuizing** komt.

De **aanvoerbuis** eener **zuigpomp** wordt in 't Fr. *Colonne montante* genoemd.

De voornaamste water- of gasbuis eener leiding, die het water of het gas op de verdiepingen van een gebouw brengt en waarop de **vertakkingen** zijn aangebracht, heet insgelijks in 't Fr. *Colonne montante.*

Kom, v. (-men), **Bassijn**, m. (volkst. Bastw.).

— Fr. *Bassin.*

Deze gemetselde kom zal op haar binnenvlak met **bladlood** belegd worden, zoo niet blijft er nooit water in.

— Fr. *Casserole.*

Zie **Kastrol.**

Komenschap, v. (gmvd.) (W.-Vl., Hageland), **Komenschepe**, v. (gmvd.) (W.-Vl.). — Fr. *Marchandise.*

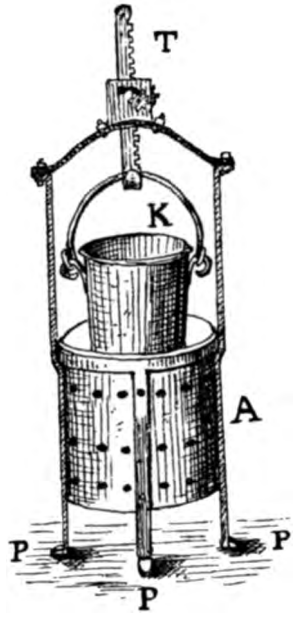
Zie **Koopmanschap.**

Komfoor, o. (-en), **Komvoor**, o., **Koffoor**. o. (volkst.), **Koiffoor**, **Kaffoor**, **Kauffoor**, o. (oud). — Fr. *Cagnard; Chauffoir.* — Eng. *Plumber's stove.*

Het komfoor der loodgieters (Sch. 309) is een groote ijzeren **ketel** A op **pooten** P, met **rooster** en met **luchtgaten** op den wand, waarin vuur gestookt wordt tot het smelten van lood en tot het warm maken der soldeerbouten.

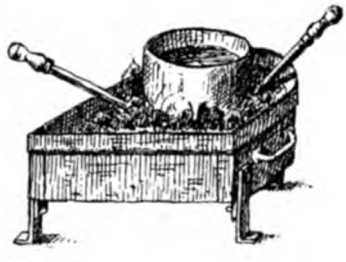
De ketel of pot K, met lood gevuld, hangt doorgaans aan eene beweegbare **tandstang** T. De komfooren meten gewoonlijk 33 tot 50 cM. doormeter.

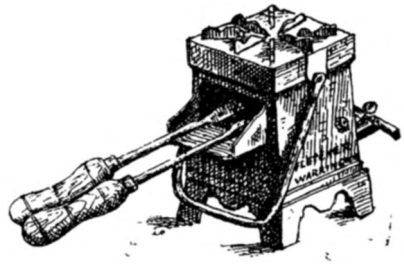
De loodgieters gebruikten eertijds eenen ijzeraarden ketel, in het Fr. *Fosse* genaamd.

Sch. 309.

Wanneer de loodgieter geen komfoor voorhanden heeft zooals het meer gebeurt op het werk, dan voert

Sch. 310.

Sch. 311.

hij met zich een gegoten ijzeren **plateel** op drie pooten.

Dit plateel heeft de vereischte diepte om al de

brandende houtskool in aanraking met de lucht te laten. Daarop stelt hij dan eenen **loodpot**, waarin het lood of het soldeer smelt (Sch. 310).

Wij zagen zeer vernuftig samengestelde gaskomfooren gebruiken waarmede men twee en meer soldeerbouten te gelijk kon verwarmen en terzelfdertijd lood kan doen smelten in eenen daartoe geschikten **loodpot**.

Zie sch. 311, een gaskomfoor van het stelsel Fletcher.

Kommerschap, v. (gmvd.) (Brab.). — Fr. *Marchandise.*

Zie **Koopmanschap.**

Kompas, o. (-sen). — Fr. *Boussole.*

Werktuig dat hoofdzakelijk bestaat uit eene magneetnaald in evenwicht op eene spil.

Een der punten der naald wijst het magnetisch Noorden aan.

Zie **Windstreek.**

Komvoor, o. (-en). — Fr. *Cagnard; Chauffoir.*

Zie **Komfoor.**

Koning, m. (gmvd.). — Fr. *Régule.* — Hgd. *König; Regulus.* — Eng. *Regulus.*

Zuiverst bestanddeel van gemengd metaal.

Metaalmengsel, waarin tin voorkomt en dat groote wrijving moet kunnen onderstaan.

Koningswater, o. (gmvd.). — Fr. *Eau régale.* — Hgd. *Königswasser.* — Eng. *Aqua regia.*

Mengsel van 2 deelen chloorhydrischzuur met 1 deel salpeterzuur.

In koningswater wordt o. a. het goud, de koning der metalen, opgelost.

Zie **Lood.**

Konkel, m. (-s) (W.-Vl.), **Konker**, m. (-s) (Fr.-Vl.). — Fr. *Noue.*

Zie **Kiel.**

Konsole, v. (-n) (Bastw.). — Fr. *Console.*

Zie **Console.**

Koolschop, v. (-pen), **Koolschup**(pe), v. (-pen (-n)) (volkst.). — Fr. *Pelle à charbons.*

Koolzaadolie, v. (.iën). — Fr. *Huile de colza.*

Zie **Olie.**

Koomanschap, v. (gmvd.) (O.-Vl.). — Fr. *Marchandise.*

Zie **Koopmanschap.**

Kooplood, o. (gmvd.), **Ruwlood**, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb brut.*

Kooplood bevat geen zilver meer, doch doorgaans zwavel, spiesglans, arsenicum en andere stoffen, die het **hard** en **broos** maken.

Het wordt hersmolten om het van de vreemde bestanddeelen te scheiden.

Niet verwarren met **Werklood**, noch met **Handelslood.**

Koopmanschap, v. (gmvd.), **Koomanschap**, v. (O.-Vl.), **Komenschap**, v. (W.-Vl. en Hageland), **Komenschepe**, v. (W.-Vl.), **Kommerschap**, v. (Brab.), **Stoffagie**, v. (Vl.). — Fr. *Marchandise.*

Goede koopmanschap gebruiken bij het bedekken, dat is bijv. zink, soldeer enz. gebruiken welke aan al de vereischten voldoen.

Koord, v. (-en). — Fr. *Corde.* — Hgd. *Schnur.* — Eng. *Cord.*

Allerlei soorten van koorden worden benuttigd, bijv. om bij het gewoon soldeeren, de te lasschen stukken tegeneen te houden.

De koord van den lood- of zinkdekker heeft groote **knoopen** op gelijken afstand van elkander en waarin de haak van den **hangstoel** wordt vastgehecht.

De koord tot het beklimmen van eene torennaald heet in 't Fr. *Fouet.*

Zie nog **Touw, Dekkerslijn** enz.

Koorentang(e), v. (-en) (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Brucelles.*

Zie **Tang.**

Koornaar, v. (.aren). — Fr. *Epi.*

Verkeerde uitdrukking voor het woord **Topsieraad.**

Zie aldaar.

Koorntang(e), v. (-en) (-n) (Vl.). — Fr. *Brucelles.*

Zie **Tang.**

Kop, m. (-pen). — Fr. *Chappe; Chape.* — Hgd. *Hobel.* — Eng. *Cope.*

De koppen of handvatten van den vorm, waarin looden buizen gegoten worden, dienen tot het openen en het sluiten van dien vorm.

Kop, m. (-pen) (eener plaat). — Fr. *Tête de table.*

De kop eener gegoten looden plaat is het dikke uiteinde dezer plaat, dus de kant, die aan de lagere zijde der **giettafel** lag.

Kop, m. (-pen) (van den hamer), **Hamerkop,** m. — Fr. *Tête du marteau.* — Hgd. *Hammerkopf.* — Eng. *Head of a hammer.*

Zie **Hamer.**

Kop, m. (-pen), van den nagel, **Nagelkop**, m. (Z.-Nedl.), **Spijkerkop**, m. (N.-Nedl.). — Fr. *Tête de clou.* — Hgd. *Nagelkopf.* — Eng. *Head of a nail.*

Om den kop der gewone nagels te maken dient men drie **hamerslagen** te geven.

Koper, o. (gmvd.). — Fr. *Cuivre.* — Hgd. *Kupfer.* — Eng. *Copper.*

Het koper is een roodkleurig metaal, dat veerkrachtig en zeer uitrekbaar onder den hamer is. Het smelt enkel bij eene groote hitte.

Het soortelijk gewicht is 8.800 tot 8.920.

Door de aanraking met de lucht ontstaat op dit metaal het zoogenaamde **kopergroen.**

Koper met tin of met zink vermengd heet òf **brons** òf **latoen.**

Het koper en zijne samenstellingen worden tot het vervaardigen van velerlei voorwerpen gebruikt, doch hunne bewerking betreft meer bijzonderlijk het ambacht van den **kopergieter** of dit van den **koperslager.**

Niettemin worden vele koperen voorwerpen door den loodgieter geplaatst en benuttigd, zooals bijv. koperen **kranen,** koperen **soldeerbouten** enz.; meestal ook is het de zinkbewerker die zich met de koperen **bedekkingen** onledig houdt.

Wij vermelden :

Zwart koper, dat is ruw en onzuiver koper; **wit koper,** rood koper dat met zink en arsenicum is gemengd en daardoor eenen witten glans verkrijgt;

Rosetkoper of **Schijfkoper** of **Zuiver koper,** waarin geene vreemde stoffen aanwezig zijn;

Onbewerkt koper enz.

Koperdekker, m. (-s). — Fr. *Couvreur en cuivre.*

Hij die koperen bedekkingen legt.

Koperdraad, o. (gmvd.) als stofnaam; m. (.draden) als voorwerpsnaam. — Fr. *Fil de cuivre.* — Hgd. *Kupferdraht.* — Eng. *Copper-wire.*

Zie **Rekdraad.**

Koperdrijver, m. (-s). — Fr. *Ciseleur en cuivre.*

Zie **Kopersmid** en **Drijven.**

Koperen bedekking, v. (.-en). — Fr. *Couverture en cuivre.*

Zie **Bedekking van koper.**

Kopererts, o. (-en). — Fr. *Minerai de cuivre.* — Hgd. *Kupfererz.* — Eng. *Copper-ore.*

De bijzonderste ertsen waaruit het koper wordt getrokken, zijn :

a) Onder de koolstofzure zouten :

de **Chalcosine** (van het Grieksche **Chalcos** d. i. koper);

b) Onder de zwavelverbindingen :

de **Kopervuursteen.** — Fr. *Chalcopyrite;*

c) Onder de oxyden :

de **Zigeline** — Fr. *Zigueline.*

Kopergieter, m. (-s). — Fr. *Fondeur en cuivre.* - Hgd. *Rothgiesser.* — Eng. *Copper-founder.*

Zie **Gieter.**

Kopergoud, o. (gmvd.). — Fr. *Similor.*

Zie **Schijngoud.**

Kopergroen, o. (gmvd.), **Spaansch groen**, o. (gmvd.). — Fr. *Vert-de-gris.*

Het koper **beroest** niet, doch het wordt door aanraking met de vochtige lucht met eene dunne laag onderazijnzuurkoper, kopergroen genaamd, bedekt.

Kopergroen dient niet verward met het zoogenaamde **patina** dat zich op het **brons** vormt.

Kopermijn, v. (-en). — Fr. *Mine de cuivre.*
Mijn waaruit **koperertz** wordt getrokken.

Koperslager, m. (-s). — Fr. *Chaudronnier; Dinandier.*
Zie **Kopersmid.**

Kopersmid, m. (-s, .smeden) (meer N.-Nedl.), **Koperslager**, m., **Ketelbuischer**, m. (W.-Vl.). — Fr. *Chaudronnier; Dinandier.* — Hgd. *Kupferschmied.* — Eng. *Coppersmith.*
Hij die koperen voorwerpen — Fr. *Dinanderies* — vervaardigt.
Niet verwarren met **koperdrijver**; de **drijver** is geen **smid.**
Zie ook **Buischen** en **Drijven.**

Kopersoldeer, o. (-sels), **Kopersoldeersel**, o. (-s). — Fr. *Soudure de cuivre.* — Hgd. *Kupferlot.* — Eng. *Hard solder.*
Zie **Soldeer.**

Koperteeken, o. (-s). — Fr. *Ligneur.*
Koperen **stift** gebezigd bij het **afteekenen.**

Kopervitriool, v. en o. (gmvd.). — Fr. *Sulfate de cuivre.*
Blauwachtig zout, ontstaan door de werking van zwavelzuur op koper.
Zie **Gegalvaniseerd ijzer.**

Kopervuursteen, m. (gmvd.). — Fr. *Chalcopyrite.*
Zie **Koperertz.**

Koperwerk, o. (gmvd.). — Fr. *Ouvrages de cuivre.* — Eng. *Brasswork.*
Wordt gezegd voor kranen en andere voorwerpen van koper vervaardigd.

In de volkstaal ook « **koper** » :
« Schuur het koper » voor « Schuur het koperwerk ».

Kopnagel, m. (-s). — Fr. *Clou à tête.*
Zie **Hoofdnagel.**

Koppermaandag, m. (-en) (N.-Nedl.), **Koppertjesmaandag**, m. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Lundi perdu.*
Zie **Verloren maandag.**

Kornis, v. (-sen) (Bastw.). — Fr. *Corniche.*
Zie **Daklijst.**

Kornisband, m. (-en). — Fr. *Devant de chéneau.*
Zie **Daklijst.**

Kornisgoot, v. (.goten) (O.-Vl., bijz. Gent). — Fr. *Chéneau.*
Zie **Bakgoot.**

Korrel, v. (-s, -en) (N.-Nedl.). — Fr. *Décigramme.*
Zie **Decigram.**

Korrel, v. (-s, -en). — Fr. *Grain.*
Zie **Korreling.**

Korrelige galena, v. (gmvd.). — Fr. *Galène grenue.* — Hgd. *Körnige Bleiglanz.* — Eng. *Granular galena.*
Zie **Galena.**

Korreling, v. (gmvd.). — Fr. *Granulation.*
Bewerking waardoor een metaal in **korrels** gebracht wordt opdat het gemakkelijker zou smelten of zich zou mengen met eene andere stof.

Korreltin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain en larmes.* — Hgd. *Körnerzinn.* — Eng. *Grain-tin.*
Zie **Tin.**

Korten, bw. ow. zw. — Fr. *Ecourter; Raccourcir.*
Zie **Afkorten.**

Korteres(se), v. (gmvd.) (volkst.). — Fr. *Pénurie.*
Korteres van werk = Schaarschheid, gebrek aan werk.

Koteraar, m. (-s) (bijz. Vl.). — Fr. *Attisoir; Tisonnier.*
Zie **Pook.**

Koteren, bw. zw. (Z.-Nedl.). — Fr. *Attiser; Tisonner; Attisonner.*
Zie **Poken** en **Rakelen.**

Koterhaak, m. (.haken),

Koterijzer, o. (-s) (Vl., Brab.),

Koterstang, v. (-en). — Fr. *Attisoir; Tisonnier.*
Zie **Pook.**

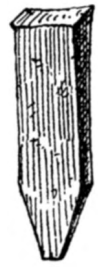
Koubeitel, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Ciseau à froid.*
Zie **Koudbeitel.**

Koudbeitel, m. (-s), **Koebeitel**, **Koebertel**, **Koubeitel**, m. (volkst.). - Fr. *Ciseau à froid.*

Korte doch sterke beitel om metaal koud te kappen (Sch. 312).

De **loodbeitel** is eene soort van koudbeitel.

Zie ook **Beitel** voor de verschillende benamingen en schrijfwijzen.

Sch. 312.

Koude druppels, m. (mvd.), **Koude loop**, m. (gmvd.) (volkst.). — Fr. *Gouttes froides; Froid.*
Bij het trekken van looden buizen gebeurt het

dat het lood **stolt** en dat daardoor eene ongelijkheid in de dikte der buizen of eene **inkrimping** ontstaat.

Indien zulke buizen, met zoogezegde **koude druppels**, groote drukkingen moeten ondergaan, zullen zij barsten.

Zie ook **Hoedanigheden** en **Gebreken**.

Koudsmeden, bw. zw. — Fr. *Ecrouir.* — Hgd. *Kalthämmern.* — Eng. *To cold-hammer.*

Door herhaald hameren een stuk metaal zijne **smeedbaarheid** doen verliezen.

Het koudsmeden heet in 't Fr. *Ecrouissage; Ecrouissement.*

Kozijnbuisje, o. (-s) (Z.-Nedl.), **Kozijnpijpje**, o. (-s) (N.-Nedl.). — Fr. *Busette pour jet-d'eau de châssis.*

Zie **Buisje**.

Kraag, m. (kragen) (v. te Gent). — Fr. *Collet; Collerette.*

Overslag eener buis.

De kragen van eene **buisverbinding** bestaan uit metalen platen, die op de uiteinden der buizen bevestigd en aan elkander verbonden zijn door middel van **bouten**.

Kraag, m. (kragen), **Pompleder**, o. — Fr. *Collet.* — Hgd. *Rand.* — Eng. *Colar.*

Lederen reep, die aan den **pompzuiger** genageld wordt, ten einde de luchtdichte wrijving tegen de **pompbuis** te bekomen.

De handel levert nu ook kragen van **gedreven leder**, dus zonder naad.

Kraag, m. (kragen), **Kraal**, m. (kralen) (N.-Nedl.). — Fr. *Bourrelet.* — W. *Crolle.*

Het woord **kraal** komt voor in den zin van **omgekrolde boord** in de uitgaven over de zinken bedekkingen der Maatschappij « *La Vieille-Montagne* ».

Die naam werd waarschijnlijk door den N.-Nedl. schrijver gegeven ter oorzake der gelijkenis met de **lijst** (Fr. *Moulure*) van dien naam (soort kwartrond of ojief).

Kraan, v. (kranen). — Fr. *Robinet.* — Hgd. *Hahn.* — Eng. *Cock; Tap.*

De loodgieter vervaardigt geene kranen; dit is eigenlijk het werk van den kopergieter en van den koperdraaier, doch over het algemeen plaatst hij de kranen, die aan gewone drukkingen moeten weerstaan (1).

Daarom achten wij het gepast de bijzonderste soorten te vermelden :

In het opzicht van de bestemming :

1° de **Afsluitingskraan** of **Afsluitkraan** of **Stopkraan** of **Stuitkraan**;

2° de **Dienstkraan**;

3° de **Kraan met drukking**;

4° de **Brandkraan**;

5° de **Veiligheidskraan**;

6° de **Kleine kraan**;

7° de **Reinigings-** of **Afloopkraan**;

8° de **Proefnemings-** of **Probeerkraan**;

9° de **Spuikraan**;

10° de **Waterkraan**;

11° de **Aftapkraan** enz.

In het opzicht van den vorm :

1° de **Badkraan**;

2° de **Duwkraan**;

---

(1) De kranen, welke aan hooge drukkingen moeten weerstaan, hebben betrekking tot het ambacht van den werktuigkundige.

3° de **Kraanhals** of **Zwaanshals** of **Zwanenhals** of **Langhals**;

4° de **Kraan met dubbelen weg**;

5° de **Kraan met kop**;

6° de **S-kraan**;

7° de **Tuit-** of **Tootkraan**;

8° de **Zelfsluitende kraan**;

9° de **Zelfwerkende kraan** enz.

Bij vele **dienstkranen** kan aan den **sleutel** enkel een kwart volle draai gegeven worden; die heeten in 't Fr. *Robinets à quart de tour.*

Andere kranen worden met eenen **verdrijfbout** (Fr. *Repoussoir*) gemaakt en zijn daardoor bestand tegen de **terugstuiting** van het water (Fr. *Coup de bélier*).

De gewone kranen worden met of zonder verbinding geleverd; soms is er nog eene beschroefde verbinding aan de monding of aan de **toot.**

Wat aangaat de **sleutels**, deze zijn of geslepen of beschroefd, en hebben een T-vormig of een krukvormig handvatsel.

Dikwerf en inzonderlijk bij **stopkranen** is de sleutel vierkantig en hij moet dan door middel van eenen **moersleutel** open- of toegedraaid worden.

Andere sleutels, o. a. die van brandkranen, worden soms bewogen door middel van een **vliegwiel.**

Zie nog **Bus, Kraansleutel, Spuwer** enz.

Kraanaanspanner, m. (-s). — Fr. *Clef de serrage pour robinets.*

Zie **Kraansleutel**.

Kraanboor, v. (.boren) (N.-Nedl.). — Fr. *Coupe-cercle.*

Zie **Cirkelboor.**

Kraanbus, v. (-sen), **Kraankast**, v. – Fr. *Boisseau de robinet.* — Hgd. *Büchse; Sitz.* – Eng. *Shell; Seat.*
Koperen bus waarin de sleutel eener kraan draait.

Kraandraaier, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Clef de serrage pour robinets.*
Zie **Kraansleutel.**

Kraandraaier, m. (-s), **Kraangieter**, m., **Kraanmaker**, m. — Fr. *Robinetier.* — Hgd. *Hahnmacher.* — Eng. *Cock-maker.*
Hij die kranen vervaardigt.
Eigenlijk giet de kraangieter de kranen en de kraandraaier moet ze dan **afbaarden**, afvijlen, **beschroeven** en gansch **afwerken.**

Kraangieter, m. (-s). — Fr. *Robinetier.*
Zie **Kraandraaier.**

Kraanhals, m. (.halzen). — Fr. *Col-de-cygne.*
Zie **Zwanenhals.**

Kraankast, v. (-en). — Fr. *Boisseau de robinet.*
Zie Kraanbus.

Kraanmaker, m. (-s). — Fr. *Robinetier.*
Zie **Kraandraaier.**

Kraan met drukking, v. (kranen.). – Fr. *Robinet à pression.*
Kraan op eene waterleiding geplaatst, die aan eene zekere drukking kan weerstaan.

Kraan met dubbelen weg, v. (kranen.). — Fr. *Robinet à deux eaux* of *à deux canaux.* – Hgd. *Zweiweghahn.* — Eng. *Two-way-cock.*

De gewone **afsluitingskraan** kan met dubbelen weg gemaakt worden.

Kraan met kop, v. (kranen.). — Fr. *Robinet à tête.*

Kraansleutel, m. (-s). — Fr. *Clef de robinet; Noix de robinet.* — Hgd. *Hahnkegel; Zapfen.* — Eng. *Plug.*
De sleutel draait of slijt in de **bus.**

Kraansleutel, m. (-s), **Kraandraaier,** m. (volkst.), **Kraanaanspanner,** m. — Fr. *Clef de serrage pour robinets.* — Eng. *Cock-spanner.*
Soort **moersleutel** dienende om bijv. **stopkranen** open en toe te draaien.

Kraansleutelkruk, v. (-ken). — Fr. *Béquille de clef de robinet.*
Krukvormige kop van eenen kraansleutel.

Kraan voor het gebruik, v. (kranen.). — Fr. *Robinet de service; Robinet de débit.*
(Lastk. van het Min. van S., P. en T.).
Zie **Dienstkraan.**

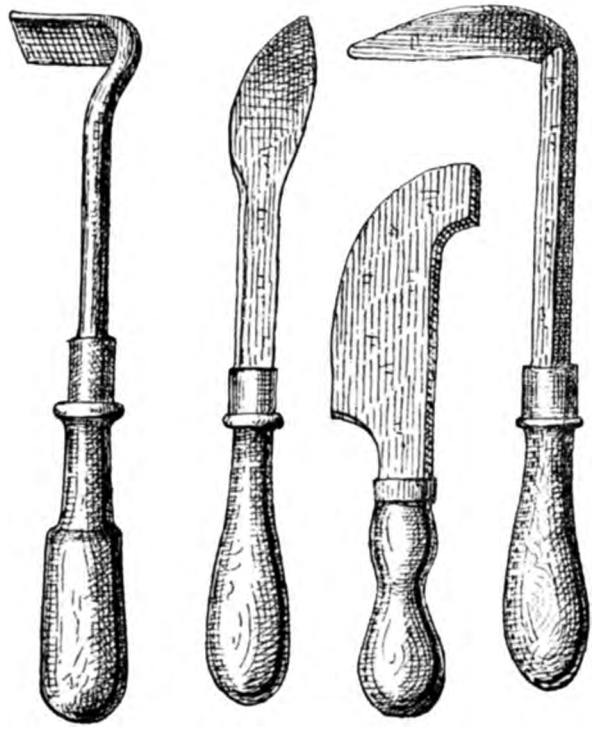
Krabben, bw. zw. — Fr. *Gratter.*
Door het krabben met den **krabber** wordt het metaal in staat gesteld het soldeer te vatten.
Lood krabben. — Fr. *Ecailler.*

Krabber, m. (-s). — Fr. *Grattoir; Paroire.* — Hgd. *Röstkratze.* — Eng. *Cradle.* — W. *Gratteu.*
De krabbers dienen o. a. bij het **soldeeren** tot het schoonmaken of oppoetsen van het metaal.
Wij vermelden :
Onder de **enkele** en de **gewone** krabbers :
1° den **vierkanten krabber** (Sch. 313);

2° den **krabber met recht salieblad** (Sch. 314)

3° den **krabber met haaks geplaatst salieblad** (Sch. 315);

4° den **yatagan** (Sch. 316).

Sch. 313. Sch. 314. Sch. 316. Sch. 315.

Onder de **dubbele krabbers** :

1° den **rechten krabber met twee saliebladen** (Sch. 317);

2° den **haakschen id. id. id.** (Sch. 318);

3° den **id. id. met één salieblad en met één vierkant** (Sch. 319).

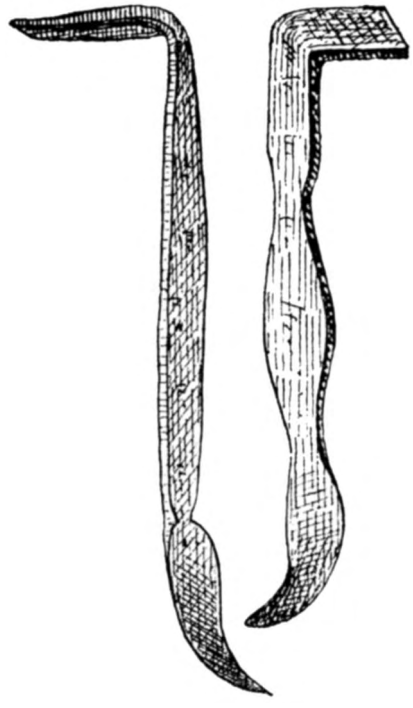
De krabber tot het **afbramen** van **tingoed** heeft den vorm van Sch. 315; hij heet in 't Fr. *Ebarboir*.

Krabijzer, o. (-s), **Veegmes,** o. — Fr. *Paroir; Champignon; Boutoir.* — Hgd. *Dämmblatt.* — Eng. *Sleeker.*

Soort krabber tot het kuischen der zandvormen gebruikt.

Sch. 317.

Sch. 318. Sch. 319.

Krabsel, o. (gmvd.), **Schraapsel,** o. (gmvd.). — Fr. *Râclure.* Wat met den krabber is afgeschrapt.

Krak, m. (-ken). — Fr. *Fêlure; Crevasse.* Deze looden buis heeft eenen krak; zij is geborsten of gebroken.

Kraken (het). — Fr. *Persillage.*
Het kraken van het tin.

Kraken, ow. zw. — Fr. *Persiller.*
Bij het vertinnen van lood moet het smeltend tin een weinig verkoelen vooraleer men het op de looden platen giet, anders mocht het barsten; dewijl, bij het barsten, het tin een zeker geluid geeft (zie **Geknetter**), wordt dit **Kraken** genoemd.

Het blik, dat gekrakt is, heet in 't Fr. *Fer-blanc persillé;* het dient niet verward met **blazerig blik,** (Fr. *Fer-blanc vésiculé*) waarop zich blaasjes bevinden welke ontstaan uit eene langdurende aanraking met zekere zuren.

Kram, v. (-men), **Haak**, m. — Fr. *Crampon.*
Krammen worden veel gebezigd bijv. bij het vastzetten van **slabben.**

Men gebruikt gegalvaniseerde ijzeren krammen daar, waar zij in aanraking met het zink moeten komen.

Zie ook **Muurbekleeding.**

Kram, v. (-men). — Fr. *Agrafe.*
In aloude bouwwerken vond men koperen krammen tot het verbinden van het metselwerk.

De krammen worden vastgezet met zwavel of beter met **gietlood.**

Kramgat, o. (-en). — Fr. *Trou d'agrafe.*
Het kramgat dient zwaluwstaartvormig te zijn.

Krangkant, m. (-en), **Averechtsche kant**, m. (volkst.). — Fr. *Envers.*
Dit blad zink ligt met den krangkant boven; men ziet het **fabrieksmerk** niet.

Krans, m. (-en).
— Fr. *Botte; Torche; Torque.*
Zie **Bussel.**
— Fr. *Rondelle.*
Zie **Rondeel.**
— Fr. *Couronne.*
Zie **Kroon.**

Kranslijst, v. (-en). — Fr. *Larmier.*
Zie **Gootlijst.**

Kranswerk, o. (gmvd.). — Fr. *Guirlandes; Festons.*
Dit lamberdkijn is met kranswerk versierd.

Krasborstel, m. (-s), **Kretsborstel**, m. (Brab. en Limburg). — Fr. *Gratte-boësse.*
Borstel, samengesteld uit metaaldraad, die tot het **krassen** van metaal dient.
Zie **Borstel** voor de verschillende benamingen en schrijfwijzen.

Krasijzer, o. (-s). — Fr. *Sonde.*
IJzeren stang voorzien van eenen haak of van eenen **krasser** tot het ontstoppen van buizen.
Zie **Ruimijzer.**
Ook werktuig om metaal zuiver te maken; **Krabber.**

Krassen, bw. ow. zw., **Kretsen**, bw. zw. (Brab. Limburg). — Fr. *Gratter.*
Afschrapende schoonmaken.
Schrappen; **Krabben.**

Krasser, m. (-s). — Fr. *Tire-bourre.*
Spiraalvormig uiteinde van het **Ruimijzer** of het **Krasijzer.**

Krauwsel, o. (gmvd.). — Fr. *Dartre.*
Zie **Hoedanigheden** en **Gebreken**.

Krawei(e), v. (-en) (volkst.).
Zie **Karwei.**

Krekel, m. (-s) (Gent). — Fr. *Perçoir à rochet.*
Zie **Klepperboor.**

Kremalje, v. (-n) (W.-Vl.) (bastw.). — Fr. *Crémaillère.*
Zie **Tandstang.**

Kretsen, bw. zw. (Brab. en Limburg). — Fr. *Gratter.*
Zie **Krassen.**

Kreuken, bw. ow. zw. — Fr. *Chiffonner.*
Een blad zink kreuken is dit plooien daar, waar het effen zou moeten blijven.

Kreushamer, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Marteau à gorges.*
Zie **Geulhamer.**

Krewei(e), v. (-en) (volkst.).
Zie **Karwei.**

Krijt, o. (gmvd. of krijtsoorten). — Fr. *Craie.*
Gebruikt bij het **afschrijven** en dienstig tot het **ontvetten.**
Rood krijt — Fr. *Arcane; Arcanée.*
Te Gent: **Kruit.**

Krik(ke), v. (-ken, (-n)) (Vl.). — Fr. *Mitre en T.*
Zie **Kruk.**

Krik, v. (meer in 't mvd. **Krikken** gebruikt) (Limburg, Kempen, N.-Brab.). — Fr. *Charbon de bois.*
Zie **Boschkool.**

Krik(ke)boor, v. (.boren) (Vl.). — Fr. *Pistolet.*
Zie **Krukboor.**

Krikkelioen, o. (-en) (W.-Vl.), **Krikkeljoen**, o. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Manivelle.*
Zie **Kruk.**

Krikkepoont, m. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Pistolet.*
Zie **Krukboor.**

Krimpen (Het). — Fr. *Retrait.*
Zie **Inkrimpen.**

Krinkeling, v. (-en) (Vl.). — Fr. *Entortillement; Sinuosité.*
Zie **Kronkeling.**

Kristaltin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain cristallin.*
Zie **Tin.**

Kromme lijn, v. (-en). — Fr. *Ligne courbe.*

Krommen, bw. zw. — Fr. *Courber.*
Eene looden buis krommen is ze rond ombuigen.

Kromme tang, v. (-en). — Fr. *Tenailles à crochet.*
Zie **Tang.**

Kromtrekken, ow. st.
— Fr. *Se Gondoler.*
Een blad zink, dat op gansch zijnen omvang is vastgenageld, kan zich niet vrij **uitzetten** en trekt krom.
— Fr. *Se Coffiner.*
De berden eener beschieting worden op elken keper met twee nagels bevestigd. Deze nagels moeten

schrankend geplaatst zijn, anderszins zouden de berden krom trekken.

Kronkeling, v. (-en), **Krinkeling**, v. (Vl.).
— Fr. *Sinuosité.*

Deze buis maakt te veel kronkelingen, het water kan er niet goed doorloopen.
— Fr. *Entortillement.*

De versiersiels van dit **kruinwerk** bestaan uit ineengewerkte kronkelingen.

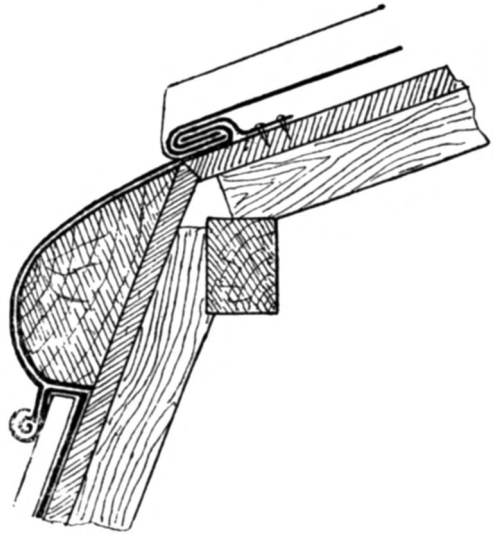
Kroon, v. (kronen), **Krans**, m. — Fr. *Couronne.*

Wordt gezegd van opgerolde looden buizen, die als eene kroon uitmaken.

De gewone kroon weegt 100 à 125 kilogram.

Men zegt ook : eene **rol** buizen.

Kroonlijst, v. (-en), **Zoom**, m. — Fr. *Membron.*

Sch. 320.

Deze lijst wordt aangelegd boven het **afgeschoten deel** van een Mansard-dak. Zie sch. 320 en **Klos.**

Kroonlijst, v. (-en). — Fr. *Corniche.*
Zie **Daklijst.**

Kroonmotief, o. (.motieven) (volkst.). — Fr. *Motif de couronnement.*

Versiersel van zink, lood of ander metaal dat boven aan een gebouw, eene kroonlijst, een fronton staat en er dus de **bekroning** of den top van uitmaakt.

Een kroonmotief is een **motief ter versiering** (Fr. *Motif décoratif*) doch alle motieven ter versiering zijn geene kroonmotieven.

Zie sch. 287 bij **Hoekversiersel.**

Kroonwerk, o. (-en). — Fr. *Relief en forme de couronne.*

Loofwerk in den vorm eener kroon.

Krop, m. (-pen). — Fr. *Gorge.*

De verwijding aan eene buis om er eene andere te kunnen inlaten.

Zie ook **Gemoet.**

Kruiktas, m. (-sen), **Vaastas,** m. (volkst.). — Fr. *Tasseau à vases.*

Zie **Tas.**

Kruin, v. (-en).
— Fr. *Faîte.*
Zie **Nok.**
— Fr. *Crête.* — W. *Cresse; Crestai; Crestîre.*

De kruin van een dak wordt soms met looden of zinken versiersels bedekt, die ook « de **Kruin** » genoemd worden.

In Iepersche stadsrekeningen der XVe eeuw

wordt die kruin « **Crest** » genoemd, als zij den gewonen vorm heeft.

Kruinhout, o. (-en). — Fr. *Faîtage.*
Zie **Nokbalk.**

Kruinwerk, o. (-en), **Nokbedekking**, v., **Nokbekleeding**, v., **Nokversiering**, v., **Nokbeslag**, o., **Bekruining**, v. — Fr. *Crêtage; Garniture de faîtage.* — Hgd. *Dachkamm; Firstzier.* — Eng. *Crest; Cresting.*

De nok van een dak wordt soms eenvoudig met gebakken aarden nokpannen of dakruiters bedekt, doch wij bespreken hier enkel de metalen en inzonderlijk de zinken en de looden nokbedekkingen.

De beste wijze tot het aanleggen eener gewone nokbedekking is die, waarbij **slabbetjes** langs beide kanten van de kruin aan een ∧-vormig deksel gehaakt worden.

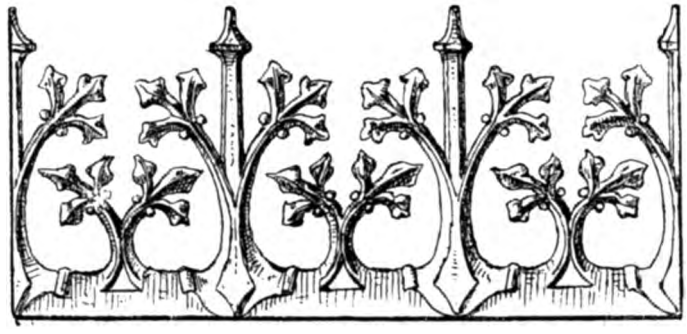
Dikwerf toch vervaardigt men de bedekking uit één stuk en dit moet dan door middel van ijzeren haken op het **kruinhout** bevestigd worden.

Zooals reeds gezegd is, worden die haken verzinkt.

Bij weinig verzorgd werk vergenoegt zich de werkman het **noklood** op het kruinhout te nagelen; de nagels brengen dan eene schadelijke werking op het lood teweeg, dienvolgens zal de loodgieter op de nagelkoppen, **dekloodjes** of **traceerloodjes** aanbrengen.

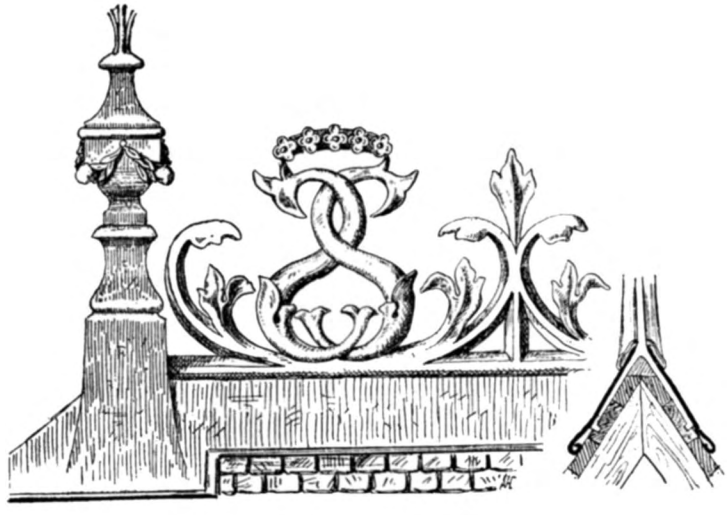
De versierde nokbedekking of de **nokversiering**, meer eigenlijk **kruinwerk** genaamd, wordt ofwel van gegoten zink vervaardigd (zie Sch. 321 als voorbeeld) ofwel, beter en kunstrijker, van **gedreven lood** aangebracht hetzij op houten vormen, hetzij op een ijzeren geraamte.

Nevensstaande Schetsen '322, 323, 324 en 325 ziju

Sch. 321.

afgeteekend naar VIOLLET-LE-DUC's ontwerp voor een gedreven looden kruinwerk.

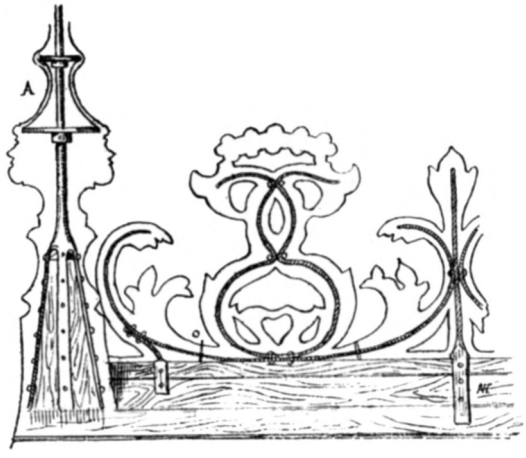
Sch. 322. Sch. 323.

Het zal den leergierigen lezer genoegen doen hier eenigen uitleg te vinden nopens de wijze van uitvoering van dergelijk werk :

Eerst en vooral wordt de ijzeren of de zinken vorm van elk voornaam stuk der versiering gegoten.

Dan omkleedt de werkman het gegeven model met bladlood en begint het **modeleeren**.

Daartoe slaat hij met den **houten hamer** op kleine **drevels** van zacht hout, daar waar hij weet dat eene

Sch. 324.

Sch. 325.

holte in het model bestaat; nadien neemt hij drevels van taai hout en **drijft** het lood derwijze dat het goed binnen de holten dringe en volmaakt den vorm omgeve.

Na het modeleeren wordt het lood van den vorm afgenomen.

Indien er verschillende bladen gebruikt zijn, opent de werkman de voegen en trekt de bladen afzonderlijk af; is er maar één blad, dan snijdt hij het op den vorm in twee of meer deelen, om zoo weinig mogelijk de versieringen te beschadigen bij het afnemen.

Ten einde meerdere kloekte aan het gestel bij te brengen, wordt er van binnen een ijzeren **beslag** aangebracht, hetwelk als 't ware een stevig geraamte uitmaakt waarrond een blad lood, door middel van

koperen krammen, wordt vastgehecht; het is dan op dit blad dat de verschillende deelen van het gedreven versiersel bevestigd en onderling gesoldeerd worden.

Als het versiersel zeer groot is, kan men volgender wijze te werk gaan :

Vooraleer de verschillende deelen van een stuk te lasschen, giet men in elk dier deelen een metaalmengsel van $\frac{2}{3}$ lood en $\frac{1}{3}$ tin; zoodoende blijft de gegeven vorm onveranderlijk.

Het **beslag** van het kruinwerk bestaat hier uit standers onderaan eene V uitmakende en op de beschieting genageld nadat het kruinhout met lood bedekt werd.

Op het geraamte dat gevormd is door de standers en het hiermede verbonden plaatijzer (zie Schetsen), worden dan de ornamenten aangebracht en onderling gesoldeerd. De letters O duiden de plaats aan der soldeeringen.

Het kruinwerk wordt weleens de **bekleeding** der **vorst** of de **vorstbekleeding** genoemd — Fr. *Garniture de faîtage.*

Heeft het beslag den vorm eener vork, dan noemen zekere Fransche bouwkundigen het kruinwerk : « *Garniture de faîtage avec fourches* », doch dit « *fourches* » kan eigenlijk ook genomen worden voor de Λ-haken, die eene gewone nokbedekking vasthouden.

Het kruinwerk heet soms **dakkam.**

Kruis, o. (-en). — Fr. *Croix.* — Hgd. *Kreuz.* — Eng. *Cross.*

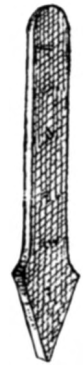
Kruisvormige verbinding voor gas- en waterleidingen.

Zie **IJzeren buis.**

Een kruis wordt opgesteld als **verbod** — Fr. *Défense.*

De bijzonderste vormen van het kruis zijn :
Het **Grieksch kruis**, +, — Fr. *Croix grecque;*
Het **Latijnsch kruis**, ✝, — Fr. *Croix latine;*
Het **St.-Antoniuskruis**, ⊤, — Fr. *Croix de St Antoine;*
Het **St.-Andrieskruis**, ×, — Fr. *Croix de St André.*

Kruisbeitel, m. (-s), **Schietbeitel**, m., **Aanslagbeitel**, m., **Gatbeitel**, m. (volkst.). — Fr. *Bédane; Bec-d'âne.* — Hgd. *Kreuzmeissel.* — Eng. *Cross cut-chisel.*

Sch. 326.

Beitel, dikker dan breed, tot het uitkappen van **groeven** — Fr. *Mortaises* (Sch. 326).
Zie nog **Beitel.**

Kruisblik, o. (gmvd.).
Zie **Blik.**

Kruisbloem, v. (-en), **Kruisroos**, v. — Fr. *Fleuron.*
Zinken of looden **kruisbloemen** worden soms als sieraad op de toppen der **spitsgevels** geplaatst.
Zie nog **Gevelspil.**

Kruisdak, o. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Toiture* of *Couverture en losanges.*
Zie **Schaliëndak.**

Kruishout, o. (-en). Fr. *Trusquin; Troussequin; Tracequin.*
Zie **Schrijfhout.**

Kruiskool, v. (.kolen) (Brab., Kempen). — Fr. *Charbon de bois.*
Zie **Boschkool.**

Kruispasser, m. (-s). — Fr. *Maître à danser; Compas dit « maître de danse »; Huit de chiffre.*
Zie **Dansmeester.**

Kruisroos, v. (.rozen). — Fr. *Fleuron.*

(*Schets eener Kunstgeschiedenis,* naar LUBKE, door TH. GRAM).

Zie **Kruisbloem.**

Kruit, o. (gmvd.) (Gent). — Fr. *Craie.*

Zie **Krijt.**

Kruk, v. (-ken).

— Fr. *Crosse.*

Zie **Pomp.**

— Fr. *Béquille.*

Zie **Kraansleutel.**

Kruk, v. (-ken), **Krikkelioen** en **Krikkeljoen,** o. (W.-Vl.). — Fr. *Manivelle.*

Zie **Zwengel.**

Kruk, v. (-ken), **Krik** en **Krikke,** o. (W.-Vl.). — Fr. *Mitre en T.*

Zie **Schoorsteenkap.**

Sch. 327.

Krukboor, v. (.boren). **Vierkante boor,** v., **Krik(ke)boor,** v. (W.-Vl.), **Krikkepoont,** m. (W.-Vl.). — Fr. *Pistolet; Equarrissoir.* — Hgd. *Reibahle.* — Eng. *Rinder.*

Dient tot het verwijden van gaten (Sch. 327).

Krullijn, v. (-en). — Fr. *Ligne en spirale.*

Krulmoer, v. (-en), **Vleugelmoer,** v. — Fr. *Ecrou ailé; Ecrou à oreilles.* — Hgd. *Flügelmutter.* — Eng. *Thumb-nut.*

Zie **Moer.**

Krulsieraad, o. (.raden). — Fr. *Rinceau.*
Bij gedreven kruinwerk passen krulsieraden.

Kubeermaat, v. (.maten). — Fr. *Mesure de volume.*
Zie **Maat.**

Kubieke el, v (-len) (N.-Nedl.). — Fr. *Mètre cube.*
Zie **Kubieke meter.**

Kubieke meter, m. (-s), **Teerlingmeter**, m., **Kubieke el**, v. (N.-Nedl.). — Fr. *Mètre cube.*
Teerling van één meter kant.

Kuiken, o. (-s), **Pop**, v. (Antwerpen, Limburg), **Puppe**, v. (Vl.). — Fr. *Boîte du vilbrequin.*
Zie **Omslagboor.**

Kuip, v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Cuvette.*
(Lastenkohier voor de bouwing van eene kerk en eene pastorij, te Oostkamp; 1893).
Zie **Ontvangbak.**

Kunst, v. (-en). — Fr. *Art.*
Uitstekende begaafdheid of bekwaamheid om het schoone in gepaste vormen uit te drukken.
De kunst diende door alle ambachtslieden vereerd te worden.
Elke vakman kan in zijn ambacht een kunstenaar worden.

Kunstdoorn, m. (-en). — Fr. *Ronce artificielle.*
Zie **Distel.**

Kunst- en vakwoorden. — Fr. *Termes d'art et de métier.*
De kennis der kunst- en vakwoorden van elk ambacht zal oneindig bijdragen tot de verheerlijking en de verspreiding onzer moedertaal.

Kunstgewrocht, o. (-en). — Fr. *Œuvre d'art.*
Zie **Kunstwerk**.

Kunstloodgieterij, v. (-en). — Fr. *Plomberie d'art; Plomberie artistique.*
Zie **Kunstloodwerk.**

Kunstloodwerk, o. (-en). — Fr. *Plomberie d'art; Plomberie artistique.*
De fabriek of het werkhuis, waar het kunstloodwerk vervaardigd wordt, heet **kunstloodgieterij**.

Kunstwerk, o. (-en), **Kunstgewrocht**, o. — Fr. *Œuvre d'art; Ouvrage d'art.*
Dit looden kruinwerk is een echt kunstwerk; het voldoet aan al de vereischten der kunst.

Kurwei(e), v. (-en) (volkst.).
Zie **Karwei.**

Kussen, o. (-s). — Fr. *Coussin.* — W. *Rôlai; Wâmai; Toiche.*
De dekkers binden aan het ondereinde hunner ladder eene rol gevlochten biezen of eenen bundel stroo, om het **glijden** te beletten en de bedekking niet te beschadigen.

Kussen, o. (-s), **Moerkussen**, o. — Fr. *Coussinet.*
De **kussens** zijn die stalen stukken waarop de as van zekere werktuigen, bijv. die van den slijpsteen, draait; zij worden ook **spilplaten** en **duimpannen** genoemd.
De **moerkussens** zijn zulke stalen platen, die in de **moerplaat** gestoken worden, tot het behelpen van het **beschroeven.**
Zie ook **Moerplaat.**

Kussenmoerplaat, v. (.platen). — Fr. *Filière à coussinet.*

Zie **Moerplaat.**

Kutselier, o. (-s) (W.-Vl.). — Fr. *Lingotière; Lingottière.*

Zie **Staafvorm.**

Kwarteind(e), o. (m. in de volkst.) (-en). — Fr. *Quart de bout.*

Zie **Buiseind.**

Kwartponder, m. (-s). — Fr. *Clou à mille au ¼ de livre.*

Zie **Nagel.**

Kwartrond, o. (-en). — Fr. *Quart de rond.*

Zie **Lijst.**

Kwartronde lijst, v. (-en). — Fr. *Moulure en quart de rond.*

Zie **Lijst.**

Kwast, m. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Brosse.*

De **verfkwast** dient tot het aanstrijken van het zwartsel, nevens eenen soldeerknoop; ook tot het meniën en andere beschildering.

Zie nog **Borstel.**

Laag, v. (lagen), **Bedding**, v. — Fr. *Couche.*

Eene laag zinkerts.

Eene bedding zand voor het gieten van lood.

Dit ijzer is slecht verzinkt, de **zinklaag** is te dun.

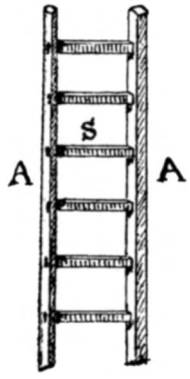
Dit ijzer is slecht verlood, de **loodlaag** is te dun.

Looden buizen met eene **tinlaag** bedekt, zijn vertind.

Ladder, v. (-s), **Leer**, v. (volkst.), **Leere**, v. (Vl.), **Leier**, v. (Limburg), **Leeder**, v. (Brab., Antwerpen), **Leider**, v. (Limburg), **Ludder**, v. (Limburg). — Fr. *Echelle.* — Hgd. *Leiter.* — Eng. *Ladder.* — W. *Hâle.*

De ladder (Sch. 328) bestaat uit twee **ladderboomen** A, waarin de **sporten** S bevestigd zijn.

De ladder, door de zink- en looddekkers gebruikt, is van gelijke breedte op gansch hare hoogte.

Sch. 328.

Sch. 329.

Eene goede ladder wordt van licht en taai hout gemaakt, bijv. van esch.

De sporten staan hoogstens op 0^m32 afstand de eene van de andere; zij zijn ongeveer 0^m40 lang.

Bij het leggen van gas- en waterleidingen, gebruikt de loodgieter eene **dubbele ladder** (Sch. 329), waarvan de voet veel breeder is dan het hoofd, dit tot steun en goed evenwicht.

Er zijn staande, liggende, vaste en beweegbare ladders; ook ladders waarvan de boomen opeenschuiven enz.

Ladderboom, m. (-en), **Stander**, m., **Kaak**, v. (volkst.), **Schalier**, **Scharier**, o. (W.-Vl.). — Fr. *Montant d'échelle.*

Zie **Ladder.**

Laddersport, v. (-en), **Sport**, v., **Spurt**, v. (O.-Vl.), **Spet**, **Speet**, o. (Brab.), **Sproot**, v. (Limburg. Hageland), **Sperte**, **Sporke**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Echelon; Roulon.* — Hgd. *Sprosse.* — Eng. *Step.*

Zie **Ladder.**

Laf, bnw.

De pomp heeft geen laf. — Fr. *La pompe n'est pas chargée.*

In de volkst.: de pomp is af of afgeloopen.

Lak, o (-ken) (volkst. bijz. Gent). — Fr. *Fissure; Crevasse; Fente.*

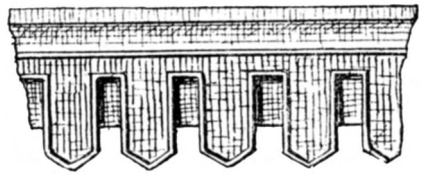
Zie **Lek.**

Laketlood, o. (gmvd.) (volkst. bijz. O.-Vl.). — Fr. *Plomb loquet.*

Zie **Loketlood.**

Lamberdkijn, o. en m. (-en, -s), **Lambrekijn**, m. (volkst.). — Fr. *Lambrequin.* — Hgd. *Behänge.* — Eng. *Label.*

Afhangend sieraad veelal van gedreven of gestampt zink.

Sch. 330.

De sch. 330 stelt een lamberdkijn voor met **tandwerk.**

Zie ook **Sierband.**

Lambrizeering, v. (-en), **Lombaardzeering**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Lambris.*

Eene looden lambrizeering wordt aangewend tot het vrijwaren tegen vocht.

Men plaatst vele lambrizeeringen van **gebrandverfde zinken platen,** waarop allerlei teekeningen of nabootsingen van marmer.

Lament, o. (-en) (W.-Vl.),

Lammet, o. (W.-Vl., Limburg). — Fr. *Mèche.*

Zie **Wiek**.

Lampenkatoen, o. (gmvd.),

Lampkatoen, o. (gmvd.), **Lemmetgaren**, o. (Limburg). — Fr. *Mèche.*

Zie **Wiek.**

Lampzwart, o. (gmvd.),

Lamzwart, o. (gmvd.) (volkst. o. a. te Gent). — Fr. *Noir de fumée.*

Zie **Zwartsel.**

Lange drijfhamer, m. (-s). — Fr. *Marteau à emboutir long.*

Zie **Drijfhamer.**

Langhals, v. (.halzen). — Fr. *Col-de-cygne.*

Zie **Zwanenhals.**

Lantaarn, v. (-en), **Lantaren,** v. (-s), **Lanteern** (-en) (volkst.), **Lanteren,** v. (-s) (volkst.).

— Fr. *Lanterneau.* Glazen dak.

— Fr. *Lanterne.* Open torentje boven aan eenen koepel.

— Fr. *Lanterne; Réverbère.* Toestel tot verlichting.

Zie **Bollantaarn.**

Lap, m. (-pen). — Fr. *Pièce.*

Stukje metaal, dat tot herstelling op een gat of op eene scheur gesoldeerd wordt.

Zie **Lek.**

Lappen, bw. zw. — Fr. *Rapiécer.*
Eenen lap zetten.
De gaten in eene zinken goot stoppen door middel van eenen lap.

Lapwerk, o. (-en). — Fr. *Rapiéçage.*
Kleine **herstelling**, waarbij lappen gezet worden.

Lasch, v. (lasschen). — Fr. *Soudure.*
De plaats der **soldeering.**
Zie ook **Naad**.

Lasschen, bw. zw. — Fr. *Souder.*
Zie **Soldeeren.**

Lassching, v. (-en). — Fr. *Soudure.*
Het **lasschen**.

Lassen, bw. zw. (volkst.). — Fr. *Souder.*
Zie **Lasschen.**

Lastboek o. (-en) (volkst.),

Lastenboek, o. (-en) (volkst.),

Lasten- en Voorwaardenboek, o. (en) (volkst.),

Lastenkohier, o. (-en) (volkst.). — Fr. *Cahier des charges.*
Zie **Lastkohier**.

Lastkohier, o. (-en) (Z.-Nedl.), **Voorwaarden**, v. (mvd.) (N.-Nedl.). — Fr. *Cahier des charges.* — Hgd. *Submissionsheft; Bedingnissheft.* — Eng. *Specification of works.*
Voorwaarden, waaraan een aannemer zich onderwerpt bij het uitvoeren van een werk, bijz. als openbare besturen dit in aanbesteding stellen.

Tot het opmaken dezer woordenlijst raadpleegden wij een aantal lastkohieren; ziehier eenige der opschriften welke wij aantroffen:

Lasten-en Voorwaardenboek; **Lastvoorwaarden**; **Kohier van lasten en voorwaarden**; **Lastenboek**; **Lastboek**; **Lastenkohier** enz.

Lastvoorwaarden, v. (mvd.). — Fr. *Cahier des charges.*

Zie **Lastkohier.**

Lat, v. (-ten). — Fr. *Tringle.*

Zie **Richel.**

Latoen, o. (gmvd.), **Geelkoper**, o., **Messing**, o., **Zinkkoper**, o. — Fr. *Laiton; Cuivre jaune.* — Hgd. *Lattun; Messing.* — Eng. *Brass; Latten.*

Het latoen heeft een **soortelijk gewicht** van 8.300 tot 8.400.

Zeer plet- en rekbaar latoen is samengesteld uit 80 deelen koper en 20 deelen zink ofwel uit 65 deelen koper en 35 deelen zink.

Zeer stevig latoen, dat ook warm kan gesmeed worden, bestaat uit 63 deelen koper en 37 deelen zink ofwel uit 58 deelen koper, 42 deelen zink en 1 deel ijzer.

Sterk soldeer kan verkregen worden door het mengen van gelijke deelen koper en zink.

Het **metaalmengsel** genaamd **tombak**, bevat minder zink dan het **messing.**

Samenstelling van zekere soort tombak: koper, 97 deelen, zink, 2 deelen, arsenicum, 1 deel.

Roodmetaal is eene soort tombak — Fr. *Laiton rouge* — evenals **schijngoud** en **kopergoud** — Fr. *Similor.*

Het koper, in 't Fr. *Potin* geheeten, is een mengsel van **latoen** met rood koper.

Latoengieter, m. (-s). — Fr. *Fondeur en cuivre jaune* of *en laiton.*

Zie **Gieter.**

Leder, o. (gmvd.), **Leer**, o. (gmvd.) (volkst.). — Fr. *Cuir.*

Leder of bereide dierenhuid komt te nutte, bijz. bij het maken van riemen, **handzeelen, kleppen** van pompen, **alemzakken, blaasbalgen** enz.

Het meest gebruikte is **koeienleder** en **wildleder** en wordt gekocht per gewicht.

Zoogezegd **vet leder** dient tot het vervaardigen van **rondeelen** voor **buisverbindingen.**

Het wild leder wordt ook **zoolleder** genoemd omdat het best tegen de slijtage bestand is en dus ook voor de zolen van de schoeisels dient.

Ledigen, bw. zw. (eene waterleiding). — Fr. *Mettre en décharge* (*une conduite d'eau*).

De **waterleiding** moet geledigd worden o. a. wanneer er gevaar bestaat voor bevriezing.

Daartoe kan eene **afloopkraan** aangewend worden.

Leeder, v. (-s) (Brab., Antwerpen). — Fr. *Echelle.*

Zie **Ladder.**

Lêegaard, m. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Pédale.*

Zie **Voettrede.**

Leem, o., in de volkst. veelal v. (mvd. leemsoorten). — Fr. *Argile.* — Hgd. *Lehm.* — Eng. *Clay; Thon.*

« Leem onderscheidt zich slechts daardoor van « de **klei** dat het meer zand bevat en door ingemengd « ijzeroxied geel of bruin gekleurd is ». (VAN DALE).

De loodgieter bedient zich van leem om sommige voorwerpen met lood vast te gieten. Zie o. a. **Buisverbinding.**

In de volkstaal veelal **potaarde**, ook **kleem**, en in 't Fr. *Terre glaise.*

Leemen band, m. (-en), **Leidtrogje**, o. — Fr. *Colombin.*

Zie **Buisverbinding.**

Leer, o. (gmvd.). — Fr. *Cuir.*

Zie **Leder.**

Leer, v. (-en) (volkst.), **Leere**, v. (-en) (Vl.). — Fr. *Echelle.*

Zie **Ladder.**

Leergast, m. (-en), **Leerknaap**, m., **Leerjongen**, m., **Beginneling**, m. (Vl.), **Begunneling**, m. (W.-Vl.). — Fr. *Apprenti.* — W. *Apprindice.*

Jongen, die een ambacht aanleert.

Zie ook **Leerling, Doodman, Loodgieter.**

Leerjongen, m. (-s). — Fr. *Apprenti.*

Zie **Leergast.**

Leerke, o. (-ns) (volkst.), **Leertje**, o. (-s) (volkst.). — Fr. *Morceau de cuir.*

De **klep** van eenen gewonen **pompzuiger** bestaat uit een **leerke.**

Leerknaap, m. (.knapen). — Fr. *Apprenti.*

Zie **Leergast.**

Leerling, m. (-en) (verouderd). — Fr. *Apprenti.*

In het gilde der blikslagers, te Gent, moest de leerling « twee leerjaren doen / het poorterrecht be- « zitten en vijf schellingen grooten aan de neringkas « betalen / benevens vijf grooten aan den bode ».

In het gilde der tin- en loodgieters moest de leerling « zich door den eersten gezwoorne in het gilde-

« register doen inschrijven / daarvoor twee schellingen « betalen / het poorter- of burgerrecht bezitten / en « drie leerjaren doen bij eenen vrijen meester ».

(*Description des méreaux, etc. des gildes et corps de métiers de la ville de Gand.* — MINARD-VAN HOOREBEKE).

Zie ook **Meester, Proefstuk** enz.

Leertje, o. (-s). — Fr. *Morceau de cuir.*

Zie **Leerke.**

Legeeren, bw. zw. — Fr. *Allier; Alloyer; Aloyer.* Hgd. *Legiren.* — Eng. *To alloy.*

Eene **legeering** verwezenlijken, dat is metalen door smelting met elkander verbinden.

Legeering, v. (-en), **Metaalmengsel**, o. — Fr. *Alliage.* — Hgd. *Legirung; Vermischung.* — Eng. *Alloyage.*

Eene legeering is de vermenging door samensmelting van twee of meer metalen; zij wordt ook **Mengmetaal** — Fr. *Métail* — genoemd.

Het **soldeer** is meest altijd een metaalmengsel.

Een mengsel van lood met tin heet in 't Fr. *Liaison* of *Basse-étoffe.*

De legeering van lood met tin strekt den loodgieter en den zinkbewerker hoogst te nutte; deze twee metalen vermengen zich in alle verhoudingen, doch het mengsel heeft een minder **soortelijk gewicht** dan dit welk het zou moeten hebben indien het volume van het mengsel niet vermeerderde door het samensmelten.

Dienvolgens zal het niet zonder belang zijn voor menigen lezer, kennis te nemen van de proeven door den heer KUPFFER bewerkstelligd, waarvan wij den uitslag laten volgen.

Ter verduidelijking zullen wij zeggen dat in de scheikundige formules, het lood (Plumbum) is aangeduid door de letters Pb. en het tin (Stannum) door de letters Sn.

De machtaanwijzer of exponent boven aan een dier teekens, duidt aan hoeveel deelen van het metaal in de legeering voorkomen : bijv. Sn. Pb^3 zal een metaalmengsel aangeven van 1 deel tin met 3 deelen lood.

Samenstelling der legeeringen.	SOORTELIJK GEWICHT. bevonden.	berekend.	Verschil.
Pb.	11.3803		
Sn.	7.2911		
Sn. Pb	9.4263	9.4366	0.0103
Sn. Pb^3	10.0782	10.0936	0.0154
Sn. Pb^5	10.3868	10.4122	0.0254
Sn. Pb^8	10.5551	10.6002	0.0431
Pb. Sn^3	8.7454	8.7518	0.0064
Pb. Sn^5	8.3914	8.3983	0.0069
Pb. Sn^4	8.1730	8.1826	0.0096
Pb. Sn^5	8.0279	8.0372	0.0093
Pb. Sn^8	7.9210	7.9526	0.0116

(LANDRIN's ingeziene werk : *Du plomb* enz., blz. 465).

Zie verder **Soldeer, Soortelijk gewicht** enz.

De legeering van lood met zink, **zinklood** ge-

Het **gehard lood** gebruikt bij het raamstelsel DAUBY, is samengesteld uit 3 deelen lood en 1 deel spiesglans; deze legeering is **hard** en **dicht** doch **smeedbaar.**

Bij de legeeringen, waarin het koper als hoofdzakelijk bestanddeel voorkomt, zooals bij het **latoen,** het **tombak** enz., is het soms raadzaam eene kleine hoeveelheid lood te voegen.

Het lood maakt ze meer **uitbreidbaar** en minder **taai.**

Eene hoeveelheid van 2 tot 3 % lood geeft aan de legeering hetgene de werklieden de **droogte** — Fr. *Sécheresse* — noemen. Zij laat zich dan met de vijl bewerken zonder dat dit gereedschap vet wordt, laat zich juist doorboren, nauwkeurig beschroeven en zuiver doorzagen; zij smelt op eenen minderen warmtegraad.

De sterkste legeering tegen eene **trekkracht** is samengesteld uit 55 deelen koper, 43 deelen zink en 2 deelen tin; zij laat zich goed smeden en weinig door de lucht verkalken.

Legering, v. (-en). — Fr. *Palier.* — Hgd. *Absatz.*

Legeringen worden o. a. op bedekkingen met gegolfd zink aangebracht, inzonderlijk tegen eene **schoorsteenmonding** omdat hier anderszins de bedekking moeilijk kan dicht gemaakt worden.

Leggen, bw. zw. — Fr. *Poser.*

Zinken platen leggen tot het bedekken van een dak.

Schaliën leggen. — Fr. *Asseoir les ardoises.* — W. *Assîr les haïes.*

Legger, m. (-s). — Fr. *Etalon; Jauge; Mesure de jauge.*

Zie **IJkmaat.**

Lei, v. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Ardoise.*
Zie **Schalie.**

Leibedekking, v. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Toiture* of *Couverture en ardoises.*
Zie **Schaliëndak.**

Leidak, o. (-en) (volkst., N.-Nedl.). — Fr. *Toiture* of *Couverture en ardoises.*
Zie **Schaliëndak.**

Leidbuisje, o. (-s). — Fr. *Conduit.*
Kleine ijzeren, zinken, looden of blikken buis in eenen muur, waardoor de draden eener bel komen.
Wij hoorden ook **Geleibuisje.**

Leidekker, m. (-s) (N.-Nedl.). — Fr. *Ardoisier.*
Zie **Schaliedekker.**

Leider, v. (-s) (Limburg). — Fr. *Echelle.*
Zie **Ladder.**

Leiding, v. (-en), **Kanalisatie**, v. (Bastw.). — Fr. *Conduite; Canalisation.*
Samenstel van buizen tot het aanbrengen van gas of water.
Waterleiding, v. — Fr. *Conduite d'eau.*
Gasleiding, v. — Fr. *Conduite de gaz.*

Leidshoofd, o. (-en). — Fr. *Poulie maîtresse.*
Zie **Katrol.**

Leidtrogje, o. (-s), **Leemen band**, m. — Fr. *Colombin.*
Zie **Buisverbinding.**

Leiendak, o. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Toiture* of *Couverture en ardoises.*
Zie Schaliëndak.

Leier, v. (-s) (Limburg). — Fr. *Echelle.*
Zie **Ladder.**

Leihaak, m. (.haken) (N.-Nedl.). — Fr. *Crochet à ardoises.*
Zie **Schaliehaak.**

Leinagel, m. (-s). — Fr. *Clou à ardoises; Pointe à ardoises.*
Zie **Schalienagel.**

Leins, bnw. (volkst.). — Fr. *Vide.*
Zie **Lens.**

Leinze, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Asse; Escarondelle.*
Zie **Lijns.**

Lek, o. (-ken), **Lak,** o. (Vl.), **Lekgat,** o. — Fr. *Fissure; Fente.* — Hgd. *Ritze; Risse.* — Eng. *Fissure.*
De zinkbewerker, die een lek (dat is eene spleet of scheur waardoor het water dringt) heeft gevonden, in eene dakgoot bijv., zal inzien of het voldoende is er soldeer op te gieten, zooniet zal hij er eenen **lap** opleggen. Kan door dit werk het indringen van het water niet belet worden, dan moet hij een gedeelte der goot vernieuwen.
Scheuren of **bersten** of **reten** ontstaan in nieuwe bedekkingen door het uitzetten en het inkrimpen van het metaal, ook wanneer het soldeerwerk slecht is **afgewerkt**, verder door het **verzuren** (opeten) van het metaal enz.
Het lek in eene **waterbuis** heet in 't Fr. *Renard.*
Een **lek stoppen,** in 't Fr. *Boucher un renard* — en in meer algemeenen zin, *Aveugler une voie d'eau.*

Leken, ow. zw., **Lekken**, ow. zw., **Doordroppelen**, ow. zw., **Doordruppelen**, ow. zw., **Doorloopen,** ow. st.

(volkst.), **Doorzijpelen,** ow. zw., **Doordrinken,** ow. st. (volkst. bijz. te Gent), **Doorzijperen,** ow. zw. (W.-Vl.). — Fr. *Dégoutter; Suinter; Couler.* — W. *Saiwer.*

Deze goot leekt, de zinkbewerker zal ze moeten **lappen** en alzoo weder dichtmaken.

Doorloopen wordt door het volk gezegd van het leken van een klein voorwerp, eenen ketel bijv.

Doordrinken (voor doordringen) wordt soms en o. a. te Gent, voor het **leken** gezegd.

Lekgat, o. (-en). — Fr. *Fissure; Fente.*
Zie **Lek.**

Lekkag(i)e, v. (gmvd.). — Fr. *Coulage; Fuite.*
Schade door een lek veroorzaakt, bijv. als het de vochten geldt door den loodgieter gebruikt.

Lekken, ow. zw. — Fr. *Suinter; Couler.*
Zie **Leken.**

Lekken, bw. ow. zw. — Fr. *Lécher.*
Zie **Likken.**

Lement, o. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Mèche.*
Zie **Wiek.**

Lemmer, m. en o. (-s). — Fr. *Alumelle.*
Metaalplaat, welke op een enkel harer kanten snijdend is, zooals een mes, een beitel, een schaafijzer.

Lemmer, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Ratissoir.*
Zie **Schrabijzer.**

Lemmet, o. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Mèche.*
Zie **Wiek.**

Lemmetgaren, o. (Limburg). — Fr. *Mèche.*
Zie **Wiek.**

Leng, v. (-en). — Fr. *Elingue.*

Touw om eenen last geslagen om dezen op te halen.

Zie **Touw.**

Lengsel, o. (-s). — Fr. *Allonge.*

Zie **Verlengsel.**

Lengstuk, o. (-ken). — Fr. *Allonge.*

Zie **Verlengsel.**

Lengtelat, v. (-ten), **Maatlat**, v. — Fr. *Latte de longueur.* — W. *Rûle.*

Tot het juist afmeten van een gegeven werk, bijv. eene bedekking, bedient zich de dekker van eene lengtelat, dat is eene volkomen rechte lat, waarop hij de maten door zekere teekens weergeeft.

Lengtemaat, v. (.maten). — Fr. *Mesure de longueur.*

Zie **Maat.**

Lenigheid, v. (gmvd.), **Smijdigheid**, v. (gmvd.). — Fr. *Malléabilité.* — Hgd. *Streckbarkeit; Dehnbarkeit.* — Eng. *Malleability.*

Wat kan uitgestrekt worden, wat smeedbaar en rekbaar is : het lood is lenig en bezit dus de eigenschap genaamd **lenigheid.**

Lens, v. (Vl.). — Fr. *Asse; Escarondelle.*

Zie **Lijns.**

Lens, bnw., **Leins**, bnw. (volkst.), **Lins**, bnw. (Vl.). — Fr. *Vide.*

De pomp is **lens** — Fr. *la pompe est franche* of *affranchie* — wanneer men meer water afgepompt heeft dan de put bij machte is te geven.

Zie ook **Laf.**

Lenspomp, v. (-en). — Fr. *Pompe d'épuisement.*
Zie **Pomp.**

Lens pompen, bw. zw. — Fr. *Affranchir une pompe.* — Hgd. *Die Pumpe ansaugen lassen.* — Eng. *To fetch a pump.*
Is zooveel water door de pomp doen komen als de put of de regenbak kan geven.

Lenzen, bw. zw. — Fr. *Vider.*
Ledig maken. — Lens pompen.

Lepel, m. (-s). — Fr. *Cuiller.*
Zie **Loodlepel.**

Lepelblad, o. (-en). — Fr. *Cuilleron.* — Hgd. *Löffelschale.* — Eng. *Bowl of a spoon.*
Het holrond gedeelte van den lepel en o. a. van den **loodlepel.**

Lessenaardak, o. (-en). — Fr. *Toit en appentis; Auvent; Marquise; Toit en potence.*
Zie **Afdak.**

Let op! — Fr. *Défense.*
Zie **Verbod.**

Letter, v. (-s). — Fr. *Lettre.*
Zinken letters worden op gebouwen aangebracht tot het samenstellen van opschriften.

Leugenzwee, v. (-ën) (W.-Vl.). — Fr. *Sauterelle; Biveau; Beuveau; Buveau; Fausse-équerre.*
Zie **Zwaaihaak.**

Leugenzwei, v. (-en). — Fr. *Sauterelle; Biveau; Beuveau; Buveau; Fausse-équerre.*
Zie **Zwaaihaak.**

Leun, v. (-en), **Leuning**, v., **Balustrade**, v. (Bastw.). — Fr. *Balustrade.*

Veelal van zink gemaakt.

Leuning, v. (-en).
— Fr. *Dossier.*
Zie **Rugstuk.**
— Fr. *Balustrade.*
Zie **Leun.**

Leuning, v. (-en), **Balie**, v. (volkst.). — Fr. *Garde-fou.*

Eene leuning, welke doorgaans bestaat uit eene ijzeren lat of stang, op standers, wordt bezijds de **dienstwegen** of op liggende **dakgoten** aangebracht, tot gemakkelijker verkeer op de daken.

Leuningpijler, m. (-s). — Fr. *Balustre.*
Zie **Baluster.**

Leunknop, m. (-pen). — Fr. *Champignon; Disque.*
Zie **Druif.**

Leuteren, ow. zw. — Fr. *Branler.*
Zie **Leuterwerk** en **Lutsen.**

Leuterwerk, o. (gmvd. of -en). — Fr. *Ouvrage branlant.*

Die zinkbewerker heeft daar een leuterwerk begaan : de zinken bladen liggen te los, zij **leuteren.**

Leveraar, m. (-s),

Leverancier, m. (volkst. o. a. O.-Vl.). — Fr. *Fournisseur.*

Leveren (het), **Levering**, v. (-en), **Leveringe**, v. (volkst.), **Leveringhe** (oud). — Fr. *Fourniture.*

In dit werk zijn begrepen : de levering van bouwstoffen en het handwerk om deze te **verwerken.**

Libel, m. (-len). — Fr. *Niveau à bulle d'air.*
Zie **Luchtbelwaterpas.**

Lichaam, o. (lichamen). — Fr. *Chaîne.*
Het lichaam van eenen **bliksemafleider.** — Fr. *La chaîne d'un paratonnerre.*
Zie **Bliksemafleider.**

Liggend dakvenster, o. (-s). — Fr. *Tabatière.*
Zie **Dakvenster.**

Liggende goot, v. (.goten). — Fr. *Chéneau.*
Zie **Goot.**

Ligvlak, o. (-ken). — Fr. *Base.*
Roeven met een trapeziumvormig profiel van $0^{m}035 \times 0^{m}045$ ligvlak, bij $0^{m}070$ hoog. (Belg. lastkohieren).

Lijn, v. (-en), **Schraam,** v. (Limburg). — Fr. *Ligne.* — Hgd. *Linie.* — Eng. *Line.*
Wij teekenen aan :

Rechte lijn;	Fr. *Ligne droite.*
Kromme lijn;	Fr. *Ligne courbe.*
Gebroken lijn;	Fr. *Ligne brisée.*
Krullijn;	Fr. *Ligne en spirale.*
Schroeflijn;	Fr. *Ligne hélicoïdale.*
Cirkellijn;	Fr. *Ligne circulaire.*
Hengselvormige lijn;	Fr. *Ligne en anse de panier.*
Zware lijn;	Fr. *Ligne forte.*
Fijne lijn;	Fr. *Ligne fine.*
Puntenlijn;	Fr. *Ligne ponctuée.*
Stippellijn;	Fr. *Ligne pointillée.*
Volle lijn;	Fr. *Ligne pleine.*
Loodlijn;	Fr. *Ligne verticale.*

Rechtstandige lijn; Fr. *Ligne perpendiculaire.*
Rechtvallende lijn; Fr. *id.* *id.*
Loodrechte lijn; Fr. *id.* *id.*
Normale lijn; Fr. *Ligne normale.*
Schaduwlijn; Fr. *Ligne d'ombre.*
Paslijn; Fr. *Ligne de niveau.*
Waterpasse lijn; Fr. *Ligne horizontale.*
Kimlijn; Fr. *Ligne d'horizon.*
Hellinglijn; Fr. *Ligne de pente.*
Schuine lijn; Fr. *Ligne oblique.*
Scheeve lijn; Fr. *id.* *id.*
Dwarslijn; Fr. *Ligne transversale.*
Snijlijn; Fr. *Ligne sécante.*
Raaklijn; Fr. *Ligne tangente.*
Gelijkloopende lijnen; Fr. *Lignes parallèles.*
Evenwijdige lijnen; Fr. *id.* *id.*
Middellijn; Fr. *Diamètre.*

Lijnlat, v. (-ten) (volkst.). — Fr. *Règle.*
Zie **Liniaal.**

Lijns, v. (-en), **Luns**, v., **Lins**, v. (Vl.), **Lens**, v. (Vl.), **Leinze**, v. (W.-Vl.), **Lijnze**, v. (W.-Vl.). — Fr. *Asse; Escarondelle.* — Hgd. *Lünse.* — Eng. *Axle-pin.*
Spie, die een wiel belet af te draaien.
Eene lijns zit op de as van den **slijpsteen.**

Lijntrekker, m. (-s). — Fr. *Règle.*
Zie **Liniaal.**

Lijnwaad, o. (gmvd.), **Lijwaad**, o. (volkst.). — Fr. *Toile.* — Hgd. *Leinwand.* — Eng. *Linen.*
Het lijnwaad tot het **gieten** van dun platlood moet zijn van de hoedanigheid : « vastgesloten tijk ».

Lijnze, v. (-n) (W.-Vl.). — Fr. *Asse; Escarondelle.*
Zie **Lijns.**

Lijst, v. (-en). — Fr. *Moulure.*

Effen bouwkundig sieraad.

Wij vermelden :

Eenvoudige lijst; Fr. *Moulure simple.*

Samengestelde id.; Fr. *id.* *composée.*

Overvulde id.; Fr. *id.* *engorgée.*

Rechte id.; Fr. *id.* *droite.*

Platte id.; Fr. *id.* *id.*

Holronde id.; Fr. *id.* *concave.*

Bolronde id.; Fr. *id.* *convexe.*

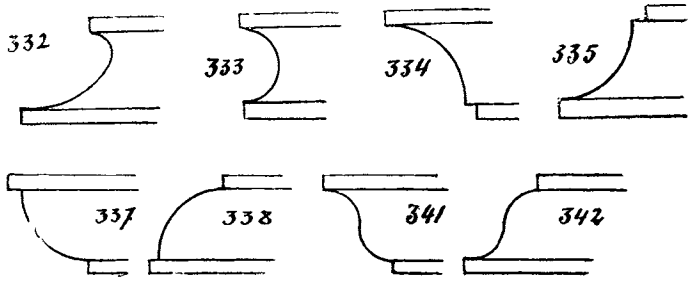
Halfbol-halfholronde lijst; Fr. *Moulure mi-convexe mi-concave.*

Versierde lijst; Fr. *Moulure ornée.*

De meest gebruikte lijsten zijn de volgende :

Platte lijsten : Fr. *Moulures droites.*

- **Platte bies.** — Fr. *Filet.*
- **Randlijst.** — Fr. *Listel.*
- **Waterlijst.** / **Druiplijst.** — Fr. *Larmier.*
- **Waterlijstje.** — Fr. *Rejeteau.*
- **Platteband.** / **Gladdeband.** — Fr. *Platebande.*
- **Plint.** — Fr. *Plinthe* (Sch. 331).

Sch. 332, 333, 334, 335, 337, 338, 341, 342.

Holronde lijsten : Fr. *Moulures concaves.*

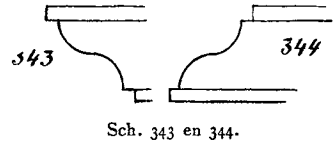
- **Scotie** (Sch. 332). — Fr. *Scotie.*
- **Holle keellijst** (Sch. 333). — Fr. *Gorge.*
- **Holle lijst** (Sch. 334 en 335). — Fr. *Cavet.*
- **Aanloop** (Sch. 336). — Fr. *Congé.*

Bolronde lijsten : Fr. *Moulures convexes.*

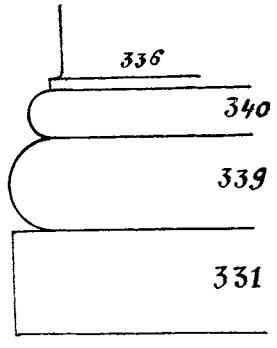
- **Kwartronde lijst.** / **Kwartrond.** (Sch. 337 en 338).— Fr. *Quart de rond.*
- **Ronde lijst** (S. 339). Fr. *Tore; Boudin.*
- **Ronde bies** (Sch. 340). — Fr. *Baguette.*

Halfbol-halfholronde lijsten : Fr. *Moulures mi-convexes mi-concaves.*

- **Kiellijst.** / **Ojief.** (Sch. 341 en 342) Fr. *Cymaise; Doucine.*
- **Hiellijst.** / **Talaan.** (Sch. 343 en 344).— Fr. *Talo n*

Sch. 343 en 344.

Sch. 331, 336, 339 en 340.

Lijstwerk, o. (gmvd.). — Fr. *Godron; Moulure.*

Het lood en het zink zijn bijzonder geschikt tot het maken van allerlei lijstwerk.

Zie de schetsen 345 tot en met 351, die zinken lijstwerk voorstellen bij de Maatschappij « *La Vieille-Montagne* », altijd voorhanden.

Ingaand lijstwerk — Fr. *Moulures rentrantes.*

Uitspringend lijstwerk — Fr. *Moulures saillantes.*

Lijwaad, o. (gmvd.) (volkst.). — Fr. *Toile.*

Zie **Lijnwaad.**

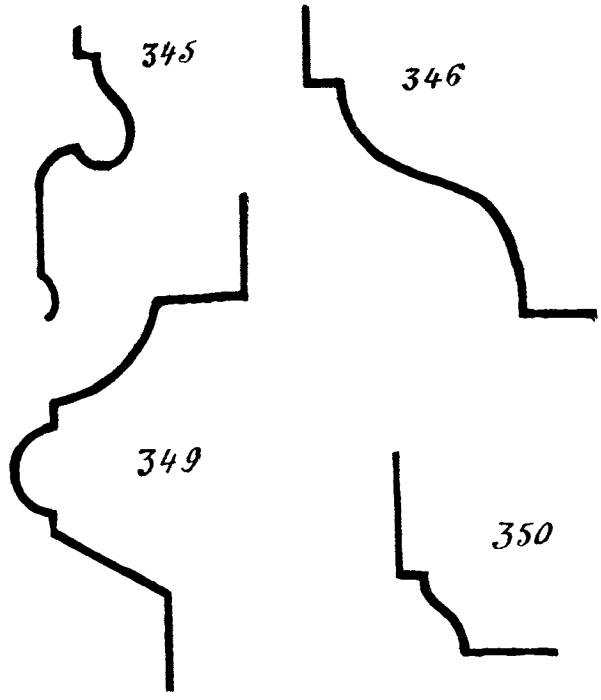
Likken, bw. zw., **Lekken**, bw. zw. — Fr. *Lécher.*

De loodgieter zegt dat de vlammen het **fornuis** likken als zij zich er goed rond uitspreiden.

Likpan, v. (-nen). — Fr. *Chaudière à lisser; Chaudière à tirer la graisse.* — Hgd. *Abwerfpfanne.* — Eng. *List-pot.*

Zie **Vertinnen.**

Liniaal, v. en o. (linialen), **Lijnlat**, v. (volkst.), **Lijntrekker**, m., **Schramentrekker**, m. (Limburg),

Schetsen 345, 346, 349 en 350.

Schrijflat, v. (volkst.), **Reglet**, o. (volkst.), **Regel**, o. (volkst.). — Fr. *Règle.* — Hgd. *Lineal.* — Eng. *Rule.* — W. *Réke.*

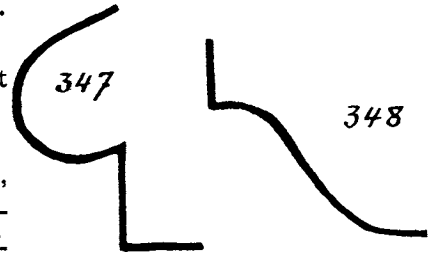
Stalen of ijzeren platte of driekantige lat tot het afteekenen van rechte lijnen. De **dekkerslat** meet ongeveer $2^{m}20$ op $0^{m}005 \times 0^{m}050$. Andere kortere linialen zijn den loodgieter en den zinkbewerker

onontbeerlijk. Zeer dunne $0^{m}002$ dikke en $0^{m}030$ breede linialen dienen tot het maken van platte boorden.

Lins, bnw. (Vl.). — Fr. *Vide.*
Zie **Lens.**

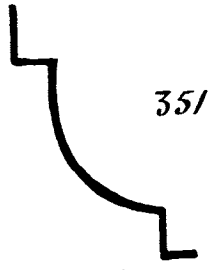
Lins, v. (-en) (Vl.). — Fr. *Asse; Escarondelle.*
Zie **Lijns.**

Lip, v. (-pen). — Fr. *Branche.*
De schaar heeft twee lippen.

Liptang, v. (-en), **Roostertang**, v. — Fr. *Tenailles à grilles.*
Zie **Tang.**

Liter, m. (-s), **Nederlandsche kan**, v. — Fr. *Litre.*
Liter = 1 kubieke decimeter.
Een liter water weegt één kilogram.

Sch. 347, 348 en 351.

Loetgietere, m. (oud). — Fr. *Plombier.*
Komt meermaals voor in aloude stadsrekeningen en o. a. in eene der stad Ieperen over het jaar 1285.
In eene rekening over het jaar 1449 luidt het **Lootghietere.**
Zie **Loodgieter.**

Loeve, v. (-n) (oud). — Fr. *Auvent; Bretèque* (?)
Zie **Luifel.**

Logenzwee, v. (-ën) (W.-Vl.). — Fr. *Sauterelle; Biveau; Beuveau; Buveau; Fausse-équerre.*

Zie **Zwaaihaak.**

Loit, o. (gmvd.) (oud). — Fr. *Plomb.*

Zie **Lood.**

Loket, o. (-ten). — Fr. *Loquet.*

Zie **Loketlood.**

Loketlood, o. (gmvd.) (volkst.), **Laketlood**, o. (gmvd.) (O.-Vl.). — Fr. *Plomb loquet.*

Dun platlood ongeveer 1 mM. tot 1 ¼ mM. dik, dat dient tot het bekleeden van **hoekbalken** bij eene bedekking van schaliën. De loketten zijn banden of strooken, die met de schaliën zijn ingewerkt; als grootte, moeten zij de lengte hebben van driemaal het **vrijdeel** der schaliën.

Het inwerken van het loketlood met de schaliën heet men **vlechtwerk.**

Vele Fransche deskundigen en o. a. DENFER, zetten *plomb noquet* en ook *noquet* voor hetgene wij **Loketlood** en **Loket** noemen. — Wij volgen de benaming gegeven door de Vlaamsche werklieden.

Zie nog **Kieltje, Slapertje.**

Lombaardzeering, v. (-en) (W.-Vl.). — Fr. *Lambris; Lambrissage.*

Zie **Lambrizeering.**

Lood, o. (gmvd.), **Loot**, o. (oud), **Loit**, o. (oud). — Fr. *Plomb; Saturne.* — Hgd. *Blei.* — Eng. *Lead.* — W. *Plonck.*

Het lood is een metaal van uitgebreid nut en gebruik; het heeft een **soortelijk gewicht** begrepen tusschen 11.350 en 11.450.

Het heeft eene grijsblauwe **kleur**, is zoo **week** (Fr. *mou*) dat het zich met den nagel laat schrabben (tin en zink bijna niet), zeer **lenig** (Fr. *malléable*) daar het in dunne bladen kan geslagen en geplet worden, **rekbaar** (Fr. *ductile*), **buigzaam** (Fr. *flexible*), doch zonder groote **veerkracht** (Fr. *élasticité*). Het is zeer **smeltbaar** (Fr. *fusible*) want om het vloeibaar te krijgen behoeft enkel een warmtegraad van 325 tot 335 graden Celsius.

Lood weerstaat aan **koningswater** en aan **sterkwater**. Vitriool bijt er in, als zij zeer verdicht en warm is. (Zie **Loodkamer**).

Het lood heeft eenen eigenaardigen reuk, voornamelijk wanneer men er opwrijft; het laat een blauwzwart spoor op het papier; door zichzelven heeft het eenen helderen **glans**, doch door de aanraking met de lucht verkrijgt het eene grijze kleur en is dan tegen verder verzuren gevrijwaard.

Het lood is geschikt tot velerlei gebruik. Men zorge nochtans zich van geene looden vaten in de keuken te bedienen, daar het lood gemakkelijk verzuurt en zijne samenstellingen meest allen vergiftig zijn. Ook het hemelwater, afgeleid van de daken waarop veel lood bij de bedekking is gebruikt, is voor de gezondheid schadelijk; daarentegen als het af te leiden of aan te voeren water **zouten** bevat, zooals dit het geval is voor bron-, rivier- en putwater, dan ontstaan geene schadelijke zelfstandigheden.

Het lood tot bouwwerken bestemd moet zijn **zacht** en **buigzaam**; het kan alsdan meermaals om en weer op dezelfde plaats geplooid worden zonder te breken — het mag niet **aardachtig** zijn en noch **spleten** noch **blaasjes** bevatten. — Zie nog **Hoedanigheden** en **Gebreken**.

Het koper maakt het lood **taaier** (Fr. *dur*); het

spiesglans, het tin en het arsenicum maken lood **taai** (Fr. *dur*), **hard** (Fr. *aigre*), **broos** (Fr. *cassant*) en verhinderen **het pletten** (Fr. *laminage*).

Het **onbewerkt lood** wordt door de fabrieken geleverd in **staven** of **blokken** van ongeveer 70 kilogram.

Van dit **Staaflood** of **Bloklood** wordt dan vervaardigd :

1° **Platlood** of **Tafellood** of **Bladlood**, — Fr. *Plomb en feuilles* of *en nappes* of *en tables* — dat gegoten of geplet wordt.

Opgerold platlood heet **Rollood**.

2° **Vormlood**, — Fr. *Plomb en moules* — waarbij **Rondlood**, — Fr. *Plomb en cylindres* of *Tuyaux* — dat **gegoten** of **getrokken** wordt.

Zie de met vette letters gedrukte woorden en bijz. **Platlood, Buis, Gieten, Pletten**.

Lood, o. (-en). — Fr. *Poids*.
Het lood van een uurwerk.
Het lood van een schuifvenster.

Lood, o. (-en) (N.-Ndl.). — Fr. *Décagramme*.
Een lood = 10 gram = $\frac{1}{100}$ kilogram.

Loodaarde, v. (.aardsoorten). — Fr. *Minerai de plomb*.
Zie **Looderts**.

Loodachtig, bnw. — Fr. *Plombé*.
Op lood gelijkende.

Loodader, v. (m. in de volkst.) (-s) (-en). — Fr. *Filon de plomb*. — Hgd. *Bleierzgang*. — Eng. *Lead-vein*.
De plaats eener mijn waar het **looderts** gevonden wordt.

Loodasch, v. (.asschen) (meer gmvd.). — Fr. *Cendrées de plomb; Chiasse de plomb.*

Zie **Loodschuim.**

Loodband, m. (-en). — Fr. *Enfaîtement en plomb.*

Zie **Noklood.**

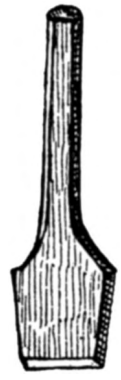
Loodbedekking, v. (-en) (volkst.). — Fr. *Couverture en plomb.*

Zie **Bedekking van lood.**

Loodbeitel, m. (-s), **Hakbeitel,** m. — Fr. *Ciseau à plomb; Tranchet.*

Behalve dat hij de gebruikelijke bestemming heeft van den gewonen **beitel,** dient hij nog tot het reinigen van het lood, dat moet gesoldeerd worden.

Zie Sch. 352.

Sch. 352.

Loodberg, m. (-en). — Fr. *Mine de plomb.*

Zie **Loodmijn.**

Loodbewerker, m. (-s). — Fr. *Plombier.*

Zie **Loodgieter.**

Loodbewerkersbaas, m. (.bazen). — Fr. *Patron-plombier; Maître-plombier.*

Zie **Loodgietersbaas.**

Loodblik, o. (gmvd.). — Fr. *Tôle de plomb; Plomb en feuilles.*

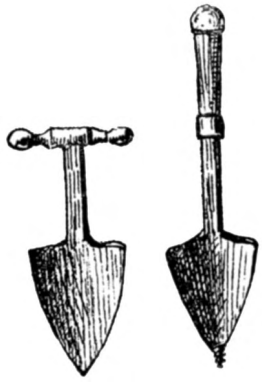
Zeer dun **platlood.**

Loodblok, m. (-ken). — Fr. *Bloc de plomb; Navette; Saumon.*

Loodboom, m. (-en). — Fr. *Arbre de Saturne.*

« Wanneer men in eene oplossing van **loodsuiker** « (azijnzuurloodoxied) — Fr. *Acétate de plomb* — een « stuk zink brengt, dan scheidt het lood zich uit de « oplossing in kristallijnen staat tegen het zink af; « de looddeeltjes vormen vertakkingen, waaraan men « den naam van loodboom heeft gegeven ». (VAN DALE).

Loodboor, v. (.boren), **Vijsboor**, v. (Z.-Nedl. volkst.), **Schroefboor**, v. (N.-Nedl. volkst.), **Loodboord**, o. (O.-Vl., te Gent uitgesproken luudbuurd), **Verkensteert**, m. (O.-Vl.. Brabant en elders), **Zwijnesteert**, m. (W.-Vl.). — Fr. *Taraud à plomb; Queue de cochon.*

Sch. 353. Sch. 354.

Sch. 353 geeft de gewone lepelvormige loodboor; Sch. 354, die met geschroefd uiteinde.

Zij dient voornamelijk tot het boren van gaten in buizen.

Loodboord, o. (-en) (O.-Vl.). — Fr. *Taraud à plomb; Queue de cochon.*

Zie **Loodboor**.

Looddekker, m. (-s). — Fr. *Couvreur en plomb.* Hij die daken met lood bedekt.

Looddraad, o. gmvd. als stofnaam; m. (.draden) als voorwerpsnaam. — Fr. *Plomb filé; Fil de plomb.* — Hgd. *Bleidraht.* — Eng. *Lead-wire.*

Looddraad is niet sterk.

Een draad, dik 3 mM., breekt met een gewicht van 14 kilogram.

Zie **Rekdraad**.

Looden, bw. zw. — Fr. *Plomber.*

Met het **schietlood** nazien of een voorwerp en bijv. eene **afvoerbuis telood** staat.

Het **dieploop** uitzetten.

Glas in lood zetten.

Gemerkte looden aan iets bevestigen.

Looden, bnw., **Looten**, bnw. (Brab.), **Looien**, bnw. (Antw.). — Fr. *de plomb; en plomb.*

Een looden pompstuk.

Eene looden bedekking.

Looden bedekking, v. (-en). — Fr. *Couverture en plomb.*

Zie **Bedekking van lood.**

Looden blad, o. (-en), **Looden plaat**, v. — Fr. *Table de plomb.*

Zie **Platlood.**

Looden lei, v. (-en) (N.-Nedl.), **Loodlei**, v. — Fr. *Ardoise de plomb.*

Zie **Looden schalie.**

Looden schalie, v. (.liën) (Z.-Nedl.), **Looden lei**, v., **Loodlei**, v. — Fr. *Ardoise de plomb.* — W. *Haie di plonck.*

Bladlood in den vorm van schaliën om koepels of gebogen vlakten te dekken.

Zie **Schalie**, **Afgeronde schaliën** enz.

Looder, m. (-s). — Fr. *Plombeur.*

Hij die loodt.

Zie **Looden.**

Looderts, o. (-en), **Loodaarde**, v. (.aardsoorten). — Fr. *Minerai de plomb.* — Hgd. *Bleierz.* — Eng. *Lead-ore.*

Looderts wordt in België aangetroffen op vele plaatsen der provinciën Luik, Namen en Luxemburg, doch enkel in genoegzame hoeveelheid te Vedrin (Namen) en te Longwilly, nabij Bastenaken — *Bastogne* — (Luxemburg), alwaar dan ook **loodmijnen** bestaan.

Meestal wordt het looderts, door onze **loodfabrieken** gebruikt, uit Spanje en uit Engeland aangevoerd.

De voornaamste soorten van looderts zijn : de **galena**, het **cerusiet** en het **anglesiet**.

De galena bestaat in de natuur in grootere hoeveelheid dan het cerusiet en het anglesiet.

Zie de met vette letters gedrukte woorden en **Bereiding van erts.**

Loodfabriek, v. (-en). — Fr. *Fabrique de plomb; Plomberie.*

Daar waar het **looderts** bewerkt en tot lood gebracht wordt.

Zie **Loodgieterij.**

Loodgieter, m. (-s), **Loetgietere,** m. (oud), **Lootghietere,** m. (oud). — Fr. *Plombier.* – Hgd. *Bleigiesser.* — Eng. *Lead-smelter.* — W. *Ploncki.*

De loodgieter geeft aan het lood, dat hem in **staven** geleverd wordt, al de vormen onder dewelke men het gebruikt.

Zijn werk bestaat uit het **smelten**, uit het **gieten** alsook uit het **bewerken** en het **soldeeren.** De werkman, die enkel het lood bewerkt of die **loodwerk** plaatst, wordt weleens **loodbewerker,** elders **loodwerker,** geheeten, doch over het algemeen zegt men **loodgieter.**

Dit laatste ook voor den werkman, die looden voorwerpen **giet** — Fr. *Fondeur en plomb.*

In onze Vlaamsche gewesten, en inzonderlijk te Gent, bezigt men de volgende benamingen

De **loodgietersbaas** of de **loodgieter** is hij, die arbeiders aanstelt tot het uitvoeren van een werk, die het werk bestuurt, werk aanneemt enz.

De **vollegast loodgieter** of de **loodgietersgast** is de werkman, die goed het ambacht kent en het volle dagloon verdient.

Hij kan nochtans onder het gebied staan van den **meesterknecht**, die rechtstreeks de bevelen ontvangt van den baas.

De **halvegast loodgieter** is noch **knaap**, noch **leerling**; hij kan zich met het grofste werk belasten en verdient een minder dagloon dan de vollegast.

De **leergast** is hij, die het ambacht aanleert, meestal zonder loon te eischen (zie **Doodman**), terwijl de **loodgietersknaap** slechts een **diender** van den volle- of den halvegast is.

Deze verschillende benamingen werden door ons aangeteekend in de Werkbeurs, te Gent. Wij hebben vastgesteld dat zij ook (uitgezonderd misschien het woord « knaap ») bijna overal in gebruik zijn.

Zij gelden ook voor het ambacht van den **Zinkbewerker**; men zegt dus:

Zinkbewerkersbaas; **Vollegast-zinkbewerker** of **Zinkbewerkersgast** enz.

Loodgieterij, v. (-en), **Loodfabriek**, v. — Fr. *Plomberie.* — Hgd. *Bleigiesserei.* — Eng. *Lead-works.* — W. *Ploncкréië.*

Daar, waar het lood gegoten of bewerkt wordt.

Er zijn loodgieterijen waar enkel het **loodwerk** tot de nijverheid of tot de bouwkunst bestemd, wordt vervaardigd — Fr. *Plomberies industrielles* — *Plomberies de bâtiment.* — Andere leveren het **kunstloodwerk** — Fr. *Plomberies artistiques* enz.

Zie ook **Loodtrekkerij**, **Loodpletterij**, **Loodgieterswerkplaats**.

Loodgieterij, v. (gmvd.), **Loodgieterskunst**, v. (gmvd.). — Fr. *Plomberie; Art du plombier.* — Hgd. *Bleigiesserkunst.* — Eng. *Plumbery.*

De kunst welke bestaat aan het loodwerk de vereischte vormen te geven.

De kunst lood te gieten en te bewerken.

Loodgietersaanbeeld, o. (-en). — Fr. *Forge du plombier.* — Hgd. *Lias-stein zum Bleischlagen.* — Eng. *Lias-stone on which lead is hammered.*

Stuk steen van de harde soort (Liassteen), waarop de loodgieter het lood plat slaat.

Loodgietersambacht, o. (gmvd.). — Fr. *Métier du plombier.*

Loodgietersbaas, m. (.bazen). — Fr. *Maître-plombier; Patron-plombier.*

Zie **Loodgieter**.

Loodgietersgast, m. (-en). — Fr. *Ouvrier-plombier.*

Zie **Loodgieter**.

Loodgietershandwerk, o. (-en). — Fr. *Plomberie.*

Loodgieterskunst, v. (gmvd.). — Fr. *Art du plombier; Plomberie.*

Zie **Loodgieterij**.

Loodgietersladder, v. (-s). — Fr. *Trabuet; Triquet.*

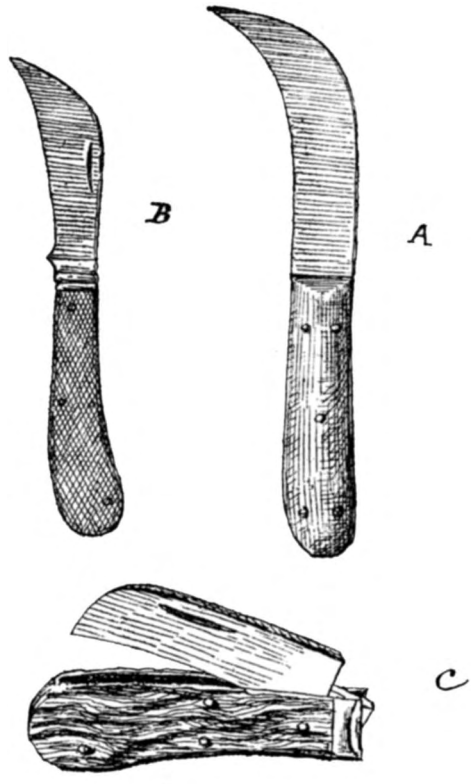
Ladder met **kussens** vol stroo of hooi.

Zie **Afglijden**.

Loodgietersmes, o. (-sen), **Loodmes**, o. — Fr. *Serpette de plombier.* — Hgd. *Sass.* — Eng. *Plumbers draw-knife.*

Het loodgietersmes heeft den vorm van een snoeimes (Sch. 355A).

Het is gewoonlijk een **vouwmes** (Sch. 355B en 355C).

Schetsen 355 (A, B en C).

Loodgietersschool, v. (.scholen). — Fr. *Ecole de plomberie.*

Een drietal jaren geleden werd, te Brussel, eene loodgietersschool gesticht, waar de jonge werklieden theoretische en practische kennis vergaren.

Op de tentoonstelling der werken door de leerlingen uitgevoerd, hadden wij de gelegenheid nieuwere handwerktuigen uitgestald te zien.

Dit gereedschap is in deze lijst opgenomen.

Loodgietersspa(de), v. (-den, -n). — Fr. *Labour; Laboureur.* — Hgd. *Stecher.* — Eng. *Strike.*

Soort spade dienstig tot het omspitten van de **vormaarde** en van het **gietzand**.

Loodgietersstamper, m. (-s). — Fr. *Batte; Bourseau.*

Zie **Stamper**.

Loodgietersstok, m. (-ken). — Fr. *Gâche du plombier.*

Dient tot het opnemen van het lood, dat bij het **gieten** in de **geul** loopt.

Loodgieterstin, o. (gmvd.). — Fr. *Etain de plombier.*

Zie **Tin**.

Loodgieterswerk, o. (gmvd.). — Fr. *Plomberie; Ouvrage de plombier.* — W. *Plonckréië.*

Zie **Loodwerk**.

Loodgieterswerkplaats, v. (-en). — Fr. *Plomberie.* — W. *Plonckréië.*

Zie **Werkhuis**, **Loodgieterij**, **Loodtrekkerij**.

Loodgieterswinkel, m. (-s). — Fr. *Atelier de plombier.*

Zie **Werkhuis**.

Loodgieterszaak, v. (-zaken). — Fr. *Affaire de plombier; Plomberie.*

Zie **Loodwerkerszaak**.

Loodglans, o. (gmvd.). — Fr. *Sulfure de plomb; Galène.*

Zie **Galena.**

Loodglid, o. (gmvd.), **Massicot**, o. (gmvd.). — Fr. *Massicot.* — Hgd. *Massicot.* — Eng. *Massicot.*

Lood in de open lucht verwarmd, verandert in **loodglid.**

Het loodglid heeft eene gele kleur en wordt door den schilder gezocht.

Door het gloeien verandert loodglid in het roode oxied of **glid** — Fr. *Litharge.*

Loodkamer, v. (-s). — Fr. *Chambre de plomb.* — Hgd. *Bleikammer.* — Eng. *Lead-chamber.*

Zeer groote gansch met lood bekleede kamer in fabrieken van sulfer- of **zwavelzuur.**

Loodklompje, o. (-s). — Fr. *Masselotte.*

Zie **Bliksemafleider.**

Loodkoliek, o. (gmvd.). — Fr. *Colique saturnine; Mal de plomb; Bellon.*

Zie **Loodziekte.**

Loodkroes, m. (-en). — Fr. *Polastre; Pollastre.* — Hgd. *Lötpfanne.* — Eng. *Soldering-pan.*

IJzeren pot met gloeiende kolen, waarin men de loodpan met smeltend lood zet; laat toe deze pan van plaats te kunnen veranderen zonder dat het lood stolt.

Loodlaag, v. (.lagen). — Fr. *Couche de plomb.*

Zie **Laag.**

Loodlei, v. (-en).

— Fr. *Ardoise de plomb.*

Zie **Looden schalie.**

— Fr. *Ardoise plombifère.*

Loodbevattende lei.

Loodlepel, m. (-s). — Fr. *Cuiller à plomb; Cuiller à souder; Poche.* — Hgd. *Löthlöffel.* — Eng. *Lead-spoon.*

IJzeren lepel met tuit, waarmede men vloeiend lood uit den ketel of den loodpot schept. Zie sch. 356.

Sch. 356 en 357.

Het **lepelblad** is dit gedeelte van den lepel waarin zich het metaal bevindt. Sch. 357 verbeeldt eenen loodlepel met houten hecht.

Loodlijn, v. (-en). — Fr. *Ligne verticale.*

Niet verwarren met **Loodrechte lijn.** — Fr. *Ligne perpendiculaire.*

De loodlijn is eene loodrechte lijn op den waterspiegel.

Loodmenie, v. (gmvd.), **Minium**, o. (volkst.). — Fr. *Minium de plomb.*

Loodoxied met eene schoone rood-oranje kleur.

De menie dient tot het bestrijken van zulke bouwstoffen, welke door de lucht te lijden hebben.

Tot dit gebruik is **loodmenie** doelmatiger dan **ijzermenie** — Fr. *Minium de fer.*

Loodmenie laat zich oplossen in kokend suikerwater, waarbij een weinig **sterkwater**. Deze eigenschap levert het middel tot het vaststellen van vervalsching bijv. met brikkenmeel, oker, gekleurd barietsulfaat enz.

Loodmes, o. (-sen). — Fr. *Serpette de plombier.*

Zie **Loodgietersmes**.

Loodmetaal, o. (gmvd.). — Fr. *Soudure.*
Zie **Soldeer** en **Legeering.**

Loodmijn, v. (-en), **Loodberg**, m. — Fr. *Mine de plomb.* — Hgd. *Bleigrube.* - Eng. *Lead-mine.*
Mijn, waar **looderts** gevonden wordt.
Er zijn eenige loodmijnen in België, namelijk te Longwilly en te Vedrin.
Frankrijk heeft er in de Pyreneeën, in Auvergne en in Bretanje, doch de rijkste liggen in Engeland en in Spanje.
Zie ook **Mijn.**

Loodnagel, m. (-s).
Zie **Glasnagel.**

Loodnijverheid, v. (gmvd.). — Fr. *Industrie du plomb.*

Loodontzilvering, v. (gmvd.). — Fr. *Désargentation du plomb.*
Zie **Werklood.**

Loodpan, v. (-nen), **Smeltlepel**, m. — Fr. *Cuiller à fondre; Poële à plomb.* — Hgd. *Bleipfanne; Lötpfanne.* — Eng. *Lead-pan.* — W. *Losse.*
De loodpan dient om eene kleine hoeveelheid lood te smelten; zij heeft den vorm van den **loodlepel**, doch zij is dieper.
Zie Sch. 358.

Sch. 358.

Loodpapier, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb en feuilles minces.*

Papierdunne bladen lood dienstig tot het inpakken van zekere stoffen; in het bouwwerk, tot het bekleeden van muren die tegen vocht moeten gevrijwaard worden.

Loodperserij, v. (-en). — Fr. *Fabrique de tuyaux en plomb continus*,

Zie **Persen**.

Loodpletterij, v. (-en). — Fr. *Laminoir de plomb*.

Zie **Pletterij**.

Loodpoeder, o. (gmvd.). — Fr. *Plomb en poudre*.

Sch. 359.

Loodpot, m. (-ten). — Fr. *Chaudière à fondre le plomb*. — Hgd. *Grapen*. — Eng. *Lead-pot*.

Sch. 359.

Zie **Komfoor** en **Ketel**.

Loodrechte doorsnede, v. (-n). — Fr. *Coupe verticale*.

Loodrechte lijn, v. (-en), **Rechtstandige lijn**, v., **Rechtvallende lijn**, v. — Fr. *Ligne perpendiculaire*.

Niet verwarren met **Loodlijn**.

Loodschilfer, m. (-s). — Fr. *Ecaillure de plomb*. — Hgd. *Bleihäutchen*. — Eng. *Coat of lead*.

Stukjes lood, met den **krabber** afgehaald, zijn **loodschilfers**.

Loodschuim, o. (gmvd.), **Loodasch**, v. — Fr. *Cendrées de plomb; Chiasse de plomb*.

Is de vuiligheid, welke met de kolen op het smeltend lood drijft.

Men spaant het loodschuim af en men bewaart het om er later in daartoe bestemde ovens het lood uit te trekken.

Loodsmeden, bw. zw. – Fr. *Forger le plomb.*
Lood met den hamer bewerken.

Loodsoldeer (sel), o. (-sels). — Fr. *Soudure pour le plomb.*
Soldeer voor looden voorwerpen.
(Belgische lastkohieren).

Loodsteen, m. (-en), **Soldeersteen**, m. — Fr. *Roche; Roche à souder.* — Hgd. *Löthstein; Lötstein.* — Eng. *Soldering-stone.*

Loodsteen, m. (gmvd.), **Zwavelijzer**, o. (gmvd.). — Fr. *Sulfure de fer; Pyrite.*
Loodsteen ontstaat bij het zoogenaamd **neerslagwerk**, doordat de zwavel der galena zich met het ijzer verbindt en het lood zich van het zwavellood afscheidt.

Loodtrekker, m. (-s), **Breedmolen**, m. (W.-Vl.), **Breedloodmolen**, m. (W.-Vl.). — Fr. *Rouet; Tire-plomb.* – Hgd. *Bleizug.* — Eng. *Glaziersvice.*
Werktuig gebezigd tot het platten en het doorsnijden van **vensterlood**.

Loodtrekkerij, v. (-en). — Fr. *Atelier d'étirage; Tréfilerie de plomb.*
Zie **Trekkerij**.

Loodverwerker, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Plombier.*
O. a. te Lier voor **Loodgieter**.

Loodvijl, v. (-en). — Fr. *Lime à plomb; Ecouenne.*
Zie **Vijl**.

Loodwaren, v. (mvd.). — Fr. *Plombs œuvrés* of *ouvrés.*
Zie **Bewerkt lood**.

Loodwater, o. (gmvd.). – Fr. *Eau plombifère.*

« Het regenwater, dat door looden goten wordt « afgeleid, wordt niet zelden loodwater en is zeer « schadelijk voor de gezondheid. » (VAN DALE).

Zie **Lood.**

Loodwerk, o. (gmvd.), **Loodgieterswerk**, o. — Fr. *Ouvrage de plombier; Plomberie; Travail de plomberie.*

Bij de raming van het gewicht van het loodwerk en bij de weging wordt het soldeer bijna nooit gerekend.

Zie **Loodgieterij**.

Loodwerk aan privaten, verluchtingstoestellen enz., dat aan de vereischten der gezondheidsleer beantwoordt, heet in 't Fr. *Plomberie sanitaire.* Over het algemeen zegt men in 't Vl. **Stankwerend loodwerk**

Loodwerker, m. (-s). — Fr. *Plombier.*

Deze benaming wordt aangetroffen in den Provincialen Almanak en Wegwijzer der stad Brugge en der provincie W.-Vl. voor het jaar 1899. — (Wegwijzer voor de stad Oostende).

Ook in N.-Nedl. couranten.

Zie **Loodgieter**.

Loodwerkerszaak, v. (.zaken), **Loodgieterszaak**, v. — Fr. *Affaire de plombier; Plomberie.*

Zie **Zinkwerkerszaak.**

Loodwit, o. (gmvd.), **Schulpwit**, o. (gmvd.), **Witlood**, o. (gmvd.) (Brab.), **Ceruis**, v. en o. (volkst.). — Fr. *Céruse; Blanc de plomb; Carbonate de plomb.* — Hgd. *Bleiweiss.* — Eng. *White-lead; Carbonate of lead.*

Wordt in groote hoeveelheid verkregen door het leggen van looden platen in den damp van warmen azijn.

Het is de beste en kloekste witte verfstof, die ongelukkiglijk bruinachtig wordt en daarom voor fijn verfwerk en voor de laatste lagen door **zinkwit** wordt vervangen.

Het beste loodwit is het **Schilferwit.**

Zie verder **Loodziekte.**

Loodzaag, v. (.zagen). — Fr. *Scie à plomb.*
Heeft den vorm der **Zinkzaag**
Zie ook **Metaalzaag**

Loodzand, o. (gmvd.). — Fr. *Sable plombifère.*
Loodbevattend zand.

Loodzetter, m. (-s). — Fr. *Sertisseur.*
Hij die het glas in het **vensterlood** zet.

Loodziekte, v. (gmvd.), **Loodkoliek,** o. — Fr. *Colique saturnine; Mal de plomb; Bellon.* — Hgd. *Bleikolik.* — Eng. *Leadcolic.*

Zekere ziekte, waaraan meest alle loodbewerkers onderhevig zijn; zij is teweeggebracht door de uitwasemingen van het erts en van het lood en veroorzaakt hevige trekkingen in de darmen en verlamming van een bepaald soort spieren.

De schilders, die gestadig loodwit gebruiken, lijden ook aan de loodziekte.

Als behoedmiddel tegen deze kwaal nemen de werklieden zekere dranken en o. a. eene oplossing van 1 à 1 ½ groot (1) aluin in 3 glazen water, waarin een weinig wijn.

Ook de volgende bereiding wordt aangeprezen :

Zwavelzuur.	1 groot
Gedistilleerd water	3 pond
Alcohol	2 once (2)

(1) Het groot = ⅛ once.
(2) Zie **Once.**

Citroengeest . . . . . 10 à 12 droppels.
of deze :
Zwavelzuur . . . . . 1 groot
Gedistilleerd water. . . . . 2 pond
Wijn . . . . . 1 pond.

Wat de bediening en bijgevolg het bepalen van de ineens te nemen hoeveelheid dier middelen betreft, zal men eenen geneesheer raadplegen.

Loofve, v. (-n) (oud). — Fr. *Auvent.*
Zie **Luifel**.

Loofwerk, o. (-en), **Looverwerk**, o. — Fr. *Moulure à feuillages; Ornementation florale.*
Gedreven of gegoten looden of zinken loofwerk.
Looverwerk wordt meer gezegd voor goud- en zilverwerk.
Een **bloemsieraad** bestaat gewoonlijk uit loofwerk, doch het **loofwerk** is niet altijd een bloemsieraad.

Looien, bnw. (Antwerpen). — Fr. *de plomb; en plomb.*
Zie **Looden**.

Loon, m. en o. (-en), **Arbeidsloon**, m. en o., **Werkloon**, m. en o. — Fr. *Salaire.*
Betaling of vergelding voor verrichten arbeid.
Zie ook **Dagloon**.

Loonbederver, m. (-s). — Fr. *Gâte-métier.*
Hij, die werkt tegen te gering **loon**.

Loopende meter, m. (-s) (volkst.). — Fr. *Mètre courant.*
Zie **Strekkende meter**.

Looper, m. (-s). — Fr. *Poupée.*
Zie **Passer**.

Loopsteen, m. (-en), **Vloersteen**, m. — Fr. *Dalle.* Steen, waarvan men zich bedient bij het **platgieten**
Zie **Gieten**

Loosbuis, m. (.buizen), **Loospijp**, v. (-en) (N.-Nedl.). — Fr. *Tuyau d'évacuation; Tuyau de chute; Epanchoir; Tuyau de décharge.*
Zie **Verlaatbuis.**

Loot, o. (gmvd.) (oud). — Fr. *Plomb.*
Zie **Lood.**

Looten, bnw. (Brab.). — Fr. *de plomb; en plomb.*
Zie **Looden.**

Lootghietere, m. (oud). — Fr. *Plombier.*
Zie **Loetghietere.**

Loove, v. (-n) (oud). — Fr. *Auvent.*
Zie **Luifel.**

Looverwerk, o. (-en). — Fr. *Moulure à feuillages.*
Zie **Loofwerk.**
Er zijn **bladloovers** en **draadloovers** en men onderscheidt gladde loovers, holle loovers en dessinloovers.
Dit heeft meer betrekking met het ambacht van den goudsmid dan met dit van den loodgieter weshalve wij geenen verderen uitleg geven.

Looze kornis, v. (-sen) (volkst. o. a. Gent). — Fr. *Gouttière volante.*
Zie **Hanggoot.**

Losnagelen, bw. zw. (Z.-Nedl.), **Losspijkeren**, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Déclouer.* — Hgd. *Losnageln.* — Eng. *To unnail.*
Losmaken door het uittrekken van nagels.

Losschroeven, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Dévisser.*
Zie **Losvijzen.**

Losse katrol, v. (-len). — Fr. *Poulie mobile; Poulie libre.* — Hgd. *Lose Rolle.* — Eng. *Moveable pulley.*
Zie **Katrol.**

Lossoldeeren, bw. zw. — Fr. *Dessouder.* — Hgd. *Loslöthen; Auflöthen.* — Eng. *To unsolder.* — W. *Disôdi.*
Met den soldeerbout losmaken wat gesoldeerd is.

Losspijkeren, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Déclouer.*
Zie **Losnagelen.**

Losvijzen, bw. zw. (Z.-Nedl.), **Losschroeven**, bw. zw. (N.-Nedl.). — Fr. *Dévisser.* — W. *Divistré.*
Zie **Afvijzen.**

Louteren, bw. zw., **Affineeren**, bw. zw. (Bastw.), **Zuiveren**, bw. zw., **Verfijnen**, bw. zw. — Fr. *Affiner; Coupeler; Dépurer.*
In den **smeltkroes** of in den **louteroven**, metaal de **loutering** doen ondergaan.

Loutering, v. (-en), **Uitzijging**, v., **Verfijning**, v., **Zuivering**, v. — Fr. *Affinage; Dépuration.* — Hgd. *Laütern.* — Eng. *Refining.*
Bewerking waardoor metaal van vreemde bestanddeelen wordt ontlast.

Louteroven, m. (-s). — Fr. *Four d'affinage.*
Zie **Louteren.**

Luchtafsnijder, m. (-s). — Fr. *Coupe-air.*
(Lastk. voor het bouwen van een Post-, Telegraaf- en Telephoongebouw, te Leuven, 1894).
Zie **Stankafsluiter.**

Luchtbelbuis, v. (.buizen). — Fr. *Niveau à bulle d'air.*

Zie **Luchtbelwaterpas.**

Luchtbelwaterpas, o. (-sen), **Luchtbelbuis**, v., **Libel**, o. — Fr. *Niveau d'eau à bulle d'air.* — Hgd. *Libel* (Sch. 360).

Sch. 360.

Zie **Waterpas.**

Vele loodgieters en zinkbewerkers gebruiken eene rij met een luchtbelwaterpas midden in de lengte en soms ook op den kop ingewerkt.

Luchtbuis, v. (.buizen). — Fr. *Tuyau d'évent; Event; Tuyau de ventilation.*

Belgische lastkohieren.

Zie **Verluchtingspijp.**

Luchtdicht, bnw. — Fr. *Hermétique; Imperméable à l'air.* — Hgd. *Luftdicht.* — Eng. *Air-tight.*

De aanvoerbuis eener pomp moet luchtdicht zijn, dat is zoo dicht dat de lucht er niet kan indringen.

Luchtdrukking, v. (gmvd.). — Fr. *Pression atmosphérique.*

Zie **Pomp.**

Luchtgat, o. (-en).

— Fr. *Appel d'air.*

Zie **Komfoor, Ketel** enz.

— Fr. *Bouche d'aérage.*

(Lastk. van het Min. van S., P. en T.).

Zie **Verluchtingsgat.**

Luchtgever, m. (-s), **Luchtleider**, m. — Fr. *Ventilateur.*

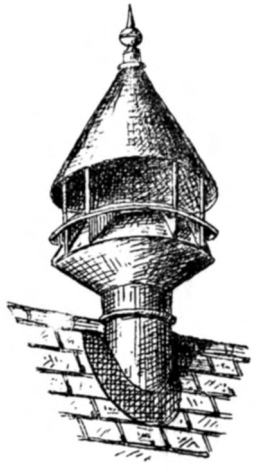
Alhoewel meestal van koper en van ijzer vervaardigd, worden de luchtgevers ook wel van blik of van zink gemaakt.

Luchtkamer, v. (-s). — Fr. *Chambre à air.*
Windketel eener brandspuit.

Luchtleider, m. (-s). — Fr. *Ventilateur.*
Zie **Luchtgever.**

Luchtpijp, v. (-en). — Fr. *Tuyau d'évent; Event; Tuyau de ventilation.*
Zie **Verluchtingspijp.**

Luchtreiniger, m. (-s). — Fr. *Ventilateur; Appareil de ventilation.*
Zie **Luchttrekker.**

Sch. 361.

Luchttrekker, m. (-s), **Luchtzuiger**, m. (-s). — Fr. *Ventouse.* — Hgd. *Luftständer.* — Eng. *Wind-pipe.*

Soort toestel met vlot en klep dat de lucht uit de waterleidingen trekt.

Luchttrekker, m. (-s), **Luchtreiniger**, m. — Fr. *Ventilateur; Appareil de ventilation.*

Soort **gek** met schroef, waardoor de lucht uit een vertrek wordt getrokken.

Zie sch. 206, bij **Gek.**

Er zijn velerlei andere soorten luchttrekkers; zie o. a. sch. 361, die een gebreveteerd zelfwerkend tuig voorstelt door de heeren

CHAUFOURAUX en zoon, te St-Gillis-Brussel, vervaardigd.

De schoorsteenkappen kunnen met eenige kleine wijzigingen als luchttrekkers aangericht worden.

Luchtvat, o. (-en). — Fr. *Réservoir d'air* of *à air.*
Zie Windketel.

Luchtzuiger, m. (-s). — Fr. *Ventouse.*
Zie Luchttrekker.

Ludder, v. (-s) (Limburg). — Fr. *Echelle.*
Zie Ladder.

Luif, v. (luiven). — Fr. *Auvent.*
Zie Luifel.

Luifel, v. (-s), Luif, v., Loove, Loeve, Loofve, Hulaet (oud). — Fr. *Auvent; Bretèque* (?).

Vooruitstekend afdak.

« Er waren houten en steenen looven.... te Ant-« werpen was de loove een vóor of nevens de huizen « staande gebouw, straatwaarts uitstekende....

« Zij waren aldaar meest van hout getimmerd « en met lood of schaliën gedekt ».

(DE POTTER. — *Geschiedenis van Gent*).

Luiken, bw. st. — Fr. *Sertir.*
Zie Inluiken.

Luiksel, o. (-s). — Fr. *Agrafe.*
Zie Haak.

Luns, v. (-en). — Fr. *Asse; Escarondelle.*
Zie Lijns.

Luts, bnw. (volkst.). — Fr. *Branlant.*

De beugels die deze afvoerbuis vasthouden staan luts; zij wiggelen.

Luts, m. (-en) (volkst.). — Fr. *Branlement.*

Met eenige lutsen zal de werkman de krammen van die slabben uittrekken.

Lutsen, bw. ow. zw. (volkst.).

Aan iets lutsen is er aan wiggelen. — Fr. *Imprimer un mouvement de va et vient.*

Lutsen is los staan en wiggelen. — Fr. *Branler.*

Lutsen verschilt van **Lutteren.**

« Dit laatste duidt eene wiggeling aan die veel « lichter en dapperder geschiedt en meest met gereutel « vergezeld is ». (DE BO).

Lutteren, bw. ow. zw. (volkst.). — Fr. *Branler.*

Zie **Lutsen.**